תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר נשים

מהרש"א - חדושי הלכות על גיטין

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש"א - חדושי הלכות על גיטין

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-גיטין/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 7
דף ג. 9
דף ג: 10
דף ד. 11
דף ד: 12
דף ה. 13
דף ה: 14
דף ו. 15
דף ו: 16
דף ז. 16
דף ז: 17
דף ח. 17
דף ח: 18
דף ט. 19
דף ט: 20
דף י. 21
דף י: 22
דף יא. 22
דף יא: 23
דף יב. 24
דף יב: 25
דף יג. 26
דף יג: 27
דף יד. 28
דף יד: 28
דף טו. 28
דף טו: 29
דף טז. 30
דף טז: 31
דף יז. 32
דף יז: 34
דף יח. 35
דף יח: 35
דף יט. 36
דף יט: 36
דף כ. 37
דף כ: 37
דף כא. 38
דף כא: 38
דף כב. 39
דף כב: 39
דף כג. 40
דף כג: 41
דף כד. 41
דף כד: 41
דף כה. 42
דף כה: 42
דף כו. 43
דף כו: 44
דף כז. 44
דף כז: 45
דף כח. 46
דף כח: 47
דף כט. 47
דף כט: 48
דף ל. 48
דף ל: 49
דף לא. 49
דף לב. 51
דף לב: 51
דף לג. 52

דף לג: 54
דף לד. 54
דף לד: 55
דף לה. 56
דף לה: 57
דף לו. 58
דף לו: 59
דף לז. 60
דף לז: 60
דף לח. 61
דף לח: 62
דף לט. 62
דף לט: 63
דף מ. 63
דף מ: 64
דף מא. 64
דף מא: 65
דף מב. 66
דף מב: 66
דף מג. 67
דף מג: 67
דף מד. 68
דף מד: 68
דף מה. 69
דף מה: 69
דף מו. 70
דף מו: 72
דף מז. 72
דף מז: 73
דף מח. 73
דף מח: 74
דף מט. 75
דף מט: 76
דף נ. 77
דף נ: 77
דף נא. 78
דף נא: 79
דף נב. 79
דף נב: 79
דף נג. 80
דף נג: 81
דף נד. 82
דף נד: 82
דף נה. 83
דף נה: 84
דף נח. 84
דף נח: 85
דף נט. 85
דף נט: 85
דף ס. 86
דף ס: 87
דף סא. 87
דף סא: 88
דף סב. 88
דף סב: 89
דף סג. 90
דף סג: 90
דף סד. 91
דף סד: 91
דף סה. 92
דף סה: 93
דף סו. 94
דף סו: 95
דף סז. 96

דף סז. 96
דף ע. 97
דף עא. 98
דף עא. 98
דף עב. 100
דף עב. 100
דף עג. 101
דף עג. 101
דף עד. 102
דף עד. 103
דף עה. 103
דף עה. 105
דף עו. 106
דף עו. 107
דף עז. 107
דף עז. 108
דף עח. 110
דף עח. 111
דף עט. 111
דף עט. 113
דף פ. 114
דף פ. 115
דף פא. 117
דף פא. 117
דף פב. 118
דף פב. 119
דף פג. 120
דף פג. 121
דף פד. 122
דף פד. 124
דף פה. 126
דף פה. 126
דף פו. 126
דף פו. 127
דף פז. 127
דף פז. 128
דף פח. 130
דף פח. 131
דף פט. 132
דף פט. 133
דף צ. 134
דף צ. 135

דף ב.

בפרש"י בד"ה צריך השליח כו' הבעל עשאו שליח להולכה עכ"ל מה שלא פי' שהאשה עשאו שליח לקבלה עיין לקמן בר"ן וק"ל:

בד"ה ללוד שהיא סמוכה לה והיא מא"י כו' עכ"ל רקם וחגר נמי סמוכות מיקרו אלא שכפר לודים סמוכות טפי שמובלעין הן כדאמרינן לקמן בגמרא ודו"ק:

תוס' בד"ה המביא כו' וכן לגיטין ומפרש התם גיטי ממון כו' משום דברוב מקומות היכא דקתני גט סתם כו' עכ"ל ויש לדקדק בדבריהם כיון דלא ניחא להו דנקט הכא גט סתם אלא משום דכן הוא ברוב מקומות גבי גט אשה אם כן תקשי בההיא דכן לגיטין אמאי נקט גט סתם כיון דברוב מקומות לא נקט גט סתם בגיטי ממון דוקא ויש ליישב דבריהם דודאי התנא אין צריך לפרש אבל עיקר קושייתם על התלמוד שהוצרך שם לפרש האי וכן לגיטין גיטי ממון דוקא ואמתניתין דהכא לא הוצרך לפרש דאיירי בגט אשה דוקא ותרצו דהיינו משום דברוב מקומות כו' ומזה שסמכו לומר כאן ומה שנוהגים לכתוב י"ב שורות משום דגט כו' ומש"ה נקרא סתם גט גט אשה וק"ל:

בד"ה ממדינת הים הא דלא נקט המביא גט מח"ל כו' הוה משמע כל ח"ל אפי' רקם כו' עכ"ל ולאפוקי מפרש"י דכל ח"ל קרי מדינת הים ועיין בחידושי הרשב"א והר"ן:

בד"ה אף המביא כו' דברקם דרין בה ישראל והא דתנן בפרק דם הנדה כל הכתמים כו' עכ"ל ולא ניחא להו הכא לפרש דב' רקם היו כמ"ש לקמן וכי האי גוונא כתבו בפ' דם נדה דלא מסתבר למימר דבאותו רקם שהיה בא"י לא היו דרין ישראל וברקם דחוצה לארץ היו דרין בה ישראל וק"ל:

בא"ד דאותן שנוהגין תורת עובדי כוכבים הם גרים וטועין כו' עכ"ל נראה שהוצרכו לזה דודאי אין סברא דפליגי ת"ק ור"י אם היו דרים בה ישראל ולהכי לפי קושייתם שלא היה דר שם שום אדם שיהיה נוהג דת ישראל בכל דבר וסבר ת"ק דכולם עובדי כוכבים גמורים הם וכתמן טהור ור"י סבר הגם שנוהגין בכל דבר דת עובדי כוכבים כבר היו גרים וטועין הם עתה לעשות מומרים לעבודת כוכבים ודין ישראל מומר לעבודת כוכבים יש להם וכתמן טמא ולפי תירוצם היו דרין בה גם ישראל לכ"ע אלא דת"ק סבר דכל ישראלים הדרים שם ישראלים גמורים הם ומצניעין כתמיהן ור"י סבר דאותן שנוהגין תורת עובדי כוכבים מלהשתמר כתמיהן טועין הן בזה ולכך כתמיהן טמא ועיין בתוס' שם ודו"ק:

בד"ה מכפר לודים ללוד אור"י שהזכיר לוד לאשמועינן כו' נקראת לודים ע"ש בני לוד כו' עכ"ל דמשום רבותא דהיתה מובלעת בתחום ארץ ישראל כדלקמן בגמרא מכ"מ

לא הוה צריך להזכיר לוד ומיהו קצת קשה ל"ל לתלמודא למימר לקמן דר"א הוסיף כפר לודים משום דמובלעת בתחום א"י הוא הא איכא למימר דהוסיף כפר לודים מהאי טעמא אע"פ שנקראת ע"ש לוד כו' וכמ"ש התוס' ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה ואשקלון כו' אבל קשה דרקם וחגר משמע הכא דהוי ח"ל וכתיב כו' עכ"ל הך מילתא דרקם וחגר ה"ל להקדים הכא גם לעיל בדברי רבן גמליאל ונראה שסמכו אותו כאן משום דהך קושיא מקראי דספר יהושע אחת היא אכולה מלתא דר"י ונקטו כולה בהדרגה דמאשקלון לא קשיא להו כ"כ כמו שאומר רבינו תם דלא כבשוה עולי בבל אבל גבי רקם וחגר ליכא למימר הכי כדמוכח בספרי מיהו איכא לתרוצי בהו כדמוכחי קראי דב' רקם הוו משא"כ בעכו דליכא למימר הכי כדמוכח לקמן בגמרא דלא הוו תרי עכו עד בסוף שהוצרך ר"י לתרץ דאפילו בצד של א"י צ"ל בפני כו' לפי שהוא בסוף הגבול ורחוק כו' דכן יש לתרץ גם כן גבי אשקלון ורקם וחגר כמ"ש לקמן ודו"ק:

בא"ד דכתיב גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור מתרגמי' כו' עכ"ל אבל אותו קרא דלקמיה דכתיב בין קדש ובין ברד שהביא בפרש"י לא כתיב גבי אברהם ולא מוכח מיניה כלל שהיה במערבה של ארץ ישראל וק"ל:

בא"ד וארי' דאפי' בצד של א"י צ"ל כו' לפי שהוא בסוף הגבול כו' עכ"ל והשתא הא דקאמר לעבדים לא כ"ש סוריא דמרחקא כו' יתיישב בפשיטות דהוה סוריא מכ"ש מצד של א"י דאסור למכור לשם מא"י ואין להקשות דא"כ דחשיב ליה אף צד של א"י כחוצה לארץ היכי הוו מפטרי רבנן מהדדי לשם די"ל דלענין למכור עבד שיהיה דר שם בקביעות הו"ל כמוכר (לארץ ישראל) [לחו"ל] אבל ליפטרי מהדדי לבא לשם באקראי בדרך לויה חשיב ליה כארץ ישראל וק"ל:

בד"ה ואם יש כו'. ואין לומר דטענינן פרוע דהא רב אית ליה מודה בשער שכתבו אין צריך כו' עכ"ל קצת קשה דלרב מכח הוכחה דלעיל דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה נמי יש להוכיח כן בפשיטות דטענינן ליתמי מזויף דהא פרוע לא טענינן להו כיון דאבוהון לא הוה מצי למטען פרוע לרב דס"ל מודה בשטר שכתבו דאין צריך לקיימו ויש ליישב קצת (א) ודו"ק:

דף ב:

בא"ד והשתא לרבנן אמאי לא יחזיר הא ליכא כו' עכ"ל בתוס' פרק קמא דבבא מציעא ובפ' מי שהיה נשוי הקשו התוס' קושיא זו גם לרבי מאיר דמודה בשטר שיש בו אחריות דלא יחזיר וע"פ דברים אלו ניחא שכתבו הכא דהא שמואל ס"ל כו' אליבא דרבי מאיר

מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו כו' דקושייתם הכא מעיקרא נמי אליבא דרבי מאיר בשטר בשיש בו אחריות וק"ל:

בד"ה לפי שאין כו' והא דפירש הקונטרס דממילא שיילינן ליה אי הוה לשמה כו' עכ"ל ר"ל דודאי אי הוה אמרי' דה"ה בשאר הלכות גיטין אינן בקיאין כדבעו לפרש לעיל ע"כ דכל הני מילי לאו בכלל בפני נכתב כו' סתמא נינהו כמ"ש התוס' לקמן גבי שלא לשמה אלא דהוה לן לפרושי ע"כ כפרש"י דממילא שיילינן ליה אי הוה לשמה ואכל הני מילי אבל אין נראה כו' ודו"ק:

בד"ה לפי שאין כו' קשה לקמן תניא הוא עצמו כו' ואור"י דמסקינן בסמוך דרוב כו' וליכא אלא לעז כו' עכ"ל והמקשה דפריך ליבעי תרי ואכתי לא ידע האי טעמא דמשום לעז כמ"ש התוס' לקמן אית לן למימר ע"כ דלא ידע נמי הך ברייתא דהוא עצמו שהביא גטו אין צריך כו' ודו"ק:

בד"ה מאי בינייהו כו' הוה בכלל הא דאמר א"ב ממדינה למדינה בארץ ישראל כו' עכ"ל ולמאי דלא קאי לקמן האי א"ב דמדינה למדינה בא"י מהאי טעמא גופיה ליכא נמי האי א"ב דמוליך כדמוכח לקמן ודו"ק:

בד"ה דאתיוה בי תרי פ"ה למ"ד לפי כו' אלו יקיימוהו וקשה דאטו בכיפה תלי כו' עכ"ל יש לדקדק לפי שיטת התוס' דלקמן דלרבה בי תרי דאמרי ידענו אינו מועיל ולרבא מהני ואימא דהכא נמי ה"ק. דא"ב דאתיוה בי תרי ואמרי ידענו דהשתא לא תיקשי להו אטו בכיפה תלי להו ויש ליישב דמשמע להו דלא נקט א"ב אלא דלמר צריך ולמר לא צריך וכה"ג תרצו התוס' לקמן לפרש"י דמהני ידעתי לרבא ודו"ק:

בד"ה מידי דהוה אכל עדיות כו' עיקר דבר שבערוה אין פחות משנים זהו בא"א כו' עכ"ל ר"ל דעיקר דבר שבערוה אין פחות מב' לא נאמר אלא בענין ערוה של אישות אבל בשאר עריות לא נאמר ולא שייך למימר כל עריות ודו"ק:

בד"ה ע"א נאמן באיסורין כו' ולא ה"ל להזכיר הפרשת תרומה כו' משום דבידו לתקנם כו' עכ"ל ר"ל בטבל שלו בידו לתקנו ולקמן שכתבו גבי טבל דלאו בידו הוא היינו של אחרים אין בידו לתקנו אם לא שעשאו שליח וק"ל:

בא"ד וכשעברו שבעה טהורה ממילא ולא אתחזק איסורא וגם בידה לטבול עכ"ל לכאורה קשה כיון דבנדה איכא תרתי דלא אתחזק איסורא וגם בידה הוא הדרן קושייתם לדוכתיה מנלן דע"א נאמן באיסורין אפי' בלא אתחזק איסורא ואין בידו כגון ספק של חלב או שומן דאמרינן בשמעתין דנאמן ויש לפרש דבריהם משום דבנדה איכא תרתי דהיא טמאה כל זמן שרואה ואין בידה לפסוק דמה וגם אח"כ היא טמאה עד שתטבול

ואהא קאמרי' דמשום שהיא רואה לא מקרי אתחזק איסורא כיון דאינה בחזקת שהיא רואה כל שעה ומחמת ראייתה היא טהורה ממילא אחר ז' ואי משום דעדיין אף אחר שאינה רואה אתחזק איסורא וטמאה משום דלא טבלה הרי יש בידה לטבול והשתא ניחא דבין לאו בידו ולא אתחזק איסורא ובין איתתזק איסורא והוא בידו איכא למילף שפיר מנדה וכן יש ללמוד דברים אלו מחידושי רשב"א ע"ש:

בד"ה הוי דבר כו' ואם תאמר אי ע"א נאמן כו' אפי' אתחזק איסורא ולאו בידו אמאי אצטריך וספרה כו' עכ"ל ר"ל כיון דלפום הך סברא ע"כ איכא שום ילפותא דאפילו באתחזק ולאו בידו תרתי לריעותא נאמן מכ"ש גבי נדה דליכא אלא חדא לריעותא כמ"ש לעיל דנאמן וק"ל:

בד"ה ורבנן כו' וקשה דבהוחזק ב' יוסף בן שמעון אפילו נכתב לשמו פסול כו' עכ"ל ר"ל ואם כן מה יועיל נמי אם יאמר נמי נכתב בפני לשמה ועיין בחידושי הרשב"א באורך וק"ל:

דף ג.

תוס' בד"ה חד אתי כו' וא"ת אם כן מאי ס"ד דמהני בפני נכתב כיון כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם לפי מה שפר"י נמי לקמן דפסיל ליה לאו דוקא אלא שיאמינוהו ללעז תקשי ליה מאי ס"ד דמהני בפני נכתב דהא אכתי איכא לעז ומעיקרא נמי לא הוה אלא לעז כדקאמר סתם ספרי דדייני מגמר כו' דליכא למימר דהוה ס"ד דמעיקרא קודם שאומר בפני נכתב אם יבא ויערער הגט פסול דאם כן תקשי ליה כמו שהקשה לקמן וכי משום לעז בעלמא יפסול הגט כיון דקים לן שהוא כשר ויש ליישב דודאי דמעיקרא קודם שאומר בפני נכתב אם יבא ויערער הגט פסול דחיישינן למיעוטא דלא עדיף ממביא גט בא"י דאינו אומר בפני נכתב וערעורו ערעור אם יערער כדקתני במתני' יתקיים בחותמיו ודו"ק:

בד"ה הכא בפני אבל ידענו אין מועיל כו' מכשיאמר ידענו כו' ואמאי לא מהני ידענו כו' עכ"ל כ"ה בכל ספרי התוס' הישנים והוא לפי שיטת התוס' לקמן בפי' רבינו משולם דידעתי לכולי עלמא לא מהני אבל בידענו פליגי דלרבה ידענו נמי לא מהני ולרבא מהני ולזה כתבו דאור"י דמכח מתני' כו' דשנים אומרים בפנינו כו' משמע ליה לרבה דידענו לא מהני ר"ל דלרבא בשנים אין צריכים כלל לומר בפנינו משום האי טעמא דאמרינן לקמן בפרקין ובר"פ שני ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני אבל לרבה קודם שלמדו צריכים לומר בפנינו והכי אמרינן לקמן בהדיא בגמרא וכ"כ התוס' שם בהדיא

בד"ה בי תרי דמייתו כו' דמשנים אומרים בפנינו דייק רבה דידענו לא מהני אבל אין לפרש דברי ר"י דמוכח לה ממתני' היינו מהא דקתני שם אחד אומר בפני נכתב ושנים כו' דלרבא כיון דהני שנים שאומרים בפנינו נחתם יקיימוהו ל"ל להההוא ע"א דאמר בפני נכתב אבל לרבה ניחא משום דנכתב לשמה דא"כ לא הל"ל דמהא משמע ליה לרבה דידענו לא מהני אלא הל"ל דמהא משמע ליה לרבה דמשום לשמה הוא ועוד דאי הוה הוכחת רבה מאחד אומר בפני נכתב דלא צריך ליה לרבא לא יתיישבו כלל דבריהם דלקמן שכתבו בד"ה מאן האי תנא כו' דידענו לא מהני דאי מהני לפי המסקנא תקשי רבה מאי טעמא לא אמר כרבא כו' דאימא דקשיא ליה בהך מתני' דלא בעי בפני נכתב וכבר כתבו התוספות שם לתרץ הא דקתני התם בפני נכתב לרבא אבל עיקר הוכחתם משנים אומרים בפנינו נחתם שכ"כ התוספות בהדיא לקמן ודברי מהרש"ל שהגיה בכל דברי התוספות ידעתי במקום ידענו לא ידעתי כוונתו ואולי איזה תלמיד טועה הגיה כן בשמו כי הדברים ברורים כי כל דבריהם הולכין לשיטתן דלקמן וכפירוש רבינו משולם כמ"ש ודו"ק:

דף ג:

תוס' בד"ה דתנן אין כו' דלית ליה טעמא דאחלופי אף לפי המסקנא כו' עכ"ל בפשיטות (א) ה"מ לאוכוחי הכי לר' מאיר כיון דבעי חתימה לשמה ע"כ ידענו לא מהני וליכא למיחש לאחלופי ודו"ק:

בד"ה ג' גיטין כו' ומיהו אין רגילות להזהר לגמרי שתחשב כתיבת סופר כע"א עכ"ל ר"ל דלכך הגט פסול ולא תינשא בו לכתחלה אבל למאן דמפרש לה כתב ידו ועד שנינו פסול ולא תינשא לכתחלה משום דהוה כאין בו זמן כמ"ש לקמן וק"ל:

בד"ה ר"א אומר כו' אין עליו עדים משמע דאין עליו עדים כלל כו' עכ"ל דכתב בכתב ידו נמי מקרי כיש עליו עדים דאין לך חתימה גדולה מזו כמ"ש לעיל וק"ל:

בא"ד משמע מכשירין וכותבין כו' עכ"ל דהא אאין כותבין דקאמר ת"ק קאי וחכמים מכשירין וכ"ה בחדושי הרשב"א וק"ל:

בד"ה וגובה מנכסים כו' ליגבי נמי ממשעבדי לא קשה לפסק ר"ח דמיירי בחתימי כו' עכ"ל ולר"ת דנראה לו עיקר דגבי ממשעבדי לא קשה ממאי דמסיק שם לית ליה קלא ולא גבי ממשעבדי היינו משום דנכתב לשון פרסי ורש"י פירש שם משום דאין עליו עדים חותמין ישראל והיינו כפי' ר"ח וק"ל:

בד"ה וכי לא בעי ר"מ כתיבה כו' וי"ל דהשתא מוקי ההיא מתני' דמחובר כר"א כו' עכ"ל ולמאי דמוקי נמי השתא מתני' דמחובר כר"א וחתמו אתורף קאי כשמואל ור"י ולא אסיק אדעתיה הא דרב נחמן אומר היה כו' מ"מ פסיקא ליה בשום דוכתא דלר"מ כתיבה לשמה מדאורייתא מיהת לא בעי דמ"ה לא מתוקמא להו אתורף קאי אלא לר"א אבל לר"מ לא מתוקמא להו בכה"ג כיון דלא בעי כתיבה לשמה מיהת מדאורייתא וק"ל:

דף ד.

בד"ה וחתמו ונתנו לה כשר לכתחלה כו' והא דלא קאמר הכא חתמו ונתנו לה כו' עכ"ל ר"ל דמלת כשר משמע דיעבד גם מלת וחתמו בוא"ו שכן הוא בכל גמרות שלפנינו וק"ל:
בד"ה הא מני ר' יהודה היא כו' בהא ס"ל כר' יהודה כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל תנא קמא דר"י היינו ת"ק דאין כותבין כו' ואם כן אותו ת"ק ע"כ לא ס"ל דבעי כתיבה וחתימה כו' ות"ק דר"י ברפ"ב סבר נמי דבעי לומר בפני נכתב ובפני נחתם כו' ומסתמא חד תנא הוא ומשני נהי דחולק עם ר"י במחובר וסבר דלא בעי תרוייהו לתלוש מכל מקום לענין בפני נחתם סבר כר"י ולאו מטעמיה אלא דהאי תנא קמא ר"א הוא ובעי בפני נכתב משום כתיבה לשמה ובפני נחתם משום קיום דהא לפי האמת סבר רבה כרבא כו' ע"כ תוכן דבריו ותמוה הוא לומר כן דהא רבה לא בעי לאוקמא מתני' דהכא כר"א ובפני נכתב משום לשמה ונחתם משום קיום משום דמשמע ליה ממתני' דריש פרק שני דידענו לא מהני מדקתני שם בפנינו נחתם כמו שכתבו התוס' לעיל ואם כן היאך נאמר בהך מתני' דריש פרק שני גופה דסבירא ליה בפני נחתם משום קיום וידענו מהני בה דהא קתני התם בסתמא דמתני' לכולי עלמא אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם דכשר דמשמע דמשום חתימה לשמה הוא וידענו לא מהני גם דברי נביאות הוא בדברי התוס' לומר שכוונו הכא לזה כיון דאכתי לא הזכיר התלמוד דמודה רבה לרבא וע"כ הנראה בכוונת דברי התוס' בפשיטות דודאי אין זה מוכרח דההוא תנא קמא דר"י במחובר היינו תנא קמא דר"י דרפ"ב אלא דמשמע לכאורה מלישנא דקאמר הא מני ר' יהודה היא אבל בר פלוגתיה לא ס"ל הכי ובריש פ"ב תנא קמא דר"י דפליג עליה התם מצריך בפני נכתב ובפני נחתם מטעם לשמה דהא ידענו לא מהני כדקתני התם בפנינו נחתם ותרצו דאע"ג דבר פלוגתיה דר"י הוא התם היינו במילתא אחריתא אבל בהא דבעי כתיבה וחתימה לשמה סבר לה כר"י ולא נקט הכא ר"י אלא משום דאיהו סבר בהדיא דבעי כתיבה וחתימה לשמה ותו לא מידי כי הדברים ברורים בכוונת דברי התוס' ודו"ק:

בד"ה דקי"ל הלכה כו' ובפרקין נמי כו' דמסרי' ניהליה באפי סהדי ישראל מגבי' ביה מבני חרי כו' עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' (ב) לעיל לפסק ר"ח דהוה ס"ד התם דגבי ממשעבדי משום דחתומי עליה סהדי עובדי כוכבים כו' ה"נ הכא ליכא ראיה מהתם דאימא מהאי טעמא נמי גבי מבני חרי וק"ל:

בד"ה ומ"ס לפי שאין כו' וטעמא דר"א לא משום דקסבר דמובלעות נמי לא שכיחי אלא שלא כו' עכ"ל נראה שהכריחום לזה משום דאי לדברי המקשה הוה ניחא ליה דטעמא דר"א משום דמובלעות נמי לא שכיחי מי הכריח למתרץ לאוקמא טעמא דר"א במילתא אחריתא דהיינו משום שלא תחלוק במדה"י וק"ק דאכתי כיון דהמקשה לא חש לפרש טעמא דר"א דפסיקא ליה משום שלא תחלוק במדה"י הוא מי הכריחו למתרץ לפרש כן דלא הוה ליה לפרושי אלא מאי דמקשה ליה מפלוגתא דתנא קמא ור"ג ופלוגתא דר"ג ור"א קאי כסברת המקשה ולולי דבריהם היה נראה לי לומר דלפי סברת המקשה טעמא דר"א נמי משום דמובלעות לא שכיחי אבל לדברי המתרץ דפלוגתא דתנא קמא ור"א בסמוכות אי שכיחי אי לא אין סברא לומר דפלוגתא דרבן גמליאל ור' אליעזר נמי במובלעות אי שכיחי אי לא דאם כן ה"ל סברת ת"ק וסברת ר"א רחוקה זו מזו דלת"ק אפילו סמוכות שכיחי ולר"א אפילו מובלעות לא שכיחי ודו"ק:

דף ד:

בד"ה תנן המביא כו' דמשמע דוקא ממדה"י לא"י כו' ונקט הכי לאפוקי רקם כו' עכ"ל וכן יש לתרץ לרבא דלעולם ממדינה למדינה בא"י נמי צריך ונקט הכי לאפוקי רקם כו' מיהו ק"ק לרבא ממוליך דמשמע דוקא מוליך מא"י למדה"י אבל ממדינה למדינה בא"י לא צריך ויש ליישב (א) וק"ל:

בד"ה אלא אימא כו' הא בא"י א"צ באותה מדינה וה"ה ממדינה למדינה בא"י דלרבה אין חילוק כו' עכ"ל ק"ק לפום הך סברא דלא אסקי אדעתייהו לרבה למטעי בטעמא כדרבא בפשיטות הוה להו לאקשויי לרבה אמאי לא תני רבותא דאפילו באותה מדינה במדה"י צריך מטעם לשמה ומינה מה"ט ע"כ דבא"י אפילו ממדינה למדינה אין צריך דבקיאין לשמה וכן יש להקשות לרבא דליתני אפילו ממדינה למדינה בא"י צריך משום דאין מצויין לקיימו ומינה מה"ט באותה מדינה במה"י דא"צ דמצויין לקיימו ולתירוצם ניחא בין לרבה בין לרבא דאי הוה תני רבותא ה"א בכולהו דצריך ותרי טעמי איתנהו אבל למאי דתני ממדינה למדינה במדה"י ע"כ דיוקא איכא במלתא דא"צ לרבה באותה מדינה במדה"י ולרבא ממדינה למדינה בא"י ודו"ק:

בד"ה אי מההיא כו' דהא בהדיא קתני אינו צריך דמשמע לכתחלה כו' עכ"ל ולפירושו אין להקשות דאכתי תקשי הא בהדיא קתני לה בסיפא דא"צ בא"י דמשמע לכתחלה ול"ל למתני הרישא משום דיוקא דממדינה למדינה בא"י דא"צ די"ל דאי לאו הרישא הוה מוקמינן הסיפא באותה מדינה בא"י כפירוש רש"י לקמן ואין להקשות לדברי התוס' דל"ל למימר דאיצטריך הרישא ליתורא דאפילו לכתחלה הא בלאו הכי ניחא דאיצטריך דיוקא דרישא דמסיפא לא הוה שמעינן אלא באותה מדינה בא"י דאיכא למימר דבסיפא סתמא קתני המביא גט בא"י א"צ כו' דמשמע אפילו ממדינה למדינה בא"י ומיהו ק"ק למאי דמסיק מדלא קתני ממדינה למדינה סתם ע"כ דאתא לדיוקא נמי דממדינה למדינה בא"י לא צריך דהא א"נ דהוה קתני סתם ממדינה למדינה א"צ הוה שמעינן שפיר מדיוקא דבאותה מדינה במדה"י דא"צ ומסיפא דקתני בא"י א"צ ע"כ אפילו ממדינה למדינה בא"י הוא דבאותה מדינה במדה"י נמי א"צ כדדייקינן מרישא מדקתני ממדינה למדינה סתם ויש ליישב כמו לרב' ודו"ק:

בד"ה רבה אית ליה דרבא כו' והא רבה לא חייש לאחלופי כיון דידענו לא מהני כו' עכ"ל יש לדקדק דבא"י קיימינן ולא איצטריך בפני נחתם משום לשמה אימא דקושטא הוא דידענו מהני כמו לרבא במדה"י ואיכא למיחש שפיר בא"י משום איחלופי ולכך צריך לומר בפני נכתב כמו לרבא ויש ליישב דמשמע לרבה דכולהו משניות גרירן בתר הך מתני' דרפ"ב דידענו לא מהני דמה"ט לא מתוקם מתני' דהכא כר"א ובעי בפני נכתב משום לשמה ובפני נחתם משום קיום כמ"ש התוס' לעיל ועיין בזה עוד לקמן בסמוך וק"ל:

דף ה.

בד"ה אילימא חרש ולא בעי למימר כגון אלם או כו' עכ"ל ר"ל דהשתא דאוקמא כגון חרש שהוא דחוק שנתנו לו כשהוא פקח כו' אבל אי הוה מוקים ליה באלם או שלא ראה כו' תוקמא בפשיטות טפי דנתנו לו ג"כ כשהוא אלם דראוי הוא לשליחות דבר דעת הוא ובדבריהם יתיישב מה שמקשינן ל"ל לאתויי הכא והוינן בה כו' ואמר רב יוסף הב"ע כגון כו' דמגופה דברייתא איך שיהיה תקשי ליה לרבה אמאי תסגי ליה בקיום חותמיו כמ"ש בחידושי רשב"א די"ל דאי הוה מתוקמא שפיר באלם הוה ניחא גם לרבה כיון דהוא בר דעת גם אם לא יאמר דנכתב לשמה יכול לכתוב בכתב דנכתב לשמה אבל משום קיום כיון דקיום שטרות עדות מקרי כדלקמן דמה"ט בעי בפני ג' לא סגי לן בכתיבת האלם שבפניו נכתב דמפיהם ולא מפי כתבם ולא עדיף הכא האחד שכותב בפני נכתב משנים

בקיום שטרות דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם אבל השתא דעל כרחך לא מתוקם אלא בחרש לא עדיף כתיבתו שנכתב לשמה מאמירתו כיון שאינו בר דעת ודו"ק:

בד"ה אי הכי כו' אבל לרבה בפני נכתב עדיף מקיום כו' כיון דאוקימנא לאחר שלמדו יכול נמי תסגי כו' עכ"ל יש לדקדק בפירושו דודאי קודם שלמדו עדיפא ליה בפני נכתב דסתמא לשמה הוא מקיום חותמיו דלא משתמע מיניה לשמה אבל הברייתא דמוקים לה לאחר שלמדו אמאי לא נימא דעדיף ליה קיום חותמיו בתרי עדים מבפני נכתב כמו לרבא ויש ליישב בדוחק. ודו"ק:

בא"ד אבל לרבה דידענו לא מהני אם כן לא אתי לאחלופי כו' עכ"ל הכי משמע להו דידענו לא מהני אף אחר שלמדו דלא בעי בפני נחתם משום חתימה דכולהי משניות גרירין בתר הך מתני' דרפ"ב דידענו לא מהני כמ"ש לעיל ולתירוצם דמודה רבה דצריך לאומרו אפילו לאחר שלמדו משום איחלופי ר"ל אע"ג דידענו לא מהני גזרו לאומרו משום איחלופי כיון דקודם שלמדו ניתקן כבר משום לשמה אבל אי קודם שלמדו לא היה ניתקן משום לשמה לא היו מתקנין אותו כלל לומר בפני נכתב כיון דידענו לא מהני ליכא למיחש כל כך משום איחלופי (ב) וק"ל:

בד"ה אי הכי בעל נמי לרבא ניחא כו' דאינו חשוד להכשילה במתכוין אלא לרבה כו' עכ"ל לכאורה לישנא דאי הכי קשה ומלתא באנפי נפשיה הוא דלרבא ניחא ולרבה קשיא והל"ל ת"ש הוא עצמו כו' וי"ל דאי לאו שנויא דלעיל לא הוה תקשי לרבה נמי מידי דאימא דהך ברייתא איירי בלאחר שלמדו דרבה ורבא שוין בו אבל מתני' דהאשה עצמה מביאה איירי בקודם שלמדו כמו לרבא אבל השתא דע"כ מתני' דאינו יכול לומר מתוקמא לרבה באחר שלמדו ומינה דבהכי מתוקמא נמי מתניתין דהאשה עצמה כו' כמ"ש התוס' דכולה מתני' אית לן לאוקמא בלמדו ואפילו הכי צריכה לומר כו' משום שלא תחלוק בשליחות תקשי אי הכי בעל נמי כו' וק"ל:

בד"ה בי תרי כו' אבל איכא בינייהו מקוים כו' עכ"ל ובכלל זה דאיכא בינייהו יכול וא"ב חד דהיינו אפילו אם יתקיים בחותמיו ומשום שמא יחזיר דבר לקלקולו ודו"ק:

דף ה:

בד"ה הא מדריב"ל כו' דסבר כאידך לישנא דפ"ב דההוא לישנא כו' דהתם דקאמר שנים אין כו' עיקר דקאמר עליה יתד כו' עכ"ל ולההוא אידך לישנא ע"כ הך פלוגתא דלעיל דריב"ל סבר משום בקיאין לשמה ור"י סבר משום עדים מצויין לקיימו וקאמר עלה דהכי

תסתיים מעובדא דר"ש בר אבא ליתא וק"ק כיון דלא סמיך הכא אלא אההיא לישנא דקאמר עליה יתד הוא כו' ה"ל הכא למיפרך מיניה בהדיא ודו"ק:

בד"ה והא קי"ל כו' והדר פריך והא קי"ל דודאי עבד בהפקירא כו' עכ"ל כך היתה נוסחת הגמרא שלפניהם שם אבל בגמרא שלפנינו ליתא הך פירכא כלל אלא דתירוצא הוא אהא דפריך מאי קמ"ל זכין כו' ומשני מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה דהא קי"ל דעבד כו' ע"ש וק"ל:

בד"ה ה"ג ר"ת כיון דאשה כשירה להביא את הגט כו' עכ"ל ולא גרסינן כיון דאשה כשירה להביא גיטה ועיין בחידושי רשב"א ובר"ן וק"ל:

דף ו.

בד"ה מכי אתא רב כו' והורה לנו שמימות יכניה שגלו כו' דינה להיות כא"י כו' עכ"ל ובין לטעמא דרבא דמצויין לקיימו ובין לטעמא דרבה דבקיאין לשמה הורה להם רב דמימות יכניה היו בקיאין לשמה גם מצויין לקיימו דהוו שכיחי מתיבתא מימות יכניה ואתמר נמי אמר ר' אבא כו' לא קאי אדסמיך ליה כפרש"י אתמר נמי דטעמא משום כו' אלא אגופה דמלתא דרב דקאמר לעיל דבבל כא"י לגיטין וכן פירשו התוס' בהדיא הך מלתא דאמרינן הכא עשינו כו' מכי אתא רב לבבל דהיינו גם לטעמא דבקיאין לשמה ודו"ק:

בד"ה ומבי ארדשיר כו' ואם תאמר מארדשיר לאקטיספון נמי לגזור כו' וי"ל דלמסקנא דרבה אית ליה דרבא כו' עכ"ל לכאורה קשה דאכתי לדברי המקשה נימא קסבר לפי שאין בקיאין כו' לגזור מוליך אטו מביא ויש ליישב דודאי גם המקשה (א) ידע דרבה אית ליה דרבא אלא דהוה ס"ד דהיו מצויין לקיימו כיון שהיו סמוכות זו לזו ולא היה אלא הדגלת מפסיק ביניהם אלא דסבירא ליה נמי כטעמא דאין בקיאין לשמה והני דארדשיר גמירי ואקטיספון לא גמירי והמתרץ השיב לו כיון דע"כ אית לן למימר דרבה אית ליה דרבא איכא למימר דלא משום דסמוכות נינהו היו מצויין לקיימו דחשיבי כב' מדינות כמ"ש התוס' אלא הני כיון דאזלי לשוקא להתם הנך ידעי בחתימות כו' ודו"ק:

בא"ד רסן זה אקטיספון דההיא מא"י הוה כדכתיב ברישא דקרא מן הארץ ההיא יצא אשור כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא מוכח לה מההוא קרא דמא"י הוה ולולא שיראתי לנגוע בדבריהם היה נראה דטעות נפל בדבריהם וכצ"ל דההוא מארץ אשור הוה כדכתיב מן הארץ ההיא יצא אשור כו' כדדרשינן שיצא מעצת דור הפלגה להרחיק מהם לבנות לו ארץ אשור ומסתמא לא היה סמוך לבבל כ"כ שלא היה אלא דגלת מפסיק ביניהם וק"ל:

בא"**ד** ובפרש"י כתוב התם רסן זה אקטיספון עכ"ל לא ידענא פירושו דהא ודאי גמרא ערוכה היא בפרק קמא דיומא כמו שכתבו התוספות לעיל גם בכל הפירושים שבפירוש רש"י בחומש ובמקומות אחרים לא מצאתי ואולי טעות נפל בדבריהם ונמצא בתרגום ירושלמי אכלנה בארץ שנער וקטיספון בארעא דבבל וכ"ה בת"י ובב"ר ויש להגיה ובירושלמי כתוב רסן אין זה אקטיספון כמ"ש בגמרא דיומא ודו"ק:

דף ו:

בד"**ה** א"ר יצחק כו' ומיהו הרבה מביא שם שנראה שהיו כותבין לדרשא כו' עכ"ל לכאורה לשון ומיהו כו' במקום הזה אינו מובן דהא ודאי לדרשא דאין כותבין כסדר הכתוב מיהו באגרת שלומים נמי דאין כותבין כסדר נמי מוכח משם מדכתב ליה מאד ישגא אחריתך ויש ליישב דלא באו בזה ליישב ולקיים פי' ר"ת דמתיר בשמעתין אגרת שלומים אפילו כסדר הכתוב בו אלא משום דיש לבעל דין לחלוק דלדרשא אפילו שלא כסדר אסור וכפי סברת ר"ת שמחלק בזה ואהא קאמרי הרבה מביא שם כו' ישראל אל תשמח גו' דמזה מוכח דאף לדרשא שרי דלא כסדר ודו"ק:

בא"**ד** ואי במזוזה מיירי ניחא דא"כ הייתי מצריך דוכסוסטוס כו' עכ"ל ר"ל דאי באמיתה של תורה ממש קאמר לא הוה איצטריך ליה לתלמודא לפרושי הא דפוסל התנא דיפתרא ושלא בדיו היינו מג"ש כתיבה כתיבה אלא אימא דיליף ליה נמי מאמיתה של תורה אבל אי במזוזה קאמר ניחא דע"כ התנא לא יליף מאמיתה של תורה אלא הך מלתא דשרטוט בלחוד דאל"כ נילף נמי ממזוזה לענין דוכסוסטוס ולהכי אצטריך התלמוד למימר דלענין דיפתרא ושלא בדיו יליף ליה מג"ש דכתיבה כתיבה וק"ל:

דף ז.

תד"**ה** השכם כו' דום כמו דמדומי כו' א"נ השכם עליהן לבהמ"ד כו' עכ"ל מדבריהם נראה דלא הוו גרסי אלא השכם והערב עליהן והם כלים כו' ולא גרסינן לבית המדרש וק"ל:

בד"**ה** עטרות כו' ודוקא לחתנים אסרו דומיא דעטרות כלות כו' עכ"ל ודקאמר נסתלקה עטרה מראש כל אדם לאו דוקא אלא דומיא דכ"ג שהוא ראש ושר בישראל כמ"ש לקמן והך נמי דלקמן דהוה גדיל כלילא לברתיה לכלה קאמר וכעין כיפה והך מתני' דסוטה דאסרו עטרות כלות ידע לפרושי בעיר של זהב אלא מהאי קרא דהסר עטרה הוה קשה ליה לרבינא דהוה ס"ד לאסור בנשי דומיא דבגברי דהיינו נמי כיפה וק"ל:

בד"ה בזמן שמצנפת כו' בפרק בראשונה דאמר נוטל כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ז:

בפרש"י בד"ה רצועה נפקא לעולם עכו בצפון ריבוע דא"י אלא שרצועה כו' עכ"ל לדברי התוס' שכתבו לעיל בשם הירושלמי דעכו היתה חציה בארץ וחציה בחוצה לארץ כו' צ"ל דלא היתה עכו כולה מכלל הרצועה אלא החצי ממנה וציורה כזה*:

בד"ה ואמר רב פפא כו' (ועבר) [וע"כ] מזרחה שמש אמסילה קאי שילה מצפון לבית אל ובמזרחה של מסילה ובדרומה של לבנה עכ"ל והציור כזה*:

תוס' בד"ה עציץ נקוב כו' ומדלא משני כו' מכלל דשל חרס כו' ואתא לאשמועינן חדוש אחר בספינה כו' עכ"ל ר"ל דעציץ לפרש"י ליכא אלא שלעץ ולא היה יכול לחדש בו לתרץ דכולה באינו נקוב כמו שמחלק בספינה כאן בשל עץ כאן בשל חרס דספינה ודאי דאיכא בו נמי של חרס ואפילו אינו נקוב כנקוב הוא וכן להיפך לפירוש רבינו תם לקמן דעציץ ליכא בשל חרס ולא היה יכול לחדש בו דכולה באינו נקוב כמו שמחלק בספינה דספינה ודאי דאיכא נמי של עץ ולשני הפירושים ה"מ לתרוצי נמי בספינה כאן בנקוב כאן באינו נקוב כמו בעציץ אלא דאתי לתרוצי תירוץ אחר בספינה שלא היה יכול לתרץ בעציץ כן נראה לפרש דבריהם הכא אבל בחידושי רשב"א כתב לפירוש רבינו תם הא דלא משני כאן בנקובה כאן באינה נקובה כדמשני בעציץ לפי שאין דרכה של ספינה לינקב ואין צורך לזה כי הוא מיושב כמו לפרש"י שכתבו הכא ומיהו בתוס' בפרק כל הקרבנות כתבו גם לפרש"י לפי שאין דרכה של ספינה לינקב ולדברי התוס' דהכא אין צורך כמו שכתבתי ודו"ק:

בא"ד וא"ש דסתם ספינה הוא של עץ כו' עכ"ל נראה דר"ל דא"ש בספינה דהכא סתם שלא פירש התלמוד בו משום דסתמא של עץ הוא מיהו בברייתא התם מוקי התלמודא סתמא דברייתא בשל חרס דהתנא לא צריך לפרש אבל לפרש"י צריכין לומר מה שלא פירש התלמוד הכא דאיירי בשל חרס משום דסתמא של חרס הוא וזה אינו שהרי אנו רואים דרוב ספינות של עץ הוא ודו"ק:

דף ח.

תד"ה כל ששופע כו' אמאי נקט ר"י קפלוריא כו' ומיהו יכול להיות שההר תקוע קרן צפונית מערבית אבל כו' עכ"ל דהשתא ניחא דקרא מציין בו גבול צפוני שהוא בקרן צפונית והתנא מציין בו גבול מערבי שכל שמשפע ויורד לצד מזרח הוא א"י וחוצה

לו צד מערב הוא ח"ל אך קשה לדבריהם דאכתי אמאי נקט ר"י קפלוריא הל"ל רואים חוט מתוח מקרן צפונית מערבית של ההר עד אוקיינוס דלת"ק נמי גבול צפוני הוא קרן צפונית מערבית של ההר ויש ליישב דודאי לפרש"י דשפוע ההר היה לצד צפוני ולצד דרום ומחודו ולפנים לצד דרום הוא א"י ולחוץ הוא ח"ל ה"ל לר"י נמי לציין כן מאותו חוד של ההר לצד מערב עד ים אוקיינוס אבל לדברי התוס' שהיה שיפוע ההר לצד מזרח ולצד מערב וההר היה גדול כמהלך יום או יומים מצפון לדרום גם אם הוא גבול צפונית לא ידענא אם הוא בקצה הצפוני מההר או בקצה הדרומי או באמצעו ובא"י מטורי אמנון ולפנים היו להם סימני מקומות כמו עכו לצפון אבל מאחורי טורי אמנון לר' יהודה לא ידעינן גבולו לצפון דא"א למתוח החוט ממקומות שהם גבול צפונית לפנים מטורי אמנון עד ים אוקיינוס דא"א לקדר בהרים ובא ר"י ונתן סימן וציין מקפלוריא שהיה אחורי טורי אמנון עד אוקיינוס ודו"ק. בד"ה בשלשה דרכים שוותה סוריא כו' נקט שלשה לשון זכר אע"ג דסוריא לשון נקבה כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור ע"פ מאי דמסיק בר"פ האשה נקנית בג' דרכים דאשכחן דרך בקרא בלשון נקבה ואשכחן בלשון זכר וכן מתניתין לגבי זכר קתני לה בלשון זכר בשבעה דרכים בודקין הזב לגבי נקבה קתני לה בלשון נקבה בשלש דרכים האשה נקנית והשתא כיון דהכא גבי נקבה קתני לה דסוריא לשון נקבה כדקתני בה שוותה ועפרה טמא ה"ל למתני נמי בשלש דרכים אלא משום דהכא הדרכים בעצמם הם לשון זכר עבד וגט וכן עפר לשון זכר הוא בקרא והך את עפר הארץ והיה לכנים וכתיב ומן העפר אשר יהיה בקרקע וגו' וה"ל כל הג' דרכים בלשון זכר ודו"ק:

דף ח:

בד"ה בשידה תיבה כו' דהא ע"כ שידה תיבה ומגדל לאו דוקא נקט אלא משום דנקטינן בברייתא כו' עכ"ל ובברייתא נקט לה לרבותא דר' ולדיוקא לר' יוסי דברוכב על הסוס מודה ר"י דמטמא בארץ העמים כדאמרינן התם דר"י מטהר בשידה תיבה ומגדל דס"ל אהל זרוק שמיה אהל אך מה שכתבו בסוף דבריהם ומשמע כר"י אתיא בפשיטות טפי כו' אינו מובן לכאורה דאדרבה לרבי איכא לאוקמא ברייתא דלעיל דמטהר בסוריא בפשיטות טפי בין בשידה תיבה ומגדל ובין ברוכב על הסוס אבל לר"י ליכא לאוקמא אלא ברוכב על הסוס ויש ליישב דודאי לית לאוקמא ברייתא דלעיל בסתמא במלתא דלא שכיחא דהיינו בשידה תיבה ומגדל אלא ברוכב על הסוס דשכיחא והשתא לר"י דלכולי עלמא ס"ל אהל זרוק שמיה אהל ולכך מטהר בשידה ותיבה ומגדל אבל ברוכב על הסוס מודה דמטמא בארץ העמים מתוקמא הך ברייתא דסוריא בפשיטות במלתא

דשכיחא ברוכב על הסוס אבל לרבי איכא למימר דס"ל אהל זרוק שמיה אהל כדבעינן למימר התם בפרק כ"ג ומשום אוירא ממש הוא דמטמא בארץ עמים ולא בסוריא אבל משום מאהיל על הגוש בסוריא נמי מטמא ולא מתוקמא הברייתא דסוריא אלא במלתא דלא שכיחא דהיינו בשידה תיבה ומגדל ודו"ק:

בד"ה דגזרו על גושה כו' ותימה דמיירי כו' דלא מטמא דמשום אויר עצמו גזרו ולא משום מאהיל וכו' עכ"ל ק"ק דמכל מקום תפשוט מהך מתני' הך אבעיא בפ' כ"ג דמשום מאהיל על הגוש לא גזרו אלא משום אויר עצמו ודו"ק:

בד"ה אע"ג דאמירה כו' לפי זה הא דקאמר ליה נחים ליה אגב אימיה נוקמא תוך ז' כו' עכ"ל ועל ידי ישראל דבעובד כוכבים בלא אגב אימיה הוה שרי אפילו איסור דאורייתא לדברי ה"ג וק"ל:

בא"ד ונראה דלא יתכן כו' דעל ידי ישראל אסור היה להרבות כו' גזירה שמא ירבה בשבילו כו' עכ"ל לכאורה דלק"מ דהתם שלא לצורך מצוה דהיינו בשביל הבריא גזרינן שמא ירבה בשבילו אבל הכא לצורך מצוה דהיינו לצורך הקטן לא גזרינן (א) שמא ירבה בשבילו ואפשר שלזה כוונו בדבריהם ושמא דוקא לצורך המילה כו' ובזה יתיישב מהא דקשיא להו מהא דתנן בפרק ב' דביצה כו' ומכל הנהו דשרי להרבות הא דלא קשיא להו הכא מגופה דמתני' דחולין דאסור לבריא משום שמא ירבה בשבילו דלא כתבו כל זה הכא אלא לראייה לדבריהם דאיכא לפלוגי דהכא משום מצות מילה שרי להרבות דכמו כן בכל הנהו שרי להרבות משום מצוה דשמחת יו"ט ודו"ק:

בד"ה הדר אמר כו' דבתרוייהו לא קנה דיד בעל השטר על התחתונה עכ"ל ומעיקרא דהוה אמר אביי דתרוייהו קנה ניחא למסקנא דכרות גיטא הוא ולא תיקשי ליה הך מתני' דהכותב כל נכסיו כו' דאפילו לר' מאיר דלא פלגינן דבורא היינו דתרוייהו לא קנה דהתם לא הוה כרות גיטא ודו"ק:

דף ט.

בד"ה הלכה כר' מאיר כו' ורש"י פי' דלאו כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר כו' עכ"ל סברת רש"י מפורש בחידושי רשב"א דהיכא דיש לו קרקע לבד מן השיור איכא לקיומי כל נכסי אאותו קרקע אבל העבד אינו בכלל ולא קנה עצמו אלא דאימא מדנחית לשיור קרקע כל שהוא שייר נמי העבד אבל בשאין לו קרקע לבד מן השיור כיון דא"א דמתוקם כל נכסי אלא אעבד פלגינן דיבוריה אבל לדברי התוס' הסברא בהיפוך דודאי (ב) היכא דמתוקם כל נכסי גם אשאר קרקע לבד מן השיור פלגינן דיבוריה לר' מאיר

והוה העבד נמי בכלל כל נכסי אבל היכא דלא הוה מתוקם כל נכסי אלא אעבד לבד לא פלגינן דיבוריה לר' מאיר ומיהו מפרש"י גופיה לעיל נמי משמע כדברי התוספות שכתב ל"ש היכא דקנה שאר כו' ול"ש היכא דלא קנה כו' אפ"ה הוא בן חורין כו' ואפשר דהיינו לפי סברת המקשה אבל לדברי המתרץ משום כרות גיטא הוה הסברא הפוכה וכפרש"י בדברי המתרץ ודו"ק:

בד"ה ואינו חוזר כו' ואמאי יצא בן חורין כו' ולא קנה אלא לאחר מיתה כו' עכ"ל ומהרש"ל הגיה ואמאי יצא בן חורין ומותר בבת חורין הא כו' עכ"ל ואפשר דהוה קשיא ליה ומאי קושיא הא קאמר טעמא משום דיצא עליו שם בן חורין אבל לענין שיהא מותר בבת חורין אין טעם זה מספיק להתיר איסור עבד בבת חורין אבל אין צורך לזה ולהגיה כל הספרים ישנים דשפיר קא קשיא להו דמעולם לא יצא עליו שם בן חורין ואי נמי דלא הוה עמד וחזר לא קנה את עצמו כיון דמתנת שכ"מ ואין שטר לאחר מיתה וכן מה שהקשו שוב ואם תאמר כיון דסתמא דדעת של שכ"מ לחזור אם יעמוד כו' ובודאי יחזור אם יעמוד לא יצא עליו שם בן חורין כל זמן שהוא חי וראוי לעמוד ולחזור ודו"ק:

בד"ה התם משום כו' דבפרק מי שמת בעי למימר דעבדא כמקרקע דמי כו' כצ"ל:

בד"ה סמוך אהני שפוסלין החתימה ונוקמא בחזקת א"א עכ"ל ע"פ מ"ש פ' ד' אחין דתרי ותרי (ג) ספיקא דרבנן היא אי לאו דנוקמא אחזקת אשת איש ודו"ק:

דף ט:

בד"ה לא יתנו כו' ולא גרסינן תן גט זה שלא מסר ליד השליח בחייו כו' עכ"ל ויש לדקדק דאכתי לר"מ דגט אשה וגט שחרור חובה הן אמאי לא תני בכה"ג במסר מיד להשליח דבגט ושחרור לא זכו להן מיד דחובה הוא להן ולא יתנו לאחר מיתה ובשאר שטרות זוכה להן מיד ויתנו לאחר מיתה וי"ל דהוה לר"מ בכלל מאי דקתני דרצה לחזור בשניהם יחזור לר' מאיר דהכא נמי מהאי טעמא כיון דחובה להן לא זכה בהן מחיים ולא יתנו לאחר מיתה וק"ל:

בד"ה מלתא דאיתא בשטרות כו' חוץ מבגיטי נשים וי"ל דהשתא סבר כאידך שנויא כו' עכ"ל ר"ל כשנויא קמא דלקמן משום דינא דמלכותא ודקדק לומר דהשתא סבר כו' דלההוא שנויא נמי דחוץ מבגטי נשים ניחא לפי האמת דמסיק דמילתא דאיתא בקידושין לא קתני והך מלתא דשכ"מ דלא יתנו לאחר מיתה לא קתני דאיתא נמי בקידושין אבל מילתא דאיתא בשאר שטרות קתני ולא תיקשי מערכאות אפילו איתא בשטר מתנה כדקתני חוץ מבגטי כו' ודו"ק:

דף י.

בפרש"י בד"ה ופרכינן חזרה כו' דאסר לה אכ"ע ומשום האי שטרא אינו מתחייב במזונותיה עכ"ל משום דבגירושין אמרינן דחובה הוא לה מהאי טעמא דכל זמן שהיא אשתו הוא חייב במזונותיה ולא אמרינן דזכות הוא לה מהאי טעמא דמתירה אכ"ע וקאמר דאינו דומה דהכא בשטר קדושין אינו מתחייב במזונותיה דארוסה אין לה מזונות ולכך אזלינן לאידך גיסא דאין לה זכות בקידושין כיון דאסר לה אכ"ע ודו"ק:

תוס' בד"ה כי קתני כו' דליכא למיחש דלמא אתי למסמך עלייהו דלא אתי לידי תקלה כו' עכ"ל דלמסמך עלייהו במקום אחר ודאי דלא חיישינן דאם כן בשאר שטרות נמי יפסלו מהאי טעמא דלמא אתי למסמך עלייהו במקום אחר אלא דבגיטין חיישינן דלמא אתי למסמך עלייהו באשה זו בלא עדי מסירה להשיאה אע"פ שהדבר אמת אין לעשות אלא בעדות כשר כדאמרינן פרק ד' אחין כו' כמ"ש התוס' לעיל בד"ה מודה ר"א במזוייף כו' והשתא במה שסבורה להיות מקודשת אין לחוש באשה זו שתבא לידי תקלה דלא שכיחא שתקבל קדושין מאחר כמ"ש התוספות לעיל ודו"ק:

בא"ד וי"ל דכיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות לא תניא הכא עכ"ל קצת קשה דהא האי שנויא דאיתא בשטרות לא קתני לא קאי השתא כמ"ש לעיל לדברי התוספות ויש ליישב דדקדקו לומר זמן בכל שטרות דהיינו שרגילין לכתוב זמן בכל שטרות גם בקידושין ודאיתא בקדושין לא קתני והוצרכו להזכיר כאן גם שאר שטרות משום דהך קושיא שהקשו תפול גם למאי דבעי למימר לעיל דליתא בשאר שטרות וק"ל:

בד"ה בשליחות בע"כ כו' ליתני דשוו לבע"כ וה וו ד' אפילו לרבנן עכ"ל מלשונם נראה דל"ק להו לר' מאיר דהוו ה' היינו משום דהוה בכלל רצה לחזור בשניהם חוזר דמטעם שליחות בע"כ נגעו בה דדומיא דהכא בעי למימר לעיל דלשמה הוה בכלל מוליך ומביא דמטעם לשמה נגעו בה ודו"ק:

בד"ה מצת כותי כו' ואם תאמר אמאי יוצא בה ידי חובה כו' דחשידי אלפני עור וגו' עכ"ל ואריש מצת כותי מותרת ודאי דל"ק להו הכי דכיון דעיסת ישראל הוא מסתמא (א) הכיר בה דלא החמיצה שאין שם לא קרני חגבים ולא הכסיפו פניו דאפילו בצקות של עובד כוכבים שרי בכה"ג כדאמרינן סוף פרק כל שעה ומהרש"ל כתב בזה בע"א ואין להאריך וק"ל:

בד"ה אי תנא קמא כו' כיון דכתיבה לחודה מהני אע"ג דלא מהני לרשב"ג כדמשמע הכא כו' עכ"ל מתוך הסוגיא דהכא משמע כן מדפריך לרבן שמעון בן גמליאל אי אחזיק כו'

אע"ג דמצה כתובה אבל מתוך המסקנא דחולין משמע בהיפוך מדלא קאמר נמי איכא בינייהו בכה"ג וכמו שכתבו התוספות לקמן וק"ל:

בא"ד דמדנקט מצה דכתיבה ואחזיק דאי חזקה לחודה מהני ה"ל למנקט שחיטה כו' עכ"ל דליכא למימר דנקט מצה דכתיבה לאשמועינן כתיבה לחודה מהני מדלא מפרש בה הואיל והחזיקו בה משמע דלא הוה טעמא אלא משום דכתיבה כו' כמ"ש לקמן דהא ודאי הוה שמעינן ליה שפיר טפי אי הוה נקט מצוה אחרת דכתיבה ולא אחזיקו בה אלא ע"כ דנקט מצה דכתיבה ואחזוק לדייק מיניה אע"ג דאחזוק בעי כתיבה דלדייק מיניה בהיפך אע"ג דכתיבה בעי אחזוק ליכא למימר דאם כן הוה מפורש בה הואיל והחזיקו כו' כמ"ש לקמן וק"ל:

דף י:

בד"ה והא לאו בני כריתה נינהו הוה מצי למפרך הא לאו בני עדות נינהו כו' עכ"ל וה"ה דה"מ למפרך דלאו בני שליחות נינהו ולא עבדי נמי לשמה כמ"ש התוס' לעיל וחדא מתלת נקטו:

דף יא.

בד"ה ליפלוג וליתני כו' וי"ל דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר כו' עכ"ל אע"ג דהוי כעין גזירה לגזירה כמ"ש בחידושי הרשב"א וכה"ג נמי כתבו התוספות לקמן גבי מקום שאין חותמין לגזור כו' דמסתבר למקשה כיון דחיישינן כולי האי להא נמי הוי ליה למיחש ומהרש"ל כתב על דברי התוספות וא"ל א"כ מאי פריך ליפלוג וליתני בדידה אדרבה בהא עדיפא כו' שהרי לפי האמת לא גזרינן כולי האי ונ"ל דלק"מ כו' עכ"ל ע"ש באורך בתירוצו ואין להאריך בדחוקיו ונ"ל לפי מה שנדקדק ומאי קושיא דליפלוג בדידה דהיינו כולה בערכאות בין שמות מובהקין ובין שאינן מובהקין דאדרבה נימא דהשתא הוה מפליג כולה בשמות מובהקין ובין ערכאות ובין הדיוטות אלא דאיכא למימר כיון דמעיקרא נקט ברישא דמתני' ערכאות ה"ל לפלוגי כולה בערכאות וממילא פסול דהדיוטות נמי הוה משתמע מדיוקא דערכאות דקתני אבל השתא שמות מובהקין בהדיא לא משתמע כיון דלא הוזכר ברישא בהדיא מובהקין וליכא לדייק מיניה אינן מובהקין וה"ל לפלוגי ביה וזה ברור ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה נעשה כו' פי' בשאר שטרות שנעשו בהדיוט דפסולי כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר דהמתרץ שבק סברת המקשה וכמו שנעשה בהדיוט בגיטי נשים קאמר דפסולים

דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר שטרות כו' כמ"ש לעיל דא"כ לא אתיא כרבנן ועוד היאך תלה מלתא דפסיקא לפסול דהיינו שמות שאינן מובהקין במלתא דלא פסיקא כ"כ דהיינו הדיוט בגיטי נשים דליכא למיפסל אלא משום גזירה לגזירה כמ"ש לעיל ודו"ק:
בד"ה לא נחלקו כו' וחכמים פוסלין בשאר שטרות כו' דכשירין בערכאות בלא עדי מסירה איכא למיגזר כו' עכ"ל דליכא למימר דטעמייהו נמי כרשב"ג דלא ס"ל דעדי מסירה כרתי אלא בגיטין ולא בשאר שטרות דהיינו היכא דלא קני אלא בהאי שטרא אבל בשטרי ראיה בעלמא אמאי פסולים ע"י עדי מסירה אי לאו משום גזירה דערכאות ודו"ק:
בפרש"י שטרא פרסאה כו' וחתמו פרסיים הדיוטות עליו עכ"ל כתב הרא"ש דלדברי התוס' לא מתוקמא בהדיוטות דהא פסלי רבנן שטרי הדיוטות אפילו בעדי מסירה אלא מתוקמא בערכאות כי מתני' והקשה לדבריהם דא"כ לא ה"ל לרבא למימר מימרא באנפי נפשיה אלא לפרש מתני' דערכאות דדוקא לגבות מבני חרי אבל ממשעבדי לא גבי ועוד האריך ע"ש ול"נ ליישב דהאי שטרא פרסאה דערכאות דנקט הכא היינו שנכתב בלשון פרסי ולכך הוא גרוע מערכאות דמתני' דלא הוה אלא חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתב ישראל הוא כמ"ש התוס' לעיל ולהכי לא גבי הכא בערכאות ממשעבדי דלית ליה קלא כיון שהוא נכתב בלשון פרסי וכצ"ל לפי' ר"ת לעיל בד"ה וגובה מנכסים משועבדים כמ"ש לעיל ובהכי ניחא נמי מאי דקשיא ליה להרא"ש דכל הני פירכי והא לא ידעי כו' והא בעינא כתב כו' דה"ה דשייכי נמי אמתני' ע"ש דאינו כן דמתני' איירי בכתב ישראל אלא שחותמיהן עובדי כוכבים וכ"ה בחדושי רשב"א וק"ל:

דף יא:

בד"ה התם כדקתני טעמא כו' הלכך מספקינן דלמא עובדי כוכבים נינהו ופסולין ואפילו בעדי מסירה כרבנן דמתני' עכ"ל הקשה בחידושי הרשב"א לפירושו דהיאך מתוקמא הן דהכא כרבנן דמתני' דהא אינהו פסלי אפילו בלוקוס ולוס ששמות מובהקין הן ול"נ ליישב פירושו דהכא אפילו בהדיוטות ואין שמות מובהקין ליכא למיחש (ב) למסמך עלייהו בלא עדי מסירה באשה זו שהרי העובדי כוכבים אינן כאן דממקום אחר בא הגט ושפיר הוה כשר לר"ש כמו בשמות מובהקין והם בכאן אבל לרבנן דמתני' דגזרו שמות מובהקין אטו שמות שאינן מובהקין ה"נ הכא דגזרי שאין העובדי כוכבים כאן אטו היכא שהעובדי כוכבים כאן אבל בשמות מובהקין כגון לוקוס ולוס רבנן נמי מכשרי דלא הוה אלא כעין גזירה לגזירה דא"נ היו כאן לא הוה אסרינן אלא משום גזירה וקרוב לזה נאמר לעיל לרשב"ג כמ"ש התוספות לעיל ודו"ק:

תוס' בד"ה עדים החתומין כו' או בעדי מסירה לר"א דלא כו' עכ"ל לכאורה לא הוה צריכי להזכיר עדי מסירה דודאי באידך צרדא דקאמרי דחיישינן שמא עובדי כוכבים נינהו לא מתכשרי אפילו בעדי מסירה שמביא כאן לר"א אבל לפום הך צדדא דקיימינן הכא דלא תלינן להו בעובדי כוכבים וכשר אפילו לר"מ דהוי חששא דאורייתא אי עובדי כוכבים הן החותמין א"כ כ"ש לר"א דכשר דלא תלינן להו בעובדי כוכבים ובהכשר ניתן הגט במקומו בעדי מסירה ולמה לי להביא עדי מסירה לכאן אטו כל גט הבא ממקום אחר יצטרך להביא עדי מסירה לכאן דמסתמא בעדי מסירה ניתן במקומו ודוחק לומר דר"ל בעדי מסירה במקומו לר"א דפשיטא הוא וק"ל:

בד"ה בגיטי נשים כו' בירושלמי בעי כו' אילו המוכר עבדו כו' אילו המגרש כו' פי' ע"י אחר העבד נמכר כו' עכ"ל לכאורה שהם בעצמם דברי התלמוד דידן לקמן שמפרש מפני שהוא קנינו דהיינו שגם אם העבד ברח מלקבל גט יוכל לפוסלו בתרומה ע"י ישראל אחר שמוכר אותו לו בד' זוזי משא"כ באשה שאם תברח מלקבל גט לא יוכל לגרשה ע"י אחר ולפוסלה בתרומה בע"כ אם לא תעשה שליח לקבלה אבל אין זה מספיק לקושיית הירושלמי דאכתי מצדדים אחרים יש להפך חובה לעבד גבי קנין וזכות לאשה במוכה שחין ונראה לפרש דבריהם דה"ק לית לך אלא כהדא ולאו בזכות וחובה תליא מלתא אלא כעין שכתבו התוספות לעיל גבי שליחות בע"כ דבגירושין איתא כו' דגבי עבד דבע"כ יוצא מידו ע"י מכירה לאחר לא יוכל לחזור כיון דבא ליד השליח כאילו בא לידו דמי אבל באשה דאינה יוצאת ממנו בע"כ בלא ידיעתה על ידי אחר הרי הדבר עדיין בידו וחוזר וצ"ע ודו"ק:

בד"ה כל האומר כו' כעין מלוה דאמרינן בה תן והולך כזכי אע"ג דבמתנה לא הוה כזכי כו' עכ"ל יש לדקדק לפי זה לעיל דפרכינן אג' ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים אמאי לא חשיב נמי תנו גט לאשתו ושחרור לעבדו דלא יתנו לאחר מיתה ומשני דאיתא בשטרות לא קתני דאיתא נמי בשטר מתנה דלא יתנו לאחר מיתה והשתא א"כ הא דר"מ נמי לא ליחשב דאיתא נמי בשטר מתנה דיכול לחזור כיון דתן (ג) לאו כזכי הוא וכה"ג הקשה בחידושי הרשב"א לעיל ויש ליישב דבחזרה בעל כרחה ליתא בשאר שטרות כדקאמר נמי למאי דמסיק דאיתא בקידושין לא קתני ודו"ק:

דף יב.

בד"ה עבד נמי בדלא ספיק כו' ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר כו' דאפילו מיירי דא"ל צא מעשה כו' עכ"ל וק"ק דאי הכי קא קשיא ליה מאי קא משני ליה הב"ע דא"ל

צא מעשה ידיך כו' דהא הך מלתא נמי הוה ידע המקשה אלא כיון דמ"מ עובדו היה לו להתחייב במזונות ואהא לא משני ליה מידי ויש ליישב ודאי דסברת המקשה היה כך מעיקרא דהא חזינן מיניה מדפריך לבסוף עבד נמי בדלא ספיק כמו שכתבו התוספות אבל המתרץ לא חש לזה ולא הבין ממנו כך גם מעיקרא כדמסיק לבסוף עבדא דנהום כריסא כו' וק"ל:

בד"ה מ"ש לערי כו' אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום וחי כו' עכ"ל והמתרץ לא חש ליה ומשני דגם לענין העדפה סלקא דעתך אמינא עביד ליה חיותא טפי ויש לדקדק דאם כן לעיל מיניה דפריך העדפה פשיטא כו' לישני ליה כי הכא דלא פשיטא הוא דהוה אמינא ליעבד ליה חיותא (ד) טפי ויש ליישב דכיון דיוכל לומר לו צא מעשה ידיך במזונותיך ודאי דהעדפה של רבו מכל שכן מאשתו שגלתה דחייב במזונותיה לגמרי וא"ה ודאי העדפה שלו ומשני דגבי עבד איצטריך לאשמועינן טפי דלא נימא כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כו' ודו"ק:

בד"ה מספקת כו' לגלויי אריאשא דאיירי בלא אמר לה אבל השתא דמוקמת רישא בדלא ספקא כו' עכ"ל דליכא למימר דתני סיפא מספקת לגלויי אריאשא בדלא ספקא דהא לא משתמע מסיפא מדלא קתני בה בהדיא בסיפא ואם מספקת דאין נראה לו להגיה כן בברייתא אבל לגלויי אריאשא דאיירי בדלא אמר לה משתמע שפיר מסיפא דקתני בה בהדיא ואם אמר לה כו' וק"ל:

גמ' המקדיש ידי עבדו כו' ש"מ יכול הרב לומר כו' הא דלא משני נמי הכא כדלעיל דיוכל להקדיש ההעדפה דמעשה ידיו שהוא של רבו משום דא"כ תקשי למאי לוה ואוכל כדמקשינן לקמן דליכא לשנויי להעדפת מזונות כדלקמן דתקשי ליה ולימא ליה הקדש עד השתא כו' דליכא לשנויי הכא דהקדש גופיה ניחא כו' אמאי ניחא ליה כיון דלית ליה להקדש ביה אלא העדפת מלאכה משא"כ השתא דמוקי ליה במעלה לה מזונות אית ליה להקדש כל שיעור גוף המלאכה וניחא ליה דלשבח בהעדפת מזונות ודו"ק:

דף יב:

תוספות בד"ה שבתו ורפואתו כו' וה"ה צער ובושת לרבו לרבנן כו' אבל בשבתו קמ"ל כו' דיכול הרב לומר לעבד כו' עכ"ל לכאורה קשה דא"כ ה"ל להוכיח ש"מ יכול הרב כו' מהך קושיא מדלא קתני צער דקטיעת היד ובושת ע"כ דפשיטא שהן לרבו וקתני שבת משום הך חידושא דיכול לומר לעבד עשה כו' כמו שכתוב בתוספות דהך הוכחה ודאי עדיפא ממאי דפשיט ליה מדקדוקא בעלמא א"ה ניזון מתפרנס מבעי ליה ויש ליישב

דאיכא לדחויי הך הוכחה דצער המכה הוה בכלל צער הרפואה דנקט כפרש"י ודבושת ס"ל דאין לעבדים בושת והתוספות לא כתבו כן אלא דאיכא למימר הכי שפיר לפי האמת למאי דקושטא הוא דס"ל יכול הרב כו' ודו"ק:

בד"ה ש"מ יכול כו' ויש לומר דאע"ג דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול כו' עכ"ל וה"ה דלעיל המ"ל לכ"ע יכול הרב כו' אלא בשני בצורת דאין מרחמין כ"כ הוא דפליגי וכר"י אלא דלעיל בעי לדחויי הא דש"מ יכול הרב כו' וק"ל:

בד"ה וכ"ת אי בעי כו' ומה בכך מכל מקום חוב הוא לו זה השחרור שפוסלו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל י"מ אמאי לא הקשו התוספות על כו' והלא אם ירצה שלא לזונו מה בכך מכל מקום חוב הוא לו זה השחרור ונראה דלק"מ דבשלמא גבי מזונות שהוא ממילא כו' עכ"ל ע"ש ולי נראה (א) דגבי מזונות אין זה חוב כיון דקודם שחרור נמי רשאי רבו שלא לזונו ואחר השחרור שקבל זה ממנו נמי רשאי רבו לזונו א"כ אין כאן כלל חובה בקבלתו משא"כ בתרומה דקודם השחרור מותר בתרומה ואחר השחרור שקבל זה ממנו אינו רשאי לאכול בתרומה וק"ל. עוד במהרש"ל י"מ אם כן לפי זה דלא חשבינן כו' אם כן גבי אשה אמאי חשבינן לה חובה קבלת הגט מאחר שבלאו הכי יכול לגרשה בע"כ ונראה דלק"מ כו' עכ"ל וגם בכאן אין מקום לקושייתו דהא קושטא (ב) הוא דר' מאיר קאמר להו תדע מאשת כהן שמזכיר כמו שכתבו התוספות דע"כ לית לן למימר דאי בעי זריק לה גיטא כו' מטעמא דעריק ואזיל ליה דאל"כ באשה נמי מאי חובה איכא ורבנן במסקנא נמי מודו ליה בהא דאי זריק כו' לאו חובה חשיב ליה אלא בעבד איכא טעמא מפני שהוא קניינו דאי בעי שקיל ארבעה זוזי וכו' ותו לא מידי ודו"ק:

דף יג.

בד"ה האומר תנו כו' ואשמועינן במאי דנקט זה דאע"ג שהגט בעין כו' עכ"ל ר"ל שהגט שחרור הוא בעין כו' והותחל כ"כ מחיים כו' וה"א כיון שזכות הוא לו לרבנן מהני ואשמועינן דאפילו הכי לא יגמור כו' אבל בגט אשה כיון דחוב הוא לה אפילו לרבנן לא הוה חידוש כלל במאי דקתני. זה וכן מוכח מדבריהם שכתבו לקמן ואין נראה לומר דהכי דייק אי בש"מ ה"ל למתני כתבו גט כו' ותנו שחרור זה כו' ודו"ק:

בד"ה והא לא משך כו' מתני' משמע שלא הושלש לכך מתחלה מדלא קתני תנו מנה זה כו' עכ"ל צ"ע דע"כ לא מתוקמא מתניתין אלא באומר תנו מנה זה דהיינו דמוקי לה בציבורין דאי הוה אמר מנה סתם חיישינן למנה קבור כדמסיק ויש ליישב בדוחק דלענין

מנה צבור שפיר ידעינן לה כאילו הוה מתני נמי זה בהדיא אבל לענין שיהא הושלש מתחלה לכך לא משמע כלל אי לא הוה מתני זה בהדיא ודו"ק:

בד"ה אית ספרים כו' לוקמי במתנה כדמשמע לשון תנו ואפילו באין צבורין כו' עכ"ל אע"ג דלא אמר מנכסי לשון תנו משמע מתנה דבפקדון שייך לשון החזירו ובההיא דשכ"מ שאמר תנו כו' לא קאי לשון תנו אמנה זה נותנין כו' דאיירי בפקדון ולמאי דמוקי במעמד שלשתן ובפקדון ודאי דשייך לשון תנו דאותו פקדון שיש לו אצל אחר הוא נותן למקבל משא"כ הכא שאינו נותן כלום אלא שהוא מצוה להחזיר הפקדון שבידו לחבירו ובזה יתיישב לפי האמת שכתבו התוספות דל"ג מנכסי נותנין אלא אפילו במתנה חיישינן כו' הא דלא תוקמא דוקא בבריא ובפקדון כה"ג דרך הודאה דלשון תנו לא משמע בפקדון ודו"ק:

דף יג:

תוס' בד"ה גופא כו' ואין נראה לומר דהוצרכו לתקן למקום שאין הפקדון ביד כו' ועוד אף כשאין כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דמשום מלתא דלא שכיחא כי הא למקום שאין הפקדון ביד הנפקד ודאי דלא היו מתקנין מעמד שלשתן דהוי כהלכתא בלא טעמא כמו שכתב הרא"ש וכתבו עוד דבמלתא דלא שכיחא כי הא ודאי דלא היו מתקנין מעמד ג' כיון דאפשר על ידי אודיתא ומיהו במלתא דשכיחא כשהפקדון ביד הנפקד ומשום בע"כ של נפקד ניחא שהוצרכו לתקן מעמד ג' שלא יצטרך לטרוח ולעשות קנין כמ"ש התוספות לקמן אע"ג דאפשר נמי באודיתא מלתא דטריחא היא נמי להביא עדים (ג) להודות לפניהם אבל מעמד ג' דבר נקל ביותר הוא ומהרש"ל בא בזה בדרך רחוק ואין צורך להאריך ודו"ק:

בא"ד ועוד אף כשאין הפקדון ביד הנפקד יקנה באודיתא כדאמר כו' עכ"ל אין זו הראיה מהתם אלא דקנה מיהת באודיתא אבל שתקנה אף כשאין הפקדון ביד הנפקד אין ראיה מהתם דמסתמא היה הפקדון ביד רבא כמו שכתבו התוספות לקמן אלא דלא מסתבר להו לחלק בקנין אודיתא בין הפקדון ביד הנפקד לשאינו בידו וק"ל:

בד"ה תנהו לפלוני כו' ובאשה סמכא דעתא פליגי כדמסיק אדשמואל אמלוה בשטר כו' עכ"ל אבל הא ל"ק להו אמאי לא מסיק הכא במלוה על פה במעמד שלשתן דפליגי בדשמואל אם יכול למחול אם לאו כדמסיק לעיל במלוה בשטר דאפשר דפסיקא ליה לתלמודא דליכא מאן דפליג אדשמואל במלוה על פה דודאי יכול למחול ודו"ק:

דף יד.

בד"ה לסוף אשתמיט להו משמע דבדין לא היו יכולין לכופו כו' אע"ג דלא הוחזקו כו' עכ"ל הכי משמע להו דבדין לא היו יכולין לכופו דאל"כ לא הוי ליה לאישתמט מנייהו אך מ"ש אע"ג דלא הוחזקו כפרנין כו' הוא קשה דהא הכא אשרתא הוה דהיינו מלוה ולכאורה דלא פרכינן לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אלא אפקדון אבל אמלוה לא תקשי לן כלל והיינו משום כיון דהכא עדיין הלוה חייב באחריות לא שייך למימר ביה אין רצוני שיהא ביד אחר משא"כ גבי פקדון אע"ג דהנפקד חייב באחריות שייך ביה אין רצוני כו' דרצוני בחפץ יותר מבדמיו וכן נראה מדברי הפוסקים שלא הזכירו הא דהוחזק כפרן אלא גבי פקדון ונראה ליישב דברי התוספות דבהלואה ודאי דאיכא למיפרך הכי לימא אין רצוני שיהא ביד אחר משום דאת מהימנת לי שתעשה. בה שמירה מעולה טפי כיון שאת חייב באונסין משא"כ השליח דאינו חייב על האונס ואע"ג שהלוה חייב באחריות מכל מקום אין רצוני כו' דשמא לא יהיה לך לשלם אלא דאפילו בפקדון שאין הנפקד חייב באונסין מכל מקום יכול לומר אין רצוני כו' דאת מהימנת לי טפי לשומרו שמירה מעולה מאיש אחר ושמא לא יהיה לך לשלם ודו"ק:

דף יד:

בפרש"י בד"ה בשכ"מ שכל זמן שלא חזר בו דבריו כו' והולך דידיה זכי הוא עכ"ל בלאו הולך נמי אמירתו בעלמא זכי הוא דאפילו מת מקבל בחיי נותן הוה כמסורים למקבל משעת אמירתו כמו שכתבו התוס' ולא בעי נמי דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות אלא דסגי ליה דאיתיה למקבל בשעת אמירה אלא דנקט הולך לדיוקא דאפילו הכי בבריא לא קני מיהו בברייתא דלקמן ניחא טפי דנקט הולך למאי דמוקי לה נמי כולה בשכ"מ (ד) משום הני תנאי דסבירא להו מצוה לקיים דברי המת דלא שייך אלא בהולך והושלש ביד שליש לכך כמו שכתבו התוספות לעיל בשם ר"ת וק"ל:

דף טו.

תוס' בד"ה ור"י הנשיא כו' אבל דברי שכ"מ כמסורים דמי אפילו מת מקבל כו' עכ"ל לאו לר"י הנשיא קאמרי הכי דהא איהו כר"א ס"ל אלא דקאמרי הכי אבל דברי שכ"מ כמסורין כו' היינו למאן דסבירא ליה הכי והיינו י"א דסבירא להו כרבנן והוצרכו לזה הכא משום דקשיא להו השתא למאי דמוקי כולה בשכיב מרע מאי איכא בין י"א ובין ר' יהודה הנשיא דהא בין למר דס"ל דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי ובין למר

דס"ל משום דמצוה לקיים דברי המת לא קנו אלא לאחר מיתת הנותן ותרצו דודאי איכא בינייהו טובא דלמאן דס"ל משום דמצוה לקיים דברי המת לא קנה אלא היכא דמת נותן קודם כו' אבל למאן דאמר משום דברי שכ"מ כמסורין אפילו מת מקבל ברישא כו' וק"ל:

תוס' בד"ה בפני נכתב כו' ותימה כו' כ"ש בפני נחתם חציו כו' עכ"ל למאי דבעי למימר לקמן דנחתם חציו היינו כדרבא או כדרב אשי ודאי דלא הוה קשה מידי דלא הוה כ"ש נחתם חציו כיון דאיירי דמעיד נמי הוא ואחר על חציו השניה לרבא ובאומר אני עד שני לרב אשי אלא לפי האמת לרב חסדא דנחתם חציו ממש קאמר ולא זו אף זו קתני קשיא להו שפיר דאדרבה דהוה כ"ש מנכתב חציו דפסול אע"ג דלא הוה אלא משום איחלופי וק"ל:

דף טו:

גמרא השתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם כו' חציו מבעיא אלא או כדרבא כו' וקצת קשה דמהאי טעמא נכתב חציו נמי מבעיא וליכא לאוקמא נמי בכה"ג לרבא דהוא ואחר מעידין על חצי כתיבה השנית דא"כ לא הוי פסול דלא שייך ביה אתי לאיחלופי ויש ליישב דאגב דקתני נחתם חציו אי כדרבא אי כדרב אשי קתני נמי נכתב חציו ולא תקשי נמי למאי דקתני נחתם חציו אי כדרבא אי כדרב אשי דאיכא חד דמעיד על כולו פסול מכ"ש בסיפא באחד מעיד רק על החתימה והב' על הכתיבה דפסול די"ל דאי לא הוה קתני הך סיפא ה"א דחציו נחתם ממש הוא ולא הוה שמעינן מיניה כדרבא או כדרב אשי וק"ל:

בפרש"י בד"ה בפני נכתב כו' השתא בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל הכי מהך גופא דקאמר תלמודא השתא אחד אמר בפני נכתב כו' דהאי קמסהיד אכולה כתיבה והאי אכולה חתימה פסול הכא דלא מסהיד כלל אחתימה מבעיא ואפשר דניחא ליה למינקט הכא מבבא דלקמיה מיניה מיהו המ"ל עוד מבבא דלקמיה מיניה טפי השתא בפני נחתם ולא נכתב כלל פסול דלא הוה אלא משום איחלופי בפני נכתב ולא נחתם כלל מבעיא ויש ליישב (א) ודו"ק:

תוס' בד"ה גידוד ה' כו' דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה כו' אי נמי לענין תל ברה"ר כו' דלא חשיב רה"י לענין שבת ואם תאמר ויחשוב רה"י כו' עכ"ל ר"ל דרשות היחיד בעי מחיצות גובה עשרה ולכך בור וחולייתו מצטרפין לעשרה לעשות הבור רשות היחיד אם הוא רחב ד' והזורק מתוכו לרשות הרבים או מרה"ר לתוכו חייב אע"ג דבמחוץ אינו גבוה עשרה דרה"ר לא בעי מחיצות אבל תל ברה"ר כיון דמבפנים אינו גבוה עשרה

אינו נעשה לרשות היחיד כלל מבפנים ואע"ג דמבחוץ גבוה עשרה אינו נעשה רשות היחיד מבפנים והזורק מתוכו לרשות הרבים או מרה"ר לתוכו פטור והשתא קשיא להו כיון דמיהת מבחוץ גבוה י' אי בעי מנח דף רוחב ארבעה על המחיצות נעשה עליו רה"י כדאמרינן שם גבי מלאו כולו ביתידות מהאי טעמא דאי בעי מנח כו' ותירצו דהתם לא אייריי אלא בדבר צר שאינו רחב רק ד' וה"ל כמו עמוד ברה"ר דגבוה י' ורחב ד' דהוי רה"י משא"כ הכא בתל שהמחיצות רחוקות זו מזו ולא שייך ביה מנח עליה מידי וק"ל:
בד"ה הנוטל ידו כו' אע"ג דכשנוטל בשתי שטיפות לא בעי רביעית כו' עכ"ל היינו כי אתו משירי טהרה כמ"ש לבסוף גבי ידו אחת דאיירי כי אתו משירי טהרה וכ"ה בהדיא בתוס' בפרק כל הבשר ע"ש וק"ל:

דף טז.

בתוספות בד"ה הנצוק כו' והכא משמע דאינו חיבור כלל כו' עכ"ל ממה שפירש רש"י גבי טומאה דאין העליונים טמאים נראה לפרש דומיא דהכי לגבי טהרה דאין העליונים חיבור לטהר אבל התחתונים הוו חיבור דאמרינן גוד אחית והיינו כר"י דסבר הכי בחגיגה אלא דמשמע להו הכי מדקתני סתמא דאינו חיבור היינו אפילו לתחתונים ועוד יש לומר מדפרש"י הכא שאין באחד מהן מ' סאה על כרחך משום תחתונה קאמר הכי דעליונה אפילו באם היה בתחתונה מ' סאה לא אמרינן גוד אסיק לר"י דחגיגה ודו"ק:
בא"ד והך דנצוק ר"י היא דהא מסקינן לענין מקוואות ור"י היא כו' עכ"ל לעיל שהקשו מההיא דחגיגה לא הוצרכו לזה דאי ההיא דנצוק לא אתיא כר"י כל שכן דלא אתיא כר' מאיר דחגיגה דסבירא ליה אפילו גוד אסיק אבל הכא בההיא דאם היו רגליו נוגעות כו' אומר שפיר דרבנן דפליגי עליה וסבירא להו דהשני טמא היינו משום דאין קטפרס חיבור ולכך הוצרכו להוכיח מהא דאמרינן ור"י היא מיהו למאי דאיתא בתוספתא בסיפא דהך דחגיגה וחכמים אומרים אין טובלין אלא באמצעית כמו שכתבו התוספות לקמן א"כ לעיל נמי הוצרכו לזה מדקאמר ור"י היא ע"כ הך דנצוק כר"י אתיא ודו"ק:
בא"ד ואור"ת דנקב בעינן כשפופרת הנוד אבל במים סגי בטופח כו' כשפופרת הנוד מלא נקב מים בעינן ובצפין מלמעלה כו' עכ"ל מדברי התוספות בפרק חומר בקודש ומפירוש הר"ש במסכת טהרות פ"ח נראה לפרש דבריהם דהכא דקשיא להו לפי' ר"ת דבתוך המים כיון דנקב כשפופרת הנוד הרי הנקב מלא מים ואי למעלה מן המקוה קאמר הרי כיון שהנקב שם של שפופרת עגול ובעינן למעלה ברום כקליפת השום ברוחב שפופרת הרי בעינן חצי נקב מלא מים דעד שיתמלא חציו אין ברוחב המים כשפופרת והוי טפי

מטופח על מנת להטפיח ואי למעלה סגי בטופח ע"מ להטפיח אלא דנקב הוא דבעינן כשפופרת כדפי' ר"ת א"כ אין רוחב המים למעלה כשיעור ב' אצבעות וע"ש בר"ש באורך ליישב פי' ר"ת ודו"ק:

בא"ד וההיא דנצוק כו' מצי אתיא כרבנן דדוקא ההיא דטופח על מנת להטפיח חיבור אתיא כר"י כו' עכ"ל אין לכל זה מקום כאן אלא שהוא תירוץ לקושיית ר"ת לעיל גבי קטפרס וכ"ה בתוס' בפרק אין דורשין ובפי' הר"ש במס' טהרות ע"ש ואולי גליון הוא זה כאן ונכתב בתוס' שלא במקומו ודו"ק:

בא"ד והשתא ההיא דחגיגה לק"מ ומצינו למימר לכ"ע מטבילין כו' עכ"ל ר"ל דהכא לענין השקה אין קטפרס חיבור אבל למקוה הוה חיבור כההיא דחגיגה ואין אנו צריכין לחלק לר"י כמ"ש ר"ת בין איכא מ' סאה באמצעית ובין ליכא מ' סאה באמצעית אלא דמצינו למימר כו' לאשמועינן כו' וחכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית כו' ובתוספות דחגיגה וכן בפירוש הר"ש כתבו לתרץ גם בע"א דלרבותא דר"י נקט מ' סאה באמצעית דאפילו הכי אין טובל בעליונה ע"ש וק"ל:

בד"ה אבל גט כו' ואם הא' שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל כו' לרבא כשר דמה כו' עכ"ל ולקמן דקאמר אלמא שנים שהביאו גט ממדה"י אין צריכין כו' מלתא דפסיקא נקט אפילו לרבה כמ"ש התוס' לקמן אבל לרבא בכה"ג שאחד שליח והשני מעיד כו' נמי אין צריכין ודו"ק:

דף טז:

בפרש"י בד"ה סיפא דקתני כו' ואיהו לא אמר אכתיבה אתי לאחלופי בעלמא עכ"ל מהכא מוכח כדברי התוס' בפרק דלעיל שכתבו דמתוך שמעתין משמע כיון דאתקן בפני נכתב לרבה משום לשמה מודה דצריך לאומרו אפי' לאחר שלמדו משום אחלופי עכ"ל דהא הכא על כרחך לרבה קיימינן דס"ל דשנים צריכין וחייש לאחלופי ובעל המאור האריך הרבה בזה ע"ש ודו"ק:

תוס' בד"ה אלמא קסבר כו' וא"ת ולרבה נמי דלמא בעלמא צריכין והכא דכשר משום דחד כו' עכ"ל ר"ל לפ"ה דלא קאמר הכא אלמא קסבר שנים אין כו' אלא לרבא ניחא דהכי קאמר מדמוקים מתני' בהכי שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם כו' ע"כ כרבא ס"ל דאין צריכין כדאמרינן בפשיטות לרבא בפ"ק בדאתיוה בי תרי אין צריכין דלרבא מתוקמה כשהגט יוצא מתחת ידי שניהם כדאמרינן ללישנא בתרא אבל לדברי התוס' דלרבה נמי קאמר הכא להאי לישנא אלמא קסבר שנים אין צריכין כו' אין זה מוכרח

דקסבר שנים שהביאו אין צריכין דלמא בעלמא צריכין כדאמרינן ללישנא בתרא והכא דכשר אילו הביאו שנים היינו משום דחד מינייהו מסהיד אכתיבה כו' והוא דחוק ויש לפרש בדרך אחרת דנקטו לרבה משום דלרבא אסקי אדעתייהו כתירוצם דכיון שאחד מעיד על החתימה אתי לאיחלופי כו' ודו"ק:

בא"ד ואין לומר כיון דלא מסהיד אכולה מלתא לא דייק דהא כו' אע"ג דלא מסהיד כו' עכ"ל ולעיל בריש פירקין שכתבו התוס' לרב חסדא דקסבר לא דייק השליח כ"כ כשאין כל העדות מתקיימת על ידו היינו חצי החתימה אבל הכא בכתיבה כולה או בחתימה כולה ודאי דדייק כדמוכח במתני' וק"ל:

בד"ה ומר סבר לפי כו' השתא ה"מ לאקשויי וליפלוג ר"י ברישא עכ"ל אבל ללישנא קמא ניחא דלא ה"מ לאקשויי ולפלוג ר"י ברישא דאיכא למימר כעין שכתבו התוספות לעיל דלא פליג ר"י אלא בסיפא מדמצרכינן תרי אכתיבה משום דלא הוו שלוחים מוכח מלתא דעד החתימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח ולא אתי לאחלופי משא"כ ברישא דלא הוה רק חד אחתימה וחד אכתיבה ולא מוכח מלתא מודה ר"י דאתי לאחלופי ודו"ק:

בד"ה ומר סבר לא כו' כיון דרבנן לא מפלגי וגזרו בין בחד בין בתרי לר"י נמי לא מסתבר לחלק כו' עכ"ל וסוגיא דפ"ק דמסיק לרבה לחלק דבי תרי דמייתו גיטא מלתא דלא שכיחא ולא יחזור הדבר לקלקולו אבל בחד גזרו שמא יחזור הדבר לקלקולו והוי דלא כרבנן ודלא כר"י ללישנא בתרא וצ"ל דהך סוגיא לעיל היינו ללישנא קמא דאיכא לחלק שפיר לרבה לכולי עלמא בין תרי לחד כמו שכתב התוס' לעיל ודו"ק:

דף יז.

בד"ה הא מקמי כו' דע"כ חברים לאו היינו פרסיים כו' עכ"ל אגופא דתלמודא דפריך מפרסאי אחברי ל"ק להו והא חברי לאו היינו פרסיים דודאי המושלים היו פרסיים אבל לפרש"י נראה דאומה אחת היה שבאו כולם בימי כורש וק"ל:

בד"ה אמר ליה רבי אסי כו' קושיא דרבי אסי אינה אלא במאי פליגי כדפי' לעיל כו' עכ"ל הכא יש לפרש כן אבל לקמן דפריך ליה רבי אסי נמי אלא מעתה רישא כו' ליכא לפרושי הכי דקושיא דרבי אסי היינו במאי פליגי כמו לעיל בב' לשונות דהא רבי אסי גופיה הוה ניחא ליה מעיקרא דפליגי באחלופי כמו ללישנא קמא דלעיל אלא דמתמה על שדבריו לקמן סותרין ומיהו ק"ק דמעיקרא זימנין דאשכחיה דקאמר אפילו גט יוצא כו' ה"ל לתמוה עליו מיד שדבריו אלו סותרין דבריו דלעיל שאמר ל"ש אלא שהגט כו' ודו"ק:

בד"ה נכתב ביום כו' לר"י משום שמא יחפה כו' ותטרוף האשה מלקוחות כו' עכ"ל עיקר פלוגתייהו בגט שאין בו זמן כלל לר"י משום שמא יחפה ולר"ל משום הפסד פירי דאשה הוצרכו לפרש הכא בהקדים זמן דבכה"ג פליגי לר"י משום שמא יחפה ולר"ל משום הפסד פירי דלקוחות וק"ל:

בד"ה מפני מה תיקנו כו' דבלאו הכי נאמנת אשה על כך מגו דאי בעי תטמין כו' עכ"ל וליכא למימר (ב) נמי משום הפסד דבעל תקנו זמן שלא תוכל להוציא ממנו מזונות שאחר זמן הכתוב בגט דהא בכתוב בו נמי זמן כיון שהגט בידה תוכל להטמין גיטה וק"ל:

בא"ד ומיהו שמא לא יתרצו עדי מסירה לבא כו' עכ"ל ר"ל דמההיא דר"י בסמוך כפי שפירשו התוספות לקמן ליכא ראיה כלל לדהכא דלקמן גבי פירי בלא זמן נמי תביא גיטה שבידה לב"ד או לעדים ויכתבו לה כו' משא"כ הכא לגבי מזונות דלא סגי לה כשתביא גיטה לב"ד או לעדים אלא שצריכה להביא עדי מסירה ושמא לא יתרצו לבא ולקמן גבי גט שחרור שכתבו דבלא זמן נמי יוכל לבא לב"ד ויכתבנו לו כו' ההיא ודאי דמיא ממש לדר"י דבסמוך דבגט לחוד בלא עדי מסירה יוכל לבא לב"ד ויכתבנו לו כו' ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין לי ודו"ק:

בא"ד ואדרבה על ידי הזמן פעמים היא תפסיד כו' עכ"ל קאי אדלעיל שכתבו דהזמן לא יועיל לה לענין מזונות ואדרבה על ידי הזמן כו' וק"ל:

בד"ה ר"ל אמר משום פירות כו' ולא תפסיד פירות עד שעת נתינה כו' עכ"ל דלא ניחא להו כנראה מפירוש רש"י דבלא זמן תפסיד אף לאחר שעת נתינה דזה אינו לפי שיטתם שכתבו בסמוך לר"י שתביא גיטה לב"ד ויכתבו לה שעת הנתינה אלא שלא תפסיד עד שעת נתינה ועיין בר"ן וק"ל:

בא"ד ואם תאמר גט מאוחר יפסל מה"ט כו' מפני שיכול לעשותו פשוט כו' עכ"ל ר"ל דמשעת חתימה דתפסיד עד שעת הזמן וכ"ה בחידושי הרשב"א וצריך לומר דמסתמא אינו נותן לה הגט עד שעת הזמן אבל אם היה נותן לה משעת החתימה לא הוה ק"מ דתביא גיטה לב"ד ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה כדלקמן לר"י דבהא לא פליגי אבל לשון הרא"ש בזה שהאשה תפסיד פירות שמזמן נתינת הגט עד זמן הכתוב בו כו' הוא קשה דהא לא תפסיד כיון שתוכל לבא לב"ד ביום הנתינה גם לפירוש חדושי הרשב"א ק"ק דמאי הביאו ראיה מגט מקושר דהתם שעת החתימה (א) והנתינה שוים אלא שהזמן מאוחר ותוכל לבא לב"ד עם גיטה שמאותו יום נתגרשה וי"ל דודאי כיון דמקושר נתן בידה ויום החתימה והזמן גם הנתינה הכל היה ביום א' ודאי לא תביא את הגט לב"ד בשעה שנתגרשה דמה היה לה לחוש לבא לב"ד כיון שהכל היה בזמן א' במקושר אבל

הבעל יפסיד אותה לומר שגט פשוט הוא והיא עשאתו מקושר ולא ניתן לה גם לא נחתם רק ביום זמנו ודו"ק:

דף יז:

בד"ה עד שעת נתינה כו' ויאמרו לה אייתי ראיה אימת כו' ומיהו במשליש כו' ואם תאמר נכתב ביום כו' עכ"ל שיעור דבריהם (ב) כך הוא דהתם אין לחוש שלא היה המסירה ביום החתימה היינו לגבי פירות דלקוחות משום דודאי איכא קלא קצת שלא היה המסירה ביום החתימה ויאמרו לה לקוחות אייתי ראיה אימת כו' מיהו קלא ממש לידע יום המסירה ליכא בזה ואיכא למיחש אכתי לשמא יחפה דמשום דאמרינן לה אייתי ראיה אימת כו' לא קטלינן לה מספיקא ומיהו במשליש גט כו' דליכא למיחש אף לשמא יחפה לית לן למימר דקלא איכא לומר לה אייתי ראיה כו' כי התם דאם כן הוה פסול משום שמא יחפה דלא קטלינן מספיקא אלא כיון דרואים זמן הכתיבה קודם המסירה קלא ממש אית ליה ומסקי אדעתייהו יום המסירה וקטלינן לה וליכא למיחש שמא יחפה כמ"ש התוספות לקמן ואהא קשיא להו שפיר מנכתב ביום ונחתם בלילה דאנו נמי יודעים שהמסירה לא היה ביום הכתיבה וקלא ממש אית ליה ואמאי חיישינן לשמא יחפה ותירצו דלא שייך למימר קלא ממש אפילו ביודעין יום המסירה שלא ניחוש לשמא יחפה אלא כשמגרש על ידי השליח כו' והקשו עוד על דבריהם כיון דקלא ממש ליכא אלא בידעינן יום המסירה ואם כן בההיא דכותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו וכו' מה הועילו חכמים בתקנתן דשמא יתן לה בצנעה שלא יהיה קלא ממש ליום המסירה אלא קול בעלמא שלא היה המסירה ביום הכתיבה ואף אם נאמר לה בכה"ג אייתי ראיה כו' מ"מ מספיקא לא קטלינן לה ותירצו דמסתמא כו' דלא מקדים איניש פורענות כו' אבל במתניתין בנכתב ביום כו' דלא שייך למימר ביה דלא מקדים כו' שהרי ראינו שהקדים הכתיבה לנתינה וליכא קלא ממש פסול משום שמא יחפה ודו"ק:

בד"ה גזייה לזמן כו' לא כמו שפירש שם בקונטרס דאי מחקה ליה קטלינן כו' דהא הכא משמע דאי גזייה לזמן לא קטלינן כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תיקשי להו מסוגיא דשמעתין אדהתם דהכא מסיק דלא ניחוש לשמא גזייה משום דלרמאי לא חיישינן והתם קאמר נינחי גבי דידיה זימנין דבת אחותו היא ומחפה עלה דהיינו נמי דמחק ליה ולא אמרינן ביה דלרמאי לא חיישינן כדאמרינן הכא גבי גזייה ואם יש לחלק בין גזייה ובין מחיקה דלרמאי חיישינן במחיקה שאינו ניכר ונגלה כ"כ כמו גזיזה הדרן קושיא הכא לדוכתא דמחק לזמן ויהבה ניהלה ויש ליישב (ג) ודו"ק:

דף יח.

בד"ה הנהו קלא כו' וא"ת ובההוא למה תקנו זמן כו' עכ"ל ר"ל בגיטין הבאים ממדינת הים כיון דקלא ממש אית ליה למלתא שזמן הכתיבה קודם למסירה ואסקי אדעתייהו יום המסירה בלא זמן נמי ליכא למיחש לשמא יחפה ותירצו דעל ידי זמן יש לו קול כו' וק"ל:

בד"ה אף כתובה כו' לכתוב הכתובה בע"ש ולחותמה במוצ"ש ואין נכון לעשות כן משום תוספת כו' עכ"ל דמשום כתובה אין לחוש דהלכה כשמואל דמשעת כתיבה חל שיעבודא דאית ליה קלא כיון שהוא תנאי בית דין אבל בנותן לה תוספת יש להסתפק אם יש לה קול על ידי כתיבה דאין כל אדם נותן לאשתו תוספת וק"ל:

דף יח:

תוספות בד"ה חיישינן כו' דמימר אמר הבעל השליח קדמני כו' עכ"ל גם לפירושם לקמן דשמא פייס היינו שמא ביטל מ"מ כיון דלא קבע לו זמן לגט נימא דגם במקומו לא ביטל הגט מהאי טעמא דמימר אמר השליח קדמני להביא גט לידה קודם ביטולו וק"ל:

בא"ד אבל מהמשליש גט לאשתו קשה כו' ונראה לרבינו תם דבהמשליש שהוא עמה בעיר כו' עכ"ל לפי זה מתוך קושיא זו הוי מצי לדחות פרש"י לעיל במשליש שהלך לדרכו ולא הל"ל נמי דלרבותא נקט המשליש אלא דוקא המשליש שהוא עמה בעיר כו' כמו שכתבו התוספות הכא דאל"ה חיישינן שמא פייס ויש ליישב דה"ק לעיל דלא ה"ל למנקט המשליש ובקבע לו זמן ג' חדשים אלא בשולח ולא קבע זמן דבנתנו לו מותרת לינשא מיד כשמואל אלא דנקט המשליש לרבותא כו' ודו"ק:

בד"ה שמא פייס כו' ועל פ"ה קשה דמאי משני דאע"ג דאמר נאמנת כו' אנן חיישינן ולא מהימנינן לה כו' עכ"ל ר"ל דלפירוש רבינו תם כיון שתלה התנאי באמירתה גם אם יבא אם היא תאמר שלא בא יהיה גט ניחא גם אם לא מהימנינן לה שלא בא אבל לפ"ה אם לא מהימנינן לה אע"ג שמכח התנאי לא יבטל הגט כיון דתלה באמירתה שלא בא מכל מקום משום גט ישן יפסול הגט כיון שלא מהימנינן לה וק"ל:

בד"ה אמרי לה פסול כו' ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחילה אבל בסוף כו' עכ"ל ומאן דפוסל הכא אפילו בתחלה משום איחלופי טפי מבשאר שטרות יש ליישב גם להאי פירושא כמ"ש לעיל דאע"ג דהשתא עדים שלמטה הם עיקר מ"מ כיון שבגט אין העדים חותמין זה בלא זה יטעו לומר שהראשונים הם עיקר עדות כו' ובראב"ש פרק גט פשוט תירץ בע"א ע"ש ומהני טעמי אפילו למאן דפוסל הכא בגט אין לפסול אלא

בתחלה או בסוף אבל באמצע (ד) כשר וכ"כ הרא"ש פרק גט פשוט דלכך נקט הכא תחלה למעוטי אמצע אבל בסוף כ"ש הוא דפסול אף בשאר שטרות ובזה יתיישב דלא צריכין אנו לדחוקי כמ"ש מהרש"ל דהאי דקאמר הכא אי חתם בתחלה קרוב כו' ה"ק א"ד כשר והוי שפיר א"ב קרוב או פסול וא"ד פסול וליכא בינייהו כו' עכ"ל אלא דאיך שיהיה איכא בינייהו אמצעי דלמאן דאמר משום תנאי אע"ג דפוסל אף בתחלה בגט משום אחלופי באמצע מכשיר וזה ברור ודו"ק:

בא"ד ואם תאמר למאן דאמר משום עדים כו' אמאי תלינן בשאר שטרות שחתמו למילוי כו' דעדים החתומים נעשה כמי שנחקרה כו' עכ"ל וז"ל התוס' בפרק גט פשוט דבשטר אין צריך לחקור אמאי חתימי דעדים החתומים כו' כאילו נחקר שלמילוי או לתנאי חתמו עכ"ל בשאר שטרות דלא ידעינן למאי חתמו תרצו כך אבל לעיל בידעינן דאמר כלכם ולדעתו חתמו לא ניחא להו לתרץ הכי אלא דפליגי באומדין דעתן של הבעלים ודו"ק:

דף יט.

בד"ה דיו על כו' וכתב השני עושהו לשמה חשיב כתב לר"י ולרב אחא אפילו לרבנן כו' עכ"ל ודמבעיא ליה ר"ל מר"י גבי גט מהו (ה) שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו כו' היינו דלא כרב אחא דלדידיה אפילו לרבנן הוי כתב שני כתב אפילו בדיו על גבי דיו דהא מתקן דהשני עושה לשמה אלא כרב חסדא ס"ל ואליבא דרבנן ודו"ק:

בא"ד משום דמתני' משמע ליה דבכל ענין פטור אפילו כתב גט או ספר תורה כו' עכ"ל קצת קשה דלישנא דהכא דיו על גבי דיו פטור מאי אולמיה ליה דלא משמע ליה בכל ענין כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב ודו"ק:

דף יט:

בתוס' בד"ה טעמא דאיכא כו' אי נמי איירי דקריוה בי תרי כו' דלמא חלפיה כו' עכ"ל ולפי תירוצם קמא לא איירי באקריוה בי תרי צ"ל דלא סבירא ליה כהני אמוראי דלקמן דס"ל דצריכין למקרייה וק"ל:

בא"ד ונייר חלק דקאמר שמואל כו' כי פליט מאי הוה השתא הוא דפליט כו' עכ"ל ודפריך וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט אע"ג דלא חיישינן דלמא חלפי' מ"מ כיון דלא ראו אלא שעה אחת לאחר נתינה ואז היה נבלע אימא דכבר בשעת נתינה נמי הוה נבלע ודו"ק:

דף כ.

בד"ה אי משום כו' משמע דכולהו תנאי מודו בהנך דפרק כל הגט כו' עכ"ל ר"ל מדפריך מהך בבא דכתב לגרש את אשתו כו' לרבי אחי בר יאשיה שהוא תנא משמע דהנך מתניתין פסיקא ליה לתלמודא דאתיין ככולי עלמא וא"כ הך בבא דטופסי גיטין כו' נמי דמתנייה התם אתיא ככולי עלמא וע"כ אית לן לפלוגי גבי סתמא בין גט למגילת סוטה אלא דבשלא לשמה לא מסתבר ליה לחלק בינייהו ולכך פריך מינה לרבי אחי וק"ל:

בד"ה הא בעינן כו' מוקמינן לה דהאי הוולד ממזר כרבי מאיר משמע דלרבנן לא הוי כו' אלא פסולה דרבנן ומדנקט כו' עכ"ל נראה שהוצרכו לכל זה משום דכל הנך פסולי גיטין דקתני התם דהוולד ממזר מהם אתיין כרבי מאיר חוץ משינה שמו כו' מסיק תלמודא דאתיא נמי כרבנן והשתא לר"מ משמע להו דכל הנהו פסולי דאורייתא נינהו ואי נמי דייקת מדנקט התם שינה שמו ולא נקט [לא] כתבו כלל דהוולד כשר היינו מדאורייתא אבל מדרבנן פסול אף בלא כתבו כלל ושפיר פריך הכא הא בעינן שמו ושמה כו' דבלא כתבו כלל פסול מיהת מדרבנן (א) אבל כיון דההיא מתני' בשינה שמו אתיא נמי כרבנן ופסיל מדרבנן הוא איכא למידק שפיר מדנקט שינה שמו כו' דפסול מדרבנן הא לא כתבו כלל כשר אפי' מדרבנן ומאי פריך הכא הא בעינן שמו כו' ואהא תירצו כיון דמתני' כר"מ נמי אתיא וליכא לדיוקי כהאי גוונא דהא לר"מ פסול מדאורייתא כיון דבעינן שיהא מוכיח מתוכו אלא דע"כ לר"מ דלא איירי מתני' בשינה ממש כו' אלא בשם דגליל ביהודה וליכא למידק הא לא כתבו כלל כשר ושפיר קאמר הכא הא בעינן שמו כו' ודו"ק:

בד"ה דלמא נתינת כו' וצריך נתינה חשובה כמו ונתן לכהן את הקודש דהוי בכזית כו' עכ"ל ובפרק כל שעה ילפינן לה דהאי נתינה בכזית משום דכתיב בה יאכל ואין אכילה פחות מכזית ודו"ק:

דף כ:

בד"ה על מנת שתחזירי כו' דקסבר ההוא לישנא דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו כו' עכ"ל מפורש בדבריהם שם בפרק מי שאחזו הא דתנאי ומעשה בדבר אחד פי' שהתנאי סותר המעשה דאין הגט חל אלא אחר שנתקיים התנאי ואז אין הגט בידה כו' עכ"ל ואי הוה סבירא ליה על מנת כאומר מעכשיו דמי הגט חל מיד למפרע שאז עדיין הגט בידה אבל רבא דמוקי הך דהכא משום דהוי מעשה קודם לתנאי סבירא ליה נמי דהאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי דאם לא כן בההיא דאתרוג אי נמי דהויא התנאי קודם למעשה אמאי יצא בשקיים התנאי הרי אין האתרוג בידו ומה שיש לדקדק בזה ע"ש בתוס' וק"ל:

בד"ה אשה לא כו' דדמי כתיבת סופר אקנו ליה רבנן מדידה מ"מ טבלא דידה כו' עכ"ל וכן הקלף אם הוא שלה לא אקנו ליה רבנן מדפשיט מהאשה כותבת כו' אטבלא וק"ל:

דף כא.

בד"ה אלא מהכא כו' ויש לומר דבתרתי פליגי בן ננס ורבי ישמעאל כו' עכ"ל כצ"ל ודבריהם הכא בקיצור ועיין על דבריהם בכל זה באורך בר"פ הנושא וק"ל:
בד"ה והלכתא בכפות כו' דומיא דקלתה דאי לאו דקאמר התם כו' עכ"ל בפרק קמא דמציעא ע"ש:
בד"ה שכן אב כו' משמע דעל ידי חצר כו' שהיא מקבלת שלא מדעתו כו' עכ"ל מפירוש מהרש"ל דמסתמא כשהיא כיד אביה כו' שהרי אפילו שליח תוכל לעשות כו' עכ"ל ואין זו ראיה מכרעת דהא אביה יכול לעשות שליח ואפ"ה מגמגמין בו אם יועיל בעל כרחו של אב אבל הנ"ל דפסיקא להו שהיא מקבלת היינו אפי' שלא מדעתו דע"כ הך אבעיא נערה מהו שתעשה שליח כו' היינו לרבנן דפרק האומר דס"ל התם היא ואביה מקבלין את גיטה כפירוש רש"י בפרק ב' דקדושין ואי מיירי מדעת אביה לא הוה פליג רבי יהודה התם למימר דנערה אין היא עצמה מקבלת גיטה כיון דמדעתו הוא (ב) לא גרע מאם הוא עושה שליח לקבל גיטה דהא נערה גדולה היא לענין שליחות והשתא כתבו התוס' דודאי אי משום כיד אביה דמיא ומקבלת גיטה לרבנן מוכח בפשיטות דהרי זה בא ללמד ונמצא למד כיון דידה אף בע"כ של אב הוא ידו של אביה נמי בעל כרחו הוא אלא אף לפום הסברא דכחצר אביה דמיא הרי גם לפי זה חצר אביה בא ללמד ונמצא למד דמתגרשת ע"י חצירו בעל כרחו של אביה וא"כ ה"ה ידו גופיה בעל כרחו דהא חצר משום יד אתרבאי והדברים ברורים ודו"ק:

דף כא:

תוס' בד"ה יצא זה כו' כשכתבו על עלה של עציץ נקוב כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד וכן היה ר"ת מחמיר מדקאמר בסמוך כתבו על חרס של עציץ נקוב כו' עכ"ל מפורש בדברי הרא"ש משמע דאי תבריה ויהיב לה החרס דפסול וחשבינן ליה כו' עכ"ל ע"ש וכן יש לדקדק מפרש"י שכתב ואין לחוש שמא ישבור החרס כו' עכ"ל דמשמע (ג) אם שברו הוה מחוסר כו' אבל הרא"ש כתב בשם רש"י שהיה מכשיר וצ"ע:
בד"ה ואינה מתגרשת כו' אבל לאביי כו' מסברא דיאמרו כסף כו' למעוטי חליצה כו' עכ"ל כל זה בריש פרק קמא דקדושין ע"ש:

דף כב.

ד"ה בתר נקבו כו' הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו כו' עכ"ל אבל לרבא דסבר הכא בתר נופו אזלינן ולא אמרינן בתר עיקרו אזלינן אפי' בנקוב היינו משום דכל הנוף בחוצה לארץ משא"כ התם דחצי הדלעת תוך העציץ אבל לאביי קשיא להו דכמו דאזלינן הכא בתר יניקת עיקרו לגרור הנוף אחריו לענין מעשר כיון דנקוב הוא ה"נ התם לגבי טומאה ניזיל בתר יניקת הנוף שהוא מאוירא כיון דאינו נקוב הוא ומהאי טעמא לא תקשי להו לאביי לתנא קמא דסבר התם דכולה טהורה משום דהתם באינו נקוב אזלינן כולו בתר יניקת הנוף והכי נמי הכא בנקוב ניזיל כולו בתר יניקת העיקר לאביי ודו"ק:

בד"ה ובדאשרוש לא כו' ותנן נמי גבי ערלה כי האי גוונא ותימה דלא מייתי הכא מערלה עכ"ל ר"ל דבהך פלוגתא דערלה לא שייכי הנך טעמי דרואין מהיכן ירק זה חי כו' אלא דבסברא פליגי איזה מהן עיקר כפלוגתא דאביי ורבא הכא וקצת קשה אמאי לא תקשי להו נמי מהך דהתם דלקמיה דפליגי נמי במכירה כה"ג אמאי לא מייתי ליה הכא דלא שייך ביה נמי הנך טעמי מהיכן ירק כו' וק"ל:

בד"ה ולא על נייר מחוק שהכתב על הנייר כו' ועדיו על המחק אבל כו' עכ"ל והיינו דקתני שיכול אחר כך להזדייף למחוק הכתב ויהיה הוא ועדיו על המחק אבל בכתב על המחק ועדיו על הנייר לא מצי איירי דלא שייך (ד) ביה שיכול להזדייף כדמוכח בפרק גט פשוט ודו"ק:

בד"ה מאן חכמים כו' משמע דאי הוה סהדי קמן הוה כשר עכ"ל ר"ל סהדי עדי מסירה וק"ל:

דף כב:

תוס' בד"ה אבל בשטרות כו' דלמה יש לנו לטעות ולסמוך על עדי חתימה בדבר כו' עכ"ל היינו לר"א ודאי דליכא לטעות בזה כיון דלא איכפת ליה בעדי חתימה אבל לר"מ כיון דעדי חתימה עיקר איכא למטעי ביה ואי הוה ביה [תנאה] וזייפתיה ליכא דידע כמ"ש התוס' לעיל וק"ל:

בא"ד והא דפריך והא כתיב למען יעמדו כו' עכ"ל ר"ל כיון דלר"י מדכר דכירי אפי' בשטרות מאי קשיא ליה מלמען יעמדו וגו' ותירצו דס"ד דקרא יתירא הוא למעוטי שטרות ומשום דלא דכירי וק"ל:

בא"ד והא בעינן ראוי כו' ואפילו לאלתר אין להכשיר כו' עכ"ל ומשום גזירת הכתוב כמ"ש לעיל אבל לא משום דלמא לא מפיק עד זמן ארוך וישכחו כו' כפרש"י דהא דחו פירושו לעיל וק"ל:

בא"ד כיון דהך דשמעתין ודפרק בתרא ענין אחד כו' עכ"ל ר"ל ואין חילוק בין יכול להזדייף דהכא ובין אין עליו עדים דהתם וק"ל:

בד"ה והא לאו כו' לר"א פריך דר"מ לא כו' עכ"ל והיינו משום דלעיל מיניה ברישא וחכמים מכשירין מתוקמא נמי כר"א כמ"ש הרא"ש וק"ל:

בא"ד ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה צריך נמי לאתויי ברייתא דעובד כוכבים פסול כו' עכ"ל ק"ק דאדרבה תקשי להו טפי דמאי פריך מברייתא דעובד כוכבים אחש"ו הא עובד כוכבים לאו בני כריתות נינהו ומש"ה פסול ודו"ק:

בא"ד ומהני אפילו בשוטה טפי מבחליצה כיון דלא הוי אלא מדרבנן כו' עכ"ל ומיהו מה שכתבו לפירוש ראשון לחלק בין גדול עומד על גביו לראייה בעלמא ובין עומד ע"ג להתלמד קאי דלא תקשי מהך דחולין וק"ל:

בא"ד ואי לא בעינן שליחות כו' דאילו חש"ו כשרים בגדול עומד ע"ג כו' עכ"ל ומיהו מתני' לא מתוקמא כר"א ובעומד על גביו מכח הך דיוקא מדקא פסיל ליה לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והיינו כר"מ וק"ל:

בא"ד ונקט חש"ו וה"ה עובד כוכבים א"נ כו' עכ"ל זה עד סוף הדבור מלתא באנפי נפשיה הוא לכל הפירושים וק"ל:

דף כג.

גמרא וכ"ת ה"נ והתניא עובד כוכבים פסול כו' ואין להקשות דאימא הא דעובד כוכבים פסול היינו באינו עומד ע"ג דא"כ כיון דדין עובד כוכבים וחש"ו שוין הן אמאי נקט במתני' בחש"ו דכשרין בעומד ע"ג ועובד כוכבים דפסול באינו עומד ע"ג דהא מצי למיתני כולה בעובד כוכבים או כולה בחש"ו ומיהו לפי מה שכתבו התוספות דנקט עובד כוכבים (א) לרבותא לפי שהוא בן דעת ק"ק ועוד למאי דאוקמא מתני' בששייר מקום התורף ובברייתא בלא שייר מקום התורף אמאי לא תני או כולה בעובד כוכבים או כולה בחש"ו ויש ליישב ודו"ק:

דף כג:

בתוספות בד"ה אין העבד כו' וא"ת לתני במתני' עבד וכ"ש עובד כוכבים כו' עכ"ל ובמתני' דלעיל גבי כתיבה דקתני חש"ו כשר ה"ה עבד כמ"ש לעיל דה"ה עובד כוכבים וק"ל:

בד"ה לפי שאינו בתורת כו' היינו מטעם חצר עכ"ל ואיירי בכפות דאל"כ חצר מהלכת היא כדמסיק לעיל וק"ל:

דף כד.

בד"ה אימר קמי כו' דבלישנא קמא אינה אומרת בפני כו' שמא הכא שיכול כו' עכ"ל ק"ק (ב) דבלישנא בתרא נמי יכולה לומר בשעה שתקבלנו ואם נאמר דב' הלשונות מחולקים בזה וללישנא בתרא לא עדיף ליה לומר בשעת גרושין א"כ הדרן קושיין לדוכתין מה לי היא ומה לי ב"ד ולמה לשון ראשון נקט שהיא עושה שליח ובלשון ב' נקט דבי דינא עושה שליח ויש ליישב ודו"ק:

תוס' בד"ה ושמע קול כו' לענין גט מודה כדפרשינן כו' עכ"ל מה שחלקו התוס' דלהתלמד דהכא לא חשיב לשמה כמו להתלמד דספר תורה לא הוה צריכי להכי אלא שהאמת קאמרי דלענין גט מודה אפילו בספר תורה כדאמרינן בפ"ב וק"ל:

בד"ה יתר מכן כו' דלהתלמד דהכא לא חשיב לשמה כו' אבל ספר תורה כותב בסתם כו' עכ"ל ואין להקשות דאם כן אמאי לא קתני בתר הכי דסופרים מקרין כו' יתר מכן דספר תורה פסול דיש לומר דספר תורה שמעינן לה דפסולה מהך סיפא דכותב טופסי גיטין דצריך שיניח כו' דדומה לו ס"ת שכותב בסתם כמ"ש התוס' לעיל מההיא דרפ"ק דזבחים וק"ל:

דף כד:

בפרש"י בד"ה הא אמרינן במתני' כו' ה"נ נימא לא בעלה כתבו כו' אחר כתבו לאשתו ונמלך כו' עכ"ל יש לדקדק מאי קושיא דאימא דנמלך ולא גירשה והשליכתו לאיבוד ולקחתו זו כו' לא חיישינן (ג) כמו דלא חיישינן לנפילה וכיון דגיטא בידה מגורשת ולא דמיא להא דאין אחרים מוציאין עליהם שט"ח משום דכ"א דוחה את המלוה לומר לו שאני לא לויתי ממך אלא חבירי כפרש"י לעיל ויש ליישב ודו"ק: :

דף כה.

בתוספות בד"ה קטן כו' אבל לרבנן ביאה אין חליצה לא ובפרק מצות כו' עכ"ל כל זה מבואר יותר בתוס' פרק האשה רבה ע"ש:

בד"ה אא"ב דאמנינהו כו' תימה דבנדרים כו' וי"ל דסוגיא דהכא איירי כו' עכ"ל עיין בזה בפסחים בתוספות פרק האשה בע"א ומה שיש לדקדק בהם עיין בחידושינו שם:

בד"ה הלוקח יין כו' אע"פ שגזרו על פיתן על יינן לא גזרו עכ"ל פסיקא להו בשום דוכתא דעל פיתן ודאי גזרו לכולי עלמא וכדאמרינן בעלמא פתו פת כותי וק"ל:

בד"ה שני לוגין כו' דדרשינן בב"מ ואכלת ולא מוכר עכ"ל קצרו בדבריהם דהכי נמי דרשינן התם תבואת זרעך ולא לוקח וע"ז סומכין כותיים ואפילו אלפני עור לא עברי מיהו היינו מדאורייתא פטורין מוכר ולוקח אבל מדרבנן חייבין לעשר כדמוכח התם והכא אלא שהכותי לא חייש לדרבנן וק"ל:

דף כה:

בד"ה ר' יהודה ור' יוסי כו' דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר כו' או לא יעלה סלע כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל והא דפריך מדברי ר' יהודה נ"ל דלק"מ דודאי רב משרשיא לא ס"ל לחלק ומש"ה פריך מר' יהודה ה"ה לר' יוסי דבחד גוונא קשה מתרוייהו ומש"ה פריך כו' מר' שמעון ורבא שהשיבו לו דר' שמעון סבר יש ברירה כו' אלא שר' יוסי כו' לא ס"ל דיש ברירה כדאיתא בפרק בכל מערבין גבי לא חילל כו' ע"כ תוכן דבריו והוא דחוק לנו לומר תירוץ לר' יוסי מסברא מבחוץ ורב משרשיא לית ליה הך סברא ואין זה אלא דברי נביאות גם יש לדקדק לפי זה בקושיא זו בעצמה לקמן שכתבו התוספות לחלק לרב בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דמי הכריחם לזה ואימא דרב ס"ל כרבא דלא מחלק בהכי אלא דההיא דמי שאחזו עומד להתברר אם יחיה אם ימות כמו שכתבו הכא וכן יש להקשות לר"י כמו שכתבו כל זה בפרק בכל מערבין וע"כ הנראה דתוספות אזלי (ד) לשיטתם שפירשו לקמן לר' יהודה דמוקי לה במי שאחזו באומר מעת שאני בעולם ולא בדרך תנאי אם ימות או אם לא ימות אלא שעה אחת קודם מיתתו יהא הגט חל ואותה שעה אינה מבוררת וצריך ברירה ולכך הרי היא כא"א לכל דבריה כל ימי חייו והשתא אין כאן הדבר עומד להתברר בודאי אם יחיה אם ימות כמו לר' יוסי דמגורשת ואינה מגורשת משום ספיקא דאם מת מחולי זה יהא גט למפרע ואם לא מת לא יהא גט וזה ודאי עומד להתברר ולהכי לשמואל נמי דאתקן אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט הדבר עומד להתברר בודאי אבל רב ור' יוחנן דאליבא דר"י קיימי דלא

איירי בכה"ג אלא באומר מעת שאני בעולם אין זה מקרי דבר העומד להתברר בודאי ועיין בדברינו בתוס' לקמן בפרק מי שאחזו וזה נ"ל ברור ודו"ק:

בא"ד אבל שאר אמוראי סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין כו' עכ"ל ר"ל כל שאר אמוראי היינו רב משרשיא דהכא דסברי אין ברירה לר' יהודה אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין כו' דאי מחזירין תקשי ליה כמו שהקשו כיון דסבר דלאו כקנין הגוף דמי לא משכחת ליה דמייתי ביכורים כו' אבל לר' יוחנן דסבר מחזירין ל"ק דאיהו סבר לר"י דאית ליה ברירה כדמסיק במרובה לר"י אליבא דר' יהודה דתני כל הנלקט כפרש"י התם עיין שם ודו"ק:

בד"ה ולכי מיית כו' והשתא הא לרב בתולה בדעת אחרים אית ליה ברירה לר' יהודה כו' עכ"ל הקושיא לרב דלדידיה הוה תלתא תנאי אליבא דר"י דמתניתין דבכל מערבין ס"ל דאית ליה לר"י ברירה אפילו בתולה בדעת עצמו והך דאיו ודלוקח לית להו ברירה לר"י בתולה בדעת עצמו ואית להו ברירה בתולה בדעת אחרים וכדמוכח ההיא דמי שאחזו והך דשופרות לית ליה ברירה אפילו בתולה בדעת אחרים לר"י אבל מאי דקשיא להו לר' יוחנן אליבא דר' יהודה מהך דשופרות לא ידענא פירושו וכמ"ש בחידושינו בפרק בכל מערבין ע"ש ודו"ק:

דף כו.

בתוספות בד"ה חוץ מגיטי נשים ואין לומר בשחרורי עבדים נמי פסול כו' עכ"ל משום דהכי איתא בתוספתא חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים כמו שכתב בחידושי הרשב"א מש"ה כתבו דלפי שיטת תלמודינו אין לומר כן דאם כן בפרק קמא גבי ג' כו' ועיין בחידושי הרשב"א ליישב זה (א) וק"ל:

בד"ה אבל סיפא כו' משום טעמא דמסיק מדסיפא כו' ועוד דבתרתי קמייתא דמיתנן בחדא פירקא כו' עכ"ל והכא נמי ה"מ למיעבד צריכותא דאי אשמועינן בההיא נמי איכא לאוקמא כר"א משום דבחד פירקא מיתנן כו' וק"ל:

בד"ה מפני התקנה כו' דאתא לפרושי מפני התקנה אליבא דמאן דמוקי לה כר"א כו' עכ"ל היינו שמואל דמוקי לה לעיל מיניה כר"א וכן כל שאר המשנה ר"י פוסל כו' ור"א מכשיר כו' דקבע לה תלמודא לפרושי קודם מקום הזמן דתני ליה ברישא לעיל מיניה יש לומר על דרך זה משום דבעי לאקשויי לבסוף למאן דמוקי לה כר"א קשיא דר"א אדר"א כו' וק"ל:

דף כו:

בד"ה קא פסיק כו' דכבר אשמועינן דמוקדם פסול כו' אפילו לא הוה תני ליה כו' עכ"ל אלא יתורא דמתניתין משום ארוסה תני לה לאשמועינן דטעמא משום בת אחותו ולא משום פירי וק"ל:

בד"ה הכא נמי גזירה כו' והא ליכא למיחש כו' שהרי עדים לא יחתמו לו כו' עכ"ל וליכא למימר למיחש דשמא עדים יחתמו בשעת אירוסין קודם הנשואין שאז היה נתינת הגט דאם כן בכל גיטין של ארוסה אף שיכתוב הסופר מדעת הבעל ניחוש להכי שיחתמו העדים אז באירוסין קודם נתינת הגט שבנשואין אלא ודאי דאינו צריך לחוש לכך דמסתמא יתן הבעל לחתום לעדים ביום הנתינה של הגט ואם כן שפיר קשיא להו הכא דלא יחתמו בשעת נתינה שהיא אחר נשואין משום פירי וק"ל:

בא"ד אבל קשה דלמה לן טעמא כו' יפסול למאן דאמר משום פירי כמו גט שאין בו זמן כו' עכ"ל ר"ל כמו גט שאין בו זמן כלל שהאשה תפסיד בו כדאמרינן לעיל אבל הא ל"ק להו אדרבה האשה תטרוף שלא כדין מזמן של אירוסין דהא כיון שרואין שכתוב בגט ארוסתו כמו שכתבו התוספות לעיל ירגישו הלקוחות בדבר שזהו הזמן מן האירוסין ולא יניחו לה לטרוף מאותו זמן וה"ל כאילו אין בו זמן וק"ל:

דף כז.

בתוס' בד"ה הא אמר כו' הא אי לא הוה חיישינן לנמלך כו' דאינה צריכה אלא לראייה כו' עכ"ל אין פירושו אי לא הוה חיישינן לנמלך דהיינו שאם אמר שכבר נתן לה הגט קודם הנפילה היה נאמן ואפילו אם נאמר שאין זה אותו הגט היה מחזירין לה לראיה דהא כתבו התוס' לקמן בד"ה בזמן שהבעל כו' דאינו נאמן למפרע וכיון שאינו נותן לה עכשיו הגט בתורת גירושין אינו נאמן גם להבא אלא שפירושו אי לא הוה חיישינן לנמלך כו' אבל אנו חוששין לנמלך ולא נאמינהו במה שאומר שכבר נתן לה הגט וק"ל:

בא"ד אורחא דמלתא נקט דלפי שנמלך לא נתנו ולא לדקדק הא אמר תנו נותנין כו' עכ"ל וכקושית התוס' דלעיל דפירושו אי לא הוה חיישינן לנמלך הוה מחזירין כו' כיון דאין צריך אלא לראייה ודקאמרינן לקמן לר' זירא דלמא אם אמר תנו נותנין כדקי"ל לאלתר לאו מדיוקא דמתני' קאמר לה דהא ליכא במתניתין דיוקא כלל אלא מסברא קאמר הכי דלאלתר ודאי דאם אמר תנו נותנין אבל מתוך המתניתין לא משמע דיוקא כלל לר' זירא ודו"ק:

בא"ד אפילו לזמן מרובה דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצה כו' כיון דבאינו ידוע מיירי על ידי מה שנמצא כו' עכ"ל דאי לאו רישא דמצא גיטי כו' דומיא דסיפא במצא שטרי חליצה כו' הוה הרישא מתוקמא שפיר לענין גט בידוע שראינו הגט בידו של בעל דבהכי איירי מתני' שאומר שממנו נפל ועתה רוצה לגרשה ואיכא שפיר לפלוגי בין נמצא לאלתר לזמן מרובה משא"כ בשטר חליצה דלא שייך בידוע שראינו שטר חליצה ביד הבעל דלמה לו השטר חליצה וכן בברייתא דלקמן שהוא אומר שכבר גירשה בו אלא כיון שאין מאמינין לו הוא רוצה עכשיו לגרשה בו כמו שכתבו התוס' לקמן לא שייך ביה ראינו בידו שהרי הוא אומר שממנה נפל ואי הוה לאלתר דוקא הרי ראינו הגט בידה כו' כמ"ש התוספות ועיין במהרש"ל שנדחק בזה ודו"ק:

בד"ה כאן במקום כו' וי"ל כגון דידעינן דמזה יוסף בן שמעון נפל ולא חיישינן כו' עכ"ל למאי שכתבו לקמן דלא חיישינן שישקר במזיד לא הוה צריכי להכי אלא כיון שהוא אומר שממנו נפל אין לחוש שגם האחר אבד כיון דאין השיירות מצויות כמו שכתב מהרש"ל אלא דהכא לא אסקי אכתי אדעתייהו הך סברא דאינו משקר במזיד ובהכי ניחא דלקמן בברייתא לחד לישנא דס"ל לר' זירא כרבה דבאין שיירות מצויות אפילו הוחזקו ליכא למיחש לאחר ואמאי חיישינן לנפל מאחר דהא ליכא התם לתרוצי כי הכא דידעינן דמזה יוסף בן שמעון נפל דהא איהו גופיה מודה דמינה נפל וליכא למימר דידעינן דמינה נפל דאם כן ראינו בידה ופשיטא דיחזיר אפילו אין הבעל מודה כמו שכתבו התוס' לעיל אלא דאיכא למימר לקמן בברייתא כיון דאינה משקרת במזיד ואומרת שממנה אבד לא חיישינן לאחר שגם ממנו אבד כיון דאין השיירות מצויות ואע"ג דלא נאמינה למפרע כמו שכתבו התוס' לקמן מ"מ נימא דזהו הוא שנפל ודו"ק:

דף כז:

בד"ה מעולם לא כו' אמאי מהימנינן ליה לומר שהוא שלו יותר משלא היו אומרים כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דהתוס' דהכא לא ס"ל הך שנויא דלעיל דאיירי דאיכא עדים שנפל הגט מזה הבעל עכ"ל ע"ש והוא דחוק דודאי לעיל לא אסקי אדעתייהו האי תירוצא שכתבו הכא דלא חיישינן שמא משקר אלא כקושייתם דהכא דחיישינן שמא משקר אבל אמאי לא אסקי אדעתייהו הכא כתירוצם דלעיל ואין זה אלא דברי נביאות בדבריהם דלא ס"ל הכא כתירוצם דלעיל אבל הנראה דהכא ליכא לאוקמא בכה"ג שכתבו לעיל דיש עדים שנפל גט זה מן הבעל דאם כן למה ליה למימר דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא ע"כ דהכא לר' ירמיה דלא מפליג בין שיירות מצויות ללא מצויות ע"כ דמוקים לה

למתניתין ובריייתא אף בשיירות מצויות דהשתא לא מהני (ב) במה שראו עדים שנפל גט מזה הבעל כמ"ש לעיל בהדיא ועוד כיון דהאי תירוצא דר' ירמיה מעולם לא חתמנו כו' קאי נמי אברייתא לא שייך ביה לומר שראו שנפל גט מזה הבעל דהא איהו גופיה מודה דממנה נפל והתוס' לעיל לא כתבו כן אלא אמתניתין כמו שכתבתי לעיל ודו"ק:

בד"ה סימנין דאורייתא כו' אי סימנין דרבנן הא דמהדרינן אבידה מן התורה היינו בעדים כו' עכ"ל וקצת קשה דאימא בסימן מובהק דהוה מן התורה ומהני אפילו בגט כדאמרינן ודוקא בצד אות פלונית כו' ובהך דמייתי לקמן דמצאו קשור בכיס או בארנקי כו' דמדקדק מיניה בפ"ב דיבמות דסימנין דאורייתא ואימא דהיינו סימנים מובהקין ויש ליישב דבכלים כי הני לא שייך סימן מובהק כמו בגט בצד אות פלונית ודו"ק:

דף כח.

בד"ה מצאו בחפיסה כו' דאי מכיר את הגט למה לי שמצאו בחפיסה כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר דנקט חפיסה ודלוסקמא משום דדרך להניח בהן כמו שכתבו התוס' לקמן דלא קאמרי הכי אלא דמהאי טעמא דדרך להניח בהן לא הוה מה שאומר שמצאו בהם סימן אבל למה ליה למתני כלל דמצאו בחפיסה ודלוסקמא אם היה מכיר הגט וק"ל:

בא"ד וה"פ מצאו בחפיסה או בדלוסקמא וידוע שהוא שלו וגם שבתוכה כו' עכ"ל ר"ל גם אם מצאו אחר אלא שידוע שהוא שלו על ידי עדים וגם שבתוכה איבדו דמשום הכי לא ניחוש לשאלה כמ"ש לעיל מיהו לפי גירסא זו דאי מכירו קאי על הגט ואיירי שהוא עצמו מצאו דנאמן במגו הוה מצי לפרושי שפיר גבי דלוסקמא וחפיסה דמה שיודע שבחפיסה ודלוסקמא אבדו הוי סימן ולא בעי שיהא ידוע שהוא שלו בעדים אלא דלא משמע להו דהוי זה סימן מובהק גבי גט כמ"ש לעיל וק"ל:

בא"ד אי נמי דוקא אם מכירו כשר אבל מה שיודע שבחפיסה כו' עכ"ל והוא הדין דמצי לפרושי דוקא אם מכיר הגט כשר אבל אינו מכיר הגט אלא החפיסה והדלוסקמא אינו מועיל משום (ג) דחיישינן לשאלה וכגון דאינו יודע שנאבדה לו בדלוסקמא וק"ל:

בד"ה הא ר"מ כו' חייש לשמא ימות לזמן מרובה כו' ודלמא אדמייבם חד מיית אידך כו' עכ"ל אינו מוכרח דאדמייבם חד מת אידך כו' דאיירי לזמן מרובה אלא כיון דכר"מ אתיא ע"כ דלא חייש אלא לזמן מרובה דלאלתר לא חיישינן אפילו לשמא ימות כמו בקיעת הנוד דהוי לאלתר וכמו שכתבו התוס' בזה לקמן ולר"י נמי דחייש לשמא ימות לאלתר והיינו משום דליכא למיחש לבקיעת הנוד אלא לאלתר דלאחר השבת ודאי יפריש לפי' התוס' ולפרש"י נמי כשימצא לאלתר כלים יפריש ודו"ק:

דף כח:

בתוס' בד"ה והא בעי סמיכה כו' וליכא למימר דסמיך אבראי כו' עכ"ל מיהו הך דהכא ודאי דלא ניחא לאוקמא בהכי שיהא המשלח סומך בביתו ברחוק מקום וק"ל:

בא"ד השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף כו' ודוחק לאוקמא בערל וטמא כו' עכ"ל דאי בערל וטמא איירי למה ליה למנקט ממדינת הים וק"ק דמתני' דהכא השולח חטאתו ממדינת הים כו' אמאי לא מתוקמא בערל וטמא והא דנקט ממדינת הים לאשמועינן בחטאת דלא חיישינן לשמא מת וה"ל חטאת שמתו בעליה ויש ליישב דודאי הוה מצי לאוקמא בערל וטמא אלא דניחא ליה לאוקמא אף בטהורים בנשים ובמולים בחטאת עוף ודו"ק:

בא"ד בת"כ מזובו ולא מנגעו שמע מינה דטמא משלח קרבנותיו דבהבאת כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בתוספות בפ' התערובות וכמו שכתב מהרש"ל ומזה המקרא נלמד דטמא משלח קרבנותיו ומיניה דהוא הדין לערל וכל הנהו דאין ראוין לסמוך דאין סמיכה מעכבת בהן וק"ל:

בד"ה וקתני ישיאו כו' לאוקמי לברייתא מקמי דליחתום פורסי שנמג כו' עכ"ל ק"ק (א) לפי זה מאי דוחקיה דרב יוסף דמוקי מתני' דוקא בב"ד של ישראל הא איכא לאוקמי אפילו בב"ד דעובדי כוכבים ומקמי דליחתם פורסי שנמג כדמוקי לברייתא אבל בתי' שני שכתבו התוס' ניחא דברייתא איירי שדייני עובדי כוכבים מעידין כן איש פלוני מת אבל מתני' דקתני ועל היוצא לידון לא איירי אלא בעידי ישראל שאומרים כן וק"ל:

דף כט.

בד"ה משום בזיון כו' אי נמי על ידי כו' ירגיש בדבר שהבעל כו' עכ"ל ולטעמא (ב) דמילי לא ממסרן כו' לא שייך למימר האי תירוצא ויש ליישב בע"א ודו"ק:

בד"ה ומילי לא מימסרן כו' הוה מצי למיפרך דבשנים אפילו ר"מ מודה דלא מימסרן כו' עכ"ל יש לדקדק לפ"ז בשמעתין דרמי מתניתין דהכא ומתני' דפ' התקבל אהדדי ולא אסיק אדעתיה דמשום בזיון ומשום דמילי לא ממסרן אמאי לא תקשי ליה אהך מתני' דפ' התקבל גופה דמ"ש לר"מ דפליג בסיפא באומר לג' תנו ובורישא באומר לשנים תנו או לג' כתבו ותנו דמודה בהו ר"מ דליכא טעמא אלא משום בזיון או משום (ג) דמילי לא מימסרן ודו"ק:

בד"ה היכא דנפקא כו' דמתני' איירי בחלה השליח הראשון כו' עכ"ל פי' מהרש"ל ופגעה בשליח שני ונתנה לו ודו"ק. אבל באשר"י כתב לפי' ריב"א דלקמן דנפקא לאפיה דשליח

ראשון ויהבה ליה כו' עכ"ל ע"ש ולי נראה דודאי כיון דהתוס' באו לתקן הכא אמאי נקט הכא טפי היכא דנפקא לאפיה מבכולה שמעתין ליכא לפרושי אלא דנפקא לאפיה משום הגט לקבלו משליח ראשון (ד) שחלה בדרך קודם שבא לעיר שהאשה שם כפי שיטת ריב"א כמו שכתב הרא"ש דבשליח שני אפילו לא שינה השליח פסול הגט דליכא למימר דאיירי הכא דלא תלה הגט כלל בחפץ דא"כ לא הוה ליה למימר הכא דיהבה ליה חפץ והדר שקלה כו' דביהיב לה גיטא והדר שקיל מינה נמי כשר וזה נראה לי ברור בדברי התוספות ודו"ק:

דף כט:

בד"ה ר"י פוסל בו כו' ולפי זה הא דקתני שאין רצונו שיהא פקדונו כו' היינו ביד אשתו עכ"ל דלא ניחא להו למימר שהוא טעם ללא ישלחנו לכתחלה כו' דאין רצונו שיהא פקדונו ביד השליח שני ומשום דשמא לא ימסור לו דברים כהווייתן או שלא ידקדק כו' כמו שכתב רש"י דמשמע להו הכא דקתני אין רצונו כו' פסול הגט (ה) אתא לאשמועינן דאי שלא יעשה כן דהיינו לא ישלחנו כו' הא ודאי אפילו תינוקות של בית רבן יודעין כו' כדקאמר ר"י ואי הוא טעמא ללא ישלחנו כו' לאו פסולה אתי לאשמועינן דהא אם לא שינה הגט כשר בשלוחו כמו בו אלא דלא יעשה כן משום דשמא לא ימסור כו' כפרש"י אלא דע"כ לפרש"י הא דאין רצונו כו' ביד אשתו הוא ואם שינה בין הוא בין שלוחו פסול ודו"ק:

דף ל.

בד"ה ופוסק כו' ואין בו משום רבית אפילו פוסק הרבה פחות משער הזול עכ"ל נראה לפרש דמילתא אחריתא הוא דאפילו יצא השער דהשתא יוכל לפסוק עמו בפחות משער ואפילו משער הזול שיהיה אבל מפרש"י נראה דאין בו משום רבית שיוכל לפסוק עמו בזול היינו דוקא כשלא יצא השער אבל ביצא השער לא יוכל לפסוק עמו בפחות משער דהשתא וק"ל:

בד"ה הא קמשמע לן כו' דבפרק איזהו נשך אמר ר' יהודה שיכול לומר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ל"ש אלא כו' דאין לו למשוך ממנו כלום לא מצי הדר ביה עכ"ל ומיהו הכהן מצי למיהדר ולמאן דאמר בפרק הזהב אליבא דרבנן דמשיכה קונה ניחא דאיכא למימר כיון דמ"מ לא עביד הכא משיכה יכול הכהן לחזור בו וידו על העליונה אבל למאן דאמר התם דמעות קונות דבר תורה (ו) קשה למה יוכל הכהן לחזור ועוד נדקדק בזה לקמן וק"ל:

דף ל:

בד"ה תניא רבי אומר כו' דכ"ש אם לא ירשו שצריך ליטול רשות כו' עכ"ל ופשיטא ופסיקא להו דבנטילת רשות מיורשין מהני גם אם לא ירשו כלום ובחידושי הרשב"א לא כ"כ ע"ש באורך (ז) ודו"ק:

בד"ה הילך דמיו כו' דלאחר שמכרו איך יכול לעשותו הא לא מיחסר משיכה כו' עכ"ל ויש לדקדק בזה הא אמרינן לעיל דכהן יכול לחזור בו ואם כן אמאי לא יכול לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר על ידי חזרה וי"ל דעיקר קושייתם הכא למאן דאמר משיכה קונה לרבנן ולענין דינא וממונא אמרינן לעיל דהכהן יכול לחזור בו כיון דמ"מ לא עבד משיכה גמורה עשאו יד הכהן על העליונה כמ"ש לעיל אבל הכא לענין איסורא ודאי כיון דלא מיחסרא משיכה קשיא להו שפיר איך יכול לעשותו כיון דמשיכה כזו נמי קניא לא יכול לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר ועי"ל דלא דמיא דלעיל כיון דבתורת הלואה (ח) באו הדמים ליד הכהן עשאו יד הכהן על העליונה ויכול לחזור בו אע"ג דלא מיחסר משיכה משא"כ הכא שבתורת מכירה באו דמיו לידו אינו יכול לחזור בו כיון דלא מיחסר משיכה ודו"ק:

בד"ה וכי נחשדו כו' והא דקאמר רשאי בן לוי היינו בשבתות וימים טובים כו' עכ"ל דההיא מתני' דבכורים ודירושלמי בדין תורה איירי אבל הא דקאמר רשאי בן לוי כו' דמשמע דינא אתא לאשמועינן אפילו מדרבנן איכא לאוקמא דאיירי בשבתות וי"ט דשרי ומיהו (ט) הכא בשמעתין כיון דלא ידעינן דעשאו תרומת מעשר על מקום אחר לא חיישינן לשבתות וי"ט וק"ל:

בא"ד אבל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינן בקיאין כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לא.

בד"ה כשם שתרומה כו' דלית ליה כלל לאבא אלעזר ב"ג מרבה במעשרות כו' עכ"ל ובתוס' פ"ב דבכורות כתבו דאפילו לפי זה מצינו למימר דהא דמרבה במעשרות אתיא נמי כר' אלעזר בן גמלא לגבי מעשר שני ומעשר עני דהנהו לא איתקיש לתרומה וק"ל:

בא"ד דנהי דר"י בר יהודה סבר דאפילו מעשר ניטל מאומד דלמא אבא אלעזר לית ליה הך סברא עכ"ל ואין להקשות דאכתי אמאי לא אוקמא במעשר גופיה וכר' יוסי בר יהודה די"ל דמלתא דר"י בר יהודה אינו מפרש דמשום מאומד הוא שרי אלא דאבא אלעזר ב"ג הוא דמפרש לאוקמא הא דר"י בר יהודה כוותיה ומש"ה ניחא ליה לאוקמא במפרש כאבא אלעזר ב"ג ובתרומת מעשר וק"ל:

בד"ה ניטלת מאומד כו' ואם תאמר דבפרק רביעי דתרומות תנן כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד ולא חשיב מרבה במעשרות במתכוין לאמוד יפה כו' שמא התם מרבה במתכוין עכ"ל ויש לדקדק דלעיל פסיקא להו דההיא דמרבה במעשרות כו' לא אתיא כר' אלעזר בן גמלא דסבירא ליה אף במעשר ראשון שרי מאומד כדאמרינן בסוף פרק בתרא דבכורות וא"כ פשיטא להו לעיל דאיירי אף במרבה במתכוין והכא מספקא להו שכתבו שמא התם כו' ויש ליישב לר"א בן גמלא דלא שמעינן ליה בהדיא דשרי מאומד אלא בתרומת מעשר מהיקשא דתרומה והיינו אפילו במרבה במתכוין כדמוכח ההיא דפ' כל המנחות וא"כ הא דקאמר בספ"ב דבכורות דמעשר ראשון נמי איקרי תרומה אתקש נמי להאי מלתא דאף במרבה במתכוין וא"כ ע"כ ההיא דמרבה במעשרות כו' לא אתיא כר"א בן גמלא אבל לרבנן דלא ס"ל דמצוה הוא במאומד ואסור במרבה במתכוין וההיא דמרבה במעשרות כו' מצי אתיא שפיר כוותייהו והשתא קשיא להו לכאורה כיון דלרבנן נמי שרי מיהא מאומד בתרומת מעשר וה"ה במעשר ראשון דלענין דינא שוין הן כמו לר"א בן גמלא ואם כן מצי אתיא ההיא דר"י בר יהודה לענין בכורות כוותייהו דרבנן ואהא כתבו דשמא מלתא דר"י בר יהודה מרבה במתכוין הוא ולא מצי אתיא כרבנן וק"ל:
בד"ה במחשבה פי' כו' ובמעשר שני שרינן כשאומר בצפונו או בדרומו כו' עכ"ל ר"ל בההיא דהלוקח קתני בסיפא במעשר שני כשאומר בצפונו כו' כמ"ש התוספות לעיל והוא ראיה דלאכול בלא הפרשה אין קפידא אף בשאר מעשרות ואע"ג דלענין דמאי מתנייא הך מלתא היינו משום דבודאי טבל הוה איסורא דשבת רכיב עליה דאסור לקבוע מקום במעשר בשבת אפילו בין השמשות בודאי כמ"ש התוספות לעיל ועוד נראה דלא כוונו בזה אההיא סיפא דלוקח דאינו אלא ברייתא אבל כוונו אמתניתין דפ"ג דתרומות דתנן התם וחכ"א עד שיאמר בצפונו או בדרומו ומיהו מעשר שני לא הוזכר שם אלא תרומה וק"ל:
בא"ד וא"ת כיון דשרי תרומה בשנותן עיניו כו' אמאי אין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת כו' עכ"ל יש לדקדק דמשמע דפסיקא להו כיון דשרי נותן עיניו כו' שרי נמי בשבת והיינו לכ"ע דמחשבה לכ"ע מהני בתרומת מעשר ומעשר ראשון כמ"ש התוספות לעיל וא"כ הוא רשב"א דקאמר התם מדומע דשרי נותן עיניו כו' בשבת מאי קמ"ל (י) הא בטבל ממש נמי שרי ויש ליישב וק"ל:

דף לב.

תוספות בד"ה ולא אמרינן כו' וי"ל דה"א כיון שאינו מביא עדים כו' קמ"ל כו' עכ"ל הא ודאי דבפני א' לא מהני ביטול כמ"ש התוס' לקמן דאף לרב נחמן בעי שנים ומשום דאין דבר שבערוה פחות משנים מ"מ הכא לשליח עצמו שהוא אומר שמבטלו ודאי דהוא מבוטל כמ"ש גם התוס' (א) לקמן ועוד נכתב בזה לקמן וק"ל:

בד"ה איהו דלא טרח כו' נזדמן אצל אשתו ממילא או שלוחו דלא אמרינן לצעורה כו' דתימה הוא לומר כו' עכ"ל ר"ל דהוה ליה למתני רבותא בנזדמן בחד מינייהו אצל אשתו או שלוחו דתרוייהו בנזדמן לא איצטריך למתני כדקאמר גבי טרחא וק"ל:

בא"ד דתימה הוא לומר שאז אין מועיל ביטול עכ"ל מסברא אמרו כן והיינו כיון שהוא עומד וצוח אין לנו לומר דלצעורה קמכוין כמו שכתבו לעיל ודו"ק:

בד"ה מ"ד אגלאי כו' כגון דהוה רהיט בתר שליח לבטוליה כו' עכ"ל אבל אי לא הוה רהיט בתר שליח אלא בתר שאר עדים לא הוה איצטריך לאשמועינן לרבן שמעון בן גמליאל דהא בדאשמועינן דבטליה בשאר עדים לא חיישינן במהדר בתרייהו לבטוליה מכ"ש דלא בטיל ובחידושי הרשב"א הקשה לפי זה לאביי דלקמן בעובדא דאותיבו קירא באודנייכו ולא אסיק אדעתיה למימר הכי ה"ל לאקשויי לרבא מדיוקא דהך מתני' (ב) וע"ש ליישב בזה ודו"ק:

בד"ה מבוטלת היא כו' ור"י אומר שיש ליישב כאן גירסא דכריתות כו' אם כן היו דבריו קיימין והוי הפקר כו' עכ"ל גם לפי גירסא זו משמע להו הכא דבריו קיימין דלא הדרא למרה כמסקנא דכריתות דאל"כ תקשי ליה נמי הכא מאי אפשי אאי אפשי כמ"ש לעיל וק"ל:

דף לב:

בא"ד אלא מסיפא פריך דקתני בטילה כו' ומשני לא דבריו קיימין ולא הדרא למרה כו' עכ"ל צ"ע (ג) דא"כ אמאי לא משני נמי הכא הכי בשמעתין הא דבטילה היא ודבריו קיימין היינו דלא הדרא למרה והוי הפקר ולא תקשי מידי אבטל הוא דהכא לענין גט וכעין שכתבו לעיל דלא תקשי מאי אפשי אאי אפשי ודו"ק:

בד"ה מ"ש מהרי הוא הקדש כו' משמע דככר זה הקדש מועיל וגט זה כו' עכ"ל לכאורה בפשיטות ה"ל לתמוה למאי דמדמה הקדש לגט אמאי לא פשיט מככר זה הקדש אגט זה בטל דעמד בתיקו ויש ליישב דאפשר לומר דלשון בטל בגט גרוע מהקדש אבל לשון חרס בגט אינו גרוע כ"כ ומהני כמו לשון הקדש ולכך פשיט מהקדש אחרס דגט ולא

מהקדש אבטל דגט אבל השתא קשיא להו במכ"ש דע"כ לשון חרס גרוע מבטל דהא חרס הוא קתני בהדיא בברייתא דלא אמר כלום ובטל הוא דבריו קיימים וא"כ כיון דכי אמר גט זה בטל כו' מבעיא לן ולא תפשוט ליה מהקדש מכ"ש דלא תפשוט חרס מהקדש ודו"ק:

בד"ה רב ששת כו' דמודו דלא אתי דיבור ומבטל מעשה כו' עכ"ל במעשה גמור מודו כ"ע דלא אתי דיבור ומבטל מעשה אלא דבנתינת מעות קידושין ליד האשה התם פליגי אי דמי למעשה או לא וק"ל:

בד"ה ורב נחמן כו' מ"מ פחות משנים דאיכא למיחש כו' ובהא אפילו רבי מודה דאמרינן מה כח ב"ד יפה עכ"ל יש לדקדק מה שייך בזה מה כח ב"ד יפה דהא קודם תקנת ר"ג נמי לרב ששת בפני שנים ולרב נחמן בפני א' לא היה מבוטל כמ"ש לעיל בסמוך ויש ליישב לרב ששת דבפני שנים קודם תקנת ר"ג נמי לאו מדינא אינו מבוטל בפני שנים אלא משום תקנת ממזרות אבל בפני ג' לא חשו לתקנות עגונות כלל ואתא ר"ג משום תקנת עגונות דאפילו בפני שלשה לא יבטל לכתחלה לרבי ולרב נחמן נמי איכא לפרושי דקודם תקנת ר"ג בפני אחד נמי לא היה מבוטל לאו מדינא אלא משום תקנת ממזרים אבל בפני שנים לא חשו כל כך לתקנת ממזרים אפילו לכתחלה ואתא תקנת ר"ג דאפילו בפני שנים איכא למיחש לממזרים דתרי נמי לית להו קלא כ"כ ולא יבטל לכתחלה והשתא ניחא שכתבו התוספות דאפילו רבי מודה דאמרינן מה כח בית דין יפה דהיינו הך תקנה דקודם תקנת ר"ג לרב ששת בפני שנים ולרב נחמן בפני אחד דאינו מבוטל משום מה כח בית דין יפה מיהו לקמן (ד) בתוספות משמע דלפני אחד אם אינו שליח מדינא אינו מבוטל משום דאין דבר שבערוה בפחות משנים וצ"ע בדבריהם דלעיל שכתבו ועדיפא מינה אמרינן בביטול שלא בב"ד דמשמע פשט ההלכה דלא הוי ביטול כו' עכ"ל דמשמע מדבריהם אלו (דלא) מדינא לא הוי ביטול אפילו בפני אחד וצ"ע:

דף לג.

בד"ה ובי תרי כו' וליתקנו שיבטל בפני ג' ויש לומר מפני תקנת עגונות עכ"ל אבל לבי תרי כיון דלית ליה קלא מינסבא וליכא למיחש לעיגון שלה אלא לממזרים כיון דמינסבא ואין להקשות כיון דע"כ לרב נחמן דחייש לתקנת עגונות מנא ליה דחיישינן לתקנת ממזרים בתקנת ר"ג כלל ואימא דבית דין ג' הוא דודאי מקרי בית דין בכל דוכתא ויש לומר דסבירא ליה דאי הוה בית דין ג' קודם תקנת רבן גמליאל משום תקנת עגונות ודאי דלא היה מתקן רבן גמליאל דאין לחוש כ"כ לתקנת עגונות כיון דב"ד של שנים היו

מתחלה אבל כיון דבית דין של שנים היו מתחלה וע"כ אתא רבן גמליאל לתקן משום ממזרים טפי תיקן דלא ליבטל כלל אפילו בבית דין של ג' משום דבבית דין של ג' נמי איכא למיחש לעגונות וכן נראה דמשום תקנת ממזרים חשו טפי דהא אפילו לרב ששת קודם תקנת ר"ג חשו לתקנת ממזרים כמ"ש התוספות לעיל וק"ל:

בד"ה ואפקעינהו כו' אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחד ואחד כו' שמא ישאל על נזירותו כו' עכ"ל ה"מ לדקדק כן מא"ל אל תשתה פ"א דחייב אע"ג דהתראת ספק היא אלא שגירת לישנא דמתניתין דפרק שלשה מינין ופרק אלו הן הלוקין נקטו ולכאורה קשה הא ודאי ישאל על נזירותו כדי שלא ילקה והיאך מצינו נזיר שילקה ויש ליישב דודאי ביודעין בו שעבר על נזירתו במתכוין החכם לא ישאל לו כדי שלא ילקה אבל התראת ספק מיהת איכא דשמא זה הנזיר יבא לחכם שלא ידע אם עבר על נזירתו וישאל לו וק"ל:

בד"ה רבי סבר כו' אי נמי אע"ג דביטלו בב"ד אומר רבי דמבוטל היינו משום דהתם ליכא למיחש כולי האי לממזרות כו' עכ"ל דבריהם אלו לרב נחמן אבל לרב ששת ודאי בבית דין של ג' ליכא למיחש לממזרות אלא לעיגון ונראה לפרש לרב ששת דלממזרות ודאי חיישינן טפי דאפילו קודם תקנת רבן גמליאל חשו לממזרות כמו שכתבו התוספות לעיל דלכך בשנים אינו מבוטל והשתא ניחא דבטלו בבית דין של ג' אומר רבי דמבוטל דלא חיישינן כל כך בדיעבד לתקנת עגונות אבל כאן בביטול מקצתן פעמים יטעו כו' ותינשא ע"י גיטה ואיכא ממזרות וזה שהקשו לקמן לפ"ה דמפרש דלר"ש בן גמליאל דבטלה כולה אף זה מתקנת ר"ג וע"כ למ"ד מפני תקנת עגונות לא רמו כו' דלפירושם אין זה דרשב"ג מתקנת עגונות דרבן גמליאל אלא מתקנת ממזרות דחשו לה אף קודם תקנת ר"ג ואפילו לרב נחמן בבטלו מקצתן אי הוה סבר דבטלה כולה הוה חיישינן לממזרות אפילו קודם תקנת רבן גמליאל כמו בפני אחד שחשו לממזרות אפילו קודם תקנת רבן גמליאל כמו שכתבו התוספות לעיל אבל לפרש"י דזהו דרשב"ג מתקנת ר"ג הוא ודאי לרב נחמן איכא למימר דכל זה מתקנת ר"ג כמו שחשו לממזרות בבטלו בבית דין ה"נ חשו בתקנת רבן גמליאל לממזרות בבטלו מקצתן דכל שכן הוא אבל לרב ששת לא דמי אהדדי דבב"ד של ג' מתקנת עגונות דר"ג הוא וליכא למיחש לממזרות ובבטלו מקצתן דניחוש שמא תינשא על ידי גיטה תקנת ממזרות איכא ותקנת עגונות ליכא כן נראה לפרש דבריהם ודו"ק:

דף לג:

בד"ה צריכי בי עשרה כו' ותימה כיון דמדאורייתא יכול לבטל כו' ויש לומר כיון שהוצרכו לתקן שאין ביטול כו' עכ"ל דבריהם תמוהים (ה) במקום הזה דהא להאי אוקמתא מדינא אינו יכול לבטל ולא משום תקנה וא"כ לא קושייתם ולא תירוצם שייך כאן אבל מקומם ניחא לעיל מיניה לאוקמתא קמייתא לרבן שמעון בן גמליאל דסבר דבטלה כולה משום תקנה נגעו בה דלא ליבטיל אפילו אותם שנים שביטל לפניהם דבהא פליג עליה דרבי בדינא ואהא קשיא להו שפיר לרבן שמעון בן גמליאל דסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ומתקנה משום דהנך כתבי ויהבי לה כו' אמרו שפיר דלא ליבטיל הנך דלא ביטל בפניהם אבל אותן שביטל בפניהם אמאי תקנו דלא ליבטיל ותרצו וי"ל כו' וקצת קשה דאימא דרבי נמי סבר דבטלה כולה אלא דבהא פליג על רבן שמעון בן גמליאל דסבר שלא תקנו דלא ליבטיל אלא אותן שלא ביטל בפניהם ומשום דאזלי וכתבי ויהבי כו' אבל על אותן שביטל בפניהם לא תקנו וכקושיית התוס' ודו"ק:

בד"ה וחזר רבי כו' ההיא דשום הדיינים דמיא טפי לביטלו שלא בבית דין כו' עכ"ל רוצה לומר דהתם אין כאן ב"ד אחר שבא לבטל כח בית דין ראשון ששמוהו בפחות או ביתר משתות וה"ל דומה כדהכא לביטול שלא בב"ד דמודה רבי דאמרינן ביה מה כח ב"ד יפה וק"ל:

דף לד.

בד"ה בית דין מעמידין כו' וכ"ש אם נפרש דמכרן קיים ומחזיר אונאה כו' עכ"ל ר"ל בפחות משתות ועיין על פי' זה בפרק אלמנה ניזונית (כתובות דף ק) בתוס' בד"ה אמר רבא אמר רב נחמן שליח כדיינים כו' וק"ל:

בד"ה התם ממונא כו' אע"ג דרבי גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא כו' עכ"ל הלשון והמובן מגומגם דמלת גופיה אין לו מקום דלא הוה להו למימר אלא דרבי לא מפליג כו' גם מה שפירש מהרש"ל בדברי התוס' דר"ל אע"ג דרבי גופיה לא מפליג דלא מצינו בשום מקום דרבי מחלק בין ממון לאיסור כו' ואם כן נימא מאחר שחזר בו כו' הוא הדין חזר נמי גבי בטלו כו' עיין שם דברים דחוקים הם דהא רב נחמן נמי לא מצינו לו בשום מקום דמחלק בין איסורא לממונא אלא דתלמודא מחלק אליביה מכח קושיא דרב נחמן אדרב נחמן הכי נמי נימא אליבא דרבי מכח קושיא דחזר התם ולא מצינו דחזר מביטלו מבוטל כפי סברת רב נחמן דלית לן למימר מדחזר התם חזר נמי הכא וכמ"ש בסוף דהיה יכול להקשות והא רבי גופיה הדר ביה כו' אבל לפי ספרים המדויקים בדברי התוספות

דכצ"ל אע"ג דרב נחמן גופיה לא מפליג כו' מכל מקום רב נחמן מפליג אליבא דרבי כו' הלשון מדוקדק ומצינו בהדיא דרב נחמן גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא דהא פסק התם הלכה כחכמים והכי נמי הכא פסק כרבי בשתיהן ולא מחלק בין איסורא לממונא היכא דטעו כי התם דהלכה כחכמים אלא דהכא מחלק בין איסורא לממונא דלא טעו אבל אליביה (ו) דרבי ע"כ מפליג רב נחמן דהא התם חזר רבי ועשה כרבן שמעון בן גמליאל והכא לא חזר רבי אליביה דרב נחמן מדפסיק כוותיה ומה שכתב מהרש"ל על זה ולא נהירא כו' דא"כ ידעי הסוגיא שפסק התם כחכמים והיינו משום דטעו כו' ע"ש דבר תמוה הוא היאך לא ידעי הסוגיא דהתם שהרי כתבו הכא בין איסורא לממונא דטעו כו' והיינו לפי סוגיא דהתם דמחלק רב נחמן בין ממונא דטעו לממונא דלא טעו אבל גבי רבי לא מצינו בהדיא דמחלק בזה ולא הוה ליה להזכיר אליבא דרבי דטעו אי לאו סוגיא דהתם דמחלק ביה רב נתמן גם מה שהקשה בזה מאחר שרב נחמן לא סבירא ליה לחלק כו' מנליה שרבי מפליג כו' תקשה ליה לדידיה דהאי תירוצא ע"כ ליתא דהא רב נחמן גופיה ע"כ דלא מחלק דפסק התם כחכמים והכא פסק כרבי אבל אין כאן מקום קושיא להאי תירוצא כיון דלא מצינו בהדיא שחזר אלא התם אין לנו לומר כן דחזר נמי הכא כיון דאיכא למימר דלא חזר אלא דרבי מחלק אפילו בין איסורא לממונא דטעו גם מה שכתב דריהטא דלישנא כו' לא יתחוור אלא כמו שפירשתי עכ"ל לא ידענא למה דאדרבה לשון התוספות לא משמע כן וכמ"ש ואין להאריך בדחוקיו ודו"ק:

דף לד:

בד"ה וכל שום שיש לו בטופסי גיטין של הלכות גדולות כו' וכל שום וחניכה כו' דזימנין דאתי לידי תקלה כו' עכ"ל מדברי התוספות נראה דלדברי הלכות גדולות דבכל גט בין לא איתחזק כאן בשם אחר בין אתחזק כותבין וכל שום כו' והא דקאמר רב אשי והוא דאתחזק כו' היינו דאין לפסול גט אם לא כתב וכל שום כו' אלא באתחזק מיהו בלא אתחזק נמי כותבין כן וק"ל:

בד"ה והוא דאתחזק כו' ובהלכות גדולות מפרש מתניתין דבפ"ב וכך היו נקיי הדעת כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דרש"י לא פירש כן בפ"ב אלא וכך היו נקיי הדעת כו' קאי אמתניתין דלעיל לא כתב עד כשר אבל ה"ג פי' דלא קאי אדלעיל אלא אהא דקתני התם כותבין חניכתו כו' כמו שכתבו התוספות לקמן דלדברי בעל הלכות גדולות נקיי הדעת היו כותבין חניכתן לכתחלה ודו"ק:

בא"ד אבל בתוספתא כו' ואם אמר אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל כו' עכ"ל יש לדקדק דאימא לכתחלה ודאי יש לכתוב שם הנתינה עיקר כדמוכח בשמעתין ולא קאמר התם אלא אם כתב שם הכתיבה עיקר דכשר בדיעבד גם קצת קשה למה להו לאתויי הא דרשב"ג ונראה דמשמע (א) להו דרשב"ג לא פליג אארישא בגירש בשם א' מהן דודאי פסול לכ"ע אבל רשב"ג ע"כ אסיפא פליג דקאמר כשכתב שם הכתיבה עיקר דכשר ולדיוקא באם כתב שם הנתינה עיקר דפסול וקאמר רשב"ג דאפילו כתב שם יהודה בגליל כו' דהיינו שכתב שם הנתינה עיקר כשר בדיעבד וא"כ מוכח דבין לת"ק ובין לרבן שמעון בן גמליאל דשם הכתיבה עיקר דפליגי אם כתב שם הנתינה עיקר אם הוא פסול אם לאו ובהכי יתיישב מה שכתבו התוספות ומהתם משמע נמי דבמגרש בגליל אותה שביהודה מיירי כו' דמדפליגי בכתב שם הנתינה עיקר אם כן ע"כ דהכתיבה והנתינה אינן במקום אחד דבהכי לא איירי לפסול בו אם כתב באיזה אחד מן השמות ודו"ק:

בד"ה מאי איריא כו' ומשני אלמנה איצטריכא ליה והוי חידוש באלמנה טפי מבע"ח כו' עכ"ל הוצרכו לזה כיון דאיכא חידוש בכל חדא דליכא באידך כמ"ש לעיל טפי ה"ל למיתני סתמא ברישא אלא כיון דבסיפא נקט אלמנה נקט נמי ברישא חידושא דאלמנה טפי מבע"ח אע"ג דאית ביה נמי חידוש דליתא באלמנה ודו"ק:

בד"ה אלמנה איצטריכא כו' וי"ל דאיכא לאוקמא בגרושה אע"ג כו' דדרך התנא להשמיענו כשאין צריך להאריך כו' עכ"ל ההיא מתניתין דכתובות איצטריכא כמו שכתבו התוספות שם דתנא לה התם בהדי הנך דאין נפרעין אלא בשבועה ולתירוץ ב' שכתבו התוס' דדרך התנא להשמיענו כשאין צריך להאריך כו' מיהו אי לאו דרבותא דאלמנה משום חינא כדמסיק הכא משום דדרך התנא כו' טפי ה"ל למיתני בע"ח או סתם אין נפרעין מנכסי יתומין כו' וק"ל:

דף לה.

בד"ה לא היו כו' ולא דמי לנשבע לבטל כו' דאיכא עונש שבועת שוא דהתם מיבעיא לן תרי קראי כו' עכ"ל ולקי על עונש שבועת שוא כמו שכתב מהרש"ל בשם ספר מצות גדול וכן הוא בתוספות פ"ב דנדרים ויתר דבריהם וכוונתם דהכא יותר מפורשים בתוספות פרק קמא דשבועות ע"ש:

בד"ה ונודרת ואוסרת כו' כדקאמרינן פ"ד דנדרים כו' אם לא ראיתי גמל פורח באויר כו' עכ"ל הא דנחש כקורת בית הבד וכעולי מצרים אבל הך דגמל פורח כו' ליתא התם אלא בפרק שבועות שתים בתרא איתא הכי לגבי שבועות הבאי וע"ש בתוס' וק"ל:

בא"ד ואם תאמר בפרק בתרא דנדרים כו' מה מועיל מאי דשרקיה דכי אנסביה מיד עבר כו' עכ"ל ק"ק (ב) דאין כאן מקום לקושיא זו אלא אתלמוד ערוך דאמר ר"י התם שבועה שלא אישן שלשה ימים מכין אותו כו' הוה להו להקשות מהאי דשרקיה מאי מועיל הא מיד עבר כו' ויש ליישב דההיא דשבועה שלא אישן ג' ימים לא היה קשיא להו כיון דאיכא שיעור שלשה ימים דאז בודאי יעבור ויישן והוא לא נתן שיעור למלתיה אמרינן דמיד ילקה תוך שלשה ימים קודם שיעבור אבל בהך דתסר הנאות דעלמא עלי כו' אע"ג דודאי יעבור מכל מקום כיון דאין זמן שיעור למלתיה מתי יעבור לא ילקה מיד עד שיעבור אבל אהך שכתבו הכא דל"ג כל פירות משום דעוברת לאלתר אבל יחל אע"ג דאין שיעור נמי למלתיה מתי יעבור שפיר קשיא להו מהא דשרקיה טינא דהוה ממש בדומה לו ותקשה להו שפיר מאי מועיל כיון דכי אנסביה מיד עבר כו' ודו"ק:

דף לה:

בד"ה גט יבמין כו' ומוריא היתירא משום דקא טרחה קמיה אחיו עכ"ל משום דהאי טעמא דמפלגינן לעיל בין אלמנה לגרושה משום דאלמנה טרחה קמי יתמי לא שייך הכא דהא לא היה לה בנים ולפירוש רש"י דלא קשיא להו דאיכא למימר דלא חילקו בין אלמנה זו לאלמנה אחרת אבל לפירוש ר"י גרושה ממש היא זו מן היבם ולכך הוצרכו לומר דמ"מ יש לדמות אותה לאלמנה משום דטרחה קמיה אחיו וק"ל:

בד"ה אבל נשאת כו' ולר"א דאמר כו' שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור כו' עכ"ל קצת קשה דאכתי מאי קאמר כי לא ניסת נמי לכי מינסבא מיפר כו' דהא א"נ דבעל (ג) מיפר בקודמין היינו במה שלא עברה עליו עדיין אבל אם תאכל לפנינו קודם שניסת ועברה כבר על נדרה היאך יוכל להפר לה לכי מינסבא ודו"ק:

בא"ד והא דאמר אמימר אפילו למ"ד יש לו הפרה לא קאי ארב הונא כו' עכ"ל קושיית הניחא למ"ד נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למאן דאמר כו' ודאי דלא קאי ארב הונא דהא אליביה לא קשה מידי דהא איהו סבירא ליה דצריך לפרט הנדר כדאמרינן לעיל מיהו מילתא דאמימר דאתמר בעלמא מצינן למימר דקאי שפיר ארב הונא ולכך כתבו להאי תירוצא דלא קאי ארב הונא מיהו מה שכתבו להאי תירוצא אלא אדרבנן דר"י דמתני' כו' ק"ק דאין לו מקום כאן דלתירוץ קמא של התוס' נמי צ"ל דרבנן ור"י

בהא פליגי דהיינו תנאי היא דקאמר בשמעתין והניחא למאן דאמר נדר כו' דלקמן נמי אהני תנאי קאי ולא ארב הונא ורב נחמן דהא לרב הונא לא קשה מידי דאיהו ס"ל צריך לפרט הנדר כמ"ש התוס' לעיל וצ"ע:

בא"ד אם איתא דלרבנן אין לו הפרה ה"ל לרבנן לפרושי ולחלק ולומר אפכא מדר"י כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דאית להו לרבנן נמי טעמא דר"י משום פריצותא דלא הזכירו רבנן טעמא דפריצותא בדבריהם אבל לר"י מקשה שפיר מדמחלק בין רבים לאין רבים וק"ל:

בד"ה ליחוש דלמא כו' אבל למאי דפרישית דגבי חכם מודה רב הונא כו' ה"מ למיפרך כו' עכ"ל וקצת קשה דאמאי לא נימא כיון דברבים (ד) מיהת אין חילוק בין חכם לבעל א"כ מתני' הוה ניחא ליה משום דמדרינן לה ברבים וכברייתא דמייתי המקשה גופיה לקמן דתניא ניסת נודרת וגובה כו' והיינו משום דמדרינן לה ברבים אבל לרב הונא קשיא ליה דע"כ ברבים יש לו הפרה דאל"כ כי ניסת נמי ומיהו המ"ל הכא הניחא למ"ד כו' וק"ל:

בד"ה קסבר צריך כו' וא"כ תקשי כדפריך התם לעיל לימא רב הונא כתנאי כו' דצריך לפרט הנדר כו' עכ"ל ר"ל דמעיקרא בעי לאוקמא פלוגתייהו דר"א ור"י אם אדם עושה קנוניא על ההקדש וקאמר לימא רב הונא כתנאי כו' ומסיק דפליגי בנדר שהודר ברבים כו' וקשיא להו מאי תיקן בזה הא השתא נמי דפליגי בנדר שהודר ברבים אם כן בהך מלתא דסבר רב הונא הכא צריך לפרט (ה) הנדר הוה כתנאי דלר"י ע"כ אינו צריך לפרט דאם לא כן אמאי אינו מועיל ובפשיטות אהך מילתא גופה דמוקי לה דפליגי בנדר שהודר ברבים ה"ל נמי רב הונא כתנאי (ו) דהכא סבירא ליה דיש לו הפרה אלא דלאו קושיא היא כיון דבלאו הכי איכא תנאי ר"י ורבנן בפרקין דפליגי ביה אבל בהך מלתא אם צריך לפרט הנדר לא אשכחן תנאי דפליגי ביה אלא אמוראי פליגי ביה הכא בשמעתין ודו"ק:

דף לו.

בד"ה אמר אמימר כו' הניחא למאן דאמר ואיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי כו' עכ"ל ר"ל דקאי נמי אדרב נחמן דלעיל דמוקי מתניתין דהכא בהודר ברבים ופריך הניחא למאן דאמר כו' אלא למ"ד יש לו כו' דהיינו ר"י ורבנן דלקמן במתני' במאי מוקי רב נחמן נמי מתני' דהכא וקאמר דמוקי לה בעל דעת רבים דהשתא ר"נ גופיה חזר בו ומוקי לה בעל דעת רבים דוקא והוה שפיר הלכתא כרב נחמן בדיני מיהו יש לדקדק בלשונם שכתבו

ואיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי כו' הא על כרחך ליכא למימר בע"א דלרב הונא לא קשיא מידי דאיהו סבירא ליה צריך לפרט הנדר ועוד קשה דודאי הוא דארב נחמן קאי דאיהו הוא דקאמר אין צריך לפרט את הנדר ולרב פפא דסבירא ליה צריך לפרט הנדר ודאי דלא קשה מידי ויש ליישב משום דאיכא לפרש דידע תלמודא דאיכא אמוראי דסבירא להו בהא כרב נחמן דא"צ לפרט הנדר אלא בהא דנדר שהודר ברבים אין לו הפרה לא שמעינן מנייהו ולהכי פריך אליבייהו הניחא למ"ד כו' אלא למ"ד יש כו' אבל לרב נחמן דמשני לעיל דמדרינן ליה ברבים לא קשה מידי ולהכי קאמרי דאיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי קושיית הניחא כו' דרב נחמן נמי לא קאמר לעיל הכי אלא לר"י דסבירא ליה לקמן הכי ודו"ק:

בד"ה מי איכא מידי כו' ודרשה דספרי עיקרה אמלוה כו' דמוסר שטרותיו הוי מטעם דהפקר כו' עכ"ל הוצרכו לזה דאי מוסר שטרותיו מדינא דאורייתא אינו משמט אלא דמכל מקום לא היה עושה הלל תקנה לבטל השמטת כספים שצוותה תורה כמ"ש לעיל א"כ מהאי טעמא נמי מטעם דהפקר ב"ד הפקר לא היו מתקנין לבטל השמטת כספים שצוותה תורה אלא דלפרש"י צ"ל דלית לן למיחש להכי אלא דמוסר (ז) שטרותיו היינו מטעם הפקר ודו"ק:

בד"ה בזמן שאתה כו' דהשמטת קרקע דהכא ודהתם לא איירי בחרישה וזריעה כו' עכ"ל ומיהו מייתי לה התם שפיר אחרישת קרקע דנוהג בין ביובל ובין בשביעית והיינו בזמן שנוהג השמטת קרקע דהיינו יובל לענין חרישת קרקע נוהג נמי השמטת כספים דהיינו שביעית לענין חרישת קרקע וכההיא דירושלמי ודו"ק:

דף לו:

בא"ד א"נ ההיא בעיא אליבא דרבא דמשני הפקר ב"ד כו' עכ"ל ר"ל וכפרש"י דקאי רבא נמי אדלעיל לרבנן דהשמטת כספים אף בזמן הזה דאורייתא והלל דתיקן לדריה ודאי תיקן משום הפקר ב"ד הפקר ומבעיא לן אם לדרי עלמא נמי תיקן וק"ל:

בד"ה ותקון רבנן כו' דאין רוב ציבור יכולין לעמוד בה ליאסר בעבודת קרקע ב' שנים רצופות עכ"ל אבל השמטת קרקע דהיינו שחוזרות לבעליהן אינו רק ביובל וכן השמטת כספים דהיינו הלואות אינו רק בשביעית כמ"ש התוספות לעיל ולא רצו לחלק ביובל בין עבודת קרקע לחזרת שדה וכן בשביעית בין עבודת קרקע להשמטת כספים וחשו יותר לזכר לשביעית מזכר ליובל ודו"ק:

בד"ה אא"כ כו' משום דהוה תרתי כו' אבל הכא או פשט ולא כו' או היו יכולים כו' עכ"ל וההיא דאפילו יבא אליהו כו' איירי באיכא תרתי דפשט והיו יכולים לעמוד ולהכי קשיא להו לפי' זה לקמן מההיא דמגילה דפריך והא אין ב"ד יכול לבטל כו' אא"כ גדול כו' דהתם מסתמא פשט ויכולים לעמוד וא"כ אפילו גדול כאליהו לא יוכל לבטל ודו"ק:
בא"ד והא דקאמר וסמכו רבותינו כו' למה נמנה היא עליו להתירו אדרבה היה כו' עכ"ל והירושלמי שהביאו התוספות לעיל יש לפרש על דרך זה דלא בא רבי יוחנן ליישב דלא תקשי מההיא דאא"כ גדול כו' אהך דר"י הנשיא דשמן דאיכא למימר כדמתרץ בתלמודינו דזה דאא"כ גדול כו' איירי בפשט והך דשמן לא פשט אלא דה"ק ור"י הנשיא וב"ד מתירין מה שאסר דניאל כו' כיון דנמנה דניאל לאוסרו למה נמנה ר"י הנשיא להתירו אדרבה כו' וכמ"ש הכא ודו"ק:
בא"ד ומיהו בדבר שלא תיקנו שיתפשט האיסור כו' אלא במקום אחד כו' גדול יכול להתיר כו' עכ"ל ר"ל דהיינו פשט האיסור באותו מקום שתקנו כבר וקצת קשה (א) דה"ל לדקדק כן מתוך שמעתין כדקאמר דלמא כי תיקן הלל כו' כגון בי דינא דידיה וכרב אמי ורב אסי כו' דמשמע דזה מיקרי פשט איסורו וגדול יכול להתיר ולא קטן וק"ל:

דף לז.

בד"ה אלא מעתה כו' מדלא נקט הלוהו ויש לו משכון בידו כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל לאו דוקא אלא כלומר פקדון יש לו משלו בידו או כו' עכ"ל ע"ש אבל יש לו משכון (ב) לא משמע כן אלא דיש לפרש דיש לו משכון ממש אהלוואה אחרת והמשכון שוה יותר מאותו חוב דלא חשיב המותר תפיסה אחוב אחר שיש לו עליו בע"פ וה"ל דומיא ממש להלוהו בע"פ ודר בחצירו במשכונה אחרת או בשכירות וק"ל:

דף לז:

תוספות בד"ה שאני משכון כו' משום דאלים שיעבודיה דלא חשיב מצוי ביד ישראל כו' למעוטי ייחד לו בית אפילו קבל עליו אחריות כו' עכ"ל ר"ל אע"ג שגוף החמץ של ישראל הוא אלים שיעבודיה דעובד כוכבים משום דלא חשיב מצוי ביד ישראל כיון שהוא בבית עובד כוכבים ואהא הביאו ראיה בהיפך דה"נ בייחד לו בית אע"ג דקבל עליו הישראל אחריות כיון דגוף החמץ של עובד כוכבים ואינו מצוי ביד ישראל כיון שייחד לו מקום אינו חייב לבער ודו"ק:

בא"ד צ"ל דדוקא במשכנו שלא בשעת הלואתו מקודשת כו' מאיזה טעם נחשב כש"ש כו' עכ"ל כיון דלא קני שלא בשעת הלואה אלא מטעם דמצי מקדש בו אשה ע"כ בשעת הלואה (ג) דלא קני ליה לא מצי מקדש בו את האשה דאל"כ מ"ש וע"ש בפרק האומנים דבריהם יותר באורך וק"ל:

בד"ה לעולם לפני כו' ה"ה דהמ"ל לרבו שני לא דהא לפני יאוש הוא עכ"ל דלא ניחא להו למימר דאי מטעם דלפני יאוש הוא סד"א דאפילו הכי לרבו שני הוא ומשום דלמא ממנעי ולא פרקי ליה כמו שהקשו לקמן דסמכו עצמם הכא אתירוצם דלקמן דמטעם זה אין ראוי לגזול לזה עבדו כו' ודו"ק:

בד"ה בין כך ובין כך כו' דאי כשפדאו לשום עבד ישתעבד לשני יפיל עצמו כו' עכ"ל אבל בפדאו לשום בן חורין אין סברא דמה"ט דיפיל עצמו לגייסות ישתעבד לשני כיון דמשום בן חורין פרקיה אלא לראשון ישתעבד מהאי טעמא אע"ג דלאחר יאוש הוא וק"ל:

בד"ה אי לפני יאוש כו' מ"מ לא מסתבר ליה לרבא כלל לומר דפליג כו' עכ"ל לכאורה דר"ל לא מסתבר ליה דפליג רשב"ג בהא את"ק דהא מדקאמר כשם שמצוה כו' ע"כ דפליג ואית ליה האי סברא אלא דר"ל דלא מסתבר ליה דפליגי רבנן עליה בהך סברא ומיהו איכא (ד) למ"ד לקמן דלא כרשב"ג כפרש"י לקמן גבי כיון דמשדר ליה גיטא דחרותא חבורי כו' והיינו אליבא דאביי דפליגי בהך סברא וק"ל:

דף לח.

בד"ה אבל בחזקה כו' אלא צריך לפרש דהכא בחזקה של כיבוש כו' עכ"ל מדלא קתני התם בעבד עברי דקני אלא בכסף ושטר לא אימעיט הך חזקה של כיבוש אבל הך חזקה דהלבישו כו' ודאי דאימעוט בע"ע מדקתני לה התם הך חזקה דהלבישו כו' גבי עבד כנעני ולא קתני לה נמי גבי ע"ע ודו"ק:

בד"ה דכתיב וישב כו' ולהכי מייתי לעיל מדר"ל דמושב כו' עכ"ל ק"ק דאכתי לא הוה ליה לאתויי אלא הא דטהרו בסיחון ישראל מנלן דכתיב וישב גו' ויש ליישב דאע"ג דמטהרו בסיחון נילף דעובד כוכבים קונה עובד כוכבים בחזקה לא הוה ילפינן מושב ממנו שבי דעובד כוכבים קונה ישראל בחזקה אבל השתא דמייתי מדר"ל דלענין קנין כסף אין חילוק בין עובד כוכבים לעובד כוכבים ובין עובד כוכבים לישראל אית לן נמי למדרש מושב ממנו שבי דאין חילוק בין עובד כוכבים לעובד כוכבים ובין עובד כוכבים לישראל לענין חזקה ודו"ק:

בד"ה ואינהו סבור כו' דלרבא מודה רשב"ג לרבנן דלשם עבד כו' ניחא דא"כ היתה שלהם כו' עכ"ל אבל לפי הפי' שכתבו התוספות לעיל דלרשב"ג הוה לרבו ראשון הא דקא"ל א"נ כרבנן ס"ל אנן לשום אמהתא כו' אע"ג דלרבנן (ה) מיהת ישתעבד לרבו שני איכא למימר אנן לשום אמהתא כו' אכולה מלתא קאי וה"ק אנן כרשב"ג סבירא לן דאף לשם עבד ישתעבד לרבו ראשון ולדידך נמי דכרבנן סבירא לך מכל מקום תשתעבד לשני ומיהו אנן נעביד כדידן דכרשב"ג סבירא לן דישתעבד לראשון ועיין במהרש"ל בזה ודו"ק:

בד"ה כל המשחרר כו' משום דאיכא מצוה רבה כו' משום מצוה דרבים עכ"ל דאל"כ מאי אולמיה דהאי עשה דמצות פריה ורביה מעשה דלעולם בהם תעבודו אי לאו משום דמצות פריה ורביה הוה מצוה רבה וכן הך דהכא להשלימו לעשרה משום מצוה דרבים והכי אמרינן בהדיא בברכות בפרק ג' שאכלו ע"ש וק"ל:

דף לח:

בד"ה גופיה לא כו' ולא מיירי במקדיש בלשון חרס כו' עכ"ל דחרס משמע איסור הנאה והא לא שייך בעבד כדקאמר דגופיה לא קדיש ליאסר בהנאה ואהא פריך לקמן לימא כתנאי אי גופיה קדיש ליאסר בהנאה או לא וק"ל:

בא"ד מאי עבידתייהו דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנו ויהיה שלו עכ"ל לכאורה אין זה מובן דהא לדמי קדוש לימכר קאמר ואמאי לא ימכרנו הגזבר לאחרים ונראה לפרש דבריהם משום דיש בעבד ממון ואיסורא כדלקמן בשמעתין והשתא אף אם ימכרנו הגזבר דקדוש לימכר הוא בכדי דמיו מכל מקום באיסורא דיוצא לחירות בגט מאי עבידתייהו דגזברין ול"ל למתני דאין יוצאין לחירות על ידי הגזברין וכן אחרים מוציאין אותן לחירות דהיינו אף להפקיע אותן מידי איסורא מאי עבידתייהו שהרי לא נקנה להן אלא ממונא שבהן אבל איסורא לא תפקע אלא על ידי רבו ראשון אחר שיפדנו ויהיה גם הממון שלו דכל זמן (ו) שהממון אינו שלו לא יוכלו להפקיע אותן נמי מידי איסורא כדלקמן וק"ל:

דף לט.

בד"ה הא מני ר"מ כו' ואע"ג דבספ"ק דסנהדרין גבי כו' מפרש רב כו' כר"מ לא ס"ל הכי כו' עכ"ל מהך דספ"ק דסנהדרין קשיא להו טפי משום דלא מפורש התם דכר"מ מוקמא ליה ועוד דאיכא אמורא התם דאוקמא (ז) לה במלתא אחריתא וק"ל:

בד"ה קטנים כל כו' גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול ואע"ג כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה אלמה אמר כו' ולהכי נמי לא מצי למיפרך לאמימר מדרבנן דאבא שאול כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי נקטו רבנן דאבא שאול דהא מאבא שאול (ח) נמי מגדולים דקנו עצמן בני חורין איכא למיפרך לאמימר כמו לרבנן והל"ל מברייתא סתם דליכא למיפרך לאמימר ועוד קשה דאם כן אי נמי דר' יוחנן רביה הוא מ"מ איכא למימר דר"י גופיה מוקים להך ברייתא כהאי תנא דאית ליה דשמואל ור"י גופיה ס"ל במפקיר ומת דאין לו תקנה ולא קאמר ר"י וצריך גט שחרור אלא במפקיר ולא מת דהכי מפלגינן ע"כ לקמן לאמימר להך לישנא דדוקא במפקיר ומת אין לו תקנה אבל אם לא מת יש לו תקנה בשחרור וע"ק דמילתיה דר"י גופיה מתרץ לה אמימר לקמן צריך ואין לו תקנה ויש ליישב כל זה שסמכו עצמם אמאי דפסיק ר' יוחנן גופיה לקמן כרבנן דאבא שאול דמש"ה הוצרך רב נחמן לתרץ הך ברייתא לר' יוחנן דעבדו דגר כאשתו מה אשתו כו' ולא מוקים לה כתנא דאית ליה דשמואל דר"י ע"כ לקמן פסק כהך ברייתא ומשום הכי פריך מרבי יוחנן רביה דאמימר לאמימר דלא סבירא ליה כהך ברייתא ודו"ק:

דף לט:

בד"ה מה אשה כו' דדוקא בקנין דמיתה דילפינן מאשה כו' אבל שטר כו' דמקרא מלא כו' עכ"ל ומדקאמר טעמא דרבי גמר לה לה מאשה מה אשה בשטר כו' עכ"ל לא בעי למילף שטר מאשה דהא שטר בהדיא כתיב ביה אלא בא למעט הפקר דילפינן מאשה וה"ק מה אשה בשטר ואין הפקר מוציאה אף עבד אין הפקר מוציאו אלא שטר גומר בו וק"ל:

דף מ.

בד"ה אותו העבד כו' ומאי קמ"ל פשיטא דכופין אותו כיון כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דאימא הא קמ"ל דיש לו תקנה בגט שחרור כמו שהקשו התוספות גופיה לקמן מהך דכופין אותו כו' אהך דאין לו תקנה ויש ליישב דלא הל"ל בהאי לישנא דכופין אותו כו' אלא דמהני גט שחרור ופשיטא דכופין כו' ודו"ק:
בד"ה הא אמרה כו' דלעיל קאמר אדר"י א"ה כו' והכא משמע דבעי גט כו' עכ"ל וה"ה דאיכא (א) לאקשויי מהא דפסק ר' יוחנן לעיל כרבנן דאבא שאול דלא בעי גט שחרור בגר שמת כו' ולדברי הרי"ף דמחלק בין גר שמת ובין מפקיר שמת לק"מ מדלעיל אבל הרא"ש דחה דבריו מתוך הסוגיא דלעיל וק"ל:

דף מ:

בד"ה חיישינן שמא כו' האי חיישינן הוה ודאי כמו חיישינן שמא במי מילין כתבו עכ"ל הכי ס"ד לעיל רפ"ב אבל למסקנא לא קאי הכי אלא דחיישינן ממש קאמר והרא"ש מביא ראיות אחרות מההיא דחיישינן שמא באמבטי כו' וחיישינן שמא חוץ לחומה כו' מיהו לא ידענא (ב) מי הכריחם הכא לפרש כן ולא כמשמעות דחיישינן בכ"מ וק"ל:

בד"ה הודאת בעל כו' בנותן לא אמרינן הכי כו' והא דבעי מי אוכל פירות פי' בעלמא כו' עכ"ל פסיקא להו הא דהודאת בעל דין כמאה עדים קאי אמקבל דלפניו ולא אנותן דלפני פניו וזה הכריחם לפרש הא דבעי מי אוכל פירות פי' בעלמא הוא ולא קאי אברייתא דקתני הודאת בעל דין כמאה עדים והיינו המקבל ורבה הא קסבר משלשין כך נראה לפרש דברי התוס' וכוונתם אף שבחידושי הרשב"א לא כ"כ בשם התוס' גם מהרש"ל הבין דבריהם בדרך אחר והר"ן לא כתב כדברי התוס' אלא דהכי קאמר מי אוכל פירות מאן אמרינן שהודאתו כו' ע"ש וק"ל:

בד"ה הקדש חמץ כו' והא דלא חשיב מכר דעשה שורו אפותיקי כו' דאין בע"ח גובה כו' עכ"ל קצת קשה טפי הל"ל להקשות ממכר שורו אמאי מפקיע טפי מקדושת דמים דליכא למימר דמכר דמיא לקדושת הגוף כיון דחייל תו לא פקע דאם כן בעשאו עבדו אפותיקי ומכרו לא יגבה בע"ח מיניה ולתירוצם ניחא כל זה ודו"ק:

בא"ד איכא לאוקמי אפילו בראוי למזבח כו' דאינו יכול לסלקו בזוזי אפילו לר"י כדמפרש בפרק המניח כו' עכ"ל אין זה תימה שכתבו התוס' הכא דאיכא לאוקמא אפילו בראוי למזבח והתם בפרק המניח כתבו התוספות דלא איירי אלא בבעל מום או בקדושת דמים דכן הוא דרך התוס' לגרוע או להוסיף במקום אחר אך מ"ש מהרש"ל דהתוס' דהכא ס"ל דלר' ישמעאל לא יכול לסלקו בזוזי דהא כו' הוא דחוק (ג) מדקאמר התם לר"י בע"ח הוא וזוזי הוא דמסיק ביה כו' דמשמע דיכול לסלקו בזוזי והתוס' כתבו הכא דמפורש בפרק המניח דאינו יכול לסלקו בזוזי לר"י וע"כ הנראה הא דקאמרי הכא דאינו יכול לסלקו בזוזי היינו הלוקח את השור אינו יכול לסלק הניזק בזוזי והא ודאי מפורש שם דבעי מיניה רבא מרב נחמן מכרו מזיק לר"י מהו כו' ומסיק דלאו כל כמיניה אלא דה"ל כעשה עבדו אפותיקי דבע"ח גובה הימנו וע"ש הסוגיא ודו"ק:

דף מא.

בא"ד וכעולא נמי לא מצי לשנויי דקאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות ולאביי כו' עכ"ל וליכא לפרושי בעולא מי שחררו רבו שני ושורת הדין אינו חייב כלום לרבו

ראשון אף על העודף דכיון דלמפרע (ד) הוא גובה שפיר שחרריה רבו שני דאם כן במאי פליגי דכיון דשחרור דשני הוה מדינא הוה ליה לכ"ע היזק ניכר כמו לרב בשחררו רבו ראשון כמו שכתבו התוס' לקמן ודו"ק:

בד"ה לישא שפחה כו' וליתי עשה דפריה ורביה כו' וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפיה כו' עכ"ל ויש לדקדק (ה) אכתי ליתי עשה דלעולם בהם תעבודו ולידחי לא תעשה דלא יהיה קדש דמפני עשה דפריה ורביה ודאי נדחה עשה דלעולם בהם תעבודו משום דלשבת הוה מצוה רבה כמו שכתבו לעיל התוס' אבל הכא נקיים מצות פריה ורביה ולידחי לא תעשה דלא יהיה קדש גו' מפני עשה דלעולם גו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בא"ד וישא ממזרת כו' ישאנה באיסור בלא קדושין כמו כו' עכ"ל פירוש באיסור דהיינו בזנות ומיהו לאו ליכא ביה ועיין בדבריהם אלו יותר בפ"ק דב"ב וק"ל:

דף מא:

בא"ד והא דשרי חרורי בנתינה ואסירי בשפחה כו' עכ"ל טפי ה"ל להקשות הא דשרי חרורי בממזרת ואסור בשפחה אע"ג דבתרוייהו בממזרת ושפחה איכא קדשות י"ל דניחא ליה טפי כתירוצם דבממזר בהדיא כתיב בקהל ה' וקהל גרים לא אקרי קהל אבל בנתינה לא כתיב בהדיא אלא דילפינן משאר פסולי קהל כמו שכתבו בתירוצם ודו"ק:

בד"ה לא תוהו כו' והא דלא כייפינן בחציה שפחה כו' אלא היכי דנהגי בה כו' עכ"ל ואין להקשות ומאי קושיא דהא אפשר לה לישא ע"ע דמותר בכנענית ובבת חורין דכה"ג הקשו לעיל דהוא ימכור עצמו בע"ע דא"כ משום דנהגי בה מנהג הפקר נמי לא היו כופים את רבה כיון דאפשר לה בע"ע אלא ע"כ דאיירי דאין לרבה עבד עברי ודוקא רבו שרי (ו) למסור לו שפחה כנענית שלו אבל בשפחה כנענית שאינה לרבו של ע"ע אסור בה אבל לעיל ניחא שימכור הוא צד בן חורין שלו למי שיש לו שפחה כנענית ויהיה מותר בה וק"ל:

בד"ה דכ"ע ג"ש עדיפא כו' הכא שאני משום דעיקר שטר מג"ש נפקא לן עכ"ל ומיהו לא בעי למימר דלכ"ע היקשא עדיפא אלא דבהא פליגי אם נימא דהכא ג"ש עדיפא משום דעיקר שטר מג"ש נפקא דלא מסתבר ליה לתלמודא דליכא מאן דפליג בהא דודאי ג"ש עדיפא מה"ט אלא משום דאיכא למפרך כו' וק"ל:

דף מב.

בד"ה בעבד של שני שותפין כו' והא אמימר גופיה אית ליה כו' וי"ל כו' עכ"ל כתב מהרש"ל אבל הא ק"ל למה הקשו התוספות מאמימר ת"ל מיניה וביה למשנה אחרונה איך כופין כו' עכ"ל ע"ש באורך ואין לי להאריך (ז) בדחוקי אבל הנראה למאי שיש לדקדק בעיקר קושייתם מתחלה אמאי לא תקשי להו בפשיטות אהך מתני' דהכא דכופין לשחרר בחציו עבד ובפרק החובל קאמרינן דאין יוצאין בראשי אברים אלא דאיכא למימר דמתני' דהכא לא אתיא כר"א דבעי עבדו המיוחד לו אלא כשאר תנאי דהתם דלא בעינן עבדו המיוחד לו ושפיר יוצא חצי עבד ושל שותפין בראשי אברים וה"ה בשחרור אבל מדקאמר הכא של שני שותפין ודברי הכל דמשמע דליכא מאן דפליג בעבד של שני שותפין ואהא קשיא להו והא ר"א ס"ל דאינו יוצא בראשי אברים וה"ה בשחרור דלענין חצי ממון שבו אין סברא לחלק בין ראשי אברים לשחרור ע"י שטר ותרצו דהתם לא איירי בשל שותפין אלא בשאין לזה רק פירות ולזה הגוף ודומיא דהכי בחציו עבד למשנה אחרונה דאין לו בו פירות מיהו מתני' דהכא בכה"ג נמי למשנה אחרונה דכופין לשחררו לא אתיא כר"א דהתם ס"ל דאין יוצאין בראשי אברים וה"ה ע"י שחרור ולכך לא קשיא להו אלא מאמימר גופיה דקשיא דידיה אדידיה דהתם מסיק ס"ל כר"א דהיכא דאין לו פירות אין יוצא בראשי אברים וה"ה בשחרור ולעיל ס"ל לאמימר גופיה במפקיר עבדו אע"ג דאין לו בו פירות יש לו תקנה בשטר ותרצו דודאי שטר מפקיע האיסור דהיינו הגוף טפי מראשי אברים ומהשתא מתני' דהכא נמי מצי אתיא שפיר כר"א דהכא בשטר מפקיע האיסור אף למשנה אחרונה מיהו ק"ק מעיקרא דלא אסקי להו אכתי לדעתייהו הא דתרצו דשטר מפקיע האיסור כו' אמאי לא קשיא להו מר"א בפשיטות לפום הסברא דסלקא אדעתייהו דהיכא דאינו יוצא בראשי אברים גם שחרור בשטר לא מהני ולקמן סבר ר"א דכל עבד אינו יוצא בראשי איברים וצריך גט שחרור ויש ליישב דר"א דהכא לאו היינו ר"א דהתם ודו"ק:

בד"ה יום של רבו כו' ומיהו נ"מ אף למשנה אחרונה כגון בשל יתומים כו' עכ"ל ולקמן אהך דהמית מי שחציו עבד כו' דקאמר מאי לאו כמשנה אחרונה כו' לא בעי לאוקמא בכה"ג דסתמא קתני דמשמע אפילו בגדולים וק"ל:

דף מב:

בד"ה מעוכב גט כו' והכא איירי בחציו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל תימה ואיך יאכל בתרומה החצי בן חורין אפילו למשנה ראשונה אלא בע"כ איירי כו' ע"י הפקר כו' עכ"ל ע"ש ולא

ידענא (א) תמיהתו על דברי התוס' דהא לקמן בשמעתין לענין קידושין נמי בעי למימר בכה"ג דאין קידושיו קידושין כלל אע"ג דהוי חצי בן חורין וק"ל:

בד"ה עבד שמכרו כו' מכר קנס של עבד כו' דלא דמי לדקל לפירותיו כו' עכ"ל כן הוא בכל נוסחי תוספות הישנים משום דלכאורה לר"מ במכר קנס של עבד נמי איכא למבעיא הכי מה"ט אי איכא לפלוגי בין פירות דקל דעבידי דאתי ובין קנס של עבד דלא עבידי דאתי אבל מדנקט עבד שמכרו רבו לקנס כו' משמע דאפילו לר"מ לא מבעיא ליה אלא בכה"ג דומיא דדקל לפירות אבל במכר הקנס של עבד לא מבעיא ליה דפסיקא ליה ביה דאפי' לר"מ כיון דלא עבידי דאתי אינו מכור ומהרש"ל הגיה ולא דמי לפירות דקל כו' (ב) ולא ידעתי כוונתו:

דף מג.

תוס' בד"ה ואת"ל כו' והמ"ל איפכא אלא האמת כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל שהבין המ"ל איפכא היינו דגבי מקודשת המ"ל חצייך וגבי אינה מקודשת לחציי וא"א לומר כן כפי שפרש"י הא דחזיא לכולה דה"ק לה אי בעינא נסיבנא אחריתי כו' דזה ודאי לא שייך באשה וק"ק דטפי הוה ליה לתוס' לאקשויי דה"מ למנקט כולה בחדא מילתא דהיינו באינה מקודשת נמי לחציי וע"כ הנראה דאיפכא דאמרי קושטא דהכי הוא דגבי לחציי המ"ל איפכא דהיינו את"ל אינה מקודשת דבהכי הוה ניחא טפי למנקט כולה מלתא בלחציי אלא דהאמת כו' וק"ל:

דף מג:

בד"ה אבל אם כתב עליו אונו כו' וא"ת כו' אין לו תקנה דאיסורא דאיכא גביה כו' עכ"ל ולעיל מיניה בדברי ת"ק דקאמר וצריך גט שחרור לא תקשי להו הכי משום דאיכא לפרושי צריך ואין לו תקנה דהכי מפרשינן לעיל מלתא דר"י אליביה דאמימר ועי"ל דמלתא דת"ק איכא לפרושי ע"י פדיה דקונסין לפדות אותו מיד עד ק' בדמים כדלקמן ולא ישעבד בו העובד כוכבים כלל אבל הכא לכשתברח קאמר וע"כ לא משחרר ליה עד שיברח דאי כו' כמ"ש התוספות וק"ל:

בא"ד דלא דמי למפקיר כו' דקני ליה לקנס ולולדות כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה לפ"ז דא"כ בעובדא דסקרתא כו' דאקשו רבנן לרבינא מהא דאמימר וכו' לימא שאני התם דמכרו לעובדי כוכבים דלא קני אלא למעשה ידיהם וכו' ונראה דהתם הוי לאחר יאוש כו' עכ"ל ותירוצו דחוק אבל הנראה דלעיל איירי דכבר כלו מרוותא דעובדי כוכבים וגם

מרוותא דישראל קמאי מתו וכיון דהעובדי כוכבים כלו אין כאן על העבדים קנין דמעשה ידיהם וגם מרוותא דישראל מתו וא"א להנחיל (ג) ממון זה לבניהם כיון דאין עליהם שיעבוד מעשה ידיהם והוה שפיר דומיא למפקיר עבדו ומת אבל הכא כיון דמרוותא דעובדי כוכבים עדיין קיימים לא תפקע מהם שיעבוד מעשה ידיהם ומדינא יחזור לבעל הראשון ישראל שהוא גם כן קיים שהרי מעולם לא פקע ממנו הממון לגמרי דעדיין הוא ברשותו לקנס ולולדות ולא הפקיעו ממנו כו' כמ"ש התוס' ודו"ק:

בד"ה הא לגופא כו' דמזלזל בתקנתא דרבנן קנסוה אע"ג דלא מטא זימניה כו' ותימה כיון כו' עכ"ל ק"ק לפי פרש"י הכא ובאידך שנויא לקמן דמשום לתא דקנסא נגעו ביה במכירת עבד יש לתמוה עדיפא מיניה דבפשיטות ה"ל לאוקמא תרוייהו בדלא מטא זמניה אלא דבעבד קנסו אותו ודו"ק:

דף מד.

בד"ה או לאו דוקא כו' ומייתי מבהמה כו' אלמא לאו דוקא דה"ה טפי כו' עכ"ל דלפרש"י איכא לפרושי בפשיטות דבשני הלשונות מייתי ליה דמשמע ליה דההוא דר"ל דוקא הוא וא"כ ע"כ הך דריב"ל לאו דוקא אבל לדברי התוס' ליכא לפרושי הכי בלישנא קמייתא דהוא שואל אלאו דוקא ואפילו ביותר ממאה והוא השיב לו דלאו דוקא אלא בפחות ממאה ולכך הוצרכו לפרש בע"א דהשיב לו כיון דע"כ דהך חדא לאו דוקא אידך נמי לאו דוקא וכן יש לפרש באיכא דאמרי לדברי התוס' ודו"ק:

דף מד:

בפרש"י בד"ה דלא קנו ליה לגופיה דאי מיית או מגרש לה הדרי לה עכ"ל יש לדקדק בפירושו דהא למ"ד הדין עמו קיימינן ואליביה יוכל לסלקה במילי אחריני כדמוכח בריש פרק אלמנה לכ"ג וכנראה מפרש"י לעיל ויש ליישב (ד) דאי לית ליה מילי אחריני לא נפיק גופיה מרשותה ואם נתארמלה ונתגרשה דידה נינהו וק"ל:

בד"ה יוצא כו' ל"א גרסינן יצא עבד כו' ולא שבקיה לאסוקיה לכולה מתני' כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל לפי אותה גירסא גרסינן מכרו בלא וי"ו דמשמע היתירא דמכירה אתא לאשמועינן אבל לא ידענא מאי פריך לא סגיא דלא נפיק ובספרים ישנים ליתא האי ל"א בפרש"י כלל גם בפרש"י ישן שבידי בספר גופיה ליתא אבל הגיהו האי ל"א שם והגיהו לפי אותה גירסא מלת יצא בציר"י והשתא ניחא גם לפי אותה גירסא דפריך לא סגי דלא נפיק ודו"ק:

תוס' בד"ה נטייבה כו' ואור"ת דגבי שביעית אית לן להחמיר טפי כו' עכ"ל ומיהו אי הוה שביעית דרבנן לא הוה פסיקא לן להחמיר ביה כבמלתא דאורייתא כמו שכתבו התוספות לעיל ודו"ק:

בד"ה שנתקווצה כו' אע"פ דפטר התם בארעא דחבריה הכא כו' עכ"ל מיהו בנטייבה ודאי בארעא דחבריה נמי מקרי מלאכה הצריכה לגופה גם לענין שבת וק"ל:

בד"ה לח"ל יצא כו' ה"ד אי אזיל מנפשיה איבד כו' וי"ל דמיד כו' עכ"ל ולא משמע להו לישנא דמתני' מוכר לח"ל דהיינו לדעת רבו לחזור (א) כדלקמן ועוד דא"כ מאי מוסיף ר' אבהו אמתני' דידן וק"ל:

דף מה.

בד"ה מידי דהוה אמקדש אחותו ולפי האמת יש לחלק כו' עכ"ל ר"ל יש לחלק לפי האמת לשמואל דבמקדש אחותו ודאי אדם כו' אבל בשדה אין אדם יודע דאינה מכורה שהרי לרב מכורה ויוצאה ואינו נותן בדרך מתנה אלא בדרך מקח וכיון שאינה מכורה לשמואל הרי המעות חוזרין וק"ל:

דף מה:

גמרא והא דתניא קורין בו האי תנא כו' והתיר רשב"ג ליקח ממנו כו' יש לדקדק מאי מייתי מהך ברייתא דהתיר רשב"ג בגר דחזר לסורו דיודע דבעי עיבוד לשמה אעובד כוכבים דלא ידע ודוחק לאוקמי הך דקורין בו נמי בכי האי גוונא בגר שחזר לסורו דמשמע דהני תלתא ברייתות כולה בעובד כוכבים ממש איירי ויש ליישב דלרבן שמעון בן גמליאל נמי בעובד כוכבים (ב) דידעינן ביה דכתבו לשמה קורין בו דהא לית ליה הך דרשה דכל שאינו בקשירה כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה אמרי לה קורין כו' ואין נראה דרב נחמן קאמר כתבו עובד כוכבים יגנז כו' עכ"ל ר"ל דהא דרב נחמן דקאמר האי אמרי לה קורין בנמצא ואיהו גופיה קאמר בכתבו עובד כוכבים יגנז והיינו טעמא משום דכל שאינו בקשירה כו' כדמפרש לה תלמודא אברייתא דכתבו יגנז ואי הוה ידע תלמודא לפרושי אדרב נחמן בכתבו יגנז בענין אחר משום דבעי כתיבה לשמה לא הוה איצטריך ליה לפרושי אברייתא בענין אחר דהיינו משום דכל שאינו בקשירה כו' אלא דתלמודא דמפרש לה משום דכל שאינו בקשירה כו' אברייתא ה"ה דרב נחמן מתפרש הכי והיינו אפילו כתבו למכור לישראל ודו"ק:

בד"ה והא דתניא יגנז כו' המ"ל דרבן שמעון בן גמליאל כו' אלא מייתי תנא דאיירי בה בהדיא עכ"ל ר"ל דרבן שמעון בן גמליאל לא איירי בהדיא בכתיבה אלא באיבוד ולא בעי למימר נמי דרבן שמעון בן גמליאל היא ומשום איבוד לשמה דבהך דתני יגנז לא תני עיבוד בהדיא אלא כתיבה אבל מהך דתני כל שאינו בקשירה כו' מייתי שפיר אהך דיגנז דהוה מכתיבה לכתיבה ולכך לא קשיא להו לתוס' לקמן דפריך לרשב"ג מעיבוד לכתיבה ולא מעיבוד לעיבוד משום דבהך דהתיר רשב"ג לא הוזכר בהדיא רק כתיבה ודו"ק:

דף מו.

תוספות בד"ה דאי א"ל הכי כו' נראה דחששא זו אינה אלא לעז כו' ורש"י פי' דאפילו כו' עכ"ל עיקר קושייתם *נעלם הכא מדבריהם כמ"ש בפרק המדיר דאי משום קלקולא דקאמר היינו שיהא הגט בטל ובניה ממזרים ממש כנראה מפרש"י מה יועיל מה שאמרו לא יחזיר בכך לא יבטל התנאי כו' עכ"ל ע"ש וכן נראה ממה שכתבו כאן בסוף דבריהם לר"מ דבעי תנאי כפול דאי כפליה לתנאיה אין מועיל מה שלא יחזיר כו' ומינה לרבנן בתנאי גמור אפילו אינו כפול וזה הביאם שכתבו דאינו אלא לעז כו' (ג) דהא לא אמר ע"מ כו' דהיינו תנאי גמור וליכא למימר נמי דלא בעי הכא תנאי גמור אלא גילוי דעת בעלמא כו' דאם כן לא הוה בעי לר' מאיר הכא תנאי כפול דהיינו כפל למלתיה דבגילוי דעת לא פליג ר' מאיר ארבנן אבל ודאי חשש ממזרות ליכא הכא ואנן ודאי שתקינן אלא דחיישינן ללעז שיוציא בעלה עליה כדי להחזירה כו' לכך אמרו דלא יחזיר כו' ורש"י פירש דאפילו יאמר כו' ר"ל דהוא מפרש לקיים דגט בטל ובניה ממזרים ממש קאמר כו' אלא דע"י שאומרים לו דאסור להחזירה ולא חש כו' ומשום דלר' מאיר מוקמינן מתני' דהכא לקמן בדכפליה לתנאיה הוצרכו לפרש לפי שיטתם דלאו ממש בדכפליה קאמר דהיינו בעל מנת דא"כ ודאי דהוה גט בטל ובניה ממזרים ממש ולא יועיל מה שלא יחזור אלא בכפל למלתיה אבל אי לא כפל למלתיה לר' מאיר אפילו לעז ליכא דלית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן כן נראה לפרש דבריהם ע"פ דבריהם בפרק המדיר ועיין בחידושי הרשב"א ודו"ק:

בד"ה שלא יהו בנות כו' הני תרי לישני דרב יוסף אליבא דתנא קמא פליגי כו' עכ"ל משום דהני תרי טעמי משום קלקולא ומשום פרוצות מוכרחות ומוכרעות גבי נדר בדברי התנאים דמתני' דר"י ליה ליה אלא טעמא דפרוצות ור' מאיר ור"א ליה להו אלא טעמא דקלקולא מש"ה כתבו דלא פליגי הני תרי לישני אלא בדברי תנא קמא דקתני נמי משום שם רע ומינה אית לן לפרושי בנדרים בכה"ג וק"ל:

בא"ד אי נמי כו' היינו ר' מאיר ור"א דאמרי לא אתרו צריך כו' דקסברי כו' דאי ברבים אסור כו' עכ"ל משום דקאמר ורבנן מי חיילי כו' בלשון רבים הוצרכו למימר דהיינו ר"מ ור"א דאית להו ודאי טעמא דקלקולא וליכא למימר דאית להו נמי דברבים אין לו הפרה אע"ג דלית להו טעמא דפרוצות דא"כ ה"ל לפרושי ולחלק ולומר איפכא מדר"י כמ"ש התוס' לעיל בהאי פירקא לרבנן להאי לישנא דאית להו קלקולא ע"ש אך מה שכתבו לר"א דאי ברבים אסור משום פריצותא הוה כו' להאי לישנא דאית להו לרבנן טעמא דקלקולא איכא לאקשויי נמי הכי אימא דס"ל ברבים אין לו הפרה ואפילו הכי לא יחזיר משום דאית להו נמי טעמא דפריצותא וכבר כתבנו לעיל בחידושינו תירוץ לזה לרבנן כיון דלא הזכירו בדבריהם טעמא דפריצותא משום רבים אבל ר"י נקטו מדמחלק בין רבים לאין רבים ע"ש אבל א"כ מאי קשיא להו הכא טפי בדברי ר"א דהא איהו נמי לא נקט ליה במלתיה כמו רבנן והיה נראה ליישב דלר"א איכא למימר דלא הוצרך להזכיר טעמא דרבים ומשום פריצותא כיון דר"י דלקמן הזכירו אבל קשה (ד) דא"כ לר"מ נימא דברבים אין לו הפרה ולא יחזיר משום פריצותא ולא הוצרך להזכירו כיון דר"י דלקמיה נקטיה במלתיה ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה כיון דאמרי כו' וי"ל דע"כ באין רוצין להשלים כתיב לא תחיה גו' כו' עכ"ל ומיהו לא היו ישראל מצווין להשלים עמהם ולכך הוצרכו להערים לומר מארץ רחוקה באנו שאז ישלימו עמהן יותר שלא יחושו להם וק"ל:

בא"ד וי"ל דאי לאו חילול השם כו' היו יכולין לגרשן מעריהן כו' עכ"ל דהיינו לגרשן מעריהן לכפרים בארץ אבל לגרשן מן הארץ לא היו יכולין בבאין להתגייר כדמשמע לא ישבו בארצכם גו' יכול בעובד כוכבים שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים כו' ודו"ק:

בד"ה רב נחמן כו' אלא שלא יערימו כדמפרש התם משום קניא דרבא כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הלא מסיק שם להדיא כו' כדי שלא יהא להם הפרה ומש"ה כו' עכ"ל ואין כאן תמיהה הגם בפרק שבועות שתים מסיק הכי בפ"ד דנדרים ליתא המסקנא הכי דמשני התם מלתא דלא טריחא נקט וקאי האי טעמא משום קניא דרבא כמ"ש התוס' שם גם הר"ן בפרק שבועת הדיינים כתב בהדיא דקאי האי טעמא משום קניא דרבא וגם לפי אותה הסוגיא דפ' שבועת שתים שכתבו התוס' דאין ללמוד משם דהיינו שנים לחוד אבל דברי התוס' הכא כפי הסוגיא דפרק ד' דנדרים וכמ"ש הר"ן ותו לא מידי ודו"ק:

דף מו:

בד"ה המוציא אשתו כו' והא דתנן כו' והשניה והאיילונית אין כו' עכ"ל ולא ניחא להו לאוקמא בספק איילונית כי הך דהכא דהלשון והאיילונית משמע בודאי איילונית משא"כ הכא דקתני משום איילונית דמשמע שפיר משום חשש איילונית וק"ל:

בד"ה אומר לה שתיקותיך כו' וי"ל דהתם נמי לא הוי אלא לעז דהא סתם גירשה כו' עכ"ל כל זה לשיטתם דלאו קלקולא ממש קאמר נמי התם שיהיה הגט בטל ובניה ממזרים דאם כן לא הוה מועיל מה שאומרים לו לא יחזיר מיהו יש לדקדק מאי פריך התם דהא לא חיישינן ללעז אלא דומיא דלעיל באומר לה משום שם רע או משום נדר אני מוציאך אבל באינו אומר לה כלום אפילו לעז ליכא כמ"ש לעיל לר"מ בדלא כפל למלתיה והתוספות בפ' הבע"י תרצו בזה דהתם מוכיח הדבר טפי שמשום בנים הוא מוציאה ואיכא קלקולא דלעז טפי אפי' באינו אומר לה כלום וכה"ג כתבו התוספות לקמן דהתם פריך אפי' לרבנן דהכא דלא חיישי הכא לקלקולא כו' ע"ש ודו"ק:

דף מז.

גמ' ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים כו' וחזר ומכרה לו משהביאה כו' יש לדקדק ל"ל למנקט בכה"ג לא ה"ל למנקט אלא ישראל שמכר לעובד כוכבים שדה משהביאה שליש כו' ויש ליישב כיון דאסור למכור קרקע לעובד כוכבים בא"י לא בעי למנקט מלתא בגוונא דעביד ישראל איסורא שמכר קרקע לעובד כוכבים אבל בכה"ג שקנאה מעובד כוכבים ושוב חזר ומכרה לו אפשר דליכא איסורא ולמאי דמוקי (א) לה בסוריא יש ליישב דנקט הכי דבסוריא סתם קרקע לעובד כוכבים הוא וישראל לקחה ממנו מתחילה אבל בא"י סתם קרקע לישראל לא הוה ליה למנקט שלקחה העובד כוכבים ממנו אלא שמכרה לו ודו"ק:

תוס' בד"ה לוקח ומביא כו' דלמא תקון העולם קאי אהא דחייבוהו ליקח כו' עכ"ל מיהו לכאורה שרש"י הרגיש בזה בפירושו לקמן דהכי פריך דבכורים מצוה דעליה רמיא ואי אין קנין לעובד כוכבים להפקיע מקדושתה מצוה עליה רמיא ליקח הבכורים ולהביא כו' ע"ש אבל נראה דתוס' לא ניחא להו בזה וסמכו עצמם אמה שכתבו לקמן מההיא דפ"ק דמס' ע"ז דפריך ממזוזה אמעשר דמזוזה נמי (ב) מצוה דרמיא עליה אלא כיון דאין הבית בידו ולא דר ביה אין זה הפקעה ה"נ איכא למימר בבכורים כיון דאינן בידו אין זו הפקעה ולא שייך בזה מצוה דרמיא עליה הוא כמו במזוזה ודו"ק:

בא"ד וה"ק כל אדם הלוקח ממנו מביא בכורים ל"ש מוכר ול"ש אחר כו' עכ"ל ק"ק לפי זה אמאי נקט בכה"ג המוכר שדהו לעובד כוכבים כו' לא הל"ל אלא הלוקח פירות מן העובד כוכבים מביא ממנו בכורים כו' ויש ליישב דלא חשו חכמים שלא ישתקע ביד עובד כוכבים אלא בידעינן שהיתה כבר ביד ישראל ומכרה באיסור לעובד כוכבים אבל אם לא ידעינן שמכרה לו ישראל באיסור אין לנו לחוש אם ישתקע הקרקע בידו וק"ל:

בד"ה מ"ס דיגונך ולא כו' דגונך ולא דיגון נכרי כו' דגנך ולא כתב תבואתך כו' עכ"ל לא הוו צריכי לכל זה אלא למאן דמחייב מירוח עובד כוכבים אבל למאן דפוטר מירוח עובד כוכבים איכא למימר בפשיטות דתרתי דרשי מתרתי דגנך דכתיבי חדא ולא דגן עובד כוכבים וחדא ולא דיגון עובדי כוכבים ודו"ק:

דף מז:

בד"ה מתה אין כו' וא"ת מאי קושיא דר"י דאמר כתנא דולביתך כו' וי"ל דאיכא כו' עכ"ל וק"ק דאכתי נימא דר"י הוא דאמר אנא כר"מ ס"ל דע"כ אית ליה קנין פירות כקנין הגוף דמי גבי שדה אחוזה (ג) לקמן וי"ל דודאי ה"מ לשנויי הכי אלא בלאו הכי משני שפיר דכה"ג כתבו התוס' לעיל לר"א דאמר יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל אבל הכא קשיא להו לר"ל מאי מקשה ליה לר"י מהך דמתה אין כו' כיון דידע כבר דע"כ תנא דולביתך פליג וק"ל:

בד"ה בצרן ושיגרן כו' ואי גרסינן או מת אתי נמי שפיר וזו אף זו כו' עכ"ל היינו נמי מה"ט דאע"ג דהלקיחה ומקצת הבאה בבעלים וק"ל:

דף מח.

תד"ה אי לאו דאמר כו' דאין להן דרך זה על זה דמוכר בעין רעה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל טעות הוא אלא מוכר בעין יפה מוכר כו' כדאיתא בהדיא בשמעתתא דהתם כו' עכ"ל והאריך ע"ש וכדבריו פירש רשב"ם בהדיא התם דמוכר בעין יפה מוכר דלגבי פנימי שייך למימר עין יפה כו' אבל גבי חיצון לא שייך עין רעה במה שאינו נותן לו הדרך שאינו מוכר בשדה זו החיצון אלא לוקח כו' עכ"ל ע"ש מ"מ אין נראה לשבש כל הספרים שכתבו בהאי לישנא בכמה דוכתין דמוכר בעין רעה מוכר והיא היא לענין דינא דהכא אלא לפי אותה הגירסא יש לפרש בהיפך מפירוש הרשב"ם (ד) דהחיצון קרי מוכר שהוא מוכר שדה הפנימי לאחיו שצריך לדרך זה וכיון שהוא מוכר בעין רעה אינו מוכר לו

הדרך אבל בפנימי לא שייך למימר מוכר הדרך דאין החיצון צריך לדרך אלא שהוא מוכר לו כל חלקו בשדה ודו"ק:

בא"ד וא"ת לר"י דמחזירין כו' לא משכחת שדה אחוזה דכולהו הוו שדה מקנה כו' עכ"ל ר"ל לא משכחת אלא בחד בר חד עד יהושע דלענין הבאת בכורים כיון דקנין הגוף הוא שפיר מביא וקורא אבל מ"מ שדה מקנה מקרי כדאמר לקוחות הן ודו"ק:

דף מח:

תוספות בד"ה וכתובת אשה כו' גבי בע"ח שלא יראה כו' הכי נמי חשו חכמים באשה שמא תקניטנו כו' עכ"ל דמהאי טעמא ודאי איכא למימר שפיר דהפקיעו דינה דמדאורייתא בעידית אבל מטעם דקאמר דאשה רוצה להנשא יותר אין ראוי להפקיע דינה דמדאורייתא בעידית ואע"ג דלכאורה אינו דומה ממש דהתם בע"ח דינו מדאורייתא בזיבורית משא"כ באשה דדינה מדאורייתא בעידית הא איכא טעמא דבע"ח משום נעילת דלת והיה ראוי לו העידית ועדיפא להו האי טעמא דנעילת דלת בבע"ח ממאי דבאשה מדאורייתא בעידית דהא מהאי טעמא דבבע"ח שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה כו' לא נחתינן ליה אלא חד דרגא דהיינו מעידית (א) לבינונית ובאשה מהאי טעמא דשמא תקניטהו כדי כו' נחתינן לה תרי דרגא דהיינו מעידית לזיבורית ולא איצטריך לן טעמא דאשה רוצה להנשא יותר אלא דמשום חינא הוה ס"ד שתהא בבינונית ודו"ק:

בד"ה אין נפרעין כו' ואפילו למאן דאמר שיעבודא דאורייתא מ"מ בע"ח דינו בזיבורית כו' עכ"ל וכיון דהלוה גופיה יכול לדחותו אצל הזיבורית לוקח נמי יכול לדחותו דמה מכר הלוה לו כל זכות שיש לו בו וק"ל:

בד"ה אין נפרעין כו' איכא למימר דסברי שיעבודא לאו דאורייתא כו' עכ"ל אע"ג דמיניה דידיה מדאורייתא בעידית דכתיב מיטב שדהו מ"מ כיון דשיעבודא לאו דאורייתא מיתמי לא הוה גבי כלום כמו שכתבו התוספות לקמן ואפילו היכא דכתב לו השבת דלקמן לא הוה גבי מיתמי כלל כיון דשיעבודא לאו דאורייתא וק"ל:

בד"ה אמר אביי כו' ואי לא פליגי בנידון כו' לא היה מחמיר ר"י כו' בשום דבר טפי כו' עכ"ל מיהו בהך פלוגתא בדניזק שיימינן או בדמזיק נמי ודאי דפליגי כדתני בהדיא לקמן ולפי מה שכתבו התוספות לקמן ואיפכא לא מצי למימר כו' לפום הך סברא אי המ"ל איפכא והוה ר"ע מיקל טפי לא הוה איצטריך לן למימר דפליגי נמי בנידון במשוייר כו' ודו"ק:

בא"ד אלא אדרבה ר"ע כו' מחמיר טפי כמו שאפרש בסמוך כו' עכ"ל היינו ממה שכתבו לקמן דאיפכא לא מצי למימר כו' גם לפי מה שכתבו בסמוך דמצי למימר דא"ב כגון דעידית דמזיק כזיבורית דניזק דלר"י או כסף או מיטב משלם כסף ולר"ע משלם מיטב שלו אין זה חומרא לר"י וקולא לר"ע דאיכא דניחא ליה טפי בקרקע אפילו היא זיבורית מבכסף אבל למאי דמוקי לה דלר"ע נותן לו עידית דמזיק ודאי דהוא מחמיר לגבי ר"י דעידית ודאי עדיפא טפי מזיבורית ואי איכא (ב) דניחא ליה בזיבורית טפי פורתא כדאמרינן בעלמא בטלה דעתו אצל כל אדם ודו"ק:

דף מט.

תוס' בד"ה כגון שהיתה עידית כו' ואיפכא לא מצי למימר כו' עכ"ל ואפילו לפרש"י דפריך לקמן אי לא הוה ר"ע מחמיר מאי ק"ו להקדש היא גופה קשיא דאי מצי למימר איפכא לא הוה ר"ע מחמיר טפי מר"י ומאי ק"ו להקדש דקאמר והא נמי הוה תקשי (ג) לן דמוקי מתני' דהכא כר"י ומפני תיקון עולם שיימינן בדמזיק הא לא היה חומרא אי הוה מצי למימר איפכא ומאי תיקון עולם הוא ודו"ק:

בד"ה שור רעהו כו' דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא כו' שכך יפה כחו לענין ריבית כו' עכ"ל ראייתם אינה מבוררת לן כפי מה שכתבו התוספות לקמן לר"ש בן מנסיא דאיכא למפרך נמי מנזקין אנזקין דהיינו מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור כו' אלא דלר"ש בן מנסיא צ"ל דיליף קרן מקרן כמו שכתבו התוספות לקמן וליכא למיפרך מידי אבל הכא דלא נחית למילף קרן מקרן אימא דמנזקין אמלוה נמי פרכינן ובתוספות דפרק קמא דב"ק דברים אלו ליתנהו ודו"ק:

בא"ד כולהו ניזקין דפטירי בו בהקדש ילפינן מאדם כו' ממזיק ע"י כריית בור או כו' עכ"ל [דבריהם] מגומגמים דמשמע דכריית בור לפטור בהקדש אתיא מאדם וזה אינו דבהדיא דרשינן בבור לפטור בו הקדש מדכתיב והמת יהיה לו (ד) כמ"ש התוס' לקמן ונכונים בזה דברי התוספות דפרק קמא דבבא קמא שלא הזכירו בזה בדבריהם שם כריית בור וז"ל דיותר ראוי לחייב אדם המזיק ממזיק ע"י שילוח בעירו עכ"ל ע"ש ויש ליישב דבריהם דע"כ לפי האמת איצטריך קרא והמת יהיה לו גבי בור ולא אתי ליה הקדש מאדם כדיליף שן ורגל היינו משום פסולי המוקדשין דלא אתי מאדם אלא לפטור הקדש והשתא אי לא הוה אתי בור בהקדש מאדם לא הוה מוקמינן לוהמת יהיה לו לפסולי המוקדשין אלא להקדש גמור אבר השסא דאתי הקדש מאדם לא איצטריך אלא לפסולי מוקדשין וק"ל:

בד"ה ועוד מאי קל וחומר כו' מאי ק"ו להקדש דלענין לחיובי מזיק כו' מרעהו נפקא כו' עכ"ל קצת קשה ומאי קושיא ואימא אי לאו ק"ו הוה דרשינן מרעהו לפטור הקדש כת"ק דר"ש בן מנסיא אבל השתא דאיכא ק"ו להקדש לחיובי אית לן למימר ע"כ דרעהו אתי לחיובי בהקדש נזק שלם אפילו בתם כר"ש בן מנסיא ויש ליישב (ה) ודו"ק:

בא"ד מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידעינן עידית דהקדש כו' עכ"ל יש לדקדק לכאורה בזה דהא לא מספקא לן למימר דאתי ק"ו למישם בדניזק להחמיר ולא להקל בדמזיק כמ"ש התוס' לעיל דאיפכא לא מצי למימר דכ"ע מודו דאינו נותן לו אלא מעידית שיש לו ואינו חייב לקנות והכי הל"ל מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בזיבורית דניזק מי ידעינן עידית וזיבורית דהקדש כו' ונ"ל הא דקאמר ולא בדמזיק לאו [דוקא] קאמר אלא כיון דר"ע איירי בעידית דניזק ולא בדמזיק וכר"י ואתי ק"ו לאפוקי מזיבורית דניזק מי ידעינן כו' וק"ל:

דף מט:

בד"ה ור' שמעון הוא דדריש כו' וגבי לא ירבה לו נשים והכא כו' עכ"ל ר"ל גבי לא ירבה לו נשים הוה דריש טעמא דקרא אי לאו קרא דלא יסור כדאיתא בפרק המקבל ודו"ק:

בד"ה משום חינא כו' ולעיל נמי יותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא כו' עכ"ל דודאי ליכא למימר משום טעמא דחינא האיש רוצה לישא יותר משהאשה רוצה לינשא דזה הוא דבר הנראה לכל ולא הוה פליגי ביה רבי מאיר דסבר בבינונית ורבנן דסברי בזיבורית אם אשה רוצה לינשא יותר או איש רוצה לישא יותר אלא דבהא פליגי רבנן סברי טפי ניזל בתר הך סברא דאשה רוצה לינשא יותר מאיש רוצה לישא ודינה בזיבורית ורבי מאיר סבר דטפי ניזל בתר הך סברא דחינא ודינה בבינונית ומהרש"ל לא הבין השמועה כך ונדחק לעיל בדברי התוספות שם ע"פ פרש"י וזה אינו (ו) כדמוכחין דברי התוספות דהכא ודברי התוס' דלעיל ג"כ ע"פ פירוש ר"ת שכתבו הכא וכמו שכתבנו ודו"ק:

בד"ה בקבלן פי' בקונטרס כו' היינו שלקח המעות מיד המלום ונתן ללוה כו' עכ"ל משא"כ הכא אף שמסרתן לידו מתחלה אלא אח"כ החזירתן היא עצמה לבנו ולא נתנן האב לבנו כי התם וק"ל:

בא"ד ואע"ג דמשמע התם דבלשון תליא מלתא כו' עכ"ל ר"ל קבלן תליא מלתא בלשון דאין חילוק בין ערב לקבלן אלא בלשון כדאמרינן התם דהיינו הלווהו ואני ערב כו' כולן

לשון ערבות הן תן לו ואני כו' כולן לשון קבלנות הן שמא תרוייהו (ז) בעינן דהיינו שינוי לשון בקבלן כדאמרינן התם ובעי נמי שימסרנו מתחלה ליד הקבלן כפרש"י הכא וק"ל:
בד"ה אלא למ"ד כו' דאפילו איירי בקטנים דלא מצי ערב לאשתעויי דינא כו' עכ"ל ר"ל בגדולים ודאי אע"ג דמצי לתבוע הקבלן תחלה מכל מקום כיון שהקבלן מצי שוב לאשתעויי דינא בהדי היתומים עיקר דינא עלייהו הדר ולא גבי אפילו מקבלן אלא מזיבורית אבל בקטנים (ח) דלא מצי ערב לאשתעויי דינא בהדייהו ועיקר דינא דניזקין על הקבלן מכל מקום אין להם לגבות אלא מן הזיבורית כיון דאית להו ליתמי נכסי לגבות מהן ועיקר דינא עלייהו אלא דאריא דרכיב עלייהו שהם קטנים ומדבריהם נראה דבניזקין ביתומים גדולים נמי לא גבי אלא מזיבורית ולא כ"כ הרא"ש בשם הר"י דדוקא בבע"ח איכא למעבד תקנתא אף בגדולים וע"ש:

דף נ.

בד"ה פחות שבכלים כו' אבל פחות שבכלים היינו מיטב כו' עכ"ל ולא איצטריך קרא לפחות שבכלים אלא לפחות שבקרקעותיו ולאו דוקא פחות שבכלים ודו"ק:
בד"ה מאי עידית שפאי כו' אותה קרקע שמגבין יתומין אע"ג דגריע מזיבורית וכדרבא כו' עכ"ל ולענין בע"ח איירי ברייתא דמגבין ליה מזיבורית דיתמי ואשמועינן דאפילו שפאי דגריע טפי יכולין להגבותו ודמסיים וגבי יתמי אוקמא אדאורייתא קאי אמילתא דרבא דאמר שאם הזיק לו שפאי עידית גבי מיניה בבינונית דה"ל כבע"ח אבל מיתמי אוקמא אדאורייתא ולא גבי מינייהו אלא זיבורית מיהו ק"ק לפי דרך זה דלא מייתי מדרבא אלא אלישנא דאפילו דמשמע דגריע טפי מזיבורית דלענין דינא אי לא גריע מכ"ש דיכולין להגבותו אבל מדברי חידושי הרשב"א נראה דלפי' ר"ת מתפרש מלתא דברייתא נמי לענין ניזקין וכמלתא דרבא ממש אם הזיק לו שפאי עידית יכולין יתומין להגבותו מזיבורית כמו בבע"ח וה"ק דאפילו בעידית שהזיק לו עידית מצינו לפעמים דיכולין להגבותו היתומים בזיבורית והיינו בשפאי עידית ודמסיים גבי יתמי אוקמא כו' קאי שפיר נמי אברייתא ותו לא מידי וק"ל:

דף נ:

בד"ה יתומין שאמרו כו' תיפתר כשערב לו מן העובד כוכבים וקבל כו' עכ"ל והשבועה היינו לערב ישראל דאימר צררי אתפסיה ליה כשנעשה לו ערב וק"ל:

בד"ה וש"מ במתנה כו' א"נ הכא במתנה במקצת דהויא כמתנת בריא עכ"ל דהכי משמע דאי במתנה (א) בכולי נכסי לא ה"ל לפרט סך המעות ב' מאות זוז לפלוני וג' מאות כו' אלא ב' חלקים מנכסיי לפלוני וג' חלקים לפלוני וד' לפלוני וק"ל:

דף נא.

בד"ה א"ר חנינא כו' דר"י קבלה מר"ח ה"מ למיפרך כו' אר"י דאמר כו' עכ"ל וק"ק ומאי קושיא ואימא הא דאמר הכא לפי שאין כתובים היינו קודם שקיבלה מר"ח וי"ל דמשמע משמעתין דמייתי תנאי היא נמי אדר"י ומלתא דר"י לפי שאין כתובין קאי לפי המסקנא וק"ל:

בד"ה תנ"ה פי' בקונטרס כו' וקשה דלהימניה במיגו דאי בעי אמר לא מצאתי אלא א' כו' עכ"ל אבל ברישא דמלתא בשני כיסים קשורין כו' נשבע ולא אמרינן דלהימניה במיגו דאי בעי כופר הכל כדאמר רבה לקמן דלא אמרינן מיגו דכופר הכל משום דאינו מעיז (ב) ומלתא דרבה ודאי דאסיק אדעתיה נמי השתא אלא דלא ידע התלמוד למימר דפליגי רבנן ור' אלעזר אם בבנו מעיז או לא וק"ל:

בא"ד ועוד לפי המסקנא ר' יצחק דאמר כמאן כו' עכ"ל אע"ג דר"י איירי בתובעו ובשאר טענות ודאי דנשבע במודה מקצת מכל מקום במציאה קתני במתני' דלא ישבע אף במודה מקצת ובתובעו משום תיקון עולם דא"כ ימנע ולא ישיב שום אבידה ור"י פליג ולית ליה במציאה תיקון אלא כשאר טענות הוא מיהו בב' שוורין כיון דמנתחי מהדדי מודה ר"י דלא ישבע כיון דאיכא למתלי שהתובע טועה בו אבל בכיסין אית ליה לר"י דהוה כשאר טענות ופליג אתנא דמתני' דס"ל דפטור במציאה והשתא התלמוד למאי דבעי למימר דפליגי רבנן ור"א בשאר טענות ואינו תובעו איכא לדמויי שפיר למציאה דהוה משיב אבידה ור"י ס"ל כר"א דנשבע אבל במסקנא דמכח קושיא וראב"י לית ליה משיב אבידה פטור כמו שפירשו התוספות לקמן מוקי פלוגתייהו ע"כ בתובעו בנו גדול ולא הוי משיב אבידה כלל אלא דפליגי באינו מעיז בבנו והוי מלתא דר"י דלא כמאן ואף שרש"י הרגיש קצת בזה דלמסקנא איירי נמי בבנו קטן וטענת עצמו קרי ליה כבר דחו התוספות פירושו לקמן דלא איירי בתובעו קטן ועוד דבתובעו נמי קטן לא פליגי במשיב אבידה אם ישבע אם לאו אלא דפליגי אם מעיז בבנו אם לאו ועיין במהרש"ל ודו"ק:

דף נא:

בא"ד והא דנקט החזרתיו לך א' מהן בברייתא כו' לרבותא נקט דלא מפטר במגו כו' עכ"ל ומיהו ר' יצחק דלא נקט בכי האי גוונא אלא ולא מצאתי אלא א' ניחא ליה למנקט בפשיטות טפי ולא נחית להך רבותא דנקט ברייתא וק"ל:
בד"ה ובכולי בעי דלודי כו' גבי נסכא כו' הוה נשבע להכחיש את העד אלמא לא אמרינן מיגו כו' עכ"ל מה שיש לדקדק ע"ז עיין בחידושינו בריש פרק קמא דב"מ וק"ל:

דף נב.

גמרא אף לא למכור עבדים וליקח שדות מ"ט דלמא לא משפיין כו' ות"ק פליג בהא ולא חייש ללא משפיין והא דלא חייש הכא לדלמא תשדוף כדלעיל גבי למכור ברחוק ולגאול בקרוב משום דבעבדים איכא למיחש טפי לתיוהא מבשדה דשמא יחלה ושמא ימות וק"ל:

דף נב:

תוספות בד"ה דאתי למימר כו' וי"ל דנעשים הלוקחים ש"ש כיון שיכולין לאכלן ולעשות כו' עכ"ל וזה שייך לעיל בלוקחים דכל זמן שלא חזרו היתומים יכולין לעשות בהם כל חפצם אבל הכא במוכרים לא שייך למימר הכי דאדרבה כל זמן שלא חזרו אין יכולין לעשות בהם כל חפצם והיו שפיר ברשות היתומין לענין שריפה ועיין בר"ן בזה אך מה שכתבו (ג) לדמות דהלוקחים נעשו ש"ש כההיא דהתם דבחזרה הוה ש"ש לכאורה דאינה דומה דהתם לא הוה אלא ש"ש דלית ליה שום הנאה אלא דכבר נהנה בהליכה כפרש"י שם אבל הכא הלוקחים כיון דיכולים לעשות בהם כל חפצם יתחייבו גם באונס כההיא דמסיק שם בספסירא דאיתניס בחזרה וחייביה רב נחמן דחזרה דידיה הולכה היא דאילו משכח לזבוניה אפילו אבבא דביתיה מי לא מזבין ויש לחלק קצת בין ספסירא ללוקחים דהכא ודו"ק:
בד"ה לכרגא כו' דבפרק שום היתומים כי כו' לכך נראה דהכא בכרגא כו' דאשה ובנות עכ"ל כצ"ל והשתא ליכא לדיוקי דבשאר צרכי אשה ובנות מכריזין אלא דאין נזקקין להן כלל משא"כ לשאר צרכי יתומים דודאי נזקקין אלא דלא בעו הכרזה ולא מתוקמא בהכי מתניתין דקתני מכריזין וק"ל:
בד"ה הלכה כאבא שאול כו' אבל כל כמה דלא ידע ינן אי נאבד כלום אין ראוי להשביעו כו' כדאמרינן בירושלמי כו' עכ"ל משמע מדבריהם דלכ"ע אמרו כן אבל אינה מבוררת

לן אי מהא דאמר אדם מבריח עצמו מן השבועה כו' היינו אליבא דרבנן אבל אבא שאול הא ס"ל דישבע ואין אדם מבריח עצמו מן השבועה ונראה שדקדקו כן אף לאבא שאול מדקאמר אליביה אפילו יסבור כאבא שאול בעי איניש למיתן זוזי בגין כו' והכי הל"ל בעי איניש לישבע בגין כו' אלא דע"כ (ד) דלא מיירי אלא בטענת ודאי ובעי איניש למיתן זוזי ולא לישבע אם ישביעוהו אבל כל כמה דלא ידעינן אם נאבד סבר נמי דאין אדם רוצה שישביעוהו על כך בחנם ולא פליגי אלא בטענת ודאי אם אדם ימנע עצמו מפני השבועה או לא וצ"ע ודו"ק:

דף נג.

בד"ה בראשונה כו' בהגוזל בתרא כתובה איפכא וזו כו' עכ"ל ר"ל בהגוזל בתרא איכא ברייתא דתני חזרו לומר אף המדמע ובההיא דאבוה דר' אבין תני חזרו לומר אף המנסך אבל הסוגיא דהכא היא איפכא דלפי המתניתין דתני מנסך לבסוף אית לן למימר דמנסך הוא שחזרו לומר ובההיא דר' אבין תני דהמדמע הוא שחזרו לומר ובהכי ניחא בשמעתין דמצריך אמתניתין כל הני ומסיים אבל מנסך דקם ליה בדרבה מיניה אימא לא קמ"ל ולא קאמר נמי לאצרוכי (קא) [אי] תנא מנסך משום דקא מפסיד ליה לגמרי כדקאמר לתנא דאבוה דר' אבין משום דאליבא דמתני' דמנסך הוא החזרו לומר קושטא הוא דאיכא למימר הכי דלא איצטריך ליה להך צריכותא אלא דכי חזרו לגזור על מנסך לא איצטריך למתני מטמא ומדמע וה"נ לתנא דאבוה דר' אבין דמדמע הוא החזרו לומר לא איצטריך ליה למימר ואי תנא מדמע משום דשכיח כו' ודו"ק:

בד"ה שלא יהא כו' דלא שייך למיפטריה כדי שיודיעו כו' עכ"ל דלא שייך למימר כדי שיודיעו אלא היכא דאי לא ידע אתו הבעלים לידי איסורא משא"כ הכא דידע דטימא לו וגם נגע בהו שרץ וק"ל:

בד"ה ותני עלה כו' לכך נראה דל"ג במתני' שוגגין כו' ובריייתא דהכא לאו היינו כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דברייתא דהכא לאו היינו דתוספתא ומש"ה לא פריך מרישא דמטמא ומדמע כו' ושפיר גרסינן במתניתין שוגגין פטורין אלא דמשמע ליה תיקון עולם דקתני בברייתא אחרת קאי אמזידין חייבין דקתני לבסוף כמ"ש לעיל דזהו דוחק לומר דא"כ לא ידע התוספתא אלא דודאי ידע לה ושפיר ידע למימר נמי דקאי תיקון עולם אשוגגין פטורין דקתני שם אלא במתניתין דל"ג שוגגין פטורין הוא דמשמע ליה דאמזידין חייבין תני עליה בברייתא מפני תיקון עולם ודו"ק:

בד"ה העושה מלאכה כו' מעובד דומיא כו' וה"ה דכי עביד חבירו בידים וניחא כו' עכ"ל כוונת דבריהם אלו תמצא מבואר בתוספות פ' אלו מציאות ע"ש:

שם גמרא העושה מלאכה כו' ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק כו' יש לדקדק (א) למ"ד נמי לא שמיה היזק אמאי לא יהא חייב בכל הני דמתניתין משום שלא יהא כל אחד ואחד הולך וכו' ולמ"ד דמקנסא לא ילפינן ניחא אבל למ"ד דיליף מקנסא קשה ויש ליישב דאיכא שום חומרא בכל הני דמתני' דליתא בעושה מלאכה כו' דהכא וליכא למילף מנייהו וק"ל:

דף נג:

שם ורמי דר"מ אדר"מ בדאורייתא כו' ובשביעית בין בשוגג כו' ולא ניחא ליה לתלמודא למימר דאיירי בשביעית בזמן הזה דלא הוה רק מדרבנן כדאמרינן בפרק השולח ובפ"ק דמ"ק ע"ש וק"ל:

תוס' בד"ה גזלן הוא כו' ואי חשיב היזק ניכר אפילו תפסוהו ב"ד כו' למה יפטור כו' עכ"ל מכח זה יש מקום לדבריהם כאן לפי מה שתרצו לעיל דלמ"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק אפילו בהיזק שאינו בידים אלא ממילא לא יוכל לומר הרי שלך לפניך ומיניה למ"ד דשאינו ניכר לא שמיה היזק היכא דהיזק ניכר אין חילוק בין בידים בין ממילא דבהא ודאי דלא פליגי ועיין בתוספות פ' ד' וה' וק"ל:

בא"ד דסוף סוף אפילו לא היה מתפיסו היה תופסין אותו מאליהן כו' עכ"ל ודקאמר אי אהדרתיה ניהלי הוה מעריקנא ליה כו' אין זה עיקר הטעם כמו שפרש"י והתוס' שם ע"ש:

בד"ה תיובתא אע"ג דמייתי אחרי כן תנאי קאמר תיובתא כו' עכ"ל ובהכי ניחא אמאי לא קאמר בפשיטות דכ"ע אית להו היזק שאינו ניכר שמיה היזק ור"י דפוטר בשוגג כדי שיודיעו כדאמר חזקיה דכיון דסליק (ב) חזקיה בתיובתא מכח מתני' דגזל מטבע כו' לא ניחא ליה לאוקמא כולהו תנאי כוותיה אלא כר' יוחנן וק"ל:

בד"ה המבשל כו' ואפילו בו ביום דמהכא מוכיח דלא קניס שוגג כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בפרש"י בזה בפרק קמא דחולין ע"ש בחידושינו גם בשאר דברי התוספות דהכא עיין בחידושינו בפ' אלו נערות ופרק כירה:

דף נד.

בד"ה אכל תרומה כו' כדאמר התם כל היכא דמעיקרא שוה ד' כו' עכ"ל ר"ל התם בפרק כל שעה בגמרא ועיין על דברי התוס' אלו בפרק האשה רבה:

בד"ה הכא בקנסו שוגג כו' בהאשה רבה מעיקרא ס"ד אין תשלומיו תשלומין כלל כו' עכ"ל ר"ל הא דמוקי פלוגתייהו בקנסו שוגג אטו מזיד אבל במזיד לא פליגי ולכ"ע תשלומיו תשלומין במזיד אלא דחוזר ומשלם לא מכח פירכא דהכא דתבא עליו ברכה הוא דהך קושיא למאי דבעי למימר דאכל תרומה טמאה תקשי לרבנן נמי אמאי חוזר ומשלם ולמאי דמוקי לה הכא בתרומה טהורה ניחא כולה בפשיטות דבהא פליגי לר' מאיר אין תשלומין כלל במזיד ולרבנן הוי תשלומין אלא דחוזר ומשלם אלא דמכח פירכא דהתם למ"ד אין כח ביד חכמים לעקור כו' הוצרך למימר דלר"מ נמי הוי תשלומין וחוזר ומשלם במזיד ולא פליגי אלא בקנסו שוגג אטו מזיד ודו"ק:

דף נד:

בפרש"י בד"ה נאמן ורישא כו' כגון שהודיעו בין שחיטה לזריקה ואמר פיגלתיה בשחיטה כו' עכ"ל והא דכהן גדול ביום הכפורים יוכיח כו' דלקמן ע"כ לא פיגול בשחיטה הוא ולא מתוקמא (ג) כאביי אלא כרבא דנאמן כיון שהיה כבר בידו ומיהו הנך עובדי דמייתי דא"ל ס"ת ביד מי כו' לכאורה כאביי ועיין ברא"ש וק"ל:

תוס' בד"ה אמר אביי כו' וגבי אשתו כו' אע"ג דאין דבר שבערוה כו' הכא דשותק כו' עכ"ל ר"ל דהשתא א"ש כיון דאיכא לפלוגי דשותק שאני ניחא לן בההיא דאשתו שזנתה אע"ג דאין דבר שבערוה כו' שותק שאני דהוי כהודאה ומשויא לה אנפשיה חתיכה דאיסורא וק"ל:

בא"ד ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע לא הויא שתיקה כו' עכ"ל והיינו בהך דהתם דאכל חלב שאין בידו אבל בדבר שבידו אפילו במכחישו נאמן כי הכא וק"ל:

בד"ה דכי אמר פיגול כו' ואין לתמוה כו' דפשיטא דבכל הקרבנות כו' בכל ד' עבודות עכ"ל ר"ל דאל"כ נימא דבקרבן דיוה"כ ליכא פיגול א"נ דאיכא נמי בקרבן דיוה"כ ולא בכל ד' עבודות דהיינו שחיטה זריקה קבלה והקטרה אלא כגון בשחיטה דאיכא בחוץ אבל לא בעבודת זריקה שהיא בפנים אבל השתא דפשיטא ליה דאיכא פיגול ביום הכפורים אף בעבודת פנים ע"כ משום דמהימן הוא ודו"ק:

דף נה.

גמ' ואילו חרשת לא אכלה מאי טעמא גזירה שמא יאכיל תרש בחרשת וליכול קטן כו' יש לדקדק דמאי הוסיף השתא בלשון קושייתו וליכול קטן כו' דלכאורה מעיקרא נמי דפריך ואילו חרשת לא אכלה מאי טעמא נמי מה"ט הוא הא קטן אוכל נבילות הוא דכיון דקטנה אוכלת חרשת אמאי אינה אוכלת וע"ק מאי משני ליה כלל בהא דקאמר דשמא יאכיל חרש בחרשת ומיהו בהא פרש"י בפרק חרש דלמאי דמסיק נמי שמא יאכיל חרש בפקחית איצטריך נמי להאי תירוצא דשמא יאכיל חרש בחרשת ע"ש והוא דחוק אבל הנראה (ד) ליישב כל זה דמעיקרא משני ליה למ"ד אין קטן אוכל נבלות ומתני' בקטנה דאוכלת בתרומה דרבנן איירי כמו שכתבו התוס' דבחרשת שנשאה פקח אף בתרומה דרבנן לא אכלה משום גזירה דחרש בחרשת דאסרו לה תרומה דרבנן משום דאתי לאכולי בתרומה דאורייתא כיון דהוא חרש לא ידע לאפרושי אותה אף מתרומה דאורייתא ופריך וליכול קטן אוכל כו' למאן דאית ליה הכי דהשתא ליכא למיגזר משום חרש בחרשת דהיא נמי תאכל בתרומה דאורייתא ומשני משום גזירה דחרש בפקחית דהיא ודאי אסורה בתרומה דאורייתא לכ"ע והשתא ניחא דתרוצא דחרש בחרשת קאי למאן דאמר אין קטן אוכל נבילות ואין להקשות למאי דמסיק בחרש בפקחית דאסורא אפילו בתרומה דרבנן משום דאתי לאכולי בתרומה דאורייתא א"כ לעיל בפקח בחרשת למ"ד אין קטן אוכל נבילות נמי ליגזר משום היא גופה דאתי לאכולי בתרומה דאורייתא די"ל כיון דהוא פקח ידע שפיר לאזדהורי בה ולא אתי לאכולי תרומה דאורייתא אי לאו משום גזירה דחרש בחרשת דלא ידע לאזדהורי וגזרינן בה תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא ודו"ק:

תוס' בד"ה מאי טעמא יאוש כדי כו' והא במרובה פריך איפכא ר"י לריש לקיש דאמר חיוביה כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד וליכא לשנויי כדמשני התם לר"ל כגון שהקדישוהו בעלים בבית גנב דאם כן מאי קפריך כו' עכ"ל ואיכא למימר הא דלא משני הכא כי התם כגון שהקדישו בעלים כו' משום דהכא דמייתי ליה ברייתא דתני עלה בחוץ כה"ג חייב כרת ואי בהקדישוהו בעלים אייר פשיטא דחייב כרת דהקדש גמור הוא דלענין ד' וה' איכא למימר שפיר דדינא אתיא לאשמועינן דהקדש פטור מד' וה' אבל לענין כרת מלתא דפשיטא היא אלא התם דלא אסיק אדעתיה דר"י דמקשה לר"ל הך ברייתא דמייתי הכא דתני עלה משני ליה שפיר ממתני' גופיה כגון שהקדישו כו' וק"ל:

בא"ד מיהו אם היו קנוי לו קודם ההקדש לא הוה חשיב מצוה הבאה בעבירה כו' עכ"ל דלהכי איצטריך ליה לעולא למימר הכא דיאוש כדי לא קני דאי הוה קני יאוש כדי קודם ההקדש לא הוה כלל מצוה הבאה בעבירה אבל כיון דלא קני אלא על ידי שינוי השם דהקדש הוי מצוה הבאה בעבירה אבל לפי מה שפירשו בסוף הדבור דלרב יהודה נמי יאוש כדי לא קני אלא ע"י שינוי השם דהקדש אלא דלא חייש לטעם דמצוה הבאה בעבירה הא דקאמר ר' יהודה יאוש כדי קני קשה להולמו והתוס' בפרק מרובה מחקו אותו לפי' זה ע"ש ודו"ק:

דף נה:

בד"ה לגיזותיה וולדותיה ואם תאמר אפילו קודם הקדש הן שלו כו' משלם כשעת הגזילה כו' עכ"ל ר"ל כיון דמדינא הן שלו לא שייך למימר ביה דאוקמא ברשותיה ושלא יהא חוטא נשכר בזה וכן הקשו לעיל לפירוש רבינו תם דיאוש כדי קני הוי מדינא משעת יאוש ברשותיה קודם ההקדש אבל לפי דרכם דלעיל דיאוש לא קני אלא על ידי שינוי השם לא הוה מדינא ברשותיה אלא מהקדש ואילך שפיר קמבעיא ליה כיון דלענין כרת אוקמא ברשותיה לרבנן מקודם הקדש דאל"כ לא חזי לפתח אהל מועד אימא דלענין גיזות וולדות נמי אוקמא ברשותיה אף מקודם הקדש ומסיק דאם כן חוטא נשכר ומסתברא מהאי טעמא אע"ג דלענין כרת אוקמא ברשותיה מקודם הקדש לענין גיזות וולדות לא אוקמא ברשותיה אלא משעת הקדש דקני ליה מדינא ביאוש ושינוי השם וק"ל:

בד"ה ביהודה בהרוגי מלחמה בירושלמי בראשונה גזרו גזירה על יהודה כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל ולאפוקי בגליל לא היה בו דין סיקריקון וכ"כ בחידושי רשב"א ע"ש וק"ל:

דף נח.

בפרש"י בד"ה לך חזק וקני כו' איכא למימר השני נוח לי עכ"ל ובמתני' כתב רש"י בפי' ראשון מקחו בטל דאמרינן מיראה עבד אי נמי כו' ואפשר דהיינו לשמואל דבשטר נמי לא קני דמיראה עבד אבל לרב דבשטר קנה ע"כ בלך חזק וקני ליכא טעמא אלא דהשני נוח לי דהאי טעמא לא משמע ליה בשטר וק"ל:

דף נח:

תוס' בד"ה למכתב ליה כו' דמה להן לפרוע מה שהקדים זה כו' עכ"ל אבל אמרוותא קמאי הוה סבר כיון דעל ידיהם שברחו הקדים לתת על שלשה שנים יחזרו לו הם מנת המלך מב' שנים העתידים לבא וק"ל:

בד"ה רביע בקרקע כו' פי' רביע במעות שנתן כו' הא איכא לפרושי נמי איפכא דרביע בקרקע יתן כו' עכ"ל אע"ג דדברי רב בעצמם הם דברי הברייתא מ"מ דברי רב ודאי דליכא לפרושי איפכא דא"כ מאי פליג שמואל עליה אלא ודאי דמשמע מיניה דרב דעל רביע מעות שנתן קאמר דיתן לו אותו רביע בקרקע או במעות אבל דברי הברייתא דקתני בלי מחלוקת משתמע נמי איפכא דרביע בקרקע קאמר דיתן לו אותו רביע בקרקע או במעות כשמואל ולפי הגירסא שכתבו בברייתא שהלשון מוכיח כדברי רב כתבו דהגירסא כן היא גם בדברי רב דלא ניחא להו דדברי רב יהיו משתמעין ג"כ איפכא ולמאי דמסיק כי תניא ההיא לאחר שבאו המעות לידו דברי רב ודאי דליכא לפרושי הכי דא"כ מאי פליג עליה אלא דמשמע מיניה דלא איירי בהכי ודו"ק:

דף נט.

בפרש"י בד"ה קמ"ל כו' ולא בגיטין ובקרקעות לא ברמיזה כו' עכ"ל מילי מילי קאמר ולא בגיטין היינו בקפיצה אבל ברמיזה הא קאמר אבל בגיטין ד"ה ברמיזה אבל בקרקעות רמיזה נמי לא מהני דהכא משום כדי חייו דוקא תקנו רבנן דוקא במטלטלין כדלקמן דקאמר האי טעמא גבי פעוטות וה"ה הכא בחרש וק"ל:

תוס' בד"ה אחת מתנה כו' מדלא קאמר נמי אחת מתנת מטלטלין ואחת מתנת קרקעות כו' עכ"ל לכאורה לא הוה צריכי לזה דהיכי תיסק אדעתין למימר דמתנה עדיפא ממכירה הא איכא מאן דפליג במתנה וס"ל דאינו מתנה כלל אפילו במטלטלין ואם כן הוה סברתם הפוכה אלא משום דבההיא דמייתי מפרק מי שמת דמתנתו עדיפא והוה מתנה אף במקרקע היה לבעל דין לחלוק נמי הכא למימר הכי ולהכי הוכיחו דאינו כן מדלא קאמר למי כו' ואחת מתנות קרקעות והתם בבן י"ג איירי וק"ל:

דף נט:

תוס' בד"ה ואפילו ר' אמי כו' וע"כ לאו שוין ממש קאמר דא"כ מאי רבותיה כו' עכ"ל ר"ל דבשוין ודאי מקרא שמעינן ליה ומאי רבותיה דרבי פרידא וכ"ה בתוס' שם ובפשיטות ה"מ לשנויי הכא דמקרא לא שמעינן אלא בשוין ומפני דרכי שלום קתני אפילו בגדול

ממנו אלא דקושטא קאמר לכדמר דאפילו בא ליתן כבוד לרבו כו' איכא משום דרכי שלום וק"ל:

בד"ה נתפרדה החבילה הר"ר יצחק ברבי יהודה מפרש דקורא לוי במקום הראוי לו כו' עכ"ל בפרש"י שלפנינו אינו כן בשם ר"י ברבי יהודה אלא שזהו פי' ר"י הלוי וק"ל:

דף ס.

בד"ה תורה חתומה כו' וע"ז מייתי מדרבי לוי שאותם לא נאמרו על הסדר כו' עכ"ל לא ניחא להו כפרש"י דמה נשתנו אלו ח' פרשיות שנאמרו מגילה יותר משאר פרשיות שנאמרו גם כן באותו יום שנאמרו ולא נכתבו עד לבסוף אלא דודאי אלו פרשיות לא נשתנו אלא דה"ק דתורה חתומה ניתנה לכדרבי לוי שאלו ח' פרשיות לא נכתבו כסדר ונאמרו לפני אותן הכתובים לפניהם אלא שלא נכתבה עד שנכתבה אותה שלפניה וזה היה יכול להוכיח מכמה מקראות כו' וק"ל:

בפרש"י בד"ה פרשת טמאים ויהי אנשים כו' ולר"ל יכולים היו לטהר עד ט"ו ולא נזקקו לפסח שני אא"כ לא יטהרו עכ"ל וזו היא כדעת ר"י הגלילי בפרק הישן דנושאי ארונו של יוסף היו א"נ כר"ע דמישאל ואלצפן היו שהיו עוסקין בנדב ואביהוא ושם הקשה להו רבי יצחק אי נושאי ארונו של יוסף היו כרבי יוסי הגלילי אי נמי מישאל ואלצפן כר"ע הרי היו יכולין ליטהר אלא כו' ע"ש והתוס' שהקשו לפרש"י דלא יתכן לר"י הגלילי דנושאי ארונו של יוסף היו כו' צ"ע אם רצונם אמאי לא הטהרו קודם הפסח הרי זו הקושיא הקשה ר' יצחק שם לרבי יוסי הגלילי ולר"ע ויש ליישב דודאי אם נאמר שלא נאמר פרשת ויהי אנשים וגו' גם לר"י הגלילי ולר"ע עד ע"פ לא הקשה להו רבי יצחק אלא למה לא נאמר מקודם זה כדי שיוכלו ליטהר אבל לפרש"י הוסיפו בקושיא זו כיון דנאמר להם פרשת ויהי אנשים בר"ח וידעו שיוכלו ליטהר אמאי לא הטהרו כדי שיוכלו להביא פסח דאית ביה כרת ומיהו לפי זה קשה אמאי לא נקטו נמי התוס' בדבריהם דלא יתכן נמי לר"ע דאמר מישאל ואלצפן היו אמאי לא הטהרו קודם הפסח וע"כ נראה דלא ניחא להו כפרש"י דמשום דהוזקקו טמאים להשתלח מתוך כך הוזקקו טמאים באותו יום לישאל כו' אלא דלר"ע ניחא כיון דבאותו יום בר"ח הוטמאו הוזקק להודיע אותן בו ביום בראש חדש דין פסח שני על ידי טומאה אבל לרבי יוסי הגלילי דנושאי כו' לא הוזקק להודיען באותו יום בר"ח טפי משאר כל הימים ומהרש"ל הקשה לפרש"י מדכתיב ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא וגו' ונדחק לפרש פי' שבאותו יום כו' ע"ש והנראה דאין להוציא מלת ביום ההוא מפשטיה דקאי אדכתיב לעיל מיניה ויעשו את

הפסח בראשון בי"ד וגו' דהיינו בע"פ וה"ק בר"ח נאמר אם לא יוכלו לעשות ביום ההוא בע"פ אם לא יטהרו מקודם וכן פרש"י בשמעתין ותו לא מידי וק"ל:

דף ס:

תוס' בד"ה שיפורא לפי כו' דחזן הכנסת היה מניחו בראש גגו ועוד דרבי יהודה כו' עכ"ל ר"ל דהיה החזן מניחו בראש גגו ולא הוציאו מביתו ועוד דרב יהודה היה בפומבדיתא כו' ובודאי בכל עיר היה להם שופר לתקוע בע"ש ואותו דפומבדיתא בבית רב יהודה לא בא למחוזא לבית רבא אבל בשופר של נדבה ניחא שבא מעיר לעיר לריש בית מתיבתא כמ"ש לקמן וק"ק דאי נמי טעמא דעירוב משום כבוד של בעה"ב הוא בשופר נדבה מאי כבוד שייך ביה כיון שהכל יודעין שמניחין אצל ריש מתיבתא וק"ל:
בד"ה במיזל כ"ע לא פליגי אפילו בנהר קטן שמימיו פוסקין כו' עכ"ל דבנהר גדול שאין פוסקין מימיו מלתא דפשיטא הוא שכל הרוצה לדלות ידלה וק"ל:

דף סא.

בד"ה משאלת כו' וההיא דירושלמי לא הוי תלויה גמורה כו' דאוקמיה אחזקה עכ"ל עיין בכל זה בדברי הר"ש במסכת שביעית וק"ל:
בד"ה ריחיים כו' וה"ה ריחיים ותנור דיגיד עליו ריעו כו' עכ"ל דכי האי גוונא אמר בפרק לא יחפור אמתני' דמרחיקין את הגפת כו' ע"ש:
בא"ד דתנור אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שבירה כו' אבל בחשודה אשביעית כו' עכ"ל וכי האי גוונא ודאי דחשודה אמעשר אינה חשודה אטומאה מ"מ אפילו לאביי סיפא איירי בחשודה אטומאה מדקתני בה משתטיל מים לא תגע בה ומיהו אין זה מוכרח בסיפא דחשודה לאכול בטומאת הגוף ודו"ק:
בד"ה רבא אמר כו' אביי מיקל כו' מבטומאה וטהרה דרבנן כדמוכח בסמוך כו' עכ"ל והיינו מדהוה ניחא ליה מתני' לאביי דהך משתטיל מים דלא איירי בחלה אלא בטומאה דרבנן וקודם שתטיל מים מסייע לה משום דעדיין לא הוכשר וק"ל:
בד"ה איזהו ע"ה כו' דהתם אתי לפרושי איזהו ע"ה שאין מזמנין כו' עכ"ל ק"ק לדבריהם דהא התם מפרש לה רבא איזהו ע"ה דאין מזמנין עליו ע"ה דרבנן דפליגי עליה דר"מ דהיינו שאינו מעשר פירותיו ודו"ק:

דף סא:

בד"ה רישא כו' ותני עלה בירושלמי לא בוררין כו' ומשני כאן בלותת כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דבירושלמי פריך הך דתני עלה התם לא בוררין אמתני' דהכא דקתני בוררת עמה ומשני לה דהך דלא בוררין בלותת שהוכשר ומתני' דהכא באינו לותת דלא הוכשר דהיינו עד שתטיל מים והיינו כאביי וזהו שכתבו דלא יתיישב אלא לאביי כו' וק"ל:

בד"ה וליחוש שמא כו' לאו משום דאי לא טבל יש לו טומאת מדרס כו' עכ"ל הא ודאי דאצטריך למימר וטבל דאי לא טבל מה לי בועל ברחוק או כו' כמ"ש התוס' שם אלא דלא תימא דמשום טומאת מדרס נמי נקט וטבל אלא נקט דרס כו' וק"ל:

בא"ד ל"ל למימר הא טביל ליה כי לא טביל כו' דאין נושא מדרס מטמא כו' אחר שפירש כו' עכ"ל אבל אם עשאהו כזב לענין צינורא לא גרע גופו לטמא מיהת בנגיעה אע"ג דאינו גופו מטמא מדרס וק"ל:

בד"ה אשת חבר כו' ועוד הרי היא מסייעת כו' ואסור לרבא כו' עכ"ל וליכא לפרושי כי מתני' בע"ה דר"מ דמוחזק לעשר וחשוד על הטומאה ולכך בטומאה אין לחוש אם תתן לתוך פיה אבל בטהורה יש לחוש שתשכח ותתן חולין טמאין לתוך פיה ומתני' נמי לא אירי אלא בשהיא טמאה דאם כן מאי פליג רשב"א אף בזמן שהיא טמאה לא כו' דמשום חשש גזילה בלחוד ודאי אין סברא לאסור לסייעה ודו"ק:

דף סב.

בא"ד שרי לסייעה אף בזמן שהיא טהורה דהא בוררת כו' עכ"ל מפורש בלשון התוספות פ"ק דחולין דליכא לאוקמא מתני' בזמן שהיא טמאה ולא כרשב"א דהא בהדיא קתני בוררת כו' עכ"ל ויש לדקדק כיון דרוב ע"ה מעשרין הן לאביי מה יש לחלק בין שהיא טמאה לטהורה ואם נאמר דר"ל לאביי לאו משום דבר שאינו מעושר נגעו בה אלא משום איסור טומאה נגעו בה הרי כבר כתבנו לעיל דא"א לפרושי הכי דא"כ מאי פליג רשב"א ויש לפרש דר"ל לאביי דאימא משום דרוב ע"ה מעשרין מה"ט בלחוד לא הוי שרי לסייעה אי לאו בטמאה דאיכא למימר נמי דלא תגע בה כלל וא"נ תגע בה רוב ע"ה כו' וק"ק דראייתם ממתני' אינה מכרעת דאיכא למימר דאיירי בחשודה על הטומאה ובזמן שהיא טמאה נמי אין לה לחוש לנגיעה אבל בפשיטות ה"ל לדחות כיון דמתני' איירי בנוגעת כדקתני בוררת ע"כ משום האי טעמא בלחוד דרוב ע"ה מעשרין שרי לסייעה ואם כן ה"נ בטהורה אמאי אסור ודו"ק:

בד"ה אין עושין כו' ולפירושו אם יפריש ממקום אחר כו' ונראה דבכל ענין אסור כו' עכ"ל דקשיא לפירושו האי לישנא דאין עושין בטהרה כיון דכבר נטמאה אבל אם גם מפריש ממקום אחר אסור ניחא כן יש ללמוד מחידושי רשב"א ודו"ק:

בד"ה אין עודרין כו' א"נ שביעית בזמן הזה דרבנן אע"ג דמדרבנן אסור לעובד כוכבים אחר עכ"ל ולא ניחא להו למימר דהכא איירי בשביעית דאורייתא ודו"ק:

בד"ה אשרתא כו' ודלא כתלמוד שלנו הכא דלא אסרינן לעובד כוכבים אלא כפילות כו' עכ"ל מדקאמרינן הכא השתא חזוקי מחזקינן שואלין בשלומן מיבעיא משמע דאפילו בשביעית שואלין בשלומן בלא כפילות ודו"ק:

דף סב:

תוס' בד"ה הא שויתה שליח השתא ס"ד דלא איצטריך למיתני התקבל כו' עכ"ל מפרש"י נראה דמכח דומיא פריך דהולך דומיא דההתקבל דמיירי ע"כ בדלא שויתה שליח ולדברי המתרץ נמי דההתקבל איצטריכא ליה מיירי הולך נמי בלא שויתה שליח דומיא דההתקבל אבל התוספות לא ניחא להו בהכי משום דאימא הא כדאיתא והא כדאיתא אלא דפריך משום דהשתא ס"ד דלא איצטריך כלל למתני התקבל אי לאו למידק דכי כו' דהיינו למידק הולך דומיא דההתקבל והמתרץ השיב לו דאיצטריך למתני התקבל לגופיה דסד"א כו' ולא למידק מיניה דומיא והשתא הולך מצי איירי שפיר אפילו בשויתה איהי שליח לקבלה ודו"ק:

בד"ה דלמא בהילך אינו מגיה אלא כלומר דלמא איכא דתני הילך עכ"ל הא ודאי דאשכחן בכמה דוכתין דהתלמוד מגיה בתירוץ במשנה כה"ג אלא דבהך מתני' דפריך מיניה לקמן מאי לאו בהילך ורבי נתן כו' אין סברא דמקשה כן לפי הגהתו דלא תגיה ולא תקשה כלום אלא דפריך מיניה לקמן משום דאיכא דתני בה הילך וק"ל:

בד"ה איש לקבלה כו' משום דבגט אשה בהולכה לא שייכא ואיש בקבלה כו' עכ"ל דלפרש"י שכן בעל עליו להוליך כו' ובמידי דאיהו כשר שלוחיה כו' עכ"ל אין זה במשמע למעט אשה מהולכה וכי לא מצינן למימר דשלוחיה אשה הוא ולכך פירשו דה"ק שכן בעל מוליך כו' דשייכא ביה הולכה ולכך שלוחיה דוקא איש דבאשתו גופה לא שייכא הולכה ואע"ג דתנן האשה עצמה מביאה כו' אכתי לא אסיק אדעתיה הך מתני' וכן בהיפך שכן אשה מקבלת גיטה כו' אבל בבעל לא שייך ביה קבלה ולכך שלוחה דוקא אשה ולא איש ובהכי ניחא דלא מיבעי ליה בכה"ג לענין קידושין דהא ודאי בבעל גופיה שייך קבלה לענין קידושין כדאמרינן פ"ק דקידושין הילך מנה ואקדש אני לך מקודשת

ומסיק משום דבההיא הנאה דמקבל מתנה מינה גמרה ומקדשה נפשה ומהרש"ל פי' בע"א בכוונת דברי התוס' ואין להאריך ודו"ק:

דף סג.

בפרש"י בד"ה אלא השתא כו' דלא ניחא ליה בטירחא דהולכה ועקריה כו' עכ"ל דלית לן למימר דעקריה אלא משום הך טעמא דטריחא ליה בהולכה טפי מקבלה דלכך לא קאמר רב נחמן מלתא דאינה מקודשת נמי באיפכא בהתקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי כו' דבהא ודאי לא עקריה דהא טריחא ליה טפי באשה אמרה הבא כו' ובודאי דמקודשת בבא גט לידו או לידה כדאמר לעיל וק"ל:

גמ' מאי לאו קבלה אקבלה והולכה כו' אין להקשות בהולכה אהלכה כיון דהיא באמת אמרה התקבל אמאי יחזור ותפשוט מיניה דהולך לאו כזכי חדא דמברייתא לא בעי למפשט דאפשר דאתיא כמאן דאמר לקמן הולך לאו כזכי ועוד לרבי נמי דס"ל הולך כזכי לקמן היינו דוקא דידע הבעל דהיא אמרה התקבל דסתמא דמלתא אדעתא דהכי יהיב כמו שכתבו התוס' לקמן אבל הכא הא לא ידע הבעל דהיא אמרה התקבל וק"ל:

דף סג:

מאי לאו בהילך ור' נתן לא בהולך כו' יש לדקדק אמאי לא משני ליה הכא כדלעיל לא אקבלה ויש ליישב דבהילך אקבלה ה"ל מלתא דפשיטא ולא הוה איצטריך למתני מיהו לעיל ה"מ לשנויי בהילך כדבעי למימר הכא ויש ליישב דלא בעי לשנויי לעיל הכי דאם כן תפשוט מיהא האבעיא לר' נתן דהילך כזכי דמי וק"ל:

בפרש"י בד"ה עבידנא בהא כו' ולא חיישינן לחצירה הבאה לאחר מיכן עכ"ל האי טעמא ודאי שייך הכא אבל טעמא דבזיון לא שייך הכא כיון דשלוחיה הוא גופא שלוחה וכן יש לדקדק מדברי התוס' לקמן וק"ל:

תוס' בד"ה אפילו הן כו' לא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה וכוליה דבר הוא עכ"ל והא דאיצטריך עדי קבלה במתני' משום דעדי מסירה כרתי כר"א והיינו בדליכא עדי חתימה אבל בדאיכא עדי חתימה לא בעי עדי קבלה משום מסירה כמו שכתבו התוס' לקמן וא"כ הוה עדי אמירה כולי דבר דעדי חתימה מלתא אחריתא היא ודו"ק:

בד"ה ושליש אומר לגירושין כו' שאומר שהיה שליח לקבלה כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרושי באומר שהיה שליח להולכה וכבר נתן גט בידה וכ"כ הר"ן שהרי"ף מפרש לה הכי משום דלפי מה שפירשו לקמן דלכך השליש נאמן משום דאף לפי דבריו שאומר

לפקדון מ"מ הרי הימניה היינו דוקא כשהוא עדיין בידו דהרי הוא לפנינו דהימניה אבל בשאינו בידו ואפי' הוא שליש כשהגט ביד האשה לא מהימנינן ליה שנתנו לידו להולכה ודו"ק:

דף סד.

בפרש"י בד"ה ואמאי בעי עדים כלל לא בקבלה לא בקריעה ולא עדי אמירה כו' עכ"ל וכן הוא בפרש"י ישן וכ"כ הר"ן לפרש"י דאעדי אמירה נמי פריך ע"ש באורך אבל התוס' מיאנו בזה דמעיקרא נמי הכא אעדי קבלה דוקא פריך ולא אעדי אמירה משום דמשמע להו דלרב חסדא פריך ולא לרב הונא כמו שכתבו התוס' לקמן והך מלתא דעדי אמירה לא שייך כלל לפלוגתייהו דרב חסדא נמי מודה ביה דנפיק נמי גיטא מתותיה ידיה שלם בעי עדי אמירה כמו שכתבו התוס' לעיל בהדיא בד"ה שליש אומר לגירושין כו' ואולי לפרש"י קושטא הוא דלרב הונא נמי פריך הכא אעדי אמירה וכ"כ הרא"ש שמכח קושיא אחרת דמשמע ליה היכא דאין הבעל מכחיש השליש מודה רב הונא דהשליש נאמן דהכי מוכח לקמן דפריך ואמאי ולהימניה לשליש כו' משמע דלכ"ע פריך והיינו באין הבעל מכחישו ובהכי איירי מתניתין דאין הבעל מכחישו ולדברי התוספות צ"ל דלא פריך לרב הונא משום דאיכא לאוקמא נמי במכחיש הבעל את השליש ודו"ק:

תד"ה שליש נאמן כו' ולפי זה מהימנינן כו' אפילו בדברים העשויים להשאיל כו' אלא אומר בפקדון כו' עכ"ל ר"ל לפי זה דבלאו מיגו מהימנינן ליה משום דאף לפי דבריו לפקדון הוא הרי הימניה אם כן אפילו בדברים שעשויין להשאיל כו' דאין לו מיגו דלקוח הוא בידי מ"מ כיון שאינו אומר בתורת שאלה בא לידו אלא בתורת פקדון הרי הימניה ונאמן השליש לומר שנתנו ליתן לאיש אחר המקבל וק"ל:

בד"ה ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ומיירי שאין העדים חתומין כו' אבל אם עדים חתומין כו' עכ"ל נראה דהוצרכו לזה הכא משום דמתניתין אתיא כר"א דבעי עדי קבלה משום מסירה וכוותיה קי"ל א"כ במאי פליגי אי לפקדון אי לגירושין הא עדי קבלה ודאי ידעי דבתורת מסירה לגירושין יהבי ניהליה ולזה כתבו דלר"א נמי אם עדים חתומים כשר בלא עדי מסירה ובהכי איירי פלוגתייהו דרב הונא ורב חסדא וק"ל:

דף סד:

בד"ה נערה כו' והא דאמר בגמרא רבנן סברי יד יתירה כו' ולא ניתן לה יד האב לבטל כו' עכ"ל דלפרש"י ניחא בפשיטות יד יתירה דקאמר היינו ידה ניתן לה לנערה לגבי קטנה

ואהא פליג ר"י דיד יתירה דהיינו ידה לאו כלום היא גם בנערה אבל לדברי התוס' דאין חילוק בין נערה לקטנה לתנא קמא ויד יתירה דקאמר היינו יד אביה לגבי בוגרת אם כן ר"י מאי פליג אהך יד יתירה דאביה ולזה קאמרי דה"ק תנא קמא ולא ניתן יד אב לבטל כח ידה ואהא פליג ר"י דניתן לה יד אביה לבטל כח ידה וק"ל:

בד"ה וכל שאינה כו' דאי כשאינה יכולה כו' אם כן לענין קידושין נמי לא תתקדש דויצאה והיתה כו' עכ"ל לא ידענא אי האי היקשא דכל מילי א"כ באתיא לכלל פעוטות יש לה יד לגירושין אפילו מן התורה כדקאמרינן לקמן וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה תתקדש נמי מן התורה מדאתיא לכלל פעוטות ובכ"מ אמרינן סתם אין קידושי קטנה כלום דהא דקאמרינן לקמן צרור וזרקו כו' וכנגדן בקטנה מתקדשת היינו קידושין דרבנן למיאון ודו"ק:

בד"ה כל שמבחנת כו' דלרב יהודה זוכה לאחרים קודם שיהא מקחו כו' עכ"ל פתחו בגט וסיימו במקח וממכר ולכאורה דה"מ למיעבד הך סברא הפוכה בגט דלרב יהודה זוכה לאחרים קודם שתהא מגורשת ולרב חסדא הוה איפכא דפעוטות מתגרשת מיהא ואינן זוכין לאחרים עד שיביאו שתי שערות אלא משום דהך דכנגדן ובקטנה מתגרשת מלתא דרבא הוא לקמן ואפשר דאינהו לא ס"ל האי שיעורא בגט אבל הך דמקח וממכר מתני' היא בפרק הנזקין ומיהו קצת קשה לא ה"ל למיסמך דבריהם הכי גבי גט כלל אלא גבי חפץ ומחזירו כו' ה"ל למסמך דבריהם דאי האי שיעורא קודם לפעוטות הוה סברתם הפוכה בזוכין לאחרים לגבי מקח וממכר דקתני במתני' ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה שאני שיתופי כו' פליגי אי זוכה לאחרים מדאורייתא או לא ואע"ג דמציאת חש"ו לא הוי גזל כו' עכ"ל לרב חסדא נמי קשיא להו אזוכה לעצמו מדאורייתא דומיא דפליגי בזוכה לאחרים ולענין מציאה לא זכו אפילו לעצמו אלא דנקטו במלתייהו זוכה לאחרים דביה קיימינן הכא שאני שיתופי מבואות דרבנן דמיניה דייקינן דבדאורייתא בזוכין לאחרים הוא דפליגי וק"ל:

דף סה.

תוספות בד"ה ופדאו בהן כו' וכשם שחל שם תרומה על פיו ומשתרי טבל כו' עכ"ל יש לדקדק דאם כן הדרן קושיין דלעיל לדוכתין הא אין שליחות לקטן והאיך יזכה לאחרים דליכא למימר השתא כמ"ש לעיל דליתיה בתרומה דנפשיה הא האי קטן איתיה בתרומה דנפשיה וצ"ל דלמאן דאמר דקטן שהגיע לנדרים תרומתו תרומה ס"ל נמי דיש שליחות לזה הקטן ודו"ק:

בא"ד וא"ת היאך פודה לאחרים כו' ופדיית מעשר נהי דחשבינן ליה כזוכה לאחרים כו' עכ"ל ר"ל דהא דפדיית מעשר לאחרים אין זה ממש זכייה לאחרים דקאמר אלא דתלמודא ע"כ דמחשבא ליה הכא זכייה לאחרים מדפריך מיניה לרב חסדא מיהו קצת קשה כיון דפדיית מעשר לאחרים ה"ל זוכה לאחרים ה"נ פדייה לעצמו חשבינן ליה כזכייה לעצמו תקשי להו נמי בפדייה לעצמו היאך יזכה לעצמו והא אין דעת אחרת מקנה לו והוי כמו מציאה ודו"ק:

בד"ה ואמה כו' ולמאן דאמר בהזהב אין בחומשה ש"פ כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה דבעינן אף בחומשה כו' ובחנם דחק להגיה דלשון הגמרא הוא כמ"ש לפנינו ע"ש וק"ל:

בא"ד יחלל שוה מנה על חמש פרוטות עכ"ל והיינו כמאן דאמר חומש מלבר דהוא וחומשו חמשה אבל למאן דאמר חומש מלגאו בעי ו' פרוטות ואיך שיהיה בעי החומש פרוטה אלא [דלא] מסתבר להו למימר דמשום הך פרוטה דחומש שהוא דבר מועט נותן מעות לבנו ובתו לפדות וק"ל:

דף סה:

תד"ה גיטא לא כו' כדאמרינן בפרק ב' א"נ מבבל ועד מתא מחסיא הוי הכל שליח לקבלה כו' עכ"ל בפשיטות הוה מצי לשנויי הכא כדבעי למימר בספ"ב באומר לה לא תתגרשי בו אלא בפני בית דין פלוני והתם אדחי ליה הך אוקמתא משום דלא הוה צריכה למימר בפני נכתב ובפני נחתם אבל הכא מצי קאי האי שינוייא באומר לא תתגרש בו אלא בבית דין של מתא מחסיא וקושטא הוא דלא בעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ודו"ק:

בד"ה הא והא רבנן כו' דלא משמע כלל דפליג רב יוסף אסוגיא דלעיל כו' עכ"ל ר"ל דלפי הסוגיא דתלמודא משמע דלא בא רב יוסף לחדש בתרוצו אלא דהך נמי דמוקמת לה כר"א אתיא נמי כרבנן ובשל חברו אבל בהך דמוקמא לה לעיל כרבנן לא פליג רב יוסף וסבר נמי לרבנן דהוי קפידא בעירוב שלו כמו באשה כדאוקמא לעיל ולא ניחא להו לקיים פרש"י ולעיל רבה נמי דמוקי להו הא כר"א הא כרבנן היינו כולהו בשל חבירו והשתא שפיר בא לחדש רב יוסף בתירוצו כאן בשלו דהך דמוקמא לה נמי כר"א אתיא כרבנן ובשלו דזה ודאי אין סברא לומר דיסבור ר"א בשל חבירו אין קפידא דהא מודה ר"א בבעל דהוי קפידא כמ"ש לקמן ודו"ק:

בא"ד וכן בפרק השליח הבא לי מן החלון כו' דקפידא הוי עכ"ל כצ"ל קצת קשה מהך מתניתין ה"ל לדחויי פרש"י דבשלו אפילו לרבנן לא הוי קפידא לרב יוסף תקשי ליה לרב יוסף דא"כ הך מתניתין דמעילה דס"ל בהדיא דבשלו הוי קפידא דלא כמאן ודו"ק:

דף סו.

בפרש"י בד"ה דאמר רב הונא כו' כמתנתו כו' ומינה ילפינן אנן נמי דמה גיטו כו' עכ"ל משמע להו הא דקאמר ומה גיטו כו' אין זה מדברי רב הונא דאם כן ה"ל תולה בדברי עצמו ומהיכא פסיק ליה טפי גיטו כמתנתו ממתנתו כגיטו אבל ודאי דתלמודא מדקדק ליה הכי מדמדמה להו אהדדי דגיטו כמתנתו מסתברא דה"ה בהיפך דמתנתו כגיטו והתוספות שכתבו לקמן ואם תאמר ורב הונא מה הוצרך כו' לאו דוקא רב הונא אלא תלמודא דמדקדק ליה הכי מדברי רב הונא ומהרש"ל כתב דקשה לרש"י קושיית התוספות מה בא רב הונא להשמיע לנו כו' אלא דתלמודא דמדקדק הכי מדברי רב הונא כו' עכ"ל ע"ש דבריו תמוהים הם דמה תיקן רש"י בזה דאכתי תקשי לן דמה בא תלמודא להשמיענו דבר זה מדברי רב הונא הא פשיטא היא כו' כמו שהקשו התוספות לרב הונא ולפי תירוצם של התוספות ודאי דניחא גם לרב הונא ודו"ק:

בד"ה לאחר מיתה מי איכא כו' ומשעת מיתה הוזקקה ליבם כו' עכ"ל נראה שבזה יתיישב מה שמקשים מאי משני ליה טפי ממה שהקשה לו דאמאי אין גט לאחר מיתה כיון דמתנה איתא וקאמר דאינו דומה דגט לאחר מיתה לא שייך כיון דמיד שמת תכף הוזקקה ליבם ואין מקום לגט לכתוב וליתנו לאחר מיתה אבל מתנה תיכף ומיד שמת חיילא שפיר ובמלתא דלא שייך בגט ודאי דאין לדמות למתנה ומהרש"ל כתב בזה דרך אחר ואין להאריך ודו"ק:

תוס' בד"ה כדי לייפות כו' ונראה שלא רצה לומר שיהא כל ההפסד כו' והשתא דכולו אחריות כו' עכ"ל ולפי מה שפירשו התוספות לעיל דהיה כאן דמי יין שכבר נמכר ויין שלא נמכר מצינו לפרושי שפיר שאם היה אומר תנו לו יין והחמיץ כל היין שמפסיד הכל והשתא דכולו אחריות אינו מפסיד כלל וק"ל:

בד"ה וליחוש כו' וכעין עובדא דיהושע שראה אותו וחרבו שלופה כו' עכ"ל ולשון התוספות בפרק קמא דמגילה וכן היה יהושע צר על יריחו בשדה רחוק ממחנה ישראל כו' ע"ש וק"ל:

בד"ה אמר לשנים כו' ה"מ למבעי באומר לשנים תנו בלא כתבו כו' עכ"ל דהיינו מלתא גופא דתני ברישא דמתני' אבל מאמר לשלשה כתבו ותנו דתני ליה נמי במתניתין לא קשיא להו דודאי לא מצי למבעי ביה לפי מה שפירשו לקמן דלהכי מבעיא ליה לשמואל משום דס"ל חתם סופר ועד פסול ואם כן כשאמר לשנים כתבו ותנו הוה ליה כאילו א"ל אמרו לאחר לכתוב או לחתום עמכם אבל באומר לשלשה כתבו ותנו לא אמרינן כאילו אמר להם אמרו לאחר אלא שאחד מהם יכתוב והשנים יחתמו ודו"ק:

דף סו:

תד"ה והא אמר שמואל כו' דה"א דטעמא משום בזיון דבעל כו' עכ"ל מיהו לפי האמת לשמואל טעמא דרבי יוסי משום דמילי לא מימסרן לשליח לר"מ נמי בשנים האי טעמא הוא כמ"ש המרדכי והר"ן ע"ש וכנראה גם מדברי התוס' לקמן וק"ל:

בד"ה כתב ידן כו' אע"פ דלא נ"מ כו' הא מסיק דלשמואל כו' לכך בעי מה רוצה הבעל כו' עכ"ל דבריהם אלו למאי דמסיק לקמן לר' יוסי דאומר אמרו פסול ואם כן ליכא למימר אליביה הא כתב הגט כשר ולא נ"מ מידי דאידי ואידי מילי נינהו וכו' אבל שמואל בהא כר"מ ס"ל דאומר אמרו כשר כדמסיק ואם כן חתם סופר ועד פסול דהא בהא תליא וא"כ ע"כ מתניתין באומר לשנים כתבו ותנו שישתתפו להם אחד או לכתוב או לחתום ולא בעי שמואל אלא במה רוצה הבעל אם לכתוב אחד מהם והשני עם אחר יחתומו אם לחתום שניהם והאחר יכתוב וק"ל:

בד"ה חתם סופר כו' ובפרק מי שאחזו דייקינן מברייתא. כו' עכ"ל דלשמואל נמי הך ברייתא לא אתיא אלא כרבי יוסי כמ"ש מהרש"ל ובהכי ניחא דמסיק לקמן אלא רבי יוסי תרתי אמר כו' וע"כ פלוגתא דלקמן בכשר ולא תעשה אליבא דרבי מאיר הוא ואם כן מי הכריחו לקמן דתרתי קאמר ר"י לפסול דהיינו בין שאמר לג' כתבו ותנו בין אמר לשנים אמרו ואימא דלא פליגי לקמן אלא אליבא דרבי מאיר אבל לר"י דכ"ע באומר אמרו כשר ולא תעשה ולא שכיחא אלא דאית לן למימר דהתלמודא סמך עצמו דר"י פוסל באומר אמרו כדדייקינן מברייתא דפרק מי שאחזו:

בד"ה מתניתין מני ר"י כו' ה"ה באומר אמרו כו' אבל לר"מ כו' באומר לג' תנו וכ"ש באומר אמרו כו' עכ"ל ר"ל דה"ה באומר אמרו כו' פוסל ר"י למאי דמסיק ר' יוסי תרתי אמר ולר' מאיר כשר באומר לג' תנו וכ"ש באומר לב' אמרו הכי מוכח מדברי שמואל דפוסל באומר לג' תנו ומכשיר באומר אמרו ודו"ק:

בא"ד ולמאי דמסיק כו' כשר ולא תעשה ולא שכיחא מכל מקום כו' דחיישינן לדידיה לתקלה אחריתי כו' עכ"ל ויש לדקדק במ"ש התוספות לעיל לשמואל באומר אמרו דכשר א"כ חתם סופר ועד פסול כו' וכשאמר לשנים כו' דאין זה מוכרח לשמואל דאימא אומר אמרו כשר ולא תעשה ולא אתי חורבא מיניה כיון דלא שכיחא ושפיר מצינן למימר אליביה דחתם סופר ועד כשר דהך תקלה אחריתי ליכא למיחש לשמואל כיון דבהך אמר לג' תנו ס"ל כר"י דפוסל ויש ליישב דדבריהם דלעיל הם למ"ד באמרו דכשר ותעשה ודו"ק:

דף סז.

גמרא מאחר דכשר אמאי לא תעשה זאת בישראל א"ל חיישינן שמא תשכור כו' ואין להקשות דלכך לא תעשה דלא תיפוק מיניה חורבא בחתם סופר ועד דס"ל דכשר כר"י די"ל דאי מש"ה לא ה"ל לתקוני הכא דלא תעשה אלא דתעשה וה"ל למיפסל חתם סופר ועד כר"מ אלא ע"כ דמטעמא אחרינא אמרינן הכא דלא תעשה ומשום שמא תשכור כו' ודו"ק:

שם רב חסדא אמר כשר ולא תעשה כו' כתב מהרש"ל יש מקשים מאחר שלא תעשה א"כ לא שכיחא כו' אמאי מוקי רב חסדא מתני' דחתם סופר כר"י וי"ל כו' אבל לפי המסקנא דמשנינן לשמואל תרתי כו' עכ"ל אין קושייתו מבוררת לן אם ר"ל אמאי מוקי לה מתני' כר"י הא כר"מ נמי מצי אתיא בחתם סופר ועד דהא לא אתי חורבה מיניה כיון דלא תעשה הא כבר תירצו בזה התוספות לעיל דאכתי לר"מ איכא למיחש לתקלה אחריתי באומר תנו לג' גם מה שתירץ אין זה מספיק דאמאי משנינן לשמואל תרתי אמר ר"י כיון דאיכא למימר אליביה נמי דלר"י לכ"ע באומר אמרו דכשר ולא תעשה ולא פליגי אלא אליבא דר' מאיר אלא דאית לן למימר דתלמודא סמך עצמו אהך ברייתא דפרק מי שאחזו דפוסל באומר אמרו ומוקמינן לה כר"י כמו שכתבו כל זה לעיל ותו לא מידי ודו"ק:

תוס' בד"ה לא שכיחא כו' דמתחלה לא הקשה אלא מכח דלא מסתבר דפליג שמואל כו' עכ"ל היינו ממה שכתבו התוספות לעיל דנהי דפליג שמואל בפי' דמתני' כו' עכ"ל ע"ש:

דף סז:

בפרש"י בד"ה אמרי לה להאי כו' לא קפיד אלא אמנויין כו' כיון דלא מנה לכולהו הוברר כו' עכ"ל מפירושו נראה דלפום הך גירסא נמי אמנויין מיהא קפיד ולא נשתנה דינא מהך גיסא כלל במקצת המנויין אלא בע"כ בכולן נשתנה דינא מהך גיסא להך גיסא ואין זה דרך התלמוד ואפשר שהר"ן הרגיש בזה וכתב על פרש"י דלהך גיסא יותר נ"ל לומר חזר לגמרי ולא קפיד כלל עכ"ל ע"ש ומהרש"ל הגיה בפרש"י מה שהגיה אבל בדברי הר"ן כתובים דברי רש"י כמו שהם בפנינו וכן ראיתי בפרש"י ישן בקלף ודו"ק:

תוס' בד"ה ואמר כתבו גט לאשתי כו' ואפילו אמר כתבו ותנו עכ"ל אע"ג דבבריא איכא לפלוגי בין אמר כתבו ובין אמר כתבו ותנו בדאחזו קורדייקוס לא מסתבר לחלק כיון דדעתיה שנישתא היא כדאמר לקמן בגמרא וק"ל::

דף ע:

בתוספות בד"ה ומי אר"י הכי כו' ולספרים דלא גרסי ומי אר"י הכי א"ש דפריך לתרוייהו כו' עכ"ל מיהו ק"ק דה"מ למפרך בעלמא אשוטה דמשמע דפסיקא ליה לתלמודא בעלמא בשום דוכתא לכ"ע אין כותבין עד שישתפה דאין לומר דבשוטה הוה ידע למימר ולחלק דדעתו שגישתא אבל באחזו קורדייקוס לא ידע דא"כ ר"ל ה"ל לפלוגי בהא בין אחזו קורדייקוס לשוטה וק"ל:

בד"ה התם דעתא כו' דליכא למימר דבדקוה בשעת נתינת הגט דא"כ לא הוה פריך כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא דהא לדברי המקשה דלא אסיק אדעתיה דהתם דעתא צילותא ומדמה ליה לאחזו קורדייקוס לא מהניא ליה נמי בדיקה בשעת הגט כמו דלא מהני בדיקה לאחזו קורדייקוס אלא לדברי המתרץ דמחלק וקאמר דהתם דעתא צילותא איכא למימר שפיר בודקין אותו ויש ליישב כיון דהמקשה נמי מסיק אדעתיה הא דדעתא צילותא בשעה שאמר כתבו כמ"ש התוס' לעיל וע"כ היינו ע"י בדיקה דאל"כ עד מתי יחשב כו' כמו שהקשו הכא וא"כ לא הוה פריך נמי מידי אשעת נתינה דאימא ע"י בדיקה יודעין דדעתיה צילותא וצ"ע ודו"ק:

בא"ד שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה דאם נתקלקל בינתים אפילו נתפקח כו' עכ"ל לא ידענא מנין לו לפסול בנתקלקל בינתים כיון שהוא שפוי בשעת כתיבה ובשעת נתינה דר' יוחנן נמי לא פסל אלא בשאינו שפוי בשעת כתיבה ונתינה ודברי הר"ן נכונים בזה שכתב בשם ר"י דצריך ליזהר שלא תיטרף דעתו עליו בשעת כתיבה ובשעת נתינה כו' עכ"ל ע"ש:

בד"ה בודקין כו' אלא כלומר בחד מהן או בלאו או בהן אינו בדעתו כו' עכ"ל מיהו ה"ה דה"מ למיפרך דבתרוייהו אינו בדעתו ומצינן לפרושי נמי כיון דהן ולאו הם דברים הפכיים לית לן למתלי דבתרוייהו אינו בדעתו אלא בחד מהן אלא דבעינן שיהיה בתרוייהו בדעתו וק"ל:

בד"ה וניחוש כו' ונאמר שאינו גט ונעגן כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל אלא נבדוק אותו בגוונא אחריתא כו' ומדברי ר"י משמע שאין בודקין אלא בכה"ג כו' עכ"ל ויותר נ"ל דה"פ אמאי הך בדיקה דר"י עדיפא ליה מבדיקה דת"ק דמתני' כמ"ש התוספות לעיל כיון דבהך בדיקה דר"י ליכא למיקם עליה דמלתא שפיר גם אם לא יכוין דבימות החמה יש לנו למתלי להקל משום עגון דקור אחדיה ובימות הגשמים דחמה אחדיה ודו"ק:

דף עא.

תד"ה קתני מיהת כו' וה"פ בשלמא אי לאו דרב כו' דלענין קרבן כו' עכ"ל כהאי תירוצא גופיה כתבו גם לעיל דאור"י דממתני' ל"ק ליה כו' אלא דלא הוצרכו לחלק לעיל בין עדות לקרבן משא"כ הכא דהוצרכו לתלק בזה גם בין עדות לקרבן ודו"ק:

בא"ד אבל לרב אע"ג כו' דהא הכא מכשרינן עדות כמו גט עכ"ל דליכא לפלוגי השתא בין אלם ובין חרש דבאלם כשר לעדות כמו גט ולא בחרש דהא מה"ט דפוסל חרש לעדות משום מפיהם ולא מפי כתבם מה"ט יש לפסול גם אלם וק"ל:

בד"ה והא קתני ירושות כו' ולענין עדות קאמר צ"ל דס"ד דפרושי קמפרש כו' היינו עדות כו' עכ"ל משום דהשתא כיון דמשאות ומתנות וירושות דעלמא קאמר לית לן לאוקמא עדות אשה אלא בעדות דעלמא דמ"ש מירושות ומשאות ומתנות אלא דפרושי קמפרש כו' ועי"ל דר"ל דלעיל דלא ידע אכתי לאוקמא עדות בעדות אשה ואסיק אדעתיה נמי למימר ירושות ומשאות ומתנות דעלמא דהיינו עדות דעלמא אלא דפרושי כו' ודו"ק:

בד"ה תנאי היא כו' משום דקים לן דרבן שמעון בן גמליאל פליג על הך ברייתא כו' עכ"ל והך מתני' דחלוקין עליו חביריו דלקמן ליכא לאוקמא כרשב"ג ובחרש מעיקרו דהא נתחרש קתני וק"ל:

דף עא:

בד"ה הב"ע כו' ה"נ תימה וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר לג' כו' עכ"ל אע"ג דהכא לאו מכח זה דקדק מתחלה כמו לעיל גבי תנו מ"מ כיון שהקשה לו כן גבי תנו עד שיאמר תנו כו' וכי לא ידע שיקשה לו גם הכא עד שיאמר לג' כו' וק"ל:

בא"ד ועוד דאי בדלא אמר לתלתא מאי איריא כתבו תנו נמי לא כו' עכ"ל דמסתמא רישא בכי האי גוונא דסיפא איירי בדלא אמר לתלתא מיהו ק"ק כיון דברישא לא תני תנו למאי דאיירי נמי השתא רישא דוקא דלא אמר לתלתא לא מצי למיתני בסיפא עד שיאמר לג' דהא כתבו בלא תנו אפילו בג' לא מהני ויש ליישב דאי איירי רישא בדלא אמר לתלתא לחוד אע"ג דלא תני ביה תנו מ"מ קושטא הוא דאף באומר תנו לא מהני והוה שפיר מצי למיתני בסיפא בכה"ג באומר לשלשה תנו דמהני אבל לפי תירוצם דאיירי הרישא גם באומר לג' ובלא אמר תנו לא מצי למיתני בסיפא עד שיאמר דכתבו לא מהני אפילו בג' ודו"ק:

בד"ה הב"ע כו' וא"ת השתא דמוקי לה כר"י כו' ה"ל למנקט תנו כו' נימא דה"ה נמי אמרו כו' דמסיפא שמעינן כו' עכ"ל לכאורה כפי המובן מפרש"י אין כאן מקום קושיא

דודאי לית לן למימר דנקט כתבו ברישא וה"ה תנו דמכח זה דקדק תחילה דרישא כר"מ אלא דהשתא בעי למימר דלכך נקט כתבו לדייק מיניה משום דלא אמר אמרו אבל אמר לשנים אמרו כשר אבל אי הוה תני רישא תנו לא הוה דייקינן מיניה כלל דאומר אמרו דכשר ואפשר דלא ניחא להו בהכי משום דאי הוה תני נמי ברישא תנו נמי הוה דייקינן מיניה שפיר דאומר אמרו כשר דטפי אית לן למפסל תנו מאומר אמרו כדמוכח לעיל דשמואל סבר לה כר"י בתנו לג' ובאומר אמרו מכשיר אך דבריהם בעצמם אינן מובנין לי דהאיך ס"ד למימר דנקט כתבו וה"ה תנו והא מכח זה מדלא תני תנו דייקינן לעיל דמתני' כר"מ ודוחק הוא דהמתרץ הכא לא חש להך דיוקא בלי טעם וסברא ועוד אי השתא לא חש ליה א"כ אתיא מתני' בפשיטות כר"י ולמה לי למימר הב"ע דלא אמר אמרו גם בתירוצם שכתבו וי"ל דלא חש למיתני תנו דמסיפא שמעינן דה"ה תנו כו' לא הוה איצטריך ליה למימר הב"ע דלא אמר אמרו דבפשיטות אתיא נמי רישא כר"י דפוסל נמי בתנו כדשמעינן ליה מסיפא מדלא תני עד שיאמר תנו וע"ק דודאי הכא לפי דברי המתרץ לית לן למימר דתני כתבו וה"ה אמר אמרו פסול דהא לא שמעינן ליה מסיפא אבל לדברי המקשה אי הכי עד שיאמר אמרו מבעי ליה מאי קושיא ונימא דאמר אמרו פסול לר"י ונקט ברישא כתבו וה"ה אמר אמרו ולא חש למיתני ברישא משום דמסיפא שמעינן ליה דה"ה אמר אמרו פסול מדלא תני עד שיאמר אמרו כמ"ש התוספות הכא גבי תנו ומיהו בהא איכא למימר אע"ג דמקשה ליתני בסיפא עד שיאמר אמרו מ"מ אי אמר אמרו פסול לא ה"ל למשבק רבותא דרישא למיתני אמר אמרו דפיסל כיון דאיכא למטעי דלא שמעינן ליה מסיפא. מדלא תני עד שיאמר אמרו דאימא כסברת המתרץ דניחא ליה למינקט דומיא דרישא שהבעל מצוה לעדים עצמם לעשות כו' כמ"ש התוספות לעיל ועוד יש לפרש כוונת דבריהם בדרך אחר דה"ק כיון דהשתא כתבו לאו דוקא וה"ה תנו ולא נקט כתבו אלא למידק מיניה דאמר אמרו כשר וא"כ נימא נמי בסיפא דה"ה אמרו דכשר ולא נקט עד שיאמר לסופר כו' אלא למידק מיניה הא תנו פסול ולא תקשה מיניה דליתני בסיפא עד שיאמר אמרו ואע"ג דהמקשה לא חש לדברי המתרץ דהוה ס"ד דלא שייך לאקשויי עד שיאמר אמרו מבעי ליה כמ"ש התוספות מ"מ כיון דלא מקשה ליה עד שדקדק מתחלה מרישא טעמא דלא אמר תנו הא כו' משום דהשתא ניחא ליה גם למקשה דתנו ה"ה ברישא ולא נקט כתבו אלא משום דיוקא דאמר אמרו כשר ה"נ איכא למימר בסיפא דה"ה אמר אמרו ולא נקט עד שיאמר לסופר כו' אלא למידק מיניה דתנו פסול ולפ"ז יתישבו קצת הקושיות שכתבנו לעיל אבל קשה דתירוצם אינו עולה יפה לפ"ז שכתבו וי"ל דלא חש למתני תנו דמסיפא שמעינן לה כו' דה"נ איכא למימר דלא

חש למתני בסיפא אמר אמרו דכשר דמרישא שמעינן לה דהוא הדין אמר אמרו כשר מדתני כתבו שזה היה עיקר קושייתם אבל לדרך הראשון שכתבנו ודאי דלא שייך בסיפא דתני לישנא דעד כו' למימר דה"ה מלתא גריעא מיניה דעד משמע דוקא כהאי מלתא גם קשה לדרך השני שכתבנו דמשמע ממ"ש דתיתי שפיר סיפא כו' דלק"מ וזה אינו דאכתי הך קושיא ועוד מי מודה ר"י כו' לא מתרצא ודבריהם צריכין עיון בכל זה ודו"ק:

דף עב.

תד"ה ת"כ דרב אשי לכאורה כו' אלא דלא מודה ר"י באומר אמרו כו' עכ"ל שיעור דבריהם לכאורה כן הוא דלא מייתי ראיה אלא דלא מודה ר"י באומר אמרו וא"כ הוא מאי קאמר ת"כ דרב אשי דהא לאוקמתא קמייתא דרישא ר"מ וסיפא ר"י נמי פוסל ר"י באומר אמרו אבל ר"א פי' כו' דמוכח מינה דלא מבעיא קאמר כו' דהשתא ניחא דהיינו ת"כ דרב אשי וק"ל:

בד"ה הכי אמר רב כו' אין זה אלא לשופרא כו' דהלכה כר"י אפילו בעל פה כו' עכ"ל ק"ק אי גרסינן התם רב איכא למימר שפיר דלא ס"ל הלכה כר"י בע"פ ולא איצטריך לן למימר התם משום שופרא דשטרי וק"ל:

דף עב:

תד"ה אמר רב הונא כו' אם עמד חוזר ממילא בלא שום תנאי כו' עכ"ל גם נראה מפרש"י לקמן דרבה ורבא לא פליגי עליה דרב הונא אלא בסתם אבל באמר לה אם מתי מודו דאם עמד חוזר ולפי זה הא דפריך ממתני' דקתני מהיום אם מתי כו' לרב הונא ה"מ למפרך לכ"ע גם לרבה ורבא נמי וכך הקשה הר"ן לפרש"י ע"ש:

בא"ד מה צריך במתני' למתני מהיום אם מתי כו' עכ"ל ק"ק דצריך למתני מהיום אם מתי כו' בבריא דמהני האי תנאה אבל בבריא סתמא בלא תנאי ודאי דאינו חוזר דלא עדיף גט ממתנה וק"ל:

בא"ד דאפילו עמד והלך בלא משענת כיון דשוב מת מאותו חולי אינו חוזר כו' עכ"ל ק"ק מה"ט לפרש"י מאי פריך ממתניתין לרב הונא ואימא רב הונא דוקא בתנאי סתם קאמר אם עמד דחוזר אבל בתנאי אם מתי מחולי זה מגרע גרע טפי דגם אם עמד הרי שוב נתקיים התנאי דמת מחולי זה ויש ליישב ודו"ק:

דף עג.

תד"ה איתיביה רבינא כו' ורבא מהדר ליה דמשובשת כו' ולא משום סייעתא כו' עכ"ל דלפי הסוגיא דשמעתין הכא אכתי לא השיב לו דמשובשת היא אלא דהשיב לו אדמותבת לי מסיפא תסייען מרישא דיש טענת אונס באונסא דלא שכיחא אבל לפר"י דמחלק בין היכא דהוי בכלל משמעות לשונו ובין היכא דליכא בכלל משמעות לשונו אם כן מסיפא שפיר אותבן ליה במכ"ש אבל מרישא לא תסייען דאימא משום דלא הוי בכלל משמעות לשונו אבל בהך עובדא דקביל עליה כל אונסא דמתייליד הוו שפיר במשמעות לשונו אלא דע"כ דלא השיב לו אלא דמשובשת היא משום דקשיא רישא לסיפא דתרוייהו איירי בחד גוונא בדלא הוו בכלל משמעות לשונו ודו"ק:

בד"ה לא תתיחד כו' אבל לר' יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת ולר' מאיר כו' עכ"ל לר' מאיר ודאי ניחא דס"ל משעת נתינה ליכא למיחש משום גט ישן אלא לקידושין אבל לר' יוסי כפי שפירשו התוספות לקמן דמספקא ליה אי משעת נתינה כר' מאיר אי שעה אחת קודם מיתה כר"י שפיר מצי למימר נמי לר' יוסי משום גט ישן וק"ל:

דף עג:

בד"ה תנא ובלבד כו' ומשעת מיתה הויא מגורשת גמורה כדאמרינן ולכי מיית כו' עכ"ל הכי משמע לר' יוסי דספק מגורשת הוי נמי בחייו וק"ל:

בא"ד ולעיל בר"פ כל הגט דייקינן בהדיא דיש ברירה כיון דכי מיית הוה גט כו' עכ"ל היא קושיא אחרת לפירוש הקונטרס דקאמר הכא ולכי מיית הוה גט גמור אע"ג דאין ברירה והתם דייקינן מהא דכי מיית הוה גיטא דיש ברירה וכ"ה בהדיא בתוספות בפרק כל הגט ועוד הוסיפו בקושיא מהא דקתני במתניתין שאם מת ולא מת מאותו חולי אינו גט ולפי' הקונטרס לר"י דס"ל אין ברירה היה לנו לומר שתהא מגורשת מספק כו' ומהרש"ל כתב לפרש דבריהם דאפילו לא מת כלל ואין לשון התוס' מת מאותו חולי משמע כן ואפשר שלא רצו התוספות להקשות כן מלא מת כלל דבדבר שבודאי יתברר אם יחיה אם ימות מודה גם ר"י לפ"ה דיש ברירה אבל בכה"ג דאם ימות מחולי זה או לא אפשר דלא יתברר לעולם כמו שכתבו התוספות לקמן לר"מ וכה"ג חילקו התוספות בפרק כל הגט לר' יוסי ע"ש ודו"ק:

בד"ה אמר רבה כו' ואע"ג דקאי אריש אמהיום אם מתי פריך שפיר והא אין גט כו' עכ"ל כתב מהרש"ל בשלמא לפרש"י שפירש לפי האמת דמלתא באנפיה נפשיה היא ולא קאי אמתני' איכא למימר דהמקשן היה סובר דאירי באומר אם מתי לחוד כו' עכ"ל

ואין זה מספיק דמ"מ לר' יוסי דסבר זמנו של שטר מוכיח ואם מתי הוי כאומר מהיום אם מתי כיון דפשיטא ליה במהיום אם מתי דמשעת נתינה הוא ה"נ באם מתי לר"י כיון דזמנו של שטר מוכיח וע"כ הנראה דגם לפרש"י לדברי המקשה צ"ל כדברי התוספות דהכי פריך דכיון דקתני לר"י הרי היא כא"א כו' ולר' יוסי מגורשת ואינה מגורשת אלא משעת מיתה ואילך והא אין גט כו' אלא לדברי המתרץ פרש"י דנימא הכי דדוקא באומר מעת שאני בעולם אינה מגורשת משעת נתינה אבל במהיום לכ"ע ובאם מתי לר' יוסי הוה גט ודאי משעת נתינה ודו"ק:

דף עד.

בא"ד כלומר אם לא יבא בסוף המלחמה ומשום עיגונא כו' עכ"ל ולכך באוריה אף שבא מן המלחמה מ"מ כיון שלא בא בסוף המלחמה נתקיים התנאי וכ"כ התוס' בפרק הזהב וק"ל:

בא"ד שהיו כותבין גט גמור בלא שום תנאי בצנעה כו' עכ"ל מדברי התוספות בפרק הזהב היו עושין בצנעה כדי שלא יהיו קופצין על נשותיהם לנושאם וק"ל:

בד"ה אשם תלוי כו' ושמא אי הוה מספקא לן אם מת מאותו חולי כו' לר' מאיר מייתי נמי אשם כו' עכ"ל נראה דכתבו ושמא משום דמספקא להו בדר"מ אי בעי ר' מאיר חתיכה מב' חתיכות אי לאו וק"ל:

בד"ה א"ב שפשטה כו' המ"ל נמי שפשטה ידה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל האי שינויא ליכא לדעת ר"י כלל שכותב בהפוך הדף דאף רב יהודה דאמר לכשתתן דספיקא הוי ואם כן ליכא למימר האי א"ב כו' עכ"ל וכ"כ התוספות בפרק האומר וז"ל ולא רצה לשנויי א"ב שפשטה ידה כו' דא"כ היה צ"ל כו' לרב יהודה אינה צריכה גט משני כו' והא ליתא דאפילו לרב יהודה צריכא גט מספק כו' עכ"ל ומ"מ אין נראה דהתוס' בשני דבורים הסמוכים בזה אחר זה יהיו דבריהם בסתומים סותרים אבל התוספות דהכא ס"ל דמכל מקום המ"ל דא"ב לרב הונא מקודשת ודאי ולרב יהודה מקודשת מספק וא"ב אם פשטה ידה שוב וקבלה עוד קידושין מאחר דלרב הונא אינה צריכה גט ולרב יהודה צריכא גט מספק ואין זה תימה שהתוספות בב' מקומות דהיינו דהכא ודהתם סותרים שגם במה שכתבו התוספות הכא דה"מ לשנויי גבי קידושין א"ב שנקרע הגט כו' נראה מדבריהם שם דיש לדמות לנתאכלו מעות הקידושין ואין נראה לחלק בין נקרע שטר הקידושין לנאבדו ודו"ק:

דף עד:

בד"ה אדמפלגי כו' דאם כן מתניתין דקתני כו' אמאן תרמייה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ואין להקשות דלמא הוה מוקמינן כרבי כו' אבל רבנן דסברי גבי על מנת גט ואינו גט גבי מהיום סברי דאין גט כלל משום כו' אבל הא קשה אם כן אהאי קושיא נמי שמקשינן דלמא גבי מהיום סברי רבנן דהוי ודאי גט נאמר נמי מתני' אמאן תרמייה כו' או למה לא תרצו התוספות מיד כו' ונראה שמתחלה כו' עכ"ל ע"ש באורך ואין לי להאריך בדחוקיו אבל הנראה דהא ודאי ליכא לאוקמא מתניתין דוקא כרבי דלית לן למימר דפליגי במלתא דלא אשכחן ביה פלוגתא דלרבנן אינו גט כלל ולרבי גט ואינו גט ולקושייתו שניה ג"כ נראה דאין כאן קושיא כלל דודאי לפי תירוץ זה של התוספות משמע להו הא דקאמר אדמפלגי בהא לפלגו בהא היינו משום דהוי כח ורבותא טפי לרבנן והמתרץ השיב לו להודיעך כח ורבותא דרבי דכן הוא סוגיית התלמוד בכולי תלמודא דמכח רבותא פריך לחד מתנאי והמתרץ השיב לרבותא דאידך תנא ולזה הוצרכו לתרץ דה"נ הכא דסמך התלמוד עצמו אדברי רבי יוחנן דטפי אית לן למימר דהוי גט בע"מ מבהיום ואם כן פריך שפיר בפשיטות לרב יהודה דליפלגי בע"מ דהוי רבותא טפי לרבנן דאפילו בע"מ לא הוי אלא גט מספק אלא משום דהוה לבעל דין לחלוק דאי הוה תני ע"מ ה"א דבמהיום לא הוי גט כלל ותירצו בזה דבהא יש לסמוך אמתני' דאמאן תרמייה וטפי ה"ל למתני רבותא בע"מ דמיניה שמעינן לרבנן מיהת במכ"ש מבהיום דלא הוה גט גמור אבל אי לא הוה שמעינן כלל מהיום מבע"מ ואין ענין זה לזה לא הוה פריך ליה כלל אדמפלגי במהיום כו' כמו שכתבו בקושייתם ולתירוץ שני שכתבו התוס' קושטא הוא דהכא דפריך אדמפלגי כו' אינו כפי סוגיית התלמוד בשאר מקומות דפריך אדמפלגי כו' מכח רבותא טפי דהכא לאו מכח רבותא פריך כמ"ש דאין ענין זה לזה אלא דפריך הכי משום דלרבנן כולה מלתא במהיום שמעינן ממתניתין משא"כ בע"מ לרבנן לא שמעינן ליה בשום דוכתא למתני מה דינו וקצת קשה לפי תירוץ השני של התוספות מאי משני להודיעך כח דרבי מאי איכא טפי להודיעך כח דרבי במהיום מבע"מ כיון דתרוייהו לא שמעינן ממתני' לרבי וטפי ה"ל לאשמועינן בע"מ דבין לרבנן ובין לרבי לא שמעינן ליה ממתני' ויש ליישב והדברים ברורים ודו"ק:

דף עה.

תד"ה לאפוקי הכא כו' אבל שלא יהא מתנה כו' ואפשר לקיימו ע"י שליח היכי כו' עכ"ל לכאורה קשה אמאי לא קשיא להו מהך דשמעתין דבעי תנאי בדבר אחד ומעשה

בדבר אחר ומהרש"ל תירץ בזה דתנאי ומעשה בדבר אחד לסימנא בעלמא הוא דנקטינן מתנאי בני גד ובני ראובן כי העיקר משום דתנאי סותר המעשה ודו"ק עכ"ל והוא דחוק אבל הנראה דכל הני דנקטו התוס' בדבריהם דבעינן כתנאי בני גד ובני ראובן כולהו הלכתא נינהו כמו שכתבו התוס' דהלכתא כר' מאיר אבל בהא דתנאי ומעשה בדבר אחד ודאי דלא קי"ל הכי בהך דע"מ שתחזירי לי הנייר דהא כיון דאנן קי"ל כרבי דע"מ כאומר מעכשיו דמי ליכא הכא תנאי ומעשה בדבר אחד ואין התנאי סותר המעשה כמו שכתבו התוס' לקמן אהך דהילך אתרוג זה במתנה ע"מ כו' דבאומר מעכשיו לא הוה תנאי ומעשה בדבר אחד דהמתנה חלה מיד כו' ע"ש ונראה מדבריהם אלו דלדידן אע"ג דקי"ל כרבי באומר ע"מ כאומר מעכשיו בעי נמי כל הני מילי דבעי ר' מאיר בתנאי וכן כתב הרא"ש בשם קצת המפרשים דאפילו באומר מעכשיו בעי נמי כל הני מילי דבעי ר"מ בכל תנאי ע"ש ודו"ק:

בא"ד והא דבעינן כפילות בסוטה משום דהוי איסורא דאית ביה ממונא כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל הכי והא דבעינן כפילות בגט כמו לקמן אם מתי אם לא מתי אע"ג דהוי איסורא אלא דגמרא ערוכה היא שם לגבי סוטה ומשום דהא כפילות מפורש בקרא אם תנקי אם לא תנקי וק"ל:

בד"ה אלא אמר רבא כו' בהילך אתרוג כו' החזירו יצא ואם לאו כאומר מעכשיו דמי היכי יצא כו' עכ"ל ומיירי בקדם התנאי למעשה כגון שאמר ע"מ שתחזירהו לי הילך אתרוג זה ואע"ג דלא פירש כמ"ש התוספות לעיל לענין כפילות דאל"כ כיון דקי"ל כר"מ לא הוה חל התנאי כלל ואמאי קאמר אם לא החזירו דלא יצא ויש לדקדק דה"ל לדקדק כן דע"כ רבא ס"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי דאל"כ בההיא דאתרוג ה"ל תנאי ומעשה בדבר אחד ולא חל התנאי כלל ואמאי קאמר אם לא החזירו דלא יצא כמ"ש התוס' בהדיא לקמן בהך דאתרוג דלא ה"ל תנאי ומעשה בדבר אחד משום דע"מ כאומר מעכשיו דמי ושוב ראיתי בפ"ק דקידושין שכתבו התוספות כן לחד תירוצא ונראה דהתוספות דהכא לא רצו לדקדק כן משום דאיכא למימר דרבא לית ליה הא דתנאי ומעשה בדבר אחד וכ"כ התוס' בפרק י"נ מיהו לפי האמת לא ניחא להו דפליג רבא ארב אדא בר אהבה בהך דאתרוג כמ"ש לקמן וק"ל:

בא"ד דלא מצי למימר איפכא הכל מודים בע"מ דלאו כאומר מעכשיו כו' עכ"ל ר"ל הא דאמר הכל מודים הכי ולא אמר הכל מודים איפכא מזה לא תוכיח דס"ל לאביי הכי אלא משום דלא מצי למימר איפכא מיהו איהו לא ס"ל הכי ודו"ק:

דף עה:

בד"ה מת הבן כו' וכן משמע בפירושו בגמרא גבי בשלמא כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד דלא בעינן שתשמשנו כל ימי חייה כו' דאין זה כריתות כו' עכ"ל ויש לדקדק ואימא דהך מלתא איצטריך ליה לאשמועינן הכא בע"מ שתשמשי את אבא דלא הוה כמפרש ואמר שתשמשנו כל ימי חייך ואין זה כריתות אלא דהוי כאומר כל ימי חיי אבא והוי גט ויש ליישב דמסברא קאמרי דהא ודאי לא בעינן כל ימי חייך כיון שאביו מת ואכתי פשיטא הוא דמה יש לה לשמש יותר ומה שכתבו שוב דאי הוה בעינן לא כו' אין זה ראיה לדבריהם אלא קושטא דמלתא קאמרי דאי הוה בעינן לא היה גט כלל דאין זה כריתות כו' ודו"ק:
בא"ד דלא איכוין אלא להרווחה ולא לצעורה והא לא איצטריך ואפילו לרב יוסף כו' עכ"ל ובסיפא כיון שפי' ב' שנים ודאי לצעורה קמכוון כמ"ש התוספות לקמן ומודה רבה בכה"ג דלא אמרינן ביה הא לא איצטריך כדאמר לעיל וק"ל:
בד"ה ורמינהו כו' אבל אין לתרץ דא"כ מאי אירי יום אחד אפילו שעה כו' עכ"ל יש לדקדק מאיזה טעם נימא דבחיי הבן יום אחד דוקא קאמר ובמת הבן נימא דסגי שעה א' ויש ליישב דבחיי הבן הרווחה פורתא מיהת בעי דהיינו יום א' ממש דשעה אחד אפילו הרווחה פורתא לא הוי אבל במת הבן הא לא איצטריך אפילו להרווחה פורתא ומיהו שעה א' מיהת בעי לקיומיה תנאיה דע"מ שתניקי את בני א"נ לצעורא קמכוין יום אחד ממש בחיי הבן אבל במת אמרינן דלא נתכוין לצערה בחנם אלא לצורך בנו והא לא איצטריך וכה"ג כתבו התוספות לקמן ומיהו שעה אחת בעי לקיומיה תנאיה דע"מ שתניקי יום א' כן נראה ליישב דבריהם ודו"ק:
בד"ה מתני' רבן שמעון בן גמליאל כו' ולפי זה אם מת קודם שהניקה כו' אינו גט דהא לא ציערה כו' עכ"ל כצ"ל ובמתני' לעיל הוכיחו התוספות דא"א לומר כן היינו משום קושיא במת האב דקתני דהוה גט פשיטא הוא אי הוה מיירי בהניקה יום אחד אבל הכא בברייתא דלא תני מת האב או הבן ומיירי אפילו בחיי האב והבן איצטריך שפיר לאשמועינן בחיי אב דבהנקה יום אחד סגי ולא בעי עד שימות וקושטא הוא אם מת דפשיטא הוא דסגי ביום א' ולא איצטריך ליה למתני גבי אב ומיהו איכא למימר במת האב או הבן דבעי מיהת יום אחד כיון דמוקי לה השתא כרבנן דס"ל דלצעורה קמכוין ומשום דבמתני' דקתני בהדיא אם מת האב ליכא למימר הכי כמ"ש התוספות לעיל כתבו ה"נ הכא בסוף דבריהם וכן צריך לומר בסמוך דמוקי מתני' כרבנן ודו"ק:

בד"ה כאן במפרש כו' וקמ"ל דוקא הניקתו ושימשתו יום א' אבל מת ולא כו' דס"ד כיון שהיקל כו' עכ"ל דבחיי הבן והאב במפרש בהו יום א' ודאי דלא הוה איצטריך ליה למתני דודאי סגי ובעי יום א' אלא משום מת האב והבן איצטריך דבעי יום אחד ומשום דהך מלתא במתני' קתני לה דבפי' שתי שנים בין באב בין בבן דהוי הקפדה ואינו גט ואפילו במת קאמרי דהוסיף בברייתא דס"ד כיון שהיקל עליה כ"כ כו':

דף עו.

תד"ה בשלמא כו' כיון דרישא נמי הוי במפרש יום א' כו' לא ליהוי גט כמו בסיפא עכ"ל ויש לדקדק לפי הסברא שכתבו התוספות לעיל דאפילו במפרש יום אחד הוה ס"ד כיון שהיקל עליה כ"כ שלא הצריכה אלא יום אחד כו' כי מת ולא הניקתו ושמשתו כלל ליהוי גט והשתא לא תקשי רישא לסיפא דאימא דוקא בסיפא שהחמיר עליה ב' שנים הוי הקפדה ולא הוי גט אבל ברישא דסתמא יום אחד קאמר כיון דהיקל עליה כ"כ נימא במת אפילו לא שמשתו והניקתו כלל דהוי גט ובברייתא דקתני דבעי יום אחד היינו בשהוא חי כי מתני' ואיצטריך ליה לאשמועינן דאפילו בסתמא כמפרש יום א' דמי וסגי ביום אחד ויש ליישב דתלמודא דפריך הכא מ"ש רישא ומ"ש סיפא לא משמע ליה לפלוגי בהכי בין רישא וסיפא לפי האמת כיון דתרוייהו במפרש איירי ודו"ק:

בד"ה והוה להו כו' וי"ל דהתם כא"ד דהכא דלרבנן קאמר להו כו' עכ"ל ולא הוו שני כתובים לרבנן כמ"ש התוספות לקמן דיש בהן שום צריכותא וק"ל:

בד"ה וגמרינן כו' דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משום א' כו' עכ"ל האי לישנא גופיה דשפיר מצריך להו ר"ח בן גמליאל התם כתבו התוספות לעיל והיינו דמצריך בהו הכפול ואין ללמוד משום א' מהן אבל דברי רש"י הכא דפי' דכולהו מצריך להו ר"ח כו' ע"כ ליכא לפרושי הכי דא"כ היכא קאמר דגמרינן מינייהו אלא דר"ל דכלהו מצריך להו ר"ח כו' דהיינו דעביד בהו צריכותא דלא הוה ב' כתובים ושפיר איכא למגמר מינייהו ואהא כתב הרר"א דהא ליתא דהתם לא מצריך להו בדרך צריכותא אלא דמצריך בהו הכפול וליכא למגמר מינייהו ותרצו דסוגיא דהכא לא ס"ל אלא דיש שום צריכותא ויש למגמר מינייהו ודו"ק:

גמ' מאן חכמים דהכא רבן שמעון בן גמליאל כו' דקדק לומר חכמים דהכא והיינו כלישנא דלעיל דרבן שמעון בן גמליאל לרבנן קא"ל אבל ללישנא דלר"מ קא"ל ס"ל לרבן שמעון בן גמליאל נמי כחכמים ובעי לעיל לקיים התנאי דשתי שנים בחיי האב

ובחיי הבן אבל במת האב והבן סבר הכא אע"פ שלא נתקיים התנאי כיון דעיכובא אינו ממנה וק"ל:

בפרש"י בד"ה אנטיפרס כו' היה הולך מיהודה לגליל כו' וחזר לא בטל תנאו כו' עכ"ל ה"מ לפרושי כמו במתניתין דלעניין ביטל תנאי איירי וכגון שהלך מגליל ליהודה והגיע לאנטיפרס ולא שהה שם שלשים הרי התנאי בטל והגט בטל וכן בהיפך שהיה הולך מיהודה לגליל והגיע לכפר עותנאי כו' אלא דמשמע ליה כיון שלא הזכיר בברייתא מהיכן הלך משמע דאמתני' קאי בהולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס ובהולך מגליל והגיע לכפר עותנאי ובהכי ניחא מה שפרש"י בינתיים היה הולך וכו' וחזר בתוך ל' ולאחר זמן חזר והלך לגליל ממש ושהה עכ"ל אמאי לא פי' בפשיטות דהיינו בחזר במהלך ראשון ושהה דהויא ספק מגורשת אלא משום דניחא לפרושי מתני' ובברייתא בחדא גוונא דלא משתהי במהלך ראשון וק"ל:

דף עו:

גמרא כ"ש אברייתא מאן דמתני לה אברייתא כו' יש לדקדק אמאי נקט אברייתא דהא הך מלתא ה"ז גיטך כל זמן שאעבור כו' נמי מתני' שלימה היא ולפרש"י שפירש בפ' כל הגט דהא דקאמר וניחוש שמא פייס היינו דניחוש לגט ישן אע"ג דאמתני' נמי איכא לאקשויי הכי בין לרב הונא בין לר"י דניחוש לגט ישן מ"מ ניחא ליה לאקשויי הכי אברייתא דקתני בה בהדיא ולגט ישן אין חוששין אבל לפי' התוס' שפירשו שם דשמא פייס מלתא אחריתא היא אמאי לא מתני לה אמתני' כמו אברייתא וע"ש בתוספות ודו"ק:

תוס' בד"ה ולא הודו לו כו' או שמא דוקא הכא דבע"פ לא סבר כר"י עכ"ל ק"ק אמאי לא דקדקו דהלכה כר"י אפילו בע"פ דרבא דהוא בתראה פסק כוותיה לעיל אפילו בע"פ וכן יש לדקדק לדברי הרי"ף שפסק כרבנן וק"ל:

בד"ה הכל מודים לכשתצא כו' ולר"י גט ואינו גט כדאמר כו' עכ"ל דלא תימא הכל מודים ביה ושוים ביה אלא לכל חד כדיניה לתנא קמא אינו גט כלל ולר"י הוה ספק כמו לאחר מיתה דהוה ספק גט לר"י כמו מהיום ולאחר מיתה לרבנן וק"ל:

דף עז.

תוספות בד"ה והתניא כו' או שנתן לה הבעל במתנה כו' עכ"ל דלא כפי' ר"ת לקמן דבמתנה אע"ג דאין אוכל פירות מכל מקום אם מכרה ונתנה אינו קיים ואין הדבר תלוי באכילת פירות אלא כפי' ר"י כמ"ש התוספות כל זה לקמן ומיהו קשה היאך מתוקמא

מתני' במתנה דא"כ דומיא דהכי בחצרו אמאי אינה מגורשת אבל השתא דמוקי ליה בדין ודברים אין לי כו' וכדמסיק בכותב לה ועודה ארוסה ניחא דבחצרו כה"ג לא אמר כלום וכדמסיק ודו"ק:

בד"ה וכדרב כהנא כו' היכי יכול להתנות שלא יירשנה הואיל כו' עכ"ל הלשון מגומגם דבהאי תנאי נמי דאין לי בנכסייך ובפירותיהן דמוקי לה כמ"ש התוספות מ"מ אם מתה יורשה כדקתני בהדיא בריש פרק הכותב עד שיאמר בחייך ובמותך ע"ש:

בא"ד ומביא שפיר מדרב כהנא דאדם מתנה כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה על דבריהם עיין בחידושינו ר"פ הכותב וק"ל:

בא"ד אע"ג דלרב אית ליה בהכותב דאפילו בדאורייתא כו' עכ"ל רבי יהודה נמי ס"ל בכל דבר שבממון תנאו קיים אפילו בדאורייתא אלא דהיינו בתנאי גמור כמ"ש התוספות לעיל אבל רב קאי התם אמתני' דאירי בתנאי כעין דהכא דגרוע וק"ל:

דף עז:

גמרא לימא בהא קמיפלגי כו' ומ"ס חצר משום שליחות כו' ק"ק דהאיך ס"ד דחצר משום שליחות הוא דא"כ תקשי ליה ברייתא דקתני בה בהדיא דחצר משום ידה הוא דהכי פרכינן בפשיטות בפ"ק דב"מ ומי איכא למ"ד חצר לאו משום ידה אתרבאי והתניא ידה אין כו' חצרה כו' ע"ש:

תוס' בד"ה ידה גופה כו' ועוד דחצר כו' אבל ידיה כו' דיכולה היא לומר כו' עכ"ל ורבינא נמי הכי קאמר נהי דקני ליה למעשה ידיה כשהיא רוצה ידה גופה מי קני ליה ויכולה לומר איני ניזונית כו' והפירות נמי אינן קנויין לו וק"ל:

בד"ה ותיזיל כו' פרש"י לפי שהגט אסור לטלטל ולמוסרו לה אע"ג כו' בשכ"מ הקילו כו' עכ"ל ר"ל משום איסור טלטול מוקצה דרבנן נגעו בה שלא ינתן לה הגט מיד ליד בשבת ואע"ג דאכתי איסור שבות דרבנן אית ביה בגירושין דאסור לגרש בשבת ותרצו דבשכ"מ הקילו בהך איסורא דאין מגרשין בשבת כיון דא"א בע"א משא"כ באיסור טלטול דאפשר ע"י חזקה דנעילת דלת ועיין בזה באורך ברא"ש וק"ל:

בד"ה מה שקנתה כו' כיון דאם מכרה ונתנה אינו קיים כדאמרינן בחזקת הבתים כו' עכ"ל אין להקשות דהוה סברות הפוכות דבנותן לאשתו מנכסיו אין הבעל אוכל פירות אע"ג דמכרה ונתנה אינו קיים ובנכסי אשתו אם סילק עצמו מנכסיה הוה היפך זה דאם מכרה ונתנה קיים אע"ג דאוכל פירות די"ל דבנותן נכסי עצמו במתנה לאשתו ודאי דשבק הגוף לעצמו ולא נתן לה רק הפירות אבל הכא בנכסים דאין לו בהם רק פירות

מסתמא מן הגוף סילק עצמו כלל שיהיה מכרה ומתנתה קיים אבל מפירות לא סילק נפשיה בסתם וק"ל:

בא"ד ועוד דבירושלמי כו' דפריך התם כו' ומשני ר"י בשם רבי ינאי כו' אין לי בנכסייך ובפירותיהן עכ"ל כצ"ל וכ"ה בתוס' פ' ח"ה דאל"כ הוה עיקר תירוצא חסר מן הספר וק"ל:

בד"ה פליג כו' המוציא מרשות לרשות אמר רבה כו' והשתא הדא פיסלא הוה ממש כרמלית דלא גבוה י' כו' עכ"ל ודבריהם מבוארים יותר בפ' ח"ה ע"ש ולכאורה יש לדקדק בזה כיון דאהאי פיסלא דהכא קאמר רשות שבת כרשות גיטין א"כ כמו דנימא דמיירי התם כי הכא לענין דלא הוה גבוה עשרה ה"נ נימא דבעי רחב ד' אמות כי הכא ואמאי סגי להו *הכא ברוחב ד' טפחים ונראה דודאי בכל ד' רשויות של שבת לא מצינו בהו שינוי רשות מזה לזה ע"י רוחב ד' אמות אלא דהכא כיון דהאי פיסלא ברה"י הוה קיימא והוה נמי רה"י דברה"י גופה לא שייך ביה שינוי רשות כדלקמן רה"י עולה עד הרקיע אלא דע"י רוחב ד' אמות נעשה הכא כמקום אחר ורה"י אחרת משא"כ פיסלא דהתם המונח ברה"ר ודאי דנעשה שינוי רשות ברוחב ד' טפחים כדינו בכ"מ ולא בעי ד' אמות כי הכא אלא לענין זה תולה פיסלא דשבת בפיסלא דהכא גבי גט דאיירי בלא גבוה עשרה כדקאמר הכא ולא אמרן אלא דלא גבוה י' כו' וכ"ה לשון התוספות בפ' ח"ה והלא פיסלא היא כרמלית דבהזורק מפורש דפיסלא כו' כגון דלא גבוה עשרה כו' ע"ש והשתא כתבו כיון דאיירי נמי התם דלא גבוה י' מיהו ע"כ בגבוה ג' אייריי דאל"כ הוה כלבוד וכארעא סמיכתא ובפרק ח"ה כתבו הוכחה אחרת מדקאמר לא גבוה עשרה משמע דגבוה מיהת ג' וכתבו דמסתמא נמי אייריי ברוחב ד' טפחים דלא אשכחן דבר חשוב ושינוי רשות לענין שבת ברה"ר בדבר דלא גבוה י' אי לא הוה רוחב ד' טפחים דאז ברוחב ד' טפחים נעשה כרמלית ומהרש"ל שכתב בפשיטות דלא תימא פיסלא דהתם אייריי באינה רחב ד' דאז לא הוי כרמלית אלא מקום פטור כו' עכ"ל והאריך ע"ש וזה אינו דמקום פטור לא הוי אלא בגבוה י' אבל הכא והתם דפסיקא להו דאייריי באינו גבוה י' אי לא הוה רוחב ד' הוה רה"ר גמורה ולא הוה התם חילוק רשות כלל ע"י הפיסלא ורשב"ם שפי' שם בפרק חזקת הבתים אפיסלא דהתם א"נ גבוה י' ולא רחב ד' דהוי מקום פטור כו' לא חש להת מדמדמי רשות שבת לגיטין שכתבו התוס' התם והכא דמשמע דבפיסלא דלא גבוה עשרה אייריי התם אלא דאייריי שפיר התם בגבוה י' ולא רחב ד' דהוי מקום פטור ומקרי שינוי רשות לענין שבת בעומד ברה"ר ולא מדמי ליה רשות שבת לגיטין אלא לענין זה דאע"ג דהוי דבר המטלטל מקרי שינוי רשות ודבר חשוב בפני עצמו כמו

דבר שאינו מטלטל ומיהו מה שפירש שם רשב"ם עוד דמצי איירי נמי התם באינו גבוה י' ואין רחב ד' הוא קשה דלא מצינו שינוי רשות בכה"ג והוה רה"ר גמורה ואפשר באין רוחב ד' דקאמר היינו אין רוחב ד' אמות ומיהו רוחב ד' טפחים בעי והוי כרמלית ובדברי התוספות לא משמע כן והדברים ברורים למבין ודו"ק:

דף עח.

תוס' בד"ה אמקום כרעי כו' לכל הפחות באשתו וכן באויר המטה עכ"ל וכ"כ הרא"ש פי' באשתו דפסיקא להו לגבי שאר אינשי ודאי דקפדי אכרעי מטה וגם אאוירא וק"ל:
בד"ה מקום חיקה כו' דר"י קשורה ותלויה בעי ומיירי כשבגדיה נגררין כו' דאינה קשורה ותלויה עכ"ל ר"ל דסתמא בגדיה נגררין ואינן תלויין ולא ניחא ליה לאוקמא בין חיקה ובין קלתה בקשורה ותלויה כדאוקמא לעיל וק"ל:
בד"ה אינו גט כו' ר"י היה מצריך כו' לומר הי גיטך כו' ומיהו קשה דבהניזקין משמע דאפילו לא אמר כו' עכ"ל לכאורה קשה לדבריהם אמאי לא תקשו להו בפשיטות מהך דהכא דאמר בכנסי שט"ח זה דאינו גט והתם בהנזקין קאמר דהוי גט וכך היא הקושיא בדברי הרז"ה וע"ש ובספר מלחמות ונראה ליישב דבריהם דלהכי לא קשיא להו אהך דהניזקין כיון דאמר מקודם זה לעדים ראו גט זה כו' מסתמא על דעת זה בתורת גט נותן אותו לידה ודקאמר כנסי שט"ח אינו אלא כמשחק בה משא"כ הכא דלית לן למימר הכי כיון דא"ל כנסי שט"ח כו' ולא אמר כן לעדים מקודם שבתורת גט נותן לה אבל אהאי פיסקא שכתב ר"י היכא דסתמא ניתן לה גט ולא אמר לה כלום מסתמא נמי דבתורת גט נתן לידה ולא גרע מהך דפרק הניזקין דאמר לה בהדיא דבתורת שטר חוב נתן לידה ואהא תירצו דבעדים תליא כולה מלתא התם וכדי שתדע שהיא מגורשת כו' ולא משום שנדע שבתורת גט נתן לה וק"ל:
בד"ה והא א"א כו' וא"ת ולישני כגון דלא ידעינן הי מנייהו כו' וי"ל דלישנא דמחצה כו' עכ"ל יש לפרש דבריהם דלישנא דמחצה על מחצה לא משמע הכי משום דודאי לא הוי מחצה על מחצה דא"א לצמצם והוה קרוב לו או לה אלא דאנן לא ידעינן ליה אבל קשה דא"כ אמאי קאמרי דלכך מוקי לה בב' כיתי עדים כו' דמה תיקן בזה דהא ודאי בכה"ג נמי לא הוי מחצה על מחצה שהרי הם מכחישים זה את זה ואנן לא ידעינן הי מנייהו אומר אמת ויש ליישב דבתרי כיתי עדים לפי הנראה הוא מחצה על מחצה דב' אמרי קרוב לו וב' אמרי קרוב לה ואוקי תרי בהדי תרי והוה כמחצה על מחצה ודוחק ודו"ק:

בד"ה מחצה על מחצה שניהם יחלוקו הכא לא שייך למימר המע"ה כו' עכ"ל לר"י דמוקי מתני' מחצה על מחצה דהיינו בששניהם יכולין לשומרו ניחא דלאו משום ספיקא הוא דיחלוקו אלא דקושטא הוא כן דהוא ברשות שניהם אבל לרבה ורב יוסף דמוקי לה בתרי כיתי עדים ספיקא ממש הוא ונימא המע"ה ודוחק הוא לאוקמא מתני' כסומכוס דס"ל בכל ספק יחלוקו כדאמרינן בפרק הפרה ויש ליישב דרבה ורב יוסף לא פירשו מתני' בנאבד כפרש"י אלא כמ"ש המרדכי וז"ל מחצה על מחצה יחלוקו מה שפרש"י וזרקו ואבד החוב לא נראה דאמאי לא אמרינן המע"ה ונראה כפי' ר"י שפירש שהמלוה בעין וה"פ קרוב למלוה הלוה אמר החזר לי מעותי ואפרע לך לזמן כי זמני לא הגיע עדיין והמלוה אומר לא כי מאחר שזרקת לי זכיתי בו עכ"ל ודו"ק:

דף עח:

בד"ה ותתגרש כו' דר"א גופיה מספקא כו' שתקנו חכמים ד' אמות תקנו גם באויר ואע"ג דלא מינטר כו' עכ"ל ולקמן דפריך והא לא מינטר היינו ותפשוט אבעיא דר"א וק"ל:

דף עט.

בד"ה היתה עומדת כו' האי עומדת היינו כמי שעומדת כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה לפרש למאי דמוקי הסיפא כגון שמחיצות החיצונות עודפות רישא נמי איירי בכה"ג דעודפות מחיצות התחתונות ולמאי דמוקי נמי ביש לגג מעקה ומצד החצר אין לו מעקה ולא הוי אויר הגג משתמר מפני בני החיצונה ולכך בעי שהאשה עומדת בצד חצרה דכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי פנימית גופא כו' ע"ש ודו"ק:

בד"ה כגון שהיו כו' דאיסור שבת ואיסור גניבה כו' והא לענין שבת מחייב אפילו למעלה כו' עכ"ל לר' עקיבא דס"ל קלוטה כמי שהונחה דמי קאמרינן הכי התם אבל לרבנן לענין איסור שבת לא מחייב עד דמטיא לארעא ולענין גניבה לא מתוקמא לרבנן התם אלא באומר לא תקני לי גניבותך עד שתנוח והיינו לפי המסקנא דהכא דלענין קנין סגי לרבנן במנטר ומיהו מה שכתבו בזה הכא גם בתוספות פרק מרובה דרשות היחיד עולה עד לרקיע אין זה מדוקדק לכאורה דלר' עקיבא ברה"ר נמי דליכא מחיצות אמרינן לענין שבת דקלוטה כמי שהונחה דמי ויש ליישב משום דלמעלה מעשרה אין אויר רה"ר כרה"ר כפרש"י בשמעתין ומחיצת החצר גבוה עשרה הוא לכך צריכין לומר דרה"י עולה עד לרקיע אף למעלה מן המחיצות שהן גבוהים עשרה וק"ל:

בד"ה כמאן כו' ס"ד דטעמא דר' לאו משום קירוי כו' דכר"ע לא מתוקמא כו' עכ"ל היינו למאי דס"ד השתא דאיסור שבת וקנין שוין הן ולא אסיק אדעתיה למימר לענין קנין תליא מלתא במנטר אבל למאי דמסיק דתליא בקנין במנטר ניחא דאתיא נמי הכא כר"ע דבעי מחיצות עודפות משום דמנטר כדמוכח ההיא סוגיא דמרובה שכתבו התוספות לעיל וק"ק השתא למאי דס"ד דאיסור שבת וקנין שוין הן ולר"ע לא בעי הכא מחיצות עודפות מי הכריחם לאוקמא במחיצות עודפות נוקמא בלא מחיצות עודפות וכר"ע ויש ליישב דהוה ס"ד דלכך אוקמא כרבי דהלכתא כוותיה ולא כר"ע אלא דפריך דמ"ט לא תוקמא כרבנן דרבים נינהו ולדברי המתרץ ניחא לכולהו תנאי דבקנין תליא מלתא במנטר ואתיא מתניתין בעודפות לכ"ע ובזה יתיישב מה שהקשה מהרש"ל בזה תימה אמאי לא קאמר אפילו תימא רבנן התם אין עומד לנוח שם באויר דרה"י משא"כ באויר דהכא דסופו עומד לנוח שם עכ"ל ואין כאן קושיא דודאי לפי המסקנא לא בעי למימר דאיסור שבת וקנין שוין הן כדס"ד הכא כדמוכח הך דפרק מרובה והא דבעי נמי רבא בב"מ זרק ארנקי בפתח זה ויצא כו' היינו פלוגתא דרבי ורבנן גופה לענין איסור שבת ותפשוט אבעין דאתיא כתנאי אי הוה איסור שבת וקנין שוין גם סתמא דתלמודא פריך לעיל בפשיטות והא לא מנטר אע"ג דלענין שבת לר"ע ודאי דחייב דקלוטה כמו שהונחה אפילו ברה"ר היא דליכא מחיצות אבל למאי דמפלגי' בין איסור שבת לקנין דבעי מינטר ניחא כולהו סוגיין דתלמודא ודו"ק:

גמ' והא דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה"י ובראשו טרסקל כו' כתב מהרש"ל כך היא הגירסא כו' אבל רש"י ל"ג ובראשו טרסקל ובודאי האמת כן לענין שבת דאפילו נח על קנה לבד חייב דברה"י לא בעינן שינוח על מקום חשוב אלא אפילו כל שהוא כו' אבל נ"ל דמשום גט אמרוה כו' עכ"ל רשב"א בחידושיו לא ידענא פשיטותיה דהא אדרבה בפשיטות פריך אמתנית' דפרק קמא דשבת דאיירי נמי ברה"י אמאי חייב והא בעינן עקירה והנחה על מקום ד' ומסיק שם דידו חשובה כד' אלא לר"ע דסבר קלוטה כמי שהונחה אמרינן הכי דלא בעינן מקום ד' והכא אליבא דרבנן קיימינן כדקאמר במלתא קמייתא מג' מדות הא דאמר רבי קלוטה כו' ופליגי רבנן עליה כו' ובהדיא קאמרינן לרבנן לענין איסור שבת עד דמטיא לארעא דהיינו מקום ד' וא"כ שפיר קאמר לרבנן דבעי טרסקל דהוה הנחה במקום ד' ונקט רה"י משום דעולה עד לרקיע אבל ברה"ר בנעץ קנה ובראשו טרסקל אפי' הוי מקום ד' לא הוי נעשה רה"י למאן דפליג ארבי יוסי ב"י בפ"ק דשבת ולית ליה גוד אחית מחיצה וק"ל:

שם ה"מ לענין שבת אבל הכא משום אינטורי כו' כתב מהרש"ל צ"ע מ"ש פחות מג' דלעיל גבי גג דחשבינן ליה כנח מכח לבוד אע"פ שאינו משתמר מפני הרוח ק"ו כו' וכ"כ הרשב"א ולא כתב בו דבר המספיק ונראה בעיני בשלמא כו' עכ"ל ע"ש ואין להאריך בדחוקיו אבל הנראה למאן דל"ג הכא טרסקל כמ"ש בשם הרשב"א ודאי ניחא דבפחות מג' לגג דמי דבמונח על הגג מיד מגורשת ולא בעי מנטר אח"כ מן הזיקא אבל במונח על הקנה כיון דלא הוי מקום חשוב הוי כמונח באויר ובעי להיות משתמר מן הרוח ואפילו למאי שכתבנו לעיל דשפיר גרסינן טרסקל לק"מ דבמונח על הגג מקרי מינטר מן הרוח אילו היה עומד שם דאפילו ברה"ר תוך ד' אמות לא מבעיא ליה לר"א אלא באויר אבל על הארץ ודאי דמינטר מן הרוח בעומד שם אבל על הקנה אפילו ע"ג טרסקל כיון שהוא באויר לא הוי מינטר מן הרוח בעומד שם למטה ודו"ק:

דף עט:

תוס' בד"ה והא דאמר כו' וי"ל דהכא להוליך מגג לבית קאמר כו' עכ"ל לפ"ז צ"ל האי דקאמר נמי דבגט כולי האי לא קפדי אינשי היינו אפילו בכה"ג מגג לבית דגג לאותו בית הוה כחד מקום ולא קפדי וק"ל:

בד"ה פנימית כו' הא אינו משתמר מפני בני החיצונה כו' כדפריך גבי עובדא כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה דאינו דומה דלא קאמרינן דאינו משתמר מפני אחרים אלא היכא דליכא מחיצות למטה דנוח להשתמש שם כההיא דבני בית של רבן גמליאל אבל הכא למעלה באויר א"נ דליכא מחיצות מקרי משתמר כיון דאינו נוח להשתמש שם על ידי אחרים וק"ל:

בא"ד ומיירי כשהמחיצות החיצונות מפסיקות בין החיצונית לפנימית כזה #א ומחיצת החיצונה המפסקת היא סמוכה למחיצה הפנימית ושני מחיצות המפסיקות ביניהם סמוכות זה לזה ואין ביניהם רק כמו קליטה אלא שהחיצונה הסמוכה לפנימית עודפת על הפנימית ואין מפסיקות שכתבו התוס' היינו כזה #ב דהיינו שאין הפסק בין החיצונה לפנימית אלא מחיצה הפנימית אבל מחיצה החיצונה העודפת היא שמחוץ לחיצונה ויש לפרש עוד שתי חצרות זו לפנים מזו ומחיצה חיצונה המפסקת גם כן ביניהם כזה #ג וב' מחיצות סמוכות זה לזה אלא שהחיצונה עודפת על הפנימית הסמוכה ואין מפסיקות שכתבו התוספות היינו כזה #ד שאין מפסיק ביניהם אלא פנימית ולפ"ז צ"ל שגם ג' המחיצות של הפנימיות עודפות על המחיצה הפנימית שמצד החיצונה דאל"כ לא הוה

מנטרא כלל מצד ג' מחיצות אלו גם לפי פי' זה לא הוה דומיא דב' קופות דמשמע כפי' הראשון שכתבנו ודו"ק:

בד"ה דהא לא נח כו' הוה משמע אפילו מונח בחלל פנימית אינה כו' עכ"ל דדומיא דגבי חצרות לאויר החיצונה דהיינו תוך חללה אית לן לפרש גבי קופות לאויר פנימית דהיינו תוך חללה של פנימית ולא כנגד כמו שכתבו לעיל התוספות וק"ל:

בד"ה כתב לשם כו' דלהכי קרי לה שאינה הוגנת כו' עכ"ל ר"ל דלהכי קרי ליה הכי גבי גט טפי בהאי לישנא מבכל דוכתא לאשמועינן דאע"פ כו' וק"ל:

בפרש"י בד"ה מטמאין לה אם כהנים הם עכ"ל ר"ל אם היה ראשון כהן וחי במותה אינו מטמא לה ואם הראשון מת והשני כהן ונשאה בחזקת שאין זה גט אינו מטמא לה וכה"ג פרש"י בהך עובדא דלקמן יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט כו' דתצא מן השני אם מת כהן ראשון ונשאה כהן שני ע"ש ומהרש"ל נדחק בזה דלאו דוקא שני כהן אלא נזיר א"נ כו' וא"צ וק"ל:

בד"ה נפסלה מן הכהונה דזונה היא דסתם זונה היינו א"א כו' עכ"ל דמשום גרושה לא נפסלה רק מדרבנן כיון דגט פסול הוא כפרש"י אלא דע"י שנשאה השני נעשת זונה ונפסלה מן התורה לכהונה גם אם מתו שניהם וכתב מהרש"ל לפירוש התוספות קשה מאי נפסלה מן הכהונה כבר נפסלה משום גרושה מדאורייתא דגט ראשון גט גמור הוא ונדחק בזה לתרץ ולי נראה לתרץ דהכא לא הוה צריך ליה למתני דנפסלה מן הכהונה אלא משום כל הכי דקתני לקמן כל עריות כו' והכונס את יבמתו כו' וכתב סופר גט לאיש ושובר כו' דקתני בהו דכל הני י"ג דרכים בה איצטריך למתני בהו דנפסלו מן הכהונה על ידי שנשאו לאחר וק"ל:

דף פ.

תוספות בד"ה ושם עירו כו' ואומר ר"י דהיינו דוקא עיר שדרין בה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הלא מקום דירה נמי א"צ לכותבו ואפילו הכי תנא שאם שינה הולד ממזר לכ"ע וצ"ל כו' עיין ברא"ש עכ"ל אבל התוספות בפרק המביא תניין כתבו דלכולי עלמא בלא כתב שמו ושמה כלל דפסול דהכי מוכח בהדיא מדפריך אההוא עובדא דיהב ס"ת לדביתהו וא"ל הא גיטך הא בעינן שמו ושמה ושם עירו כו' ע"ש וזה שכתבו גם כאן לעיל דשינה שמו ושמה כו' לא שינה ממש כו' כי היכי דלא נידוק מיניה הא לא כתבו כלל כשר כמבואר שם בתוספות ואין סברא לחלק בין שמו ושמה ובין שם עירו ועירה דהא בחדא בבא תנינהו ועוד דהא כתבו לעיל בהדיא וכן שם עירו ושם עירה לא

ששינה ממש כו' דהיינו נמי דלא נידוק מיניה דלא כתבו כלל כשר וכן יש דעת הרבה מהפוסקים שפוסלים בלא כתב כלל מקום הדירה כמ"ש הב"י באה"ע סי' קכ"ח וזו היא דעת ר"י כאן ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה כי יתביתו כו' דחיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו אלמא אע"פ שלא היה בעיר כו' עכ"ל הכי משמע להו לפרש הא דאחרוהו וכתבוהו וכפרש"י שם אבל הר"ן כתב ראיה זו אינה מוכרחת כו' דה"פ דבאותו מקום עצמו שראו ההלואה שם כתבו השטר אלא שאחרו את הזמן כו' עכ"ל ע"ש והיינו גט מאוחר כמ"ש התוס' לקמן ונראה שסמכו עצמן אדלקמן שכתבו דמגט מאוחר דכשר נמי מוכח להכשיר היה במזרח וכתב במערב דאם יראו שלא היה סופר בעיר ביום כתיבת הגט יאמרו שאחרוהו וכתבוהו כו' וק"ל:

בא"ד לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט אע"פ שכתב מן האירוסין זמן כו' עכ"ל דבכה"ג ע"כ איירי התם דבכתב זמן של האירוסין אינו גט כדאמרינן בהדיא בפרק כל הגט ומשום דשמא יאמרו גיטה קודם לבנה וכמ"ש התוספות בפרק ר"ג ודקאמרי אע"פ שכתב מן האירוסין זמן דנישואין כו' כלומר אע"פ שהוא מאוחר ודו"ק:

דף פ:

בפרש"י בד"ה זינו לא כו' וה"ל נושא את חלוצתו דקם ליה בלא יבנה עכ"ל כתב מהרש"ל לא אוכל להבין דהא אשת אחיו ממש כו' אבל היכא שנשאה אחר כך דה"ל כגרושת אחיו ממש כו' עכ"ל ואני תמה עליו מהיאך יצא לו דין זה דה"ל כגרושת אחיו ואי משום שכבר נשאה אחר הרי מדינא שרי לייבמה אחר כך אי לאו משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י כדאמרינן בהדיא ביבמות פרק האשה יבמה קידושין אין בה נשואין יש בה ומשום דמיחלפא כו' אלא הכא משום דחלץ לא קם ליה בלא יבנה ודברי רש"י אמת הן בלי גמגום וק"ל:

בד"ה דמחלפא כו' אבל זנות לית ליה קלא כולי האי ומידע ידעי כו' ולא חשדי ליה בחלוצה עכ"ל ר"ל דנישאו בהיתר יש לה קול וכ"ע ידעי ביה אבל לא ידעי שנפטרה לשוק על ידי צרתה אלא סברי ע"י חליצה וקם ליה בלא יבנה אבל זינתה לית ליה קלא כולי האי ולאו כ"ע ידעי ביה ומי שידע בפריצותא לא חשדי לה בחלוצה אלא דזינתה קודם חליצה ומהרש"ל האריך בפי' דבר זה ואין כאן מקום להאריך ודו"ק:

תוס' בד"ה זו דברי ר' מאיר כו' דמשמע מגורשת ותנשא לכתחלה כו' א"כ היאך אנו כותבין כו' הא קי"ל כרב באיסורי ולדידיה אסור לגרש כו' עכ"ל יש לדקדק טובא בדבריהם ממה שדקדקו לקמן לפי' ר"ת דהשתא שהבינו לשמואל נמי מגורשת דוקא

בדיעבד ולא תנשא לכתחלה אי נמי דלא קי"ל כרב באיסורי היאך אנו כותבין לכתחלה לבריאת עולם דלשמואל נמי מגורשת בדיעבד קאמר ועוד קשה הך קושיא א"כ היאך אנו כותבין לבריאת כו' אין זה תולה במאי דפליג רב אדשמואל אלא כיון דקיימא לן כרב באיסורי והולד כשר קאמר דמשמע לכתחלה לא תנשא היאך אנו כו' גם הלשון שכתבו הלכה כרב באיסורי ולדידיה אסור לגרש בו לכתחלה אינו מדוקדק דלשמואל נמי השתא משמע להו דמקודשת בדיעבד דוקא אבל לרב הל"ל דלא תנשא לכתחלה וכמ"ש הרא"ש או כמ"ש הר"ן לרב דהולד כשר ותצא ומהרש"ל כתב בזה ולדידיה אסור לגרש כו' פי' אפילו לדידן דליכא קפידא מ"מ אסור לכתחלה דמנלן להקל כ"כ עכ"ל ואין זה אלא דברי נביאות בדבריהם דאכתי לא הזכירו הך סברא שכתבו לקמן דלדידן אין קפידא ועל כן הנראה מה שכתבו ולדידיה אסור לגרש בו לכתחלה ר"ל לדידיה נמי היינו לשמואל נמי מיהת אסור לגרש בו דמגורשת בדיעבד משמע והשתא קושייתם לפרש"י דפליג רב אדשמואל קשה בין לרב ובין לשמואל היאך אנו כותבין כו' לרב דקיימא לן כוותיה קשה לפסול אפילו בדיעבד דלא תנשא ולדידיה לשמואל אסור מיהת לגרש בו לכתחלה אך ק"ק בתירוצם כיון דלא קשיא להו אלא הא דהיאך אנו כותבין לבריאת כו' ה"ל לתרוצי בפשיטות כמ"ש לקמן משום דהשתא ליכא שלום מלכות שאפילו עובדי כוכבים אינן מונין כו' ואפילו לרבי מאיר ניחא בהאי טעמא כנראה מדבריהם לקמן לפי' רבינו תם שהוצרכו לומר ואע"ג דסתם לן תנא כרבי מאיר כו' דמשמע דלפירוש ראשון ניחא אף לרבי מאיר ומה לו להרר"א לפלוגי בין סנטר למלכות אחרת דאין זה תולה כלל לקושייתם ולתירוצם ואפשר שבא הרר"א לקיים פרש"י ושלא להכריע כפירוש רבינו תם דאי אשלום מלכות קאי כפרש"י ופליג רב אדשמואל ה"ל לתלמודא למימר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב כו' דהוה משמע דפליג אבל אמר רבי אבא כו' משמע דמלתא באנפי נפשיה היא כמ"ש הר"ן ולזה כתבו דהרר"א קיים פרש"י דלקמ"ם דאי נמי דקאי אשלום מלכות לא פליגי דיש לחלק בין סנטר למלכות אחרת ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה נישאו כו' ועוד לאיכא דאמרי נישאו וה"ה לזינו מאי ס"ד כיון דההיא גזירה כו' עכ"ל למאי דמשני לא נישאו וה"ה לזינו לא תקשי להו הכי דה"ק לא תדייק מיניה נשאו משום דמחלפא כו' ולא זינו אלא דה"ה זינו ומטעם אחר כדרב המנונא אבל לאיכא דאמרי היאך בעי לסיועי מיניה דה"ה לזינו כיון דהאי טעמא דמחלפא כו' לא שייכי בזינו כלל אבל לפר"י לקמן ניחא נמי לאיכא דאמרי דלא מסתבר ליה לאסור נשאו אי לאו משום זינו דאסור וק"ל:

בא"ד גבי א"ל מת בעלך ונשאת נשאת אין זינתה לא כדדייק הכא כו' עכ"ל ר"ל דהתם ע"כ באיכא לדיוקי הכי דודאי זינתה בא"א דאסורה לבועל אי נמי יש לפרש דהתם נמי באיכא לדיוקי הכי בזינתה בכה"ג בא"ל מת בעליך כו' דהוה זינתה בשוגג דסבורה היא דפנויה היא ולפר"י ניחא דהתם ליכא לדיוקי אבל זינתה לא דנשאו נמי אינה אסורה אלא משום זינתה אבל הכא כיון דאיכא למטעי בנשאו הוה טעמא משום דמחלפא אבל זינו לא וה"ל למנקט טפי זינו דמיניה נמי נשמע נשאו דאיכא למגזר בגופיה ודו"ק:
בא"ד לא מתוקמא מתני' לפי זה חולקת על כו' עכ"ל כצ"ל:

דף פא.

בד"ה לא כל הימנו כו' ואם תאמר לרב אדא בר אהבה כו' מה קנוניא שייך כיון דנשאת כו' עכ"ל ר"ל לשמואל בלא נשאת ודאי שייך קנוניא כגון אם כהן הוא והם מתחרטין על הגט והרא"ש שכתב דלא מסתבר טעמא דשמואל כו' מה שייך קנוניא הכא אם הם מתחרטין על הגט יכול לקדש פעם שנית עכ"ל ר"ל דלא מסתבר לאוקמא מתניתין כשמואל ודוקא בכהן ומהרש"ל כתב דטעמא דשמואל לאו משום קנוניא הוא ע"ש טעם אחר ואין זה אלא דברי נביאות בפרש"י דלא הזכיר בפירושו רק טעם דקנוניא ודו"ק:
בד"ה דורות כו' אי נמי לאו דבר אחד ממש קאמר שלא היה מיקל כמו רבי דוסא כו' עכ"ל וכדקאמרינן התם ע"כ לא קאמר ר"י הכא אלא לענין קנס שלא יהא חוטא נשכר א"נ שלא היה ר"י מיקל כ"כ אפילו בערביים ששטופין בזימה כמ"ש התוס' וק"ל:
בד"ה טרקסמון כו' דבמשניות חשיב ירק ששמו טרקסמון כו' עכ"ל אינו נמצא מפורש במשניות אבל ר"ל דבמשניות חשיב ירק עולשין ששמו טרקסמון בירושלמי כמ"ש בפירוש הר"ש במסכת כלאים וכן הוא בערוך ערך טרקסמון ופירושו שם מגומגם ע"ש:
בפרש"י בד"ה דרך טרקסמון כו' שהוא לשון יוני כמו טרקסין עכ"ל היינו אמה טרקסין ברפ"ק דב"ב ובפ' הוציאו לו שהוא בלשון יוני פנים וחוץ ועיין בערוך:

דף פא:

תוספות בד"ה בית שמאי סברי כו' טעמא דבית שמאי משום דאין אדם בועל כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה דאין צורך לזה דבית שמאי דהכא אבית שמאי דהתם לק"מ ורבה ורב יוסף דהתם היינו לפי המסקנא דהכא דבית שמאי נמי סברי הכא דאין עושה בעילתו בעילת זנות ואוקמינא מתני' בלא ראוה שנבעלה ולמאי דסלקא דעתך דפליגי

במתניתין דהכא בראוה שנבעלה ה"מ לדחויי ממתני' דהתם לטעמא דרבה ורב יוסף אלא דניחא ליה לדחויי ממתניתין דהכא גופיה מדלא פליגי נמי בארוסה וק"ל:

דף פב.

בד"ה צא והשלם כו' מילאוה בקרובים כשר כו' עכ"ל דמשמע דוקא בקרובים אבל בעבד לא כר"ע ממש משום דאתי למימר ששחרריה והא לא תקשי להו אמאי מכשיר התם אפילו בשני קרובים דהיינו בב' שיטין שהרחיקו מן הכתב וכמו שכתבו התוספות בפרק המביא תניין והכא בגט מקושר לא מכשרינן אלא בקרוב אחד די"ל דהתם כיון דלא מכשרינן בקרובים אלא בשנים הראשונים וקביעת מקום דכשרים אינו אלא לבסוף כמו שכתבו התוספות בהדיא פ"ב ליכא למיחש לב' קרובים דלא מקיימינן אלא מב' עדים האחרונים משא"כ הכא בגט מקושר דמכל תלתא מקיימינן ולית בהו קביעת מקום איך להכשיר אלא בקרוב א' כדמסיק אביי ודו"ק:

בד"ה גזירה כו' פירש בקונטרס דמסתמא כו' מאותו טעם נפסל קרוב כו' כדאמרינן כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא דחו בזה פירוש רבינו תם לעיל דלא בעי הכא שיחתום גם הקרוב זה בפני זה דהא מטעם כולכם ודאי דבעי לחתום זה בפני זה אפילו למאן דאמר משום תנאי כמו שכתבו התוספות בהדיא בפרק ב' ויש ליישב דלכך דקדקו לומר בהך קושיא שהקשו פירש בקונטרס דמסתמא כו' וחיישינן דלמא אמר להו כולכם חתומו כו' עכ"ל אבל לולי פרש"י היה להם לפרש דלאו משום דחיישינן הכא בגט קרח שא"ל כולכם אלא משום דהרואה יאמר דהוה כמו כולכם דהשתא לא תקשי להו דנפסול הכא קרוב ופסול כמו בכולכם ואיכא למימר נמי דרבינו תם מפרש לה הכי ולא בעי הכא זה בפני זה כמו בכולכם גופיה ודו"ק:

תוס' בד"ה אבל בע"מ כו' וכי קאמר אילימא בע"מ הרי הותרה אצלו בזנות ה"מ למפרך שאפילו לא הותרה כו' כיון דלא אסרה אלא דרך תנאי כו' עכ"ל וכה"ג יש לתרץ הא דקאמר לקמן הרי גרושה אצלו בזנות כמ"ש הר"ן ע"ש:

בא"ד דאל"כ אדמפלג בסמוך בין ע"מ לחוץ לפלוג כו' עכ"ל מהכא גופיה דמבעיא לן ומפליג בין ע"מ לחוץ ולא מפליג בע"מ גופיה איכא לאוכוחי הכי ואפשר דאלישנא דמתניתין הוא דמבעיא ליה בכה"ג אי הוה אלא לשון חוץ אי לשון ע"מ וליכא לאוכוחי מידי אבל מדלקמן בסמוך דקאמר אילימא בע"מ הרי הותרה כו' אלא בחוץ ולא קאמר הכי אילימא בע"מ שלא תנשאי הרי הותרה כו' אלא בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי מוכח שפיר אבל מלשון הר"ן נראה דמהכא מדברי האבעיין גופיה מוכח לה הכי אדמפליג כו'

גם מה שכתבו התוספות ועוד דקאמר או דלמא האי אלא ע"מ כו' אע"ג דבאלא אסור כו' דבריהם מבוארים יותר בר"ן ע"ש ועיין ברא"ש בזה ראייתם קצת בלשונות אחרים גם מה שכתבו לעיל לפי' הראשון ראיה מדלא נקט בברייתא אלא לא תנשאי כתב הרא"ש לפי' זה ליישב דלאו דוקא נקט הכי והתוספות לא חשו בזה לתרץ דאפשר דלרבותא דר"א נקט הכי ועוד למאי שכתבו לקמן דאפילו בחיי האיש מתיר ר"א היינו דוקא בלא תנשאי גרידא אבל בלא תנשאי ולא תבעלי אסור בחייו דלמא תיאנס מיניה כמ"ש התוספות לקמן ודו"ק:

בד"ה אמר רבינא כו' ומדתנן בריש זבחים כו' דהתם לא שייך לא ע"מ ולא חוץ כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תקשי להו דלפשוט ממתני' דס"פ דלעיל ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים כו' דליכא לפרושי ביה ע"מ ואי איכא לפרושי התם מלשון רק דה"ק משלימין עליו מכל פסולים רק קרובים ה"נ איכא לפרושי הכא הרי את מותרת לכל אדם רק לפלוני אי אתה מותר ודו"ק: :

דף פב:

בד"ה שר"א מתיר כו' משמע דאפילו בחיי אותו האיש מתירה כו' והקשה ר"ש כו' עכ"ל דהכי משמע בזמן דאסורה לאותו איש מתירה לכל אדם וק"ק דבפשיטות ה"מ להקשות אהא דקאמר לקמן בפשיטות א"ה בכולהו תנאי דעלמא נמי לא תנסב כו' והיינו פירכא דרבא דמוכח בהדיא מזה דאפילו בחיי הנאסר מותרת לכל אדם מיהו בתירוצם הכא ניחא דלא קאמר הכי לקמן בכולי תנאי דעלמא כו' אלא דומיא דהכא לא תנשא גרידא דליכא למיחש שישאנה בע"כ וכמו שנבאר לקמן ואין להקשות בעיקר קושייתם ומאי קושיא הכא בתנשא גרידא הא אין נשואין חלין שהרי אסורה עליו משום א"א כמ"ש התוספות לקמן דמ"מ אסורה לינשא לאחר בחיי הנאסר משום דשמא ימות המגרש אי לאו משום דאמרינן דתקיים תנאה ולא תנשא לו דנשואין א"א בע"כ ודו"ק:

בד"ה אפילו לא כו' ולחשוב בהדייהו א"א דפוטרת צרתה כו' עכ"ל ולא חשו הכא לפרש צרת צרה דהויא דומיא ממש צרת צרותיהן דט"ו נשים דמפרש התם דהלכה הצרה ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת כו' אבל לקמן גבי קידושין וגבי אשת שני מתים הוצרכו לפרש בע"א וק"ל:

בא"ד אבל מע"מ שלא תינשא ולא תבעלי קשיא כו' עכ"ל ואע"ג דאסורה לכל אדם בחיי הנאסר בכה"ג משום דשמא יבא עליה באונס כמ"ש התוספות לעיל מ"מ ללוי דתני דאי ה"ל למתני נמי הך דאי עבר אחיו ונשאה כן כתבו התוספות ביבמות דף י' וק"ל:

בא"ד ובא ראובן וקידשה חוץ משמעון אחיו דאהני כו' עכ"ל כתב מהרש"ל מה שכתבו התוספות וקדשה ראובן חוץ משמעון אפילו קדשה סתם מ"מ אינה ערוה לשמעון כו' דהא האחר שקדשה אמר חוץ מראובן ושמעון וראובן שקדשה סתם הוי לגבי שמעון אשת אח בייבוס ולא נאסרה עליו ולק"מ דאי קדשה ראובן סתם הוי לגבי שמעון אשת אח כו' עכ"ל תירוצו לא הבנתי גם בתוס' פ"ק [דיבמות] מפורש לה בקדשה אחיו סתם וכה"ג הקשה גם מהרש"ל לקמן גבי צרת צרה אשת ב' מתים דלא הוו התוספות צריכי לפרש ובא שמעון וקדשה חוץ מלוי אלא אף בקדשה סתם וכתב לתרץ גם זה בדחוקים ואין להאריך בזה דודאי כן הוא דה"מ לפרושי בין הכא בצרת צרה א"א ובין לקמן בצרת צרה אשת ב' מתים בקדשה השני סתם כדמוכח מדבריהם בפ"ק דיבמות אלא משום דבשמעתין לא מצי לאשכוחי אשת ב' מתים בקדשה השני חוץ אלא בקדשה סתם כדמסיק אביי כתבו התוס' לרבותא דצרת צרה בין בא"א בין באשת ב' מתים מצינן שפיר לאשכוחי אפילו בקדשה גם השני חוץ דאכתי אהני למיסרה אקמא ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד ונפלו לפני יהודה דצרת צרה אשת ב' מתים כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ומיהו איכא למימר בפלוגתא לא קמיירי דרבנן פליגי אדר"א בקידושין כו' עכ"ל גם לתנא דמתניתין דמודו רבנן בע"מ גבי גרושין הכא גבי קידושין לא שייך בע"מ אלא בחוץ כדמשמע לישנא דאביי דלא נקט במלתיה רק לשון חוץ גבי קידושין גם התוספות שכתבו לאשכוחי בצרת צרה גבי קידושין לא נקטו במלתייהו רק לשון חוץ ועי"ל א"נ דשייך גבי קידושין ג"כ ע"מ מ"מ בפלוגתא לא קמיירי דהיינו תנא דברייתא דפליג וס"ל דפליגי ר"א ורבנן בע"מ ודו"ק:

בא"ד וליתני ט"ז נשים לר"א ומשני התם כו' עכ"ל מפי' דבריהם לשינויא דירושלמי נראה דמא"א דפוטרת צרתה לגבי גירושין פריך ולתנא דמתני' הוה מצי הירושלמי למנקט גם רבנן דמודו בע"מ וכמו שכתבו התוספות קושייתם לעיל גם לרבנן לתנא דמתניתין אלא דנקט המקשה ר"א במלתיה לכ"ע גם לתנא דברייתא ודו"ק:

דף פג.

בד"ה ועמדה ונשאת כו' והלא אין נשואין חלין כו' משמע דבע"מ שלא תנשא כו' עכ"ל דהכי מוקמינן הך מלתיה דר"ע לקמן דאיירי בע"מ וע"כ דהיינו בע"מ גרידא כדמסיק דהיינו פירכא דמדמה להו לכולהו תנאי בעלמא דשרי דמנסבא לאחר דליכא למיחש שלא תקיים תנאה כיון דנשואין א"א בע"כ כמ"ש התוספות לעיל ור"ע נמי ע"כ בהאי ע"מ שלא תנשאי גרידא קפריך ליה לר"א דאי באמר לה נמי ע"מ שלא תבעלי מאי קא"ל

הרי שהלכה זו ונשאת לאחד מן השוק כו' דהא ודאי גם לר"א אסורה לה לינשא לאחד מן השוק בחיי הנאסר דחיישינן שמא לא תקיים תנאה שתבעל לו באונס אלא דבע"מ שלא תנשא גרידא דשרי לר"א לינשא לא' מן השוק גם בחיי הנאסר פריך ליה ר"ע דמ"מ ניחוש שתינשא אחר כך לנאסר לה ואמר רבא דאיכא פירכא דבכה"ג ליכא למיחש לדלמא לא תקיים תנאה דא"כ בכולהו תנאי דעלמא כו' דהיינו בכה"ג דתוכל לקיים תנאה דא"א לישאנה בע"כ ודו"ק:

גמ' אהא דפריך במלתא דר"ע ובמאי אילימא בחוץ משרי שרי ר"א דתניא מודה היה ר"א כו' כתב מהרש"ל תימה אמאי צריך להקשות מהא דמודה אפילו לא יודה מ"מ קשה אי בחוץ איירי אמאי כו' הלא אינו כו' עכ"ל ע"ש ונראה דלאו קושיא היא דניחא ליה לתלמודא לאקשויי במלתיה דר"ע הך קושיא גופה דפריך לעיל נמי במלתא דר"י הגלילי ולרבותא פריך לה דאף הנאסר שרי בה וק"ל:

דף פג:

בתוספות בד"ה רבא כר' ינאי כו' אם כן תקשי לר' יוחנן דפליג לעיל ארבי ינאי כו' עכ"ל כצ"ל ומהרש"ל הגיה לעיל ורבנן אמרי מאי טעמא דר"א כו' והנהו רבנן שהיו בימי רבי ינאי לא ידעתי מי דחקו לכך ולהגיה הגמרות דניחא לן להגיה דברי התוספות ויהיו הדברים כפשטן וק"ל:

בא"ד וא"ת כיון דר"א מקרא יליף הנהו זקנים כו' עכ"ל ר"ל הנהו זקנים דסברי דבחוץ פליגי אבל הנהו דסברי דבע"מ פליגי ולאו מקרא יליף אלא בטעמא פליגי ניחא וק"ל:

בד"ה מה קודמי כו' ובקודמי הויה שניה אסורה לקרובי בעלה כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דבקודמי הויה שנייה אסורה לכהן וק"ל:

בד"ה כל ימי כו' ע"מ תמות אחת מכם כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ואין לומר אם כן מה מועיל מה שיגרש די דה"ק ע"מ שתמות אחד בפלגא דעבודה כו' כך פירשו התוספות ע"ש עכ"ל ואינו כן בדברי התוספות שם אלא דאמרינן לעיל מיניה דא"ל ע"מ שתמותי כתבו התוספות כך דמועיל לו עד פלגא דעבודה משום קושיא דא"כ אמאי מגרש לה אבל הכא גבי שתמות אחת מכם לא שייך למימר הכי דמועיל לו עד פלגא דעבודה דהא אם תמות אחת בפלגא דעבודה ה"ל גיטא דאידך למפרע וקם ליה בלא בית כמ"ש התוספות שם ויש ליישב דבריו ודו"ק:

גמ' והרי נדרים דנודר אוסר וחכם מתיר כו' הכא ליכא לשנויי כדלעיל באישות קאמרינן דהתם גבי אסור לזה ומותר לזה איכא למימר הכי משום דאין אישות לחצאין כדאמרינן

אין קידושין לחצאין אבל לענין זה אוסר וזה מתיר לא מסתבר ליה לפלוגי בין איסור אישות לשאר איסורין וק"ל:

דף פד.

בפרש"י בד"ה אין חוששין כו' על מנת שלא תבעלי לפלוני כו' דומיא דעל מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם עכ"ל כתב מהרש"ל בשם חידושי הרשב"א ואינו מחוור דעל מנת שלא תבעלי לפלוני הוה כעל מנת שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני דהכא והכא בתנאה קיימא כו' עכ"ל ע"ש מה שהוא מדמה לה דע"מ שלא תבעלי לפלוני לע"מ שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני לק"מ דהתם קאמרינן דהרי זה כריתות משום דבידה לקיים התנאי אבל בע"מ שלא תבעלי לפלוני אין בידה לקיים דשמא יבא עליה באונס דבהכי מפלגי התוספות לעיל בין ע"מ שלא תנשאי לפלוני ובין ע"מ שלא תבעלי לפלוני ומיהו מה שמדמה לה רש"י לע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם לא דומה ממש אלא לענין דינא ולא לענין טעמא דהתם משום דודאי אין זה כריתות כל ימי חייה והכא אפשר דאיכא כריתות במיתת פלוני אלא משום דכל ימי חייו אין בידה לקיים התנאי דשמא יבא עליה באונס וק"ל:

בד"ה לאביי ניחא כו' דאפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה עכ"ל אמלת וכו' דהיינו לרבא קשיא קאי דאפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה ומהרש"ל הגיה בפרש"י ואין צורך דכה"ג איכא לקמן בגמרא דפריך והאיכא שלום מלכות כו' ופריך מבבא שאחריה כמ"ש התוספות בפרקין דלעיל ודו"ק:

תוס' בד"ה אלא אמר רב נחמן ה"ק ואם תאמר דמעיקרא לא אמר כן כו' עכ"ל דלא ניחא להו לפרושי דתלמודא קאמר דלא אמר רב נחמן כדבעינן למימר מעיקרא אלא דה"ק רב נחמן כו' דלישנא לא משמע הכי אלא דמשמע דקאמר תלמודא דרב נחמן חזר מדבריו הראשונים ובהכי ניחא מה שהקשה מהרש"ל דמנא ידע רבא דרב נתמן הכי ס"ל דדלמא מכ"ש דלאחר לא תנשא ותצא כו' עכ"ל ע"ש דמשמע ליה לרבא דלאו מכולה מלתא דלעיל חזר רב נחמן ובאוקמתא דלעיל ע"כ מדלא אוקמא בחד גברא דהיינו כולה מלתא באחר דלא תנשא לו ואם נשאת לו לא תצא משמע דסבירא ליה דבאחר תנשא אפילו לכתחלה ואיצטריך למתני דלא תצא דלא נימא דתצא לאלתר ותנשא לפלוני כדי לקיים תנאה והשתא בהך אוקמתא בתרייתא לא חזר מהך סברא אלא מהא דאוקמא לעיל דאם תנשא לאחר לא תצא חזר בו דהא ודאי תצא כדי לקיים תנאה דאם לא תצא הויא א"א אבל מהא דהוה סבר מעיקרא דתנשא לכתחלה לאחר לא חזר בו רב נחמן ולהכי

פריך ליה רבא והא בעי לקיומי לתנאה כו' וכ"ש אין כאן כמ"ש מהרש"ל דהא ודאי לאו מחד טעמא לא תנשא דלאחר לא תנשא משום דבעי לקיומי לתנאה ולא בדידה קיימא לאגרושי כדמסיק רבא ולו לא תנשא משום דשמא יאמרו נשותיהם נותנים כו' וזה ברור ודו"ק:

בד"ה הכא בדידה כו' אע"ג כו' הויא א"א לזה שנשאת לו עכשיו מ"מ כו' ולינשא בלא גירושין כו' עכ"ל לכאורה קשה כיון דבמקיימה תנאה לינשא לפלוני חלו קידושי האחר למפרע והאיך ישא אותה זה בלא גירושין שהרי הויא לגביה א"א מחמת קידושי האחר שנשאת קודם לזה הפלוני ומהרש"ל הגיה בדברי התוספות לא הויא א"א לזה שנשאת לו עכשיו כו' ולא ידעתי כוונתו מה תיקן בזה אבל מדברי חידושי הרשב"א יש ללמוד קצת פירוש לדברי קושייתם בלי הגהה דה"פ אע"ג שאינה יכולה לקיים תנאה ע"י גרושיה לפי שהוא אינו רוצה לגרשה וקמה לה בא"א לזה האחר שנשאת לו מ"מ לית לן למימר שיכולה לקיים תנאה לינשא לפלוני בלא גירושין מהאחר דאף אם תקיים תנאה ע"כ לא חלו קידושי האחר כיון דהם תולין בקידושי פלוני וכיון שלא גירשה האחר אם נאמר שקידושי הראשון חלו קידושי פלוני לא חלו דהויא ליה א"א לגביה כיון שלא גירשה וכיון שלא חלו ע"כ גם קידושי האחר לא חלו שהרי הם תולים בקידושי פלוני אלא ע"כ דנימא דקידושי פלוני הם קודמים לחול אף בלא גרושין ושוב אי אפשר שגם קידושי הראשון יחולו ונמצא כיון שקיימה תנאה בנשואין של פלוני הוי גט למפרע ולא הויא גבי אחר רק פנויה ובזנות למפרע וע"ש בחידושי הרשב"א יישוב לזה בע"א אבל מדברי התוספות היה נראה דר"ל אלא דלעולם צריכה גט מספק שמא לא תקיים תנאה השתא עד שימות בעלה הראשון שנתן זה הגט או יגרשנה בגט גמור ואז תנשא לפלוני דהשתא קידושי האחר יחולו אחר מיתת הראשון בלא קיום תנאה ואם תנשא לפלוני בלא גירושין הויא א"א לגבי פלוני אבל קשה לפי' זה דמה שייך לשון קיום תנאה אחר מיתת הראשון או אחר שגירשה בגט גמור דהא תוכל לינשא לכל מי שתרצה בלא קיום תנאי ויש לחוש לכל מי שתנשא לו בלא גירושין מאחר ועוד קשה לשון או יגרשנה שהרי כבר גירשה והל"ל יגרשנה בגט גמור והיה נראה לפרש עוד דה"פ דשמא יתקיים תנאה ותנשא לשני דהיינו פלוני ע"י מיתת הראשון דהיינו האחר דהשתא יחולו קידושי פלוני בהיתר בלא גירושין מהאחר ויחולו שפיר למפרע קידושי האחר ע"י קיום תנאה ולא תהיה אצלו למפרע בזנות וכן אם יגרשנה האחר ותנשא לפלוני יחולו שפיר קידושי האחר למפרע גם זה אינו נוח לי ויותר נ"ל לפרש דבריהם בקושייתם שלא כדברי הרשב"א באם תקיים תנאה בלא גירושין דלא תהיה אצל האחר רק בזנות כפנויה כיון דלא יחולו קידושי

האחר אלא כיון דלא יחולו קידושי האחר גם למפרע כמ"ש לעיל לא הויא לגביה גט כלל למפרע ותהיה גם עתה אצלו כא"א גם אם תקיים תנאה לינשא לפלוני אלא דקושייתם דמ"מ אהני לה קיום תנאה אף בלא גירושין לינשא אחר כך לכל מי שתרצה ומיהו בין תנשא לפלוני ובין לא תנשא לא קמה כבר בא"א לגבי האחר ואהא תירצו שפיר דלא תנשא לפלוני בלא גט משום דאם תנשא לו לפלוני השתא בלא גירושין הויא ודאי א"א לגבי האחר אבל אם לא תנשא לו השתא אפשר לתקן קלקולא שלא תהיה אשת איש שמא יתקיים תנאה לינשא לפלוני אחר מיתת הראשון דהיינו האחר או אחר שגירשה ואז הוה שפיר הגט הראשון גט למפרע דגם קידושי האחר יחולו למפרע ולא הויא לגביה א"א ודו"ק היטב:

בא"ד ואי הוה מפרש בדידה קיימא לאגרושה ולאינסובי דודאי אין בידה שישאנה כו' עכ"ל ק"ק דהא לרבא קיימינן הכא ואיהו קאמר לקמן בתבעלי לפלוני דבידה הוא לקיים תנאה דאפשר דמשחדא ליה בממונא ודוחק לחלק בזה בין תנשאי לפלוני ובין תבעלי לפלוני ודו"ק:

דף פד:

בתוספות בד"ה ר"י אומר כו' ואע"ג דבזבחים כו' אלא י"ל דב' פעמים עלה רב כהנא לא"י עכ"ל מיהו בזה ליכא לקיים פרש"י דפעם ראשון שם היה בימי חזקיה כשא"ל ר"י דילכון אמר ובהגוזל שלא היה חזקיה עלה שנית ושאל ממנו ר"י כמה ספיקות דמשמע שם שלא היה מכירו מקודם זה וק"ל:

בד"ה אם כתבו כו' אבל שאר מחקין כשרים בגט כו' עכ"ל לפי מה שפרשו לקמן בהא דכל שאינו פוסל בעל פה אינו פוסל בכתב לא הוו צריכי לזה דהא אפילו על מנת שמחק בגט כשר וכל שכן שאר מחקין וק"ל:

בד"ה מ"ד ה"מ לאחר כו' ע"מ כמו שיאמר הבעל בסוף וכיון שחזר בו כשר כו' עכ"ל ודקאמרינן לקמן חוץ שפוסל בע"פ היינו בשלא חזר בשעת נתינה כמ"ש התוספות לקמן וק"ל:

בא"ד ורבי זירא סבר כרב ספרא דהכא עכ"ל מפי' מהרש"ל כך משמעות התלמוד כו' עכ"ל ולא הבנתי משמעו ולי נראה דהכי מוכח דרב ספרא כרבי זירא ס"ל דלא גזר לרבנן אפילו חדא גזירה ולכך בע"פ אפילו בחוץ ולפני התורף כשר לרב ספרא אבל לרבא כיון דגזר אפילו לרבנן חדא גזירה דהיינו ע"מ דלפני התורף אטו חוץ ה"נ נגזר חוץ דעל פה אטו חוץ דבכתב דלפני התורף דלא כרב ספרא וק"ל:

בד"ה שתוקי כו' בכל שאר התנאים איירי כו' ורבא לטעמיה דלפני התורף גזר ע"מ אטו חוץ לרבנן דרבי עכ"ל לכאורה אין זה ראיה דלא קאמרינן הכי לקמן אלא בכתב אבל הכא בע"פ לא גזרינן ע"מ אטו חוץ דע"פ משום דחוץ דע"פ נמי אינו אלא משום גזירה דחוץ בכתב אלא דצ"ל לדברי התוס' דחוץ דע"פ דלפני התורף נמי אסור מדינא וכן נראה מדבריהם לקמן שכתבו בד"ה אבל לפני התורף ד"ה כו' ובחוץ הוא פסול גמור אפילו ע"פ כו' ע"ש והר"ן הקשה לדבריהם דא"כ נגזור נמי אפילו בע"פ חוץ דלאחר התורף אטו לפני התורף דלא הוי רק חדא גזירה ועוד יש לדקדק בזה לרבי נמי נגזור לרבא אפילו בע"פ דע"מ לאחר התורף משום דע"מ דלפני התורף וע"מ דלפני התורף אטו חוץ דלפני התורף דהוי גזירה לגזירה לרבי דגזר לה לרבא כמו דגזר כה"ג בכתב ונ"ל ליישב כל זה לדברי התוספות דודאי דע"פ דחוץ אפילו לפני התורף כשחזר בו בשעת נתינה כשר מדינא אלא משום גזירה דמחיקת חוץ בלפני התורף והשתא ניחא קושיית הר"ן דלא גזר לרבא אליבא דרבנן בלאחר התורף חוץ בע"פ בשחזר בו משום חוץ דע"פ בלפני התורף בשחזר בו דאיהו גופיה נמי אינו אלא משום גזירה דמחיקת חוץ דלפני התורף ורבנן לא גזרו גזירה לגזירה ולרבי נמי לא גזר ע"מ דלאחר התורף בשחזר בו משום ע"מ דלפני התורף דהוו להו תלתא גזירה אלא דהכי גבי שתוקי שתקיה דלא איירי בחזר בו וגם לא נתקיים התנאי ודאי דיש לגזור אפילו ע"מ דע"פ דלפני התורף משום חוץ דע"פ בלא חזר בו דפסול מדינא ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה כל התנאים כו' דא"כ אפילו בע"פ נמי נגזור כו' ובסמוך מכשיר רבי זירא ע"מ אחר התורף אפילו לרבי כו' עכ"ל זו הראיה אינה מכרעת לפום סברא דהשתא דע"מ דע"פ יפסול לרבי כמו ע"מ דבכתב והיינו לפני התורף דאיכא מיהת חדא גזירה משום חוץ אבל ע"מ דלאחר התורף ליכא למגזר אפילו בכתב משום דלפני התורף ע"מ נמי אינו פסול אלא מגזירת חוץ ורבי זירא לא חייש גזירה לרבי גם בר"ן שהביא דברי ר"י בזה לא הביא זו הראיה וצ"ע ודו"ק:

בד"ה אבל אחר כו' דברי הכל פסול אפילו נכתב אחר כך דלרבא פסול אפילו ע"מ אפילו ע"פ כו' עכ"ל ר"ל לא זו נכתב לפני התורף אלא אפילו נכתב אחר כך ולא זו אלא אפילו לא נכתב כלל לרבא פסול ומהרש"ל כתב דהוי רבותא טפי בנכתב אחר כך מלא נכתב כלל ע"ש ולא משמע כן מדבריהם שכתבו בתר הכי אפילו ע"פ אפילו על מנת שלא נכתב כלל כו' וק"ל:

דף פה.

בד"ה ד"ה כשר כו' מ"מ לא גזרינן ביה ע"מ אטו חוץ כו' עכ"ל ר"ל אפילו לרבי דגזר חדא גזירה כי האי גוונא לא גזר משום דהוי גזירה לגזירה וק"ל:

גמ' אבא ואביך בני נישואין כו' דלמא בנשואין דעבר ואינסיב כו' מיהו לא מיקרי בהו נשואין דלא חלו כמו שכתבו התוספות לעיל בשם התוספתא באמר לה לא תנשאי לאבא ולאביך דהרי זה גט אפילו נשאת להם וק"ל:

דף פה:

תוספות בד"ה אע"ג דלא כו' ואור"י דבתרוייהו פליגי ושם מפורש כו' עכ"ל ר"ל דפליגי בדין אי הוה בעי ידים מוכיחות שזהו הגט ואי בעי נמי ידים מוכיחות דזו האשה שהוא מגרש היא אשתו וק"ל:

דף פו.

בד"ה עד טצהר והא דאמרינן סמפון בעבדים ליכא אי כו' עכ"ל ולא ניחא להו כפרש"י דהכא בדאתנו ביה והתם דזבן סתמא דמ"מ אמאי תלי ליה התם אי בבראי הא קא חזי ליה דהאי מום דהכא לא חזי ליה עד טצהר ועוד דכל הני דנקט נמי הכא מן חרורי ומן ערורי מלכתא אפילו בסתמא הוה מקח טעות ולא נכתב אלא לשופרא כמ"ש התוספות לעיל ודומיא דהכי עד טצהר וק"ל:

בד"ה ג' גיטין כו' ומה שפירש בקונטרס דהך משנה לא כר"א ולא כר"מ אין נראה כו' עכ"ל לכאורה גם רש"י פירש כן דלמאן דמוקי לה כר' מאיר איכא למימר דכתב ידו כק' עדים דמי ואתיא כר"מ אלא ר"ל דמשמע מפירושו דלמאן דלא מוקי לה כר' מאיר לקמן לא אתיא מתני' דמכשיר בכתב ידו לא כר"מ ולא כר"א וזה אין נראה דהא ודאי ליכא דעת שלישית דס"ל דלא בעי לא עדי חתימה ולא עדי מסירה אלא אי כר"מ ואי כר"א ומתני' ע"כ בהא דבעי עדי חתימה כר"מ ס"ל אפילו למאן דלא מוקי לה לקמן כר"מ בהא דס"ל בשאר פסולין דהוי ממזר וכפרש"י גופיה למאן דמוקי לה כר"מ משום דכתב ידו כק' עדים דמי וק"ל:

בד"ה מנינא דסיפא כו' דהך ברייתא איצטריכא מיעוטא לחוד לפי שיש תקנה אפילו כו' עכ"ל ולמאי דמוקי לה כרבנן ומנינא דרישא למעוטי הני דהתם תצא הכא לא תצא כדקאמר לעיל ומנינא דסיפא איכא למימר נמי בכה"ג ברייתא דבעי מיעוטא לחוד משום דבעי אפילו לרבנן תקנה ליטלו הימנה וליתנו לה אפילו אחר נשואין וק"ל:

בד"ה אמר רב כתב כו' אבל כתב סופר ועד תנשא לכתחלה כו' ועי"ל דלרב כו' עכ"ל ר"ל לדברי הירושלמי לא מתוקמא מתניתין דלקמן לרב בחתם סופר ועד כר' ירמיה אלא כתב סופר ועד אפילו אינו מובהק כשר לכתחלה ולהכי לא מתוקמא ליה מתני' דהכא אלא בכתב ידו ועד וכתבו ועי"ל לפי סוגית תלמוד שלנו לרב דשפיר מתוקמא ליה מתני' דלקמן בסופר מובהק ועד כמו לשמואל אלא דמתניתין דהכא לא מתוקמא ליה בסופר שאינו מובהק משום דס"ל דפסול אפילו בדיעבד וק"ל:

דף פו:

בד"ה כל העופות כו' אבל משום מלאכה אין נפסל אחר קידוש כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא משמע להו דאיירי לאחר קידוש ואי משום לישנא דמי חטאת אההיא דהעושה מלאכה במי חטאת פטור מדיני אדם כו' כתבו התוספות בר"פ הכונס דאיירי נמי קודם קידוש ואפשר דלישנא דפוסלין משמע להו לאחר קידוש וק"ל:

דף פז.

גמרא אבל הכא דערבינהו מעיקרא אי פליג להו זמן אין אי לא לא עכ"ל ולפי זה ה"מ לאוקמא מתני' כה"ג כולהו בערבינהו וכלל היינו זמן אחד לכולן וטופס זמן לכ"ח וא' כדאוקמא ר"י בלא ערבינהו אלא דבהא לא פליג אר' יוחנן אלא מדאוקמא ר"י כולה בלא ערבינהו פליג איהו עליה וקאמר איהו דליכא כלל אלא בערבינהו ודו"ק:

בפרש"י בד"ה ע"א עברי כו' תחת השמאלי יוסף בראש השיטה כו' שמו תחת גט השמאלי בסוף שיטה כו' עכ"ל כ"ה בכל הפירושים הישנים ואע"ג דתחלת חתימת היוני ראשון ותחלת חתימת עברי שני זה תחת זה תחת גט שני מ"מ לגבי יוני ראשון קרי ליה ראש שיטה לפי שאין שום תיבה ואות לפניו בשיטה זו תחת גט ראשון אבל לגבי עברי שני קרי ליה סוף השיטה לפי שיש באותה שיטה שתי תיבות קודם לו תחת גט ראשון וזה לך ציורו לפרש"י ומהרש"ל הגיה גבי יון ראשון סוף שיטה לא דק לפי הציור ואין צורך להגיה כל ספרים הישנים:

תוס' בד"ה ולתכשר האי כו' ולפי שפירש שחתם כחתימת יונים בחנם פי' שיעקב הוא איש אחר שיוכל לפרש הוא יעקב הוא כו' עכ"ל יש לדקדק דהאיך יוכל לפרש כן דא"כ מאי קאמר דידעינן בהך חתימה דלאו דיעקב הוא כו' כיון דזהו יעקב הוא בן ראובן מדידעינן דלאו חתימה דיעקב הוא ע"כ חתימה דבן ראובן נמי אינו וגם# ראשון נמי יפסול ועוד מאי מקשה דלמא בשמא דאבוה חתם יעקב הא איהו גופיה יעקב הוא בן

ראובן וידעינן ביה דלאו חתימתו הוא ויש ליישב דודאי למאי דמסיק בידעינן דחתימה דלאו ביעקב הוא ע"כ דלא מתוקם לפרש דהוא יעקב הוא בן ראובן אלא דיעקב איש אחר הוא אלא הכא לדברי המקשה דאכתי לא אסיק אדעתיה למימר בידעינן ביעקב דלאו תתימתו הוא קאמרי התוס' דיוכל לפרש שפיר דהוא יעקב הוא בן ראובן לפי לשון יוני כפי פרש"י ודו"ק:

דף פז:

בפרש"י בד"ה דלמא גונדלית כו' דא"כ לא משכחת עברי חתום על השני כו' עכ"ל יש לדקדק למאי דלא אסיק אדעתיה גונדלית איכא לאקשויי נמי אם כן לא משכחת יוני חתום על הראשון ולמאי דמסיק תלתא אחד וחד אחד משום גונדלית משכחת שפיר עברי שני חתום בשני ע"י גונדלית דבעברי ודאי דשייך נמי גונדלית כדמוכח לעיל ברישא שאם היונים ראשונים הגט הראשון פסול משום דאמרינן העברים חתמו גונדלית וכ"כ התוספות בהדיא דבעברי נמי שייך גונדלית היכא דיוני חותם לפניו כמנהגו ואין להקשות דא"כ אמאי קאמר לפי דרך רש"י בגט ראשון ג' אחד וחד אחד הא איכא למימר בגט ראשון דכולהו הוו ביה ועברי שני נמי חתם שפיר כראשון ע"י גונדלית די"ל דהא ודאי היכא דעברי ראשון חתם כדרכו ויוני אחריו חתם גם כן כדרך העברי למה יחתום העברי שני גונדלית שלא כמנהגו דלא שייך גונדלית אלא היכא דאיכא למימר שחתם כדרך שחתם אותו שלפניו ועי"ל בלאו הכי נמי דלק"מ דכיון דבגט שני ליכא למימר אלא שלשה אחד וחד אחד קאמר נמי הכי בגט ראשון וכצ"ל בתוספות לפי שיטת ר"ת דהמ"ל המתרץ בגט ראשון אפשר דכולהו הוו ביה ויוני האחרון חתם נמי גונדלית ומיהו יש ליישב קצת למאי דמסיק גונדלית ניחא דלית לן למימר דהעברי שני חתם עצמו גונדלית כמנהג היוני שלפניו דטפי ה"ל לחתום כדרכו כעברי ראשון ועוד נדקדק כה"ג בדברי התוספות ע"ש משא"כ לעיל ברישא שחתמו שני יונים לפני העברים איכא למימר בהו שפיר שחתמו העברים גונדלית כדרך היונים שלפניהם ומיהו לדברי המקשה דלא ידע למימר כלל גונדלית לפרש"י ודאי דה"ל לאקשויי דלא משכחת יוני חתום על הראשון ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בא"ד ויוני לזה ובגמרא נמי פריך וליתכשר האי בע"א עברי וע"א יוני והאי בע"א עברי וע"א יוני אלמא כל כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ע"א עברי כו' שיש ליישב שכל חתימות מכוונות בשיטה א' כו' וה"פ לא מבעיא כו' אפילו חיישינן לגונדלית כו' עכ"ל ר"ל דהיינו הפתרון שדחה רש"י בא ר"ת

לקיים. וציורו כזה וקאמר דה"פ אפילו חיישינן לגונדלית וא"א להכשיר השני מכל מקום קמא ליתכשר בע"א עברי וע"א יוני אבל אין לקיים גירסת הספרים כיון דהמקשה אסיק אדעתיה ליחוש לגונדלית אימא דמקשה דאף השני ליתכשר על ידי גונדלית כגון שעברי שני חתם עצמו גונדלית ויוני שני חתם כדרכו חדא כיון דעברי ראשון חתם כדרכו וגם יוני ראשון אחריו חתם כדרך העברי אין סברא שיחתום העברי אחריהם גונדלית דלא שייך לחתום גונדלית שלא כמנהג אלא היכא דאיכא למימר שחתם כדרך שחתם אותו שלפניו וכן כתבתי לעיל לפרש"י ועוד דלא נימא להקל להכשיר גט שני ע"י גונדלית דאדרבה נימא להחמיר דלא חתם גונדלית אבל הראשון כשר ממ"נ דאי כולן כדרכן ליתכשר בעברי שני ואי ע"י גונדלית ליתכשר בעברי ראשון ויוני ראשון ואין להקשות כיון דאסיק אדעתיה למיחש לגונדלית אמאי לא אסיק אדעתיה דלכך גם הראשון פסול משום דחיישינן דעברי שני חתם גונדלית וכולן כדרכן וכדמשני ליה די"ל דלא מסתבר ליה למקשה דעברי שני חתם גונדלית כמנהג היוני שלפניו דטפי ה"ל לחתום כדרכו כעברי ראשון וכמ"ש לפרש"י והמתרץ לא חש ליה והשיב דיש לחוש לזה דכולן חתמו כדרכן חוץ מעברי שני דחתם גונדלית כמנהג היוני שלפניו ומש"ה גם גט הראשון פסול ודו"ק:

בא"ד והמ"ל דקמא מיהא ליתכשר בכולהו דכולהו קיימי כו' עכ"ל אין זה מוכרח דודאי כיון דיוני הראשון חתם גונדלית כדרך העברי ודאי העברי אחריו חתם ג"כ כדרכו כדרך עברי ראשון ויוני ראשון כמ"ש לעיל אבל יוני האחרון אפשר דלא חתם גונדלית וכמ"ש התוספות לקמן לפי דברי המתרץ דג' אחד וחד אחד דיוני אחרון אשני וק"ל:

בד"ה חתמו עדים כו' וי"ל דאיצטריך למיפסל גגו של כו' למאי דמסקינן כו' עכ"ל ר"ל אבל למאי דבעי למימר ברמי כי עיברא מסתמא חתמו עדים בראש הדף נמי איירי כי האי גוונא ובודאי דתקשה למה לי סיפא וק"ל:

בא"ד וסיפא דסיפא דראשו כו' דלא פסלי מטעם דכי היכא דלא כו' עכ"ל יש לדקדק כיון דלא ניחא להו דקתני להו בדרך לא זו אף זו כמ"ש לעיל דעבדי צריכותא לעיל מרישא לסיפא ומסיפא לרישא דהשתא דאיצטריך למתני סיפא דסיפא הסיפא ודאי נמי דאיצטריך משום גגו כו' כמ"ש לעיל אבל הרישא למאי איצטריך למפסל בראש הדף דהא מסיפא דסיפא שמעינן ליה שפיר ויש ליישב דה"א בסיפא דסיפא מפסיל עדים בראש הכתב כיון דאיכא עוד גט אחר למעלה מהעדים יש לנו לומר טפי דקאי אגט דלמעלה כדרך כל שאר חתימת עדים ולא קאי אגט דלמטה מן העדים אבל ברישא

דליכא רק גט אחד סד"א להכשירו אף מן חתימת עדים דלמעלה כיון דלא קאי העדים רק עליו וק"ל:

בפרש"י בד"ה ודלמא זמן דבתרא כו' שמא הגט שלו נמלך מלגמרו כו' וכשחזר נמלך לגרשה כו' עכ"ל קשה לפירושו מי הכריחו לפרש כן על ידי נמלך הא איכא לפרושי בפשיטות דיחתוך גט הכתוב למעלה בקלף בצד שמאלי עד העדים ויכוין לכתוב בצד הימני גט אחר כרצונו ומיהו לתלמודא דפריך מעיקרא וליחוש דלמא תרי גיטי הוה כו' ולא פריך בפשיטות דגט א' הוה אלא דחתך עליונו של גט העומד בצד שמאלי וכתב לכוין מצד ימיני גט אחר דטפי יש לנו לחוש שהיה גם לצד הימין כבר גט ממה שניחוש שזייף לכתוב גט אחר אבל לפירושו הכא בנמלך דלא היה ג"כ גט מעולם ה"ל לפרושי טפי בפשיטות כמ"ש ויש ליישב ודו"ק:

דף פח.

תוספות בד"ה הכא נמי כו' דאפ"ה לא חיישינן שמא יחתוך בעל השטר מן השיטין של מעלה כו' עכ"ל דבגיטין ודאי דלא קשיא להו אף משיטין של מעלה דגט פסול בלא זמן ומשטר נמי אם יחתוך למעלה שטר פסול הוא כיון דליכא עדים אבל משטר דכשר בלא זמן קשה לו שיחתוך שיטין דלמעלה ותירץ דאפ"ה לא חיישינן ליה כיון דהזמן זכותו הוא וק"ל:

בפרש"י בד"ה ודלמא אמלוכי כו' דהואיל ויש ריוח מלמטה כו' הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה כו' עכ"ל היינו בהאי נמלך דהכא דנראים הדברים דנמלך בסופו ואחר זמן חזר והתחיל למעלה קאמרינן בסיים למטה הרי את ולמעלה התחיל במותרת ליכא למימר הכי דנמלך בין זה לזה אבל לעיל דפריך דניחוש דגייז לזמן דבתרא ונמלך היה בגט שלו כו' כפרש"י לעיל ליכא לתרוצי הכי בהרי את מלמטה ומותרת מלמעלה דנהי דאין לחוש דנמלך היה בין הרי את לבין מותרת כדקאמר הכא מ"מ איכא למיחש דנמלך מקודם זה ואחר כך כשחזר להתגרש סיים לכתוב עד הרי את מלמטה ובגט דבתרא מיגז גייז עד מותרת אי לאו דאין לחוש לכך דמשני לעיל בשיש ריוח מלמעלה ועוד דלעיל אפשר לפרש בלא נמלך כלל אלא שיכוין לכתוב בצד ימין מתחלה ועד סופו עד הרי את ובגט דבתרא יגוז עד מותרת וכמ"ש לעיל ודו"ק:

תוס' בד"ה ודלמא אמלוכי כו' דשמא התחיל לכתוב כו' א"נ אפילו כר"מ כו' עכ"ל דלר"מ דבעי מוכיח מתוכו ע"כ בלאו שמותיהן שוין איירי דאל"כ בנכתב לשמן נמי פסול אלא דאיירי באימלך קודם שם האיש כו' ולא כר"מ ממש קאמר דהא ר"מ לא בעי כלל כתיבה

לשמה אלא כמאן דסבר בהא כר"מ ובענין לכתוב לשמה סבר כר"א ואיכא מ"ד בפ"ק דבעי כתיבה לשמה כר"א ובעי נמי חתימה לשמה כר"מ וק"ל:

בד"ה כולי האי כו' דאי לאו הכי חיישינן דלמא גייז ואתרמי דהוי הרי את מלמטה ומותרת למעלה עכ"ל כצ"ל יש לדקדק דודאי בריוח מלמעלה ודאי דבעינן משום שמא יגוז מלמעלה אבל בריוח שלמטה למה לי דאין לחוש לשמא גייז מלמטה מפני תנאי שהיה בו למטה דאם כן היאך הפסיק התנאי למטה בין הרי את שלמטה ובין מותרת דלמעלה ויש ליישב דאפשר דכפל בגט זה הרי את מותרת אחד קודם התנאי ואחד לאחר התנאי וחתך מן מותרת שהיה תחלת השיטה קודם התנאי עד מותרת דלאחר התנאי למעלה ודו"ק:

בד"ה וכך היו כו' ור"ח וכן ר"ת גרסי כו' וכך היו כו' שלא היו כותבין אלא חניכתם כו' עכ"ל פירוש דהיינו שם לווי דגופייהו ודבר זה תולה בגירסתם דלגירסת רש"י יש לפרש שפיר חניכתו וחניכתה דמתני' היינו נמי חניכת אבות דברייתא ואינו כשר אלא בדיעבד כמו שכתבו התוספות בפ' השולח (דף ל"ד) דבכ"מ שיש שני שמות צריך לכתוב שניהם אבל לגירסת רבינו תם ור"ח דמלשון וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין משמע אפילו לכתחלה וא"כ צריך לומר דלאו היינו חניכת אבית אלא בחניכת גופות דהכינוי דומה לשם גופיה ולכך לכתחלה כשר אפילו בכינוי כמ"ש התוספות שם לחד תירוצא ע"ש ודו"ק:

דף פח:

בד"ה ובעובדי כוכבים חובטין כו' ואהא דנקט אפי' דלא מתכשר כו' עכ"ל כפי שהביאו התוספות הירושלמי ניחא בפשיטות כפי' המרדכי דרב איירי בדיינין עובדי כוכבים והישראל הוא מעשה ע"פ העובדי כוכבים ורבי חייא איירי בדיינים ישראל והעובדי כוכבים מעשין ע"פ הישראל ובמלתא דרב ניחא להו לתוספות הא דקאמר אפילו באומר איני זן כו' דהוה הכפייה כדין דהכי סבר רב בהדיא בתלמוד שלנו סוף פרק המדיר אפילו הכי פסול כיון דהדיינים עובדי כוכבים אבל במלתיה דרבי חייא דתני כשר אפילו באומר איני זן כו' הלשון קשה לכאורה מאי אפילו ונדחקו לפרש דנקט אפילו דלא מתכשר בעובדי כוכבים שלא ע"פ דייני ישראל אפילו ע"י עישוי ישראל כדקאמר רב אפ"ה בכפיית עובדי כוכבים ע"פ דייני ישראל כשר ומהרש"ל שפירש בדברי רב דלכך פסול משום דסבר רב דאין כופין להוציא ואינו כן דבהדיא סבר רב סוף פרק המדיר

דכופין באומר איני זן כו' גם דחוק שלא יהיו דברי רב ודברי רבי חייא מפורשים בגוונא חדא ועוד שאר דחוקים ואין להאריך וק"ל:

בד"ה ולא לפני כו' דמשמע דאיירי קרא בכשרים כו' ואומר ר"י דקרא כו' בין בדיינין בין בנידונין עכ"ל האי תירוצא ליתא בתוספות פרק קמא דב"ק ולכאורה אינו מובן דזה הוא עיקר קושייתם מעיקרא כיון דקרא איירי בין בדיינים בין בנידונין כי היכי דלענין דיינין לא איירי באשה ה"נ נימא בנידונין וכן נראה מלשון קושייתם בפרק בא סימן ע"ש גם בתירוצם שכתבו שם וז"ל אי נמי נהי נמי דבנידונין הוי אשה בכלל מ"מ בדיינין אין אשה בכלל עכ"ל שם אין זה משמעות בתירוצם הכא ונראה דהכא מעיקרא לא אסקי אדעתייהו לחלק בין דיינין בין לנידונין אלא הכי קשיא להו כיון דקרא לא איירי אלא בכשרים לדון ע"כ אין אשה בכלל לפניהם לענין עונשין ואהא תירצו דקרא מיירי ודאי בין בנידונין בין בדיינין וכל חד מסתמא מוקי ליה אדיינים דברייתא לא הוי אשה בכלל ובנידונין הוי בכלל ודו"ק:

בד"ה והאמר רב אשי כו' בתר אירוסין דחיישינן לרב אשי כו' עכ"ל אע"ג דהאי טעמא דלקמן גבי קידושין דחיישינן לבתר אירוסין דהיינו שיגרש ראשון ונושא שני כפרש"י לקמן לא שייך הכא בגרושין דאם יגרש ראשון אפילו בתר אירוסין לא ישא שני שהוא כהן מ"מ ע"כ לענין גירושין נמי קאמר רב אשי דלא חיישינן בתר נשואין כדפרכינן הכא ובס"פ הזורק ואיכא לדיוקא מיניה הא לבתר אירוסין חיישינן והיינו דאיכא לפלוגי דבתר נשואין לא חיישינן דאם יגרש ראשון מחזקת לה בגרושה לכהן ויפסלו בניו של שני אבל לבתר אירוסין חיישינן דיגרש ראשון ולא תשא שני וק"ל:

גמ' ואסרינן לה אגברא הא אמר רב אשי כל קלא כו' ק"ק אמאי לא קאמר דמגורשת היא ולא תנשא לכהן אחר אם מת ראשון דהוה ליה לגביה קלא דקודם נשואין דכה"ג פרכינן לעיל סוף פרק הזורק אההיא דקול יוצא איש פלוני כהן כתב גט לאשתו כו' תצא והא קלא דבתר נשואין הוא ומשני תצא משני אם מת ראשון ודו"ק:

דף פט.

בפרש"י בד"ה שלא לפלוני יצא עליה קול שמקודשת היום כו' עכ"ל וכן פי' גבי עיר אחרת וצ"ל דלא דק לפרש לפי המסקנא דע"כ איירי בנתקדשה היום אבל במקודשת היום אפילו לפלוני ואפילו באותה עיר לא חיישינן כדפריך ודלמא לא אקדשה ודו"ק:

תוס' בד"ה אכלה בשוק כו' דאיירי שפיר בקלא דקודם נשואין כו' עכ"ל דאל"כ תקשי ליה לרב אשי דלא חייש לקלא דבתר נשואין וק"ל:

בד"ה בעולה כו' וה"נ ה"מ לפרושי חייבי כריתות כו' עכ"ל זו היא גם כן דעת התוספות בפרק הבע"י דאין זונה ולא נפסלה מכהונה אלא בנבעלה לחייבי כריתות אבל נבעלה לחייבי לאוין כיון דתפסי בהו קידושין לא נפסלה לכהונה וכן הוא דעת הרא"ש אבל הרמב"ם חולק וס"ל דמכל חייבי לאוין השוין בכל נמי נפסלה לכהונה ועי' בב"י טור אה"ע סי' ו' ויש להקשות לדברי התוספות מהך מתניתין דפרק קמא דכתובות שהביאו התוספות הכא דהרי היא בחזקת בעולה לנתין וממזר כו' דמוכח בהדיא דנפסלה לכהונה בנבעלה לחייבי לאוין ויש ליישב דאתיא כמ"ד דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ואנן לא קי"ל הכי ובהכי יתיישב נמי הך ברייתא דפרק כ"ג דלא תקשי לדברי התוספות והרא"ש כמ"ש הב"י ע"ש ודו"ק:

בד"ה עד שמגיעין כו' וקול דלעיל לא כו' והך דהכא שייך בגירושין כו' עכ"ל הוה כמו אי נמי אהא דלא פליגי וכ"ה ברא"ש ע"ש:

דף פט:

בפרש"י בד"ה עיינו ביה רבנן בקידושי שני כו' ולא יאמרו שגירשה כו' עכ"ל לכאורה טפי נראה לפרש דאמרי דעיינו בקידושי ראשון שלא היה אלא קלא בעלמא דלא מצאו הדבר על בוריו דלא היו קידושין כלל מעיקרא אבל בקידושי שני כיון דקידושיה ודאי הוו קידושי תורה לא יאמרו דעייני בהו שהן טעות וכן נראה לפרש מדברי התוספות כמו שיבא הביאור בהו לקמן ונראה ליישב שדקדק לפרש כן דמשמע ליה דלא היה טעות בראשון אלא בשני משום שכבר נתקדשה לראשון קצת יש להביא ראיה לזה מהא דמשמע דרב הונא מודה בהך דלקמן ביצא עליה קול מזה ומזה דמותרת לשניהם כמו שכתבו התוספות ורש"י והשתא אם נאמר דמאן דמתיר הכא לראשון משום דתולין הטעות בראשון ורב הונא פליג עלה דאין תולין הטעות בראשון אע"ג דלא הוי אלא קול בעלמא אם כן בהך דיצא עליה קול מזה ומזה נמי תאסור לראשון כיון דסבר דאין תולין הטעות בראשון אבל אם נפרש דמאן דמתירה הכא לראשון משום דתולין הטעות בשני אבל בראשון לעולם אין תולין הטעות ניחא דרב הונא דפליג הכא משום דאין תולין הטעות גם בשני כיון דקידושי תורה הוה אבל לקמן גבי יצא עליה קול מזה ומזה מודה דתולין הטעות בשני כיון דלא הוו אלא קול בעלמא ודו"ק:

תוס' בד"ה אמר רב הונא כו' פשיטא לרב הונא דלא כו' ומקודשת נמי לשני כו' עכ"ל ולא בעי למימר דדוקא נקט בכה"ג אבל במצאו דבר על בוריו מודה רב שיננא דלא ישא ראשון מהאי טעמא שכתבו הכא לרב הונא משום דלא פסיקא להו דרב שיננא סבר כרב

הונא בהא דפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר דחוששין לקידושין ושמא סבר כשמואל כיון דודאי א"א היא לא חיישינן כלל לקידושי שני וכשישאנה ראשון אינו נראה כלל כמחזיר גרושתו ודו"ק:

בא"ד בלא העמידו על בוריו דאין כי אם קול לקידושי ראשון ה"א דמותר כו' עכ"ל נראה דר"ל דה"א דמותר דיתלו קידושי ראשון בטעות ואפשר דמה"ט קאמר רב שיננא דישא ראשון דמימר אמרי דעיינו רבנן בקידושי ראשון דטעות הוא כיון שלא הוה כ"א קול ודלא כפרש"י שכתבנו וכן נראה מדבריהם לקמן שכתבו בד"ה והלכתא כו' אע"ג דקידושי ראשון לא הוי אלא קול בעלמא כו' דמשמע דמאן דמתיר היינו משום דקידושי ראשון לא הוי כ"א קלא ואיכא למתלי בטעות ואין להקשות לדבריהם דאם כן אמאי קאמרי התוספות דמודה רב הונא ביצא קול עליה מזה ומזה דיש לומר כמ"ש לחלק לקמן דהיכא דליכא רק קלא מזה ומזה יש לתלות טפי בטעות א' מהם אבל בחידושי הרשב"א כתב דדברי התוספות כפרש"י ואין להאריך בדחוקיו ודו"ק:

דף צ.

בפרש"י בד"ה מי כתיב כו' דהא ע"כ האי דבר מפקיתו ליה לעדות כדמפרש וב"ש האי דבר כו' עכ"ל כצ"ל הד"א וכ"ה בפי' רש"י ישן ור"ל כיון דע"כ מפקיתו ליה לעדות כדמפרש לעיל וב"ש האי דבר מאי כו' ומסיק לג"ש לענין עדות וא"כ ערוה בדבר מבעי ליה כו' כלומר ערוה בעדים ומהרש"ל הגיה בזה לאין צורך כפי פירושים הישנים כמ"ש וק"ל:

תוס' בד"ה ב"ש סברי כו' והיה אם לא תמצא גו' ואית ספרים כו' עכ"ל כצ"ל וכן היא גירסת הספרים דמייתו הכא קרא והיה אם לא תמצא גו' דעלה קאי לב"ש כי מצא גו' הלשון דהא ולר"ע בלשון אם כנראה גם מפרש"י ומהרש"ל מחק האי קרא מדברי התוספות ואין צורך וק"ל:

בא"ד דאי לאו דאייתר ליה דבר להקדיחה תבשילו לא הוה דריש כי מצא בה בלשון א"נ עכ"ל ר"ל דהוה משמע ליה ערוה דוקא נקט קרא כב"ש ומלת כי בלשון דהא אבל השתא דכתיב דבר להקדיחה תבשילו ולאו דוקא ערוה אלא או ערוה או דבר מסתבר לן למימר דכי מצא גו' נמי בלשון א"נ קאמר ודו"ק:

דף צ:

בד"ה עם בני אדם כו' דבעיא היא בסוטה אי עוברת על דת כו' עכ"ל ר"ל בסוטה בפרק ארוסה היא ופרש"י שם עוברת על דת שאינה צנועה יוצאה וראשה פרועה וטוה כו' ע"ש ותפשוט לה מהך דהכא דקתני בה מצוה ולאו חובה הוא לגרשה אלא דמותר לקיימה כדדייק דפריך הכא לפרש"י מלשון מצוה רוחצת עם בני אדם ס"ד ותרצו דודאי עוברת על דת דהיינו ראשה פרועה כו' לא הוי איסור לקיימה אלא מדרבנן ושפיר נקט בה לשון מצוה ולא חובה אע"ג דאסור לקיימה מדרבנן אבל זו רוחצת עם בני אדם כדס"ד ממש רוחצת עמהן ודאי חובה לגרשה מן התורה ולא הל"ל לשון מצוה ודו"ק:

בפרש"י בד"ה אם שנאת שלח כר"ע אם שנואה כו' שלח כב"ש עכ"ל ר"ל היינו כסברת ר"ע וכסברת ב"ש ומיהו ר"ע וב"ש ודאי דפליגי במתניתין והני אמוראי לא פליגי כדמסיק הא בזווג ראשון כו' ודו"ק:

בד"ה זוג ראשון כו' כדכתיב בתריה אשת נעוריך וכתיב ונשמרתם ברוחכם ובאשת נעוריך גו' אל יבגוד עכ"ל כצ"ל לכאורה קשה לפירושו מי הכריחו לאתויי קרא אחרינא ולא סגי ליה בהאי קרא דלעיל מיניה ומייתי ליה תלמודא ונראה לפי דקדוק המקרא דכתיב אל יבגוד בלשון נסתר לזכר ולפי הענין ה"ל למיכתב אל תבגוד בלשון נוכח כמה שכתוב בקרא דלעיל מיניה אשר בגדת בה ורש"י שפירש שם דאל יבגוד רוחך הוא קשה שפתח בלשון רבים ונשמרתם ברוחכם וסיים בלשון יחיד אל יבגוד אבל לפי הדמיון בקרא כי ישראל הם אשתו של מקום והוא בעלה ואישה וכיון דהאיש הוא המגרש בע"כ של אשה הא דקאמר כל המגרש אשתו ראשונה כו' מזבח מוריד עליו דמעות באיש אתי לאזהורי שלא יגרש אשתו ראשונה והשתא מקרא דלעיל מיניה דמייתי תלמודא ובין אשת נעוריך אשר בגדת בה דעם ישראל שהם בדמיון האשה ידבר שבגדת באישות נעוריך שהיה לך עם הקב"ה ליכא ראיה כלל שהרי היא מתגרשת שלא לרצונה אבל סמך עצמו תלמודא אקרא דבתריה דכתיב ובאשת נעוריך אל יבגוד דהוה לשון נסתר לזכר דעם ישראל ידבר דאם תהיו נשמרים ברוחכם גם הקב"ה אל יבגוד באישות נעוריך שהיה לו עמכם ומדקרי ליה בגידה לגביה כביכול אם יגרש איכא למילף דאסור לגרש אשתו ראשונה ועלה קאמר דהמזבח מוריד עליו דמעות דהיינו עליו שהוא המגרשה לרצונו ובענין זה מתפרש המקרא דמייתי תלמודא שאמר וזאת שנית ר"ל מפריד עצמו מזוג ראשון לשני וע"פ מ"ש# בסוטה איש ואשה זכו שכינה ביניהם דהיינו שם י"ה לא זכו אש אוכלתן והדמיון בזה אש המקום עמנו שמתחבר אם זכינו בשם י"ה כמ"ש רשפיה רשפי אש שלהבת יה והוא ענין האש מן השמים שהיתה רבוצה במקדש ראשון

על המזבח שהיה אז חיבתן שלמה לפני המקום כחיבור איש ואשה בסוד י"ה וע"כ אמר שע"י שאתם היו בוגדים באישות נעורים ובזוג ראשון כסות דמעה למזבח אשר בו נכבה האש של אהבה המחבר איש ואשה וע"ז אמר כי העיד ה' ביני וביניך גו' דהיינו שם י"ה שהוא עדות לשבטי י"ה ומחבר אש של איש ואשה ולזה אמר והיא חברתך לחבר איש ואשה בשם י"ה ושלא תהא אש אוכלתן והיא אשת בריתך שהיה להם הברית בבית ראשון במזבח שהיתה רבוצה שם מן השמים ובכן יתקיים עוד בנו כאמור וענתה שמה כימי נעוריה גו' והיה ביום ההוא תקראי אישי גו' וכי"ר א"ס: